

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชมณเฑียร (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr>

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2568

Vol. 14 No. 2 March-April 2025

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
ISSN (Print) : 2985-1319
ISSN (Online) : 2985-1335
Social Science Review

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน 2568

Vol. 14 No. 2 March-April 2025

JSSR

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2568

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป)

- ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุยะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต

krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวินัยรส

psbud@hotmail.com

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม

maghavin9@gmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปุริมปรีชญ์ คณินพศุตย์

jpkhaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม

wanchai2526@srnu.ac.th

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช

สุภัทรชัย สีสะใบ

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ

พระมหาสมค์ อดิภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

สุรียา รักษาเมือง
พระพลวัฒน์ สพลโ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณที สุวรรณจิรไพศาล
กชพรรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระปลัดสมนึก ธีรปณฺเญ
นายนเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

JOURNAL OF MCU

Social Science Review

Vol. 14 No. 2 March - April 2025

Number of prints: 100 copies

International Standard Serial Number (ISSN):

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

Objectives and Scope of the Journal:

The journal has a policy to publish high quality articles in the field of social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Business Administration and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Types of works published in the journal:

- 1) Academic Articles
- 2) Research Articles
- 3) Book Review

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 3 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names: double-blind system peer review.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Kiettisak Suklueang
kietsn@hotmail.com
Phrakhrusuthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com
Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanchai Suktam
wanchai2526@srnu.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand

Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com

Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th

Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand

Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Suriya Raksamueng Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of MCU Social Science Review.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.
2. พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.
3. พระวชิรภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
6. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒนสิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิวุฒิ หมั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปรานีดี
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาวั
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมื่อง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคนธ

Lecturers In-House Professional:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Phra Brahmawatcharatheeracharn
2. Assoc. Prof. Dr. Phradhamvachilatheelakhun
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Purimanurak
5. Prof. Dr. Phrametheewatjarabundit
6. Assoc. Prof. Dr. Phra Panyavajrapandit
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sangkharakchakrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantane
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr.Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
32. Asst. Prof. Dr. Utjai Stiman
43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระเมธาวันัยรส, รศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ศาสตราจารย์ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญศรี
มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทรรัตน์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Outside Professional:

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University
2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruj
Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi
Naresuan University
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri
Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University
7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
Mahidol University
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
Hua Chiew Chalermprakiet University
10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
Ramkhamhaeng University
11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
Surin Rajabhat University
12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
Prince of Songkla University
14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University
15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University
17. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University

19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
31. รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลปลั่ง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
17. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
30. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawuttrakun
Naresuan University
31. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University
32. Asst. Prof. Dr. Phlapplueng Khongchana
Srinakharinwirot University
33. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandrakasem Rajabhat University
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University

37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด	37. Asst. Prof. Dr.Sa-At Banchortrit
Stanford University
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม	38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	41. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
47. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย	47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	48. Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
51. อาจารย์ ดร.อนงค์วิญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	50. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
52. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	51. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
53. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	52. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 14 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน มีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2568 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(11)
สารบัญ	(12)

บทความวิจัย:

๓๐-๓๔	๓๐-๓๔
การพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันผ่านชุดสื่อ ประสม เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์	
๓ ราตรี โสภากุล	1-14
การพัฒนาและแก้ไขปัญหายาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี	
๓ เอกชัย กิจเกษมเจริญ, เรืองอุไร วรรณโก, ทิพวรรณ พลสุขสมบัติ, นภา จันทร์ตรี, สิริมาส ศรขาว	15-27
การสร้างแบรนด์ และกำหนดตำแหน่งทางการตลาดกาแฟพื้นที่ขุนช่าง เคียนจากอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน อย่างยั่งยืน	
๓ กฤษฎา ดิเรกวัฒน์, อภิรัฐ บัณฑิต	28-41
ความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรี	
๓ ญาณิศาน นวลแก้ว, ประภัสสร สมสถาน	42-54
การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	
๓ ปภาวรินทร์ กาศเกษม, ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ, รัชสรรค์ เกตุอื้อต	55-69

บุคลิกภาพตัวละครชายในนวนิยาย : การศึกษาตามแนวทางจิตวิทยา

๐๓ ชีรเดช ขึ้นประภาณุสรณ์, องค์อร สงวนญาติ, ประกฤติ พูลพัฒน์ 70-81

คุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาเฟ่กาแฟ
ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล

๐๓ อาดัม อยู่ดี, วรลักษณ์ ลลิตศิริวิมล, เพ็ญสุข เกตุมณี 82-94

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีหิวโจว มณฑลกว่างซี ประเทศจีน

๐๓ ลี จิงหัว, สำเร้ง ไกยวงศ์ 95-109

DEVELOPING PROTOTYPE BORDER TOURISM ROUTES
THROUGH A CREATIVE ECONOMY: A CASE STUDY OF
SIRINDHORN DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE

๐๓ Pariwat Somnuek, Pornchai Saksirisophon,
Nawathiwa Sehanam 110-122

พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
จังหวัดสมุทรสงคราม

๐๓ พระเมธีวชิรประชาทร (ประยูร นนทิโย),
พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร) 123-131

รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี

๐๓ พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ที่ปังกโร),
พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ) 132-143

พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ
ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

๐๓ พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชีโต,
พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ) 144-158

พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

- ๘ พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร),
พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร) 159-174

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ของประชาชนในจังหวัดสงขลา

- ๘ สันติชัย ลี้แก่กุล, เจษฎา นกน้อย 175-188

การบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ ในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

- ๘ พระชญาเชษฐกาญจน์ (ควนจีชีอนิม) กุลเพชรจารุกกติ,
พระครูสังฆวิริยกิจ (ระพิน พุทธิสารโ) 189-200

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนไทย : การสังเคราะห์งานวิจัย

- ๘ สุธิดา แจ่มประจักษ์ 201-213

บทความวิชาการ:

๘-๘

แนวทางในการรับรู้ และปรับตัว ทางการเมืองยุคปัญญาประดิษฐ์ของ เยาวชน

- ๘ สุปัด ทองอินทร์, พระครูปลัดพวงศกรณ์ ธรรมวโร,
พระกิตติพงษ์ กิตติวิโส 214-223

พัฒนาการของการศึกษาทฤษฎี ‘ความสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือน’ และ ‘การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย’

- ๘ เอกนถ วิชนี 224-233

บทบาทของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
ในการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน
จากแรงงานข้ามชาติและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

จกักรินทร์ วีรวรรณ, เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์ 234-248

กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์การในยุคดิจิทัล

พระราชวรานุสิฐ (ปราโมทย์ ปโมทิโต),
พระเมธีวัชรญาณบัณฑิต (ชินภัทร ฉินนาลโย),
พระมหาคำพันธ์ รัตนชัย, ปณณธร เขียวชัยพฤษ,
อุทัย ภูบังดาว, ทองอินทร์ มนตรี 249-262

การบูรณาการศิลป สมาธิ ปัญญา กับหลัก SDGs เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รัตนา ชินบุตรานนท์, ณฐา วัฒนพรพรหม,
รุ่งรวี วัฒนพรพรหม 263-277

แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความสุขของพนักงานขาย

สุชาดา ธนาวิบูลเศรษฐ 278-289

วิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของเพลโตกับรัฐบาลทหาร

สุปัด ทองอินทร์ 290-299

บูรณาการศาสตร์เชิงบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่นด้วยหลักเศรษฐศาสตร์
กฎหมาย และการบริหาร

บุญชนัญญา สุขเสมอ, อีรฎมิ วชิรมโนวาทย์ 300-312

THE ROLE OF CULTURAL INTELLIGENCE IN THE GLOBAL ERA

Xiaoling Yao 313-326

กระบวนการพิจารณาบทความ 327

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 330

การพัฒนาแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันผ่านชุดสื่อประสม
เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์*

DEVELOPMENT OF A TEACHING MODEL ENHANCING COLLABORATIVE SKILLS
THROUGH INTEGRATED MULTIMEDIA ON GENETIC INHERITANCE A STUDY
OF GRADE 9 STUDENTS AT SUWANNAKUHA PITTAYASAN SCHOOL

ราตรี โสภากุล

Ratree Sopakool

โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์

Suwannakuha Pittayasan School

Corresponding Author E-mail: Ratri@nbcc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน 2. ยกร่างรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน 3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน และ 4. ประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 4 ระยะ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย-หนองบัวลำภู จำนวน 322 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ จำนวน 35 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สถิติอ้างอิงและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันครูยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ขาดการใช้สื่อประสมและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ครูมีความต้องการจำเป็นต่อชุดสื่อประสมที่มีประสิทธิภาพและแนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน 2. รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสมที่พัฒนามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

*Received January 11, 2025; Revised February 25, 2025; Accepted March 2, 2025

และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 3. นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม มีทักษะการทำงานร่วมกันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีระดับทักษะอยู่ในระดับมากขึ้นไป และ 4. นักเรียนและครูมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสมในระดับมากถึงมากที่สุด ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ยอมรับว่ารูปแบบการสอนมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และขยายผล ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ ได้แก่ ควรเพิ่มความหลากหลายของสื่อกิจกรรม ควรพัฒนาทักษะครูในการใช้เทคโนโลยี และควรมีการติดตามผลระยะยาว

คำสำคัญ: รูปแบบการสอน; ทักษะการทำงานร่วมกัน; ชุดสื่อประสม

Abstract

The objectives of this research were to 1. study the current conditions and needs assessment for instructional model and multimedia packages to develop students' collaborative skills, 2. draft an instructional model and multimedia packages to develop students' collaborative skills, 3. study the implementation results of the instructional model and multimedia packages to develop students' collaborative skills, and 4. evaluate the implementation of the instructional model and multimedia packages to develop students' collaborative skills. The study employed the Research and Development (R&D) methodology, divided into four phases. The sample consisted of 322 teachers from secondary schools under the Loei-Nong Bua Lamphu Secondary Educational Service Area Office and 35 ninth-grade students from Suwannakuha Pittayasan School. Research instruments included questionnaires, interviews, observation forms, and collaborative skills assessment forms. Data was analyzed using descriptive statistics, inferential statistics, and content analysis.

The findings revealed that 1. Currently, teachers still use lecture-based teaching methods, lacking the use of multimedia and activities that promote collaboration. Teachers have essential needs for effective multimedia packages and guidelines for organizing activities that enhance students' collaborative skills. 2. the developed teaching model and multimedia kit were found to be highly appropriate and effective according to the 80/80 criteria; 3. students who learned using the teaching model and multimedia kit had significantly higher post-learning collaborative skills than pre-learning at the .05 level, with skill levels being high or higher; and 4. students and teachers were highly to extremely satisfied with the

use of the teaching model and multimedia kit. Administrators and supervisors accepted that the teaching model is feasible for implementation and expansion. Recommendations from this research include increasing the diversity of media activities, developing teachers' skills in using technology, and conducting long-term follow-up studies.

Keywords: Teaching Model; Collaborative Skills; Multimedia Kit

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายสำคัญในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) ทักษะการทำงานร่วมกัน (Collaborative Skills) ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้และการทำงานในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเหล่านี้ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชา จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า ยังคงประสบปัญหาสำคัญหลายประการ (กลุ่มบริหารงานวิชาการ, 2565) โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน ถึงแม้ว่าหลายโรงเรียนจะมีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย แต่ยังขาดการบูรณาการสื่อประสม (Multimedia) ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Mayer, 2014) การเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้แบบทางเดียวจากครูสู่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับความรู้มากกว่าการเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Constructivist Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning Theory) เป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญในการพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน (Jonassen, 2008; Novak, 2002) การใช้สื่อประสมที่หลากหลายจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะเหล่านี้ (Clark & Mayer, 2016) จากการสำรวจความต้องการของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ พบว่ามีความต้องการอย่างยิ่งในการพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันผ่านชุดสื่อประสม โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่เป็นระบบ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2561) ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ การพัฒนาวิชาชีพครู และการยกระดับคุณภาพการศึกษาในวงกว้าง สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) นอกจากนั้นยังดำเนินการภายใต้

กรอบแนวคิดที่ว่า การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันเป็นสิ่งจำเป็นในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Trilling & Fadel, 2009) และการทำงานในอนาคต โดยการใช้สื่อประสมที่มีประสิทธิภาพพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม สามารถช่วยพัฒนาทั้งความเข้าใจในเนื้อหาวิชาและทักษะทางสังคมที่จำเป็น (Kostiainen et al., 2018) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2566)

การพัฒนาแบบการสอนครั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) โดยการบูรณาการสื่อประสมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Heinimäki et al., 2021) ผลการวิจัยนี้จะเป็แนวทางสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (Mahaffy et al., 2018) และเป็ต้นแบบสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนในบริบทอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นต่อรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน
2. ยกร่างรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน
3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน
4. ประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบแบ่งออกเป็น 4 ระยะ เริ่มจากระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาแบบการสอน ต่อด้วยระยะที่ 2 เป็นการยกร่างรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม โดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาใช้ในการออกแบบและพัฒนา จากนั้นในระยะที่ 3 เป็นการศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง

(One Group Pretest – Posttest Design) และระยะสุดท้าย คือ ระยะที่ 4 เป็นการประเมินผล การใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกัน มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการสอนให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสุด

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเลย – หอนงบัวลำภู จำนวน 52 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,000 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ ดำเนินการแบ่งตามระยะของการวิจัย โดยในระยะที่ 1 ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 322 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน รวมทั้งมีผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ในระยะที่ 2 มีผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 7 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน วิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน ด้านเทคโนโลยีการศึกษา 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน นอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน สำหรับการทดลองใช้ เบื้องต้น ส่วนในระยะที่ 3 ใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน และครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คนและในระยะที่ 4 มีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยนักเรียน จำนวน 35 คน ครูผู้สอน จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบสำรวจสภาพปัจจุบันและ ความต้องการจำเป็นที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมประเด็นการจัดการ เรียนการสอน การใช้สื่อ และการพัฒนาทักษะนักเรียน ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญและหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค แบบประเมินความ เหมาะสมของรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม แบบทดสอบวัดทักษะการทำงานร่วมกันโดยวัด ก่อนเรียน – หลังเรียนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความยาก อำนาจ จำแนก ความเชื่อมั่นแบบประเมินความพึงพอใจและแบบประเมินการยอมรับรูปแบบการสอน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่มีประเด็น สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่ใช้ในการ รวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันแบบมีโครงสร้าง ที่ใช้ในการบันทึกพฤติกรรมรายบุคคลและรายกลุ่ม แบบประเมินผลงานกลุ่มแบบบริบทที่กำหนด เกณฑ์การประเมินทั้งด้านคุณภาพผลงานและกระบวนการทำงาน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ เครื่องมือทุกชนิดได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและมีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเริ่มจากการส่งแบบสำรวจทั้งทางไปรษณีย์และช่องทางออนไลน์ให้กับครูผู้สอน มีการติดตามการตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอนเป็นระยะเวลา 16 คาบ (8 สัปดาห์) มีการทดสอบทักษะการทำงานร่วมกันทั้งก่อนและหลังการทดลองรวมถึงการประเมินความพึงพอใจและการยอมรับรูปแบบการสอนหลังเสร็จสิ้นการทดลอง

4.2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ 5 คน และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ 10 คน โดยใช้เวลาสัมภาษณ์คนละ 15-30 นาที จัดการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง แต่ครั้งมีผู้เข้าร่วม 8-10 คน ประกอบด้วยครูผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ใช้เวลาครั้งละ 2-3 ชั่วโมง มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ ประเมินผลงานกลุ่มทั้งระหว่างเรียนและหลังเรียน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการสอน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป มีการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ ใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่อิสระในการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลอง วิเคราะห์พัฒนาการด้วย Growth Score เพื่อติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดสื่อประสมตามเกณฑ์ E1/E2

5.2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการถอดเทปสัมภาษณ์และบันทึกการสนทนากลุ่มแบบคำต่อคำ จากนั้นนำมาจัดกลุ่มข้อมูล (Clustering) ตามประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สรุปประเด็นสำคัญโดยการตีความและสร้างข้อสรุป และสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการสอน นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ทั้งด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดำเนินการควบคู่กันไปในทุกระยะของการวิจัย มีการนำผลการวิเคราะห์มาสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง โดยข้อมูลเชิงปริมาณช่วยยืนยันประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการสอนในเชิงตัวเลข ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยอธิบายเหตุผล กระบวนการและ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จหรือข้อจำกัดของการใช้รูปแบบการสอน ทำให้ได้ข้อสรุปที่สมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้จัดทำในรูปแบบของตาราง แผนภูมิ และการบรรยายเชิงพรรณนา มีการเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์เข้ากับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้เห็นภาพของการพัฒนารูปแบบการสอนอย่างชัดเจนและครบถ้วน รวมทั้งมีการสรุปประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยเพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนี้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการตรวจสอบความถูกต้องในทุกขั้นตอน และมีการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อยืนยันความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (ระยะที่ 1)

1.1 สภาพปัจจุบัน ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ขาดการใช้สื่อประสมที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมยังไม่เน้นการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันขาดการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

1.2 ความต้องการจำเป็น ต้องการชุดสื่อประสมที่มีประสิทธิภาพในการสอนเรื่องการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม ต้องการแนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ต้องการการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการสอน

2. ผลการยกร่างรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม (ระยะที่ 2)

2.1 รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน การวัดและประเมินผล บทบาทครู และนักเรียน

2.2 ชุดสื่อประสมประกอบด้วย สื่อดิจิทัลและมัลติมีเดีย วิดีโอและโมเดล 3 มิติ แบบฝึกทักษะและใบกิจกรรม คู่มือการใช้สื่อ

3. ผลการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม (ระยะที่ 3)

3.1 ด้านทักษะการทำงานร่วมกัน นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการทำงานร่วมกันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มขึ้น ผลงานกลุ่มมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม (ระยะที่ 4)

4.1 ด้านความพึงพอใจ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนในระดับมากที่สุด ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการใช้งานในระดับมาก

4.2 ด้านการยอมรับ ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์เห็นว่ารูปแบบการสอนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีความเป็นไปได้ในการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น

4.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ควรเพิ่มความหลากหลายของสื่อและกิจกรรม ควรมีการพัฒนาทักษะครูในการใช้เทคโนโลยี ควรมีการติดตามผลในระยะยาว

โดยสรุป รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน สามารถนำไปใช้ได้จริง และได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนยังเน้นการบรรยายและขาดการใช้สื่อประสมที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการใช้สื่อประสมในการสอนวิทยาศาสตร์ยังไม่หลากหลายและขาดประสิทธิภาพ หรือครูยังขาดการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และหรือการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันต้องอาศัยการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Agustina (2022) ที่พบว่า การใช้สื่อประสมในการสอนวิทยาศาสตร์ยังไม่หลากหลายและขาดประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Doichinova (2023) ที่พบว่าครูยังขาดการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dincă et al. (2021) ที่พบว่า การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันต้องอาศัยการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2. ผลการยกร่างรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม พบว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การพัฒนารูปแบบการสอนที่มีการออกแบบอย่างเป็นระบบ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา และหรือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการคิดและการปฏิบัติแบบร่วมมือช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kwangmuang et al. (2021) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการสอนที่มีการออกแบบอย่างเป็นระบบช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suharti et al. (2020) ที่พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

Sudarmono et al. (2023) ที่พบว่า การพัฒนาสื่อการเรียนรู้อัตโนมัติตามแนวคิดการคิดและการปฏิบัติแบบร่วมมือช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียน

3. ผลการใช้รูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม พบว่า นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกันสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลต่อทักษะการทำงานร่วมกันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจในการเรียน และหรือการเรียนรู้ที่มีความหมายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rachmadewi et al. (2021) ที่พบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลต่อทักษะการทำงานร่วมกันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Wang et al. (2015) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจในการเรียน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sunasuan & Songserm (2021) ที่พบว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการสอน พบว่า ได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความหมายในระบบการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีต้องได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย หรือการออกแบบรูปแบบการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเชิงโต้ตอบต้องผ่านการประเมินและการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องก่อน และหรือการเรียนรู้ที่มีความหมายในการศึกษาครูต้องได้รับการยอมรับจากทั้งผู้สอนและผู้เรียนก่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hatzilygeroudis et al. (2019) ที่พบว่า การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความหมายในระบบการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีต้องได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Xu et al. (2020) ที่พบว่า การออกแบบรูปแบบการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเชิงโต้ตอบต้องผ่านการประเมินและยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kostianen et al. (2018) ที่พบว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายในการศึกษาครูต้องได้รับการยอมรับจากทั้งผู้สอนและผู้เรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปเป็นโมเดลการพัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันผ่านชุดสื่อประสม ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและโอกาสในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู นำไปสู่การออกแบบรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสมที่ตอบโจทย์ความต้องการของครูและบริบทของโรงเรียน

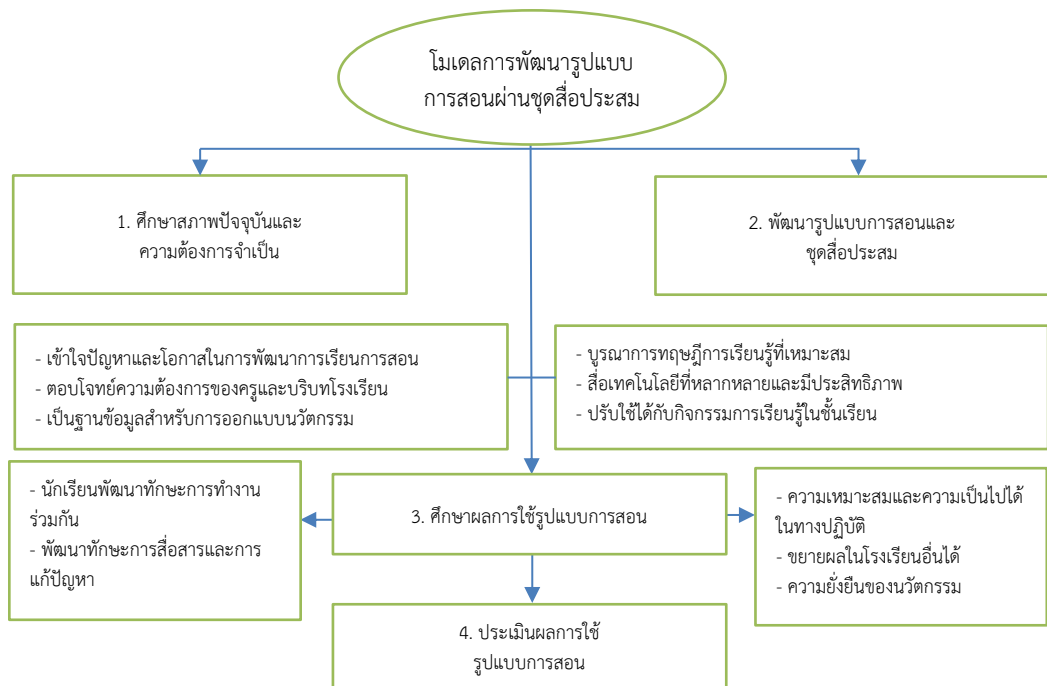

2. การพัฒนารูปแบบการสอนและชุดสื่อประสม ได้เน้นวัดกรรมการสอนที่บูรณาการแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างหลากหลาย ส่งเสริมให้ครูมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และสามารถปรับใช้ให้เข้ากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้

3. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอน นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นรูปธรรม มีความสามารถในการสื่อสาร การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ผลงาน ร่วมกับผู้อื่น ครูผู้สอนได้พัฒนาทักษะการออกแบบการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

4. การประเมินผลการใช้รูปแบบการสอน ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ยอมรับว่า รูปแบบการสอนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สามารถนำไปใช้และขยายผลในโรงเรียนอื่น ๆ ได้ สะท้อนถึงความยั่งยืนของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น

โมเดลนี้ครอบคลุมทั้งกระบวนการพัฒนารูปแบบการสอน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู และองค์กร รวมถึงแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสะท้อนประสิทธิผลในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันผ่านชุดสื่อประสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการนำรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันไปใช้ในโรงเรียนในสังกัด และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการผลิตสื่อประสมเพื่อการเรียนการสอน
2. ควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะในการออกแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้
3. ควรส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลการใช้วัตกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสมที่พัฒนาขึ้นอย่างละเอียด ก่อนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. ควรมีการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน และบริบทของชั้นเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด
3. ควรจัดให้มีการประเมินทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมชั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการสอนนี้ในระดับชั้นอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอนในบริบทที่หลากหลาย
2. ควรมีการพัฒนารูปแบบการสอนที่บูรณาการการส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันเข้ากับทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างความสามารถของนักเรียนให้ครอบคลุมมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนในระยะยาว เพื่อติดตามความคงทนของทักษะการทำงานร่วมกัน และผลกระทบต่อการเรียนรู้ในระยะยาวของนักเรียน

ข้อเสนอแนะนี้มุ่งหวังให้เกิดการนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การปฏิบัติการสอน และการต่อยอดการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มบริหารงานวิชาการ. (2565). รายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) ประจำปีการศึกษา 2565. นนทบุรี: โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2566). การเรียนรู้เชิงรุกเสริมสร้างสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: หจก.ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- _____. (2563). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- _____. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก : ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- Agustina, A. (2022). The use of multimedia in science education: A review of recent research. *Journal of Science Education*, 45(2), 123-145.
- Clark, R. C. & Mayer, R. E. (2016). *E-learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning* (4th ed.). USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Dincă, I. et al. (2021). Developing collaborative skills through computer-supported collaborative learning: A systematic literature review. *Sustainability*, 13(11), 1-11.
- Doichinova, A. (2023). Constructivist approach to teaching science and developing collaborative skills. *Journal of Education and Practice*, 14(5), 22-29.
- Hatzilygeroudis, I. et al. (2019). *Engineering and Life Sciences*. Switzerland: Springer, Cham.
- Heinimäki, O. P. et al. (2021). Developing students' collaborative skills in technology-enhanced learning environments. *Journal of Computer Assisted Learning*, 37(2), 433-445.
- Jonassen, D. H. (2008). *Meaningful learning with technology* (3rd ed.). London: Pearson Education.

- Kostiainen, E. et al. (2018). Meaningful learning in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 71, 66-77.
- Kwangmuang, P. & Jarutkamolpong, S. (2021). The development of an instructional model with augmented reality technology for vocational certificate students to create creative thinking. *International Journal of Instruction*, 14(3), 327-346.
- Mahaffy, P. G. & Holme, T. A. (2018). Systems thinking in chemistry education. *Journal of Chemical Education*, 95(10), 1689-1699.
- Mayer, R. E. (2014). *The Cambridge handbook of multimedia learning* (2nd ed.). USA: Cambridge University Press.
- Novak, J. D. (2002). Meaningful learning: The essential factor for conceptual change in limited or inappropriate propositional hierarchies leading to empowerment of learners. *Science Education*, 86(4), 548-571.
- Rachmadewi, P. C. et al. (2021). The effect of collaborative learning model on students' scientific collaboration skills and cognitive learning outcomes. *Journal Penelitian Pendidikan IPA*, 7(4), 689-696.
- Sudarmono, M. et al. (2023). The development of a science learning media project based on collaborative thinking and acting skills for junior high school students using the ADDIE model. *Jurnal Ilmu Pendidikan (JIP) STKIP Kusuma Negara*, 14(1), 70-78.
- Suharti, I. G. A. N. S. et al. (2020). Effectiveness of IBSC learning model on communication skills and collaboration skills of junior high school students. *Jurnal Ilmiah Pendidikan Citra Bakti*, 7(2), 113-124.
- Sunasuan, D. & Songserm, P. (2021). Effects of meaningful learning using the advance organizer model in a collaborative learning environment on grade 11 students' critical thinking abilities and science academic achievement. *International Journal of Instruction*, 14(4), 45-64.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. USA: John Wiley & Sons.
- Wang, H.-Y. et al. (2015). Effects of collaborative learning and game-based learning on students' academic achievement and motivation in a statistics course. *Journal of Educational Computing Research*, 53(3), 355-378.

Xu, J. et al. (2020). Design of teaching model based on interactive virtual technology applied in experimental class. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 15(11), 51-64.

การพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี*

YOUTH DEVELOPMENT AND PROBLEM SOLVING USING THE PHILOSOPHY
OF SUFFICIENCY ECONOMY IN THE JUVENILE OBSERVATION AND
PROTECTION CENTER, CHANTHABURI PROVINCE

เอกชัย กิจเกษาเจริญ, เรืองอุไร วรณโก, ทิพวรรณ พละสุขสมบัติ,
นภา จันทร์ตรี, สิริมาส ศรีชาว

Ekachai Kitkasachroen, Ruangurai Wannako, Tippawan Palasuksombat,
Napha Chantre, Sirimas Sornskaow
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Rambhai Barni Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: sirimas.s@rbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชน 2. ศึกษาการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นคณะทำงานด้านการพัฒนาเยาวชน จำนวน 10 คน พร้อมกับสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนเก็บและรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งสรุปผลด้วยการวิเคราะห์ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชน มีการนำไปใช้เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี 2. การพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชน โดยใช้กระบวนการเกษตรบำบัด ฝึกความรับผิดชอบต่อสังคม การดำเนินชีวิตด้วยการนำรูปแบบเกษตรทฤษฎี ใหม่ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 3. แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของเยาวชนพบว่า มีการดำรงชีวิต

*Received January 31, 2025; Revised February 25, 2025; Accepted March 2, 2025

บนพื้นฐานของหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้และมีคุณธรรม เพื่อให้เยาวชนมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เป็นผู้มีความมุ่งมั่น มีความกตัญญู ความมีสติสัมปชัญญะ ในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: การพัฒนาเยาวชน; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; การแก้ปัญหาให้กับเยาวชน; สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

Abstract

This research article aims to: 1. study the application of the Philosophy of Sufficiency Economy in the daily lives of youth, 2. explore the development and resolution of youth-related issues through the Philosophy of Sufficiency Economy, and 3. propose guidelines for applying this philosophy to the lives of youth in the Juvenile Observation and Protection Center of Chanthaburi Province. This qualitative study involves document analysis of relevant academic papers, books, and research articles, along with interviews conducted with ten key informants who are youth development professionals. Additionally, focused group discussions were conducted with policymakers involved in youth rehabilitation projects. The data were collected, analyzed, and synthesized through thematic analysis of the interview findings.

The research findings indicate that: 1. the application of the Philosophy of Sufficiency Economy in youths' daily lives fosters a mindset shift towards self-discipline and moral behavior; 2. the development and problem-solving processes for youth based on this philosophy involve behavior modification through agricultural therapy, fostering social responsibility, and improving quality of life by integrating the New Theory Agriculture model; and 3. the practical application of the Sufficiency Economy Philosophy in youths' lives emphasizes the principles of moderation, reasonableness, and resilience, alongside knowledge and ethical values. These principles help instill a sense of moral awareness, honesty, patience, perseverance, and the ability to apply wisdom in daily decision-making. Furthermore, they promote kindness, gratitude, and mindfulness, enabling youth to lead responsible and ethical lives.

Keywords: Youth Development; Sufficiency Economy Philosophy; Youth Problem Solving; Juvenile Observation and Protection Center

บทนำ

ปัญหาของเยาวชน ณ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ต้องทำการแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนที่กระทำความผิดในด้านต่าง ๆ ต้องมีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ หรือปัญหาเบื้องต้น เพื่อวางแผนในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมในแต่ละคน มีการแก้ไขและบำบัดเบื้องต้น (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, 2564) เช่น กิจกรรมธรรมะบำบัด ดนตรีบำบัด การกีฬาและสันทนาการ กิจกรรมบำบัดผู้เสพยาตามโปรแกรมบำบัดฟื้นฟู ส่งเสริมทักษะการปรับตัว และต้องมีขั้นตอนกระบวนการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชน มีความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคม ขั้นตอนที่สำคัญต้องมีการทำจิตวิทยาตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิกแก่เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมบำบัดจิตวิทยาและเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ และปรับการใช้ชีวิตเพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมภายนอกอย่างมีความสุข สถานพินิจฯ ได้อบรมสั่งสอน แก้ไขพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้เด็กและเยาวชนกลับสู่ครอบครัวสังคม โดยไม่สร้างปัญหาให้กับครอบครัวและสังคมอีก (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, 2564)

จากปัญหาเยาวชนดังกล่าวข้างต้น การน้อมเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาแก้ปัญหาจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้คู่คุณธรรม โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2 เงื่อนไข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ประกอบด้วย 1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และ 2. เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นกรอบนำทางชีวิตเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม การน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นกรอบนำทางชีวิต ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 รวมถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 45 ปีแล้วตั้งพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร (กชกร ชำนาญกิตติชัย และคณะ, 2554)

ทั้งนี้ การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี มีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นในการศึกษาในครั้งนี้กล่าว คือ ประเด็นแรกคือการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี นั้นเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและเหมาะสมกับบริบทการดำเนินชีวิตในสังคมไทยในปัจจุบัน ขั้นแรกต้องยึดหลักพึ่งตนเอง คือ การส่งเสริมแนวคิดให้เยาวชนพยายามพึ่งตนเองให้ได้ก่อน ในแต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี มีความประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อ สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่นเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ข้อมูล รายรับ-รายจ่าย ในครอบครัวของตนเอง สามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตน ไม่ให้เป็นหนี้ และรู้จักตั้งศักยภาพในตัวเองที่ได้รับการพัฒนาจากการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน ประเด็นที่สอง การพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี เป็นการในเรื่องของปัจจัยสี่ให้ได้ในระดับหนึ่ง สำหรับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาให้กับเยาวชนนั้น ต้องเริ่มต้นจะต้องนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นหลักชัยเกี่ยวกับปัจจัยในการดำเนินชีวิตดำรงตนในสังคมให้เหมาะสม มีความพอประมาณในการหารายได้ในการใช้จ่าย มีคุณธรรมในการทำงาน ไม่ทำงานทุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินตัว ดูแลตนเองและครอบครัวอย่างเหมาะสม ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตัวเอง และตั้งอยู่บนความไม่ประมาทด้วยการเพิ่มรายได้ให้มีหลายช่องทาง เพื่อลดความเสี่ยงในการขาดรายได้ในกรณีฉุกเฉิน เช่น การเลิกจ้าง อุบัติเหตุ หรือเกิดภาวะประสบภัยต่าง ๆ ผลจากการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความพร้อมในการปรับตัวในยุควิกฤติได้เป็นอย่างดีและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจะนำไปสู่การมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรู้ติดตัวไปดำรงชีวิตในสังคมและประเด็นที่สามคือ แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งผลจากการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการปรับตัวในยุควิกฤติได้เป็นอย่างดีและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจะนำไปสู่การมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรู้ติดตัวไปดำรงชีวิตในสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ และศึกษาค้นคว้าด้วยเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากเอกสาร งานวิจัย ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะทำงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

คือ คณะทำงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจงกับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นวิธีการ (Methods) และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Material) ที่เข้าซ้อนกันของข้อมูล

5.2 การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร จะกระทำโดยการพยายามทำให้ข้อมูลนั้นเป็นจำนวนที่นับได้ มักใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารในการวิจัยเอกสาร

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีหน้าที่ ควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาอุปนิสัย เพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อจะได้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การนำแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะเป็นผลดีต่อสังคมอย่างยั่งยืน ด้วยการพัฒนาเยาวชนให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันขณะยังอยู่ในระหว่างการคุมประพฤติ เช่นการฝึกสมาธิ การฝึกให้มีวินัยในตนเอง การเรียนรู้ทางวิชาการต่าง ๆ การรู้จักประมาณตน การฝึกอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ การปรับตัวเข้ากับคนอื่น การเรียนรู้ในการแสดงน้ำใจต่อคนอื่น การสร้างวินัยและจัดระเบียบแถว ซึ่งจะทำให้เยาวชนเข้าใจตนเองมากขึ้นและในปัจจุบันหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง การนำไปใช้ในสาขาต่าง ๆ ของสังคมเป็นการส่งเสริมให้อยู่รอดได้ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน เป็นการแก้ไขและพัฒนาได้อย่างตรงประเด็นที่สุด โดยมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1. ดำเนินการด้านการควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาพฤติกรรมเสียและสงเคราะห์ เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรม 2. ดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชนและประสานความร่วมมือเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก 3. ปฏิบัติงานร่วมหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย การแก้ไขปัญหาของเยาวชนโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ไขปัญหาของเยาวชน ซึ่งจะได้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีและสามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข การร่วมมือกันแก้ไขปัญหานี้มีหลักที่สำคัญที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร พระราชทานไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หลักสูตรฯ จึงนำมาใช้ในการแก้ปัญหานี้

2. ผลศึกษาการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรีเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชน ในสถานพินิจฯ โดยใช้หลักการ 3 ห่วง ได้แก่ 1. ความพอประมาณ 2. ความมีเหตุผล และ 3. มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และหลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1.เงื่อนไขความรู้ 2 เงื่อนไขคุณธรรม ด้วยกระบวนการเกษตรบำบัด ด้วยวิธีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์พร้อมกับฝึกความรับผิดชอบต่อสังคม และให้มีวิชาความรู้ติดตัวหลังจากออกจากสถานพินิจฯ ไปแล้ว และดำเนินการในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ผสมผสานกับโคก หนอง นา โมเดล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี พร้อมกับ

ฝึกทักษะการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเยาวชนในสถานพินิจจากโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินการการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมการพัฒนา	การดำเนินการ	ผลลัพธ์การพัฒนา
1. การสร้างเล้าไก่	การฝึกทักษะเกี่ยวกับการนำผลผลิตไปใช้ประกอบอาหารการช่วยลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารกลางวัน และเมื่อเหลือจึงนำไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ต่อไป	เงื่อนไขการเรียนรู้
2. การสร้างเล้าหมูหลุม	เป็นการนำประยุกต์ใช้พื้นที่ว่างให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ให้กับเยาวชน	ความพอประมาณ
3. การจัดสรรพื้นที่ทำการเกษตร	การจัดทำกิจกรรมทำนา ปลูกข้าว ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกไม้ยืนต้น เช่น มะนาว มะกรูด ปลูกพืชผัก เช่น แตงกวา บวบ คื่นหีบน้ำ ผักกวางตุ้งจีน เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจระบบการปลูกพืชหมุนเวียน	ความพอประมาณ
4. กิจกรรมปลูกข้าว	การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวนา และได้ปฏิบัติจริงในการทำนาปลูกข้าว ทั้งการดำนา การหว่านข้าวและการเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมสืบกันมา ทั้งยังทำให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของข้าว และอาชีพการทำนา และช่วยกันส่งเสริมรักษาสืบสานประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไป	มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
5. กิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ (ปลูก ผักคะน้า, ผักกวางตุ้ง, ผักบุ้ง)	การพัฒนาความรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง ตั้งแต่กระบวนการยกร่องเตรียมแปลงปลูกผักขึ้นตอนการปลูกและดูแลจนกระทั่งขึ้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิตและจำหน่าย	ความพอประมาณ
6. กิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ (ปลูก ชะอม, แตง, ถั่วฝักยาว, มะเขือเทศ)	การลดต้นทุนการปลูกพืช และสร้างแนวรั้วกินได้ให้กับครัวเรือน	มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
7. กิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ (ปลูกมะนาว)	การลดต้นทุนการปลูกพืช และสร้างแนวรั้วกินได้ให้กับครัวเรือนและมีทักษะต่าง ๆ ที่หลากหลายสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามความสนใจและความเหมาะสมกับพื้นที่	ความพอประมาณ
8. กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์และการเลี้ยงสัตว์น้ำ	การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศน์น้ำ ได้ประโยชน์ในการเลี้ยงสัตว์	มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้
9. กิจกรรมการเลี้ยงหมู	เพื่อนำมูลของหมูมาทำเป็นปุ๋ยคอกเพื่อนำไปใช้ในการเกษตรต่อไป	ความพอประมาณ

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินการการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

กิจกรรมการพัฒนา	การดำเนินการ	ผลลัพธ์การพัฒนา
10. กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการสาธิตวิธีทำปุ๋ยหมัก	เป็นกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนมองเห็นถึงประโยชน์ ของเศษใบไม้ ผลไม้ หรือแม้แต่เศษอาหาร ที่เดิมเรามองว่าเป็นเพียงขยะที่ต้องทำลายทิ้งเท่านั้น แต่กลับสามารถนำมาทำให้เกิดประโยชน์ ด้วยการนำมาทำเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้ในการเกษตรได้เป็นอย่างดี	ความมีเหตุผล เงื่อนไขความรู้
11. กิจกรรมให้ความรู้เรื่อง การสาธิตวิธีทำอาหารหมูจากหยวกกล้วย	กิจกรรมให้ความรู้เรื่อง การสาธิตวิธีทำอาหารหมูจากหยวกกล้วย เป็นการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ลดต้นทุนต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ค่าใช้จ่ายของอาหารหมูลดลง	มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขคุณธรรม
12. กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากเชื้อไตรโคเดอร์มา	การใช้ประโยชน์จากเชื้อไตรโคเดอร์มา เพื่อป้องกันกำจัดโรคร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์บำรุงดิน	ความพอประมาณ เงื่อนไขความรู้
13. กิจกรรมให้ความรู้เรื่อง การฝึกวิชาชีพ “ช่างตัดผม”	เพื่อฝึกวิชาชีพในการนำไปสู่การประกอบอาชีพหลัก สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว	ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้

จากผลการดำเนินงานพบว่า ในการแก้ปัญหานั้น ได้มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งตอบโจทย์ของความยั่งยืนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เพื่อป้องกันปัญหาการได้รับการยอมรับจากสังคม หรือปัญหาเกี่ยวกับการไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งแต่ละกิจกรรมนั้นเยาวชนสามารถนำไปปฏิบัติปฏิบัติได้จริงและสามารถเลี้ยงชีพได้ ประกอบกับสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้จริงอีกด้วย

3. แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของเยาวชนนั้นอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

3.1 ความพอประมาณ : เยาวชนนำหลักความพอดี เข้ามาใช้ในการชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความประหยัด อดออม และการไม่กู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่าย

แนวปฏิบัติที่ดีของเยาวชน : การจัดทำบัญชีครัวเรือน บัญชีต้นทุน การคำนวณต้นทุนจากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ

3.2 ความมีเหตุผล : เยาวชนนำหลักเหตุผลมาประยุกต์ใช้ด้วยการวิเคราะห์ความจำเป็นบนพื้นฐานความประหยัด ต้องคิดอย่างรอบคอบทั้งในด้านของรายจ่าย

แนวปฏิบัติที่ดีของเยาวชน : การร่วมกันวางแผนและปรับปรุงพื้นที่ในการจัดทำกิจกรรมโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันลงมือสร้างพื้นที่เรียนรู้ โดยมีฐานคิด คือ การมีงบประมาณที่จำกัด

3.3 การมีภูมิคุ้มกัน : ภูมิคุ้มกันที่ดีคือการสร้างวินัยการออมให้กับตนเอง รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีความรู้และคุณธรรม

แนวปฏิบัติที่ดีของเยาวชน : กระบุงออมสิน การจดบันทึกรายรับ รายจ่าย การหักต้นทุนกิจกรรม การแบ่งปันรายได้

3.4 การมีความรู้ : เน้นแนวคิดรู้และเข้าใจบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ด้วยการมีสติในการดำเนินชีวิต

แนวปฏิบัติที่ดีของเยาวชน : หลักปฏิบัติเกี่ยวกับการเคารพตนเอง และเคารพผู้อื่น การฝึกสมาธิ และปฏิบัติธรรมเบื้องต้น

3.5 การมีคุณธรรม : เยาวชนมีพื้นฐานของความประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัยเป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุข

แนวปฏิบัติที่ดีของเยาวชน : กิจกรรมการเรียนรู้การสร้างวินัยในตนเอง จากตารางการบำรุงรักษาพืชสวนครัว ตารางเวรเข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ความตรงต่อเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีหน้าที่ ควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข พื้นฟู ป้องกัน พัฒนาอุปนิสัย เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อจะได้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การนำแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะเป็นผลดีต่อสังคมอย่างยั่งยืน และในปัจจุบันหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง การนำไปใช้ในสาขาต่าง ๆ ของสังคมเป็นการส่งเสริมให้อยู่รอดได้ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน เป็นการแก้ไขและพัฒนาได้อย่างตรงประเด็นที่สุด ซึ่งการแก้ไขปัญหาของเยาวชนโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ไขปัญหาของเยาวชน ซึ่งจะได้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีและสามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่มีหลักที่สำคัญที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร พระราชทานไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หลักสูตรฯ จึงนำมาใช้ในการแก้ปัญหานี้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุธีจริยวัฒน์ (สาคร ชิตงกโร) และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ต้องให้สอดคล้องกับสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวและ

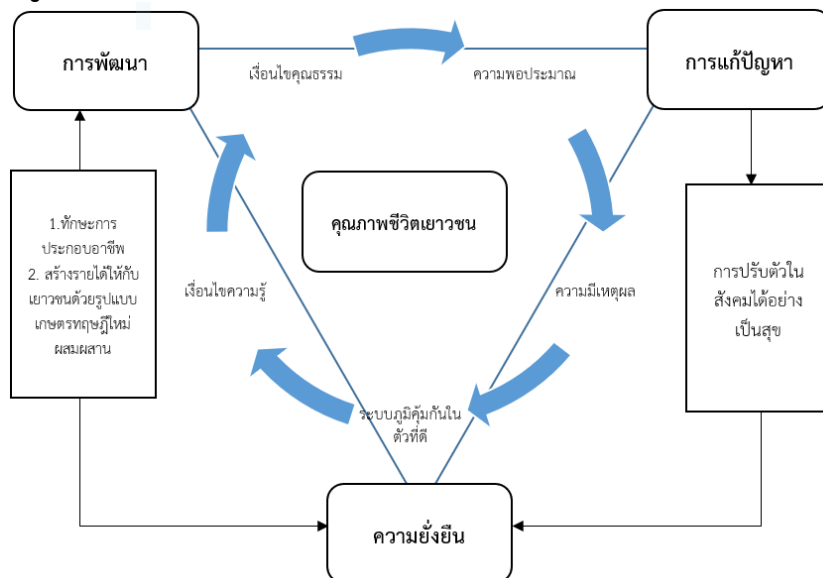

ต้องไม่เปลี่ยนแปลงพื้นฐานทางสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของหทัยชนก คะตะสมบุรณ์ (2564) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮกอำเภอมือง จังหวัดชัยนาท พบว่าปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน คือ การสร้างองค์ความรู้และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยตัวเยาวชนเอง ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้เนื่องจากบริบทการพัฒนานั้นเยาวชนในสถานพินิจจำเป็นต้องมีการพัฒนาด้วยการสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อจะนำไปสู่การใช้จริงในชีวิตประจำวันและเพื่อให้เยาวชนมีการปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเยาวชนเมื่อต้องออกไปสู่โลกแห่งความเป็นจริง

2. ผลศึกษาการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนในสถานพินิจฯ โดยใช้กระบวนการเกษตรบำบัด ด้วยวิธีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์พร้อมกับฝึกความรับผิดชอบต่อสังคม และให้มีวิชาความรู้ติดตัวหลังจากออกจากสถานพินิจฯ ไปแล้ว และดำเนินการในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ผสมผสานกับโคก หนอง นา โมเดล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี พร้อมกับฝึกทักษะการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเยาวชนในสถานพินิจ ในการแก้ไขปัญหา นั้น ได้มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งตอบโจทย์ของความยั่งยืนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เพื่อป้องกันปัญหาการได้รับการยอมรับจากสังคม หรือปัญหาเกี่ยวกับการไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมซึ่งแต่ละกิจกรรมนั้นเยาวชนสามารถนำไปปฏิบัติปฏิบัติได้จริงและสามารถเลี้ยงชีพได้ ประกอบกับ สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้จริงอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไมตรี อินทรีย์ะทวิช และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า การสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตการไม่สร้างปัญหา การประยุกต์ใช้ความรู้สู่การสร้างรายได้ โดยไม่ลงทุนเกินตัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญพัทธ์ วัฒนจิรพันธุ์ และจงจิต ลีอ่อนรัมย์ (2564) ที่กล่าวว่า ความพอมีพอกินจะเป็นรูปแบบให้เยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยลดการพึ่งพิงจากภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อเยาวชนได้พ้นโทษและออกสู่สังคมแล้วแนวคิดหรือทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาจากกิจกรรมเกษตรบำบัดนั้นจะสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงเนื่องจากข้อมูลพื้นฐานครอบครัวของเยาวชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกิจกรรมเกษตรกับการพัฒนาทักษะชีวิตจึงเป็นกิจกรรมที่นำไปสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจของครอบครัวเยาวชนเป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้การพัฒนานั้นสถานพินิจได้พัฒนาโดยฐานคิดจาก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเยาวชนให้มากที่สุดเท่าที่จะพัฒนาได้

3. แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของเยาวชนนั้นอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และมีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญลือ วันทายนต์ (2563) ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นจุดรวมของสมาชิก หากพื้นฐานของครอบครัวปลูกฝังสิ่งดี ๆ หรือสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนจะเป็นเกราะภูมิคุ้มกันอย่างดีให้กับเยาวชนได้ทุกมิติ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาในมิติต่าง ๆ นั้นจะส่งผลให้เยาวชน ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีหลักเหตุผลในการตัดสินใจและความพอดีเกิดเป็นภูมิคุ้มกันตัวเองที่ดี มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้น ต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจที่มีคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจ มีความอดทน ความรอบคอบ และความเพียร ตลอดจนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามความรู้และประสบการณ์การรับรู้และการตัดสินใจของเยาวชน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปตามโอกาส สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมพื้นฐานของการดำเนินชีวิตในแต่ละชุมชนของเยาวชน โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และคุณธรรมคู่กันอย่างสมดุล

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาและแก้ไขปัญหายาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

สำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรีนั้น เป็นการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยน แนวคิดการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อจะได้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การนำแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะเป็นผลดีต่อสังคม อย่างยั่งยืนและในปัจจุบันหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับโดยทั่วไปอย่าง กว้างขวาง การนำไปใช้ในสาขาต่าง ๆ ของสังคมเป็นการส่งเสริมให้อยู่รอดได้ในสภาวะเศรษฐกิจ ปัจจุบัน โดยการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับเยาวชนด้วยรูปแบบเกษตร ทฤษฎีทฤษฎีใหม่ผสมผสาน พร้อมกับการเสริมสร้างบนพื้นฐานของหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และมีคุณธรรม เพื่อให้เยาวชนมีความตระหนัก ในคุณธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่ เจ้าหน้าที่ เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ชาวบ้านในชุมชน และผู้สนใจทั่วไป
2. เป็นการสืบสานรักษาและต่อยอด โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้ดำรงอยู่คู่ประเทศไทย ตลอดไป
3. เป็นการเพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างความเสมอภาคและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการพัฒนางานกิจกรรมดังกล่าวทำให้เยาวชนได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีทักษะ ในการดำเนินชีวิต ได้รับการพัฒนาทักษะตาม ๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพตามความถนัดและความ สนใจของตนเองได้มากที่สุดพร้อมกับสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตเมื่อได้รับการพ้นโทษแล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือน รายรับรายจ่าย เงินออม เป็นประจำเพื่อให้รู้ ค่าใช้จ่าย สิ่งที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน
2. สร้างภูมิคุ้มกันด้วยความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทันสมัยรู้เท่าทันโลก ใช้ชีวิตอย่างมีสติ ไม่เชื่อหลงมกมายกับสิ่งต่าง ๆ มากเกินไป
3. ส่งเสริมแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยการยึดหลักศีลธรรมและใช้ชีวิตอย่างมีสติ

เอกสารอ้างอิง

- กชกร ชำนาญกิตติชัย และคณะ. (2554). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธัญญพัทธ์ วัฒนจิรพันธุ์ และจงจิต ลืออ่อนรัมย์. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(6), 298-312.
- บุญลือ วันทายนต์. (2563). *พฤติกรรมรวมหมู่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระครูสุธีจริยวัฒน์ (สาคร ชิตงักโร) และคณะ. (2564). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(5), 197-209.
- ไมตรี อินทรีย์ะทวิช และคณะ. (2564). การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 8(3), 86-98.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). *คู่มือศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็น พี บี กรุ๊ป จำกัด.
- หทัยชนก คตะสมบุรณ์. (2564). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(7), 270-286.

การสร้างแบรนด์ และกำหนดตำแหน่งทางการตลาดกาแฟพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน
จากอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน*

BRAND BUILDING AND MARKET POSITIONING OF KHUN CHANG KIAN COFFEE
FROM THE IDENTITY OF COMMUNITY TO CREATE SUSTAINABLE
COMPETITIVE ADVANTAGE

กฤษฎา ดิเรกวัฒนะ, อภิรัฐ บัณฑิต

Kritsada Direkwattana, Apirat Bundit

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiangmai University

Corresponding Author E-mail: kritsada.direkwattan@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อกาแฟในพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2. ศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อสร้างแบรนด์และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด ซึ่งเป็นการศึกษาแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 336 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 75.9 อายุระหว่าง 20-29 ปีร้อยละ 72 ระดับรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาทร้อยละ 45.5 มีพฤติกรรมชอบดื่มกาแฟเย็นร้อยละ 89.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดื่มกาแฟอย่างน้อยวันละ 1 แก้วร้อยละ 81.5 และเมื่อนึกถึงบ้านขุนช่างเคี่ยนจะนึกถึงการเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด 2. อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านขุนช่างเคี่ยน คือ ดอกนางพญาเสือโคร่ง นอกจากนี้ยังเน้นในการเข้าหมู่บ้านที่มีความคดเคี้ยวและยากลำบากยังเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านต่างก็ให้ความเห็นว่าเป็นจุดเด่นของนักท่องเที่ยวเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ของผู้บริโภคกาแฟในพื้นที่ขุนช่างเคี่ยนที่ให้ความเห็นว่าพื้นที่ชุมชนบ้านขุนช่างเคี่ยนทำให้นึกถึงดอกนางพญาเสือโคร่ง และการเดินทางที่ยากลำบาก และจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาด พบว่า กาแฟจากบ้านขุนช่างเคี่ยนควรวางตำแหน่งทางการตลาดโดยการกำหนดเป็นวัตถุดิบให้กับร้านขายกาแฟขนาดเล็กและขนาดกลาง จึงควรต้องมีการกำหนดราคาอย่างเหมาะสมให้อยู่ระหว่างแก้วละ 35-45 บาท

เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง และควรสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง โดยการออกแบบตราสินค้าที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการผลิตสื่อ ออกแบบตราสินค้าที่เหมาะสม และโฆษณาผ่านช่องทางที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภคได้

คำสำคัญ: การสร้างแบรนด์; อัตลักษณ์ของชุมชน; การแข่งขันข้างเคียง

Abstract

This research article aims to 1. study consumers' perceptions of coffee in Khun Chang Khian area, Mueang District, Chiang Mai Province and 2. examine the community identity to develop branding and market positioning. The study employs a mixed-method approach, collecting quantitative data from a sample of 336 respondents, analyzed using descriptive statistics, and qualitative data through in-depth interviews with 15 participants.

The research found that 1. The majority of respondents were female (75.9%), aged between 20-29 years (72%), with a monthly income of less than 10,000 baht (45.5%). Most respondents preferred iced coffee (89.3%) and consumed at least one cup of coffee per day (81.5%). Additionally, when thinking of Khun Chang Khian, most respondents associated it primarily with tourism. 2. The identity of the Khun Chang Khian community is represented by the wild Himalayan cherry blossom (*Prunus cerasoides*), which blooms in January each year. Another distinctive feature mentioned by local residents is the winding and challenging roads leading to the village, which is also recognized as a notable characteristic among tourists. This aligns with the perceptions of coffee consumers in the area, who associate Khun Chang Khian with the cherry blossom and the difficult journey to reach the village. From the marketing analysis, it is suggested that coffee from Khun Chang Khian should be positioned as a raw material for small to medium-sized coffee shops. The pricing should be set appropriately between 35-45 baht per cup to align with consumer preferences. To differentiate from competitors, the brand design should reflect the area's identity. The research findings can be applied to media production, suitable brand design, and targeted advertising to enhance consumer awareness.

Keywords: Brand Building; Community Identity; Khun Chang Kian Coffee

บทนำ

สภาวะการแข่งขันทางการตลาดในปัจจุบันของสินค้าที่มีอยู่ในตลาด ต่างก็ประสบปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการตลาด เช่น เทคโนโลยี พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภค สภาพเศรษฐกิจ รวมถึงการแพร่ระบาดของเชื้อ Covid-19 ทำให้ผู้ประกอบการต่างพบกับปัญหาในการบริหารธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการตลาดจะเกิดขึ้น แต่การบริโภคของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่มีความจำเป็นยังคงมีการบริโภคเช่นเดิม แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการบริโภคไปในรูปแบบอื่น เช่น การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ประกอบการเองจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในสถานการณ์ดังกล่าวด้วยเช่นกัน

การสร้างแบรนด์หรือการสร้างตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ ง่ายต่อการจดจำ และสื่อถึงตัวตนของสินค้าหรือบริการ และสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง (Kotler, 1988) ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้ประกอบการควรพิจารณาในการสร้างความแตกต่างให้กับผู้บริโภค สิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งในการสร้างแบรนด์ คือ อัตลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีความโดดเด่น แตกต่าง และไม่ซ้ำใคร ซึ่งจะทำให้แบรนด์มีคุณค่าในสายตาของผู้บริโภค (Broadbent & Cooper, 1987) เนื่องจากผู้บริโภคไม่ได้เลือกซื้อสินค้าเพียงเพราะคุณประโยชน์ของตัวสินค้าเท่านั้น แต่หากสินค้านั้นมีความหมายต่อตัวผู้ซื้อก็สามารถกระตุ้นการตัดสินใจซื้อได้เช่นกัน (Levy, 1959) เมื่อตราสินค้านั้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผู้บริโภค ย่อมช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน นำไปสู่การซื้อซ้ำและความภักดีต่อตราสินค้าได้ (Arslan & Altuna, 2010) นอกจากนี้ บทบาทของตราสินค้าในตลาดมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ทางการตลาด (Aaker, 1996; Keller, 1993) อีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบหลักของส่วนประสมทางการตลาด ช่วยลดต้นทุนด้านการตลาดได้อีกด้วย

นอกเหนือจากการสร้างแบรนด์แล้ว การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Market Positioning) ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ เนื่องจากไม่มีธุรกิจใดสามารถตอบสนองทุกความต้องการของลูกค้าได้ทั้งหมด แต่สามารถเลือกมุ่งเน้นไปที่ความต้องการเฉพาะด้านได้อย่างชัดเจน (Camilleri, 2018) ดังนั้น การกำหนดตำแหน่งทางการตลาดจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สินค้าและบริการสามารถสร้างการรับรู้ที่ดีในกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ การรับรู้ของผู้บริโภคมีผลต่อแบรนด์ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้น ธุรกิจจึงจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคอย่างรอบด้าน และยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้มากขึ้นซึ่งจะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดท่ามกลางการแข่งขันในตลาดที่รุนแรงได้อีกด้วย

ชุมชนขุนช่างเคี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการปลูกกาแฟอย่างแพร่หลาย อีกทั้งยังมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น สินค้าพื้นเมือง รวมถึงพื้นที่ในการปลูกกาแฟ ซึ่งจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่บน

ภูเขาสูง ทำให้สภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมเหมาะสมกับการเพาะปลูกกาแฟ ดังนั้น โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบรนด์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่เป้าหมาย และกำหนดตำแหน่งทางการตลาดให้กับสินค้ากาแฟจากพื้นที่ดังกล่าว เพื่อพัฒนาเป็นสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในท้องถิ่น และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเป็นการใช้พื้นที่สถานีวิจัย และศูนย์ฝึกอบรมเกษตรกรที่สูงขุนช่างเคี่ยน ของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นพื้นที่หลักในการดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวกับชุมชนโดยรอบ เช่น การพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการ สร้างอาชีพ และรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงการสร้างความสำเร็จทางการแข่งขันต่อไปในอนาคตและเพื่อพัฒนาพื้นที่เกษตรตามนโยบายของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคกาแฟที่มีต่อพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน
2. ศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อสร้างแบรนด์และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ส่วนนี้จะเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ส่วนนี้จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกต (Observation) กับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาโดยทำการวิเคราะห์ถึงอัตลักษณ์ของชุมชน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ที่เคยบริโภคกาแฟขุนช่างเคี่ยน จำนวน 400 ราย

2.2 จากสูตรของ Cochran (1953) เพื่อทราบถึงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกาแฟในพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน เพื่อทำการวิเคราะห์ถึงการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อขุนช่างเคี่ยนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด แต่สามารถนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 336 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หรือเกษตรกรในพื้นที่ชุมชนขุนช่างเคี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากผู้ที่อยู่ในพื้นที่ จำนวน 15 ตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์ โดยแบ่งออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการกาแฟ ส่วนที่ 3 การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพื้นที่ชุมชนข้างเคียง โดยในส่วนนี้ผู้วิจัยใช้ระดับความคิดเห็น 5 ระดับ คือ 1 รับรู้น้อยที่สุด 2 รับรู้น้อย 3 รับรู้ปานกลาง 4 รับรู้มาก และ 5 รับรู้มากที่สุด โดยจะแปลผลตามระดับค่าเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง รับรู้มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง รับรู้มาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง รับรู้ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง รับรู้น้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง รับรู้น้อยที่สุด

และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกาแฟในพื้นที่ชุมชนข้างเคียง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบคำถามได้อย่างอิสระ โดยมีประเด็นคำถามดังนี้ 1. หมู่บ้านชุมชนข้างเคียงมีอะไรเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านบ้าง 2. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเยี่ยมชมชุมชน มักจะไปเที่ยวที่ไหน และมีกิจกรรมอะไรบ้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจะทำการแจกแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการจดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยผู้วิจัยจะทำการพูดคุยเรื่องทั่วไประหว่างกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างความคุ้นเคย จากนั้นจึงค่อย ๆ เริ่มคำถามตามประเด็นของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาร้อยละ ในการแสดงผลผลการวิจัยเพื่อให้เห็นถึงปัจจัยและพฤติกรรมที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่าง

5.2 ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Narrative Analysis) โดยการเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำเสนอรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกาแฟในพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคกาแฟ ส่วนที่ 3 การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกาแฟในพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกาแฟในพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน ดังแสดงในตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (336 ตัวอย่าง)		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	78	23.2
	หญิง	255	75.9
	เพศทางเลือก	3	0.9
อายุ	น้อยกว่า 20 ปี	45	13.4
	20 – 29 ปี	243	72.3
	30 – 39 ปี	21	6.2
	40 – 49 ปี	6	1.8
	50 – 59 ปี	15	4.5
	60 ปีขึ้นไป	6	1.8
รายได้ต่อเดือน	น้อยกว่า 10,000 บาท	153	45.5
	10,000 – 20,000 บาท	114	33.9
	20,001 – 30,000 บาท	33	9.8
	30,001 – 40,000 บาท	12	3.6
	40,001 – 50,000 บาท	6	1.8
	50,001 บาทขึ้นไป	17	5.1
	ไม่ระบุ	1	0.3
อาชีพ	ธุรกิจส่วนตัว	33	9.8
	พนักงานบริษัทเอกชน	36	10.7
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	24	7.1
	นักเรียน/นักศึกษา	240	71.4
	อื่น ๆ	3	0.9
ระดับการศึกษา	น้อยกว่าปริญญาตรี	39	11.6
	ปริญญาตรี	255	75.9
	ปริญญาโท	39	11.6
	ไม่ระบุ	3	0.3

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 75.9 เพศชาย ร้อยละ 23.2 และเพศทางเลือก ร้อยละ 0.9 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 20-29 ปี

คิดเป็นร้อยละ 72.3 รองลงมาอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.4 อายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.2 อายุระหว่าง 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.5 อายุระหว่าง 40-49 ปี และมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 1.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือมีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 33.9 มีรายได้ระหว่าง 20,000-30,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 9.8 มีรายได้ตั้งแต่ระหว่าง 50,000 บาท/เดือนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.1 มีรายได้ระหว่าง 30,000-40,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 3.6 และมีรายได้ระหว่าง 40,000-50,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 1.8 ตามลำดับ ในด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 71.4 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชนร้อยละ 10.7 ประกอบธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 9.8 เป็นข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจร้อยละ 7.1 ตามลำดับ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่างศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือระดับปริญญาตรีร้อยละ 75.9 และมีระดับการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเท่ากับระดับปริญญาโทในสัดส่วนร้อยละ 11.6 เท่ากันตามลำดับ

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคกาแฟ

พฤติกรรมกรรมการบริโภคกาแฟ (336 ตัวอย่าง)	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของกาแฟที่สั่งเป็นประจำ		
ร้อน	33	9.8
เย็น	300	89.3
อื่นๆ	3	0.9
ระดับของการคั่วกาแฟที่ชอบ		
เข้ม	81	24.1
กลาง	177	52.7
อ่อน	78	23.2
เมนูที่สั่งบ่อยที่สุด		
เอสเปรสโซ่	45	13.4
ลาเต้	145	43.2
คาปูชิโน	49	14.6
อเมริกาโน่	83	24.7
มอคค่า	11	3.3
อื่นๆ	3	0.9
ปริมาณการบริโภคกาแฟต่อวัน		
1 แก้ว	274	81.5
2 – 3 แก้ว	53	15.8
4 – 5 แก้ว	6	1.8
มากกว่า 5 แก้ว	3	0.9
ความถี่ในการบริโภคกาแฟ		
ทุกวัน	104	31.0
2 – 3 วัน/สัปดาห์	158	47.0
4 – 5 วัน/สัปดาห์	74	22.0

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคกาแฟ (ต่อ)

พฤติกรรมกรรมการบริโภคกาแฟ (336 ตัวอย่าง)	จำนวน	ร้อยละ
ช่วงเวลาในการดื่มกาแฟบ่อยที่สุด		
เช้า 08.00 – 11.00 น.	139	41.4
กลางวัน 11.00 – 13.00 น.	87	25.9
เย็น 13.00 – 16.00 น.	110	32.7
ระดับราคาต่อแก้วที่พึงพอใจ		
ไม่เกิน 25 บาทต่อแก้ว	9	2.7
25-35 บาทต่อแก้ว	87	25.9
35-45 บาทต่อแก้ว	105	31.3
45-55 บาทต่อแก้ว	98	29.2
มากกว่า 55 บาทต่อแก้ว	37	11.0

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมบริโภคกาแฟเย็นมากกว่ากาแฟร้อน โดยกลุ่มตัวอย่างที่บริโภคกาแฟเย็นคิดเป็นร้อยละ 89.3 และบริโภคกาแฟร้อนคิดเป็นร้อยละ 9.8 ส่วนใหญ่นิยมกาแฟที่มีรสชาติในระดับกลางคิดเป็นร้อยละ 52.7 รองลงมาคือรสชาติระดับเข้มคิดเป็นร้อยละ 24.1 และรสชาติอ่อนคิดเป็นร้อยละ 23.2 ตามลำดับ เมนูที่กลุ่มตัวอย่างมักจะสั่งบริโภคเป็นประจำมากที่สุดคือ ลาเต้ร้อยละ 43.2 รองลงมาคือ อเมริกาโน่ร้อยละ 24.7 คาปูชิโน่ร้อยละ 14.6 และเอสเปรสโซร้อยละ 13.4 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บริโภคกาแฟวันละ 1 แก้วต่อวันคิดเป็นร้อยละ 81.5 รองลงมาคือ 2-3 แก้วต่อวันคิดเป็นร้อยละ 15.8 บริโภค 4-5 แก้วต่อวันคิดเป็นร้อยละ 1.8 และมากกว่า 5 แก้วต่อวันคิดเป็นร้อยละ 0.9 ความถี่ในการบริโภคกาแฟ 2-3 วันต่อสัปดาห์คิดเป็นร้อยละ 47.0 รองลงมาคือ ดื่มกาแฟทุกวันคิดเป็นร้อยละ 31.0 และ 4-5 วันต่อสัปดาห์คิดเป็นร้อยละ 22.0 ตามลำดับ ช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างบริโภคกาแฟคือ ช่วงเช้าระหว่างเวลา 08.00-11.00 น. คิดเป็นร้อยละ 41.4 ช่วงบ่ายระหว่างเวลา 13.00-16.00 น. คิดเป็นร้อยละ 32.7 และช่วงกลางวันระหว่างเวลา 11.00-13.00 น. คิดเป็นร้อยละ 25.9 ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในราคาของกาแฟแต่ละแก้วประมาณ 35-45 บาทต่อแก้วคิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาคือราคา 45-55 บาทต่อแก้วคิดเป็นร้อยละ 29.2 ราคา 25-35 บาทต่อแก้ว คิดเป็นร้อยละ 25.9 ราคาสูงกว่า 55 บาทต่อแก้ว คิดเป็นร้อยละ 11.0 และราคาไม่เกิน 25 บาทต่อแก้ว คิดเป็นร้อยละ 2.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพื้นที่ชุมชนข้างเคียง

การรับรู้ต่อพื้นที่ชุมชนข้างเคียง	ค่าเฉลี่ย	ระดับการรับรู้
ดอกพญาเสือโคร่ง	3.80	มาก
เส้นทางชั้น คดเคี้ยว	3.84	มาก
วัฒนธรรม ผู้คน ชุมชน	3.78	มาก
ความสะอาด	3.32	ปานกลาง
ต้นตอ ท้ายทาย	3.64	มาก
พจนานุกรม	3.84	มาก

ตารางที่ 3 การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพื้นที่ชุมชนข้างเคียง

การรับรู้ต่อพื้นที่ชุมชนข้างเคียง	ค่าเฉลี่ย	ระดับการรับรู้
ดอกพญาเสือโคร่ง	3.80	มาก
เส้นทางชั้น คดเคี้ยว	3.84	มาก
วัฒนธรรม ผู้คน ชุมชน	3.78	มาก
ความเด็ดเดี่ยว	3.32	ปานกลาง
ต้นเต็ง ทำทนาย	3.64	มาก
พญายักษ์	3.84	มาก
สร้างสรรค์ นอกกรอบ	3.46	มาก
สนุกสนาน	3.63	มาก
เรียบง่าย	3.69	มาก
ลึกลับ มหัศจรรย์	3.64	มาก
ความรัก สวยงาม	3.79	มาก
ความอ่อนโยน	3.39	ปานกลาง
การเดินทางท่องเที่ยว	4.27	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพื้นที่ชุมชนข้างเคียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนข้างเคียง โดยเมื่อเอ่ยถึงชุมชนข้างเคียงแล้วกลุ่มตัวอย่างนึกถึงการเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมา คือนึกถึงเส้นทางที่ชันและคดเคี้ยวและการพญายักษ์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และนึกถึงดอกพญาเสือโคร่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหมู่บ้านชุมชนข้างเคียง สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้ของผู้บริโภคเมื่อกล่าวถึงหมู่บ้านชุมชนข้างเคียง คือ การท่องเที่ยวพญายักษ์ในเส้นทางที่ค่อนข้างลำบากเพื่อไปชมดอกพญาเสือโคร่ง

ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกาแฟในพื้นที่ชุมชนข้างเคียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางรายได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจไว้ ดังนี้ ควรหากาแฟที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่เพื่อสร้างความแตกต่างและน่าสนใจ รวมถึงรสชาติของกาแฟหรือเมนูกาแฟที่สามารถบ่งบอกความเป็นตัวตนของชุมชนข้างเคียงได้

2. อัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อสร้างแบรนด์และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่กาแฟ ปลูกผัก และมีเพศตามจำนวนดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	9	60.0
หญิง	6	40.0
รวม	15	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 15 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 75.9 และเพศชาย ร้อยละ 23.2 ตามลำดับ

อัตลักษณ์ของพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน

ผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นตรงกันว่า พื้นที่บ้านขุนช่างเคี่ยนเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หุบเขา มีความยากลำบากต่อการเดินทาง แต่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านขุนช่างเคี่ยน คือ ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูง ซึ่งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,400 เมตรทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีการทำเกษตรกรรมไร่กาแฟอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งความสูงของพื้นที่ทำให้มีต้นพญาเสือโคร่ง ที่จะออกดอกช่วงเวลาปลายปีของทุกปี หรือประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมของทุกปี ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ แต่ก็เป็นช่วงเวลาสั้น ๆ นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ของขุนช่างเคี่ยนยังมีเส้นทางสำหรับผู้ชื่นชอบการออกกำลังกายในลักษณะของการวิ่งเทรลอีกด้วย

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังระบุว่า “ปกติเขาก็จะมาถ่ายรูปกับดอกไม้จอตลอดแถว ๆ นั้น ถ่ายรูปเสร็จเขาก็กลับไป” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลรายอื่น แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้สามารถระบุประเภทของนักท่องเที่ยวได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาตินักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะขึ้นมาที่หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนตลอดทั้งปีแต่ก็มาไม่มากนักบางครั้งมากันเพียงแค่ 2 คนหรือเป็นกลุ่มใหญ่ประมาณ 5-7 คนซึ่งจะประกอบไปด้วยกลุ่มผู้สูงอายุและนักท่องเที่ยวทั่วไปที่อายุไม่มากนักโดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เมื่อเข้ามาในหมู่บ้านวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยใช้เวลาเดินรอบ ๆ หมู่บ้านระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมงแต่ชาวบ้านเองก็ไม่มีอะไรเป็นพิเศษให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้รับชม เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักจะขึ้นมาเยี่ยมชมไม่เป็นเวลาหรือมาเป็นจำนวนน้อย อีกทั้งช่วงระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวขึ้นมาคนหนุ่มสาวในหมู่บ้านก็จะไปทำงานในตัวเมืองเหลือเพียงผู้สูงอายุที่อยู่เฝ้าบ้านเท่านั้น จะมีบางครั้งที่นักท่องเที่ยวเดินไปในหมู่บ้านแล้วเจอวิถีชีวิตที่นักท่องเที่ยวไม่เคยเห็นก็อาจจะแวะถามพูดคุยเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยจะเป็นกลุ่มที่มีปริมาณเข้ามาเยี่ยมชมในหมู่บ้านมากที่สุด และสามารถที่สุดในช่วงที่ดอกพญาเสือโคร่งออกดอก เพราะจุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ คือ ต้องการเข้ามาชมดอกพญาเสือโคร่งเท่านั้น แต่ก็มีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ชื่นชอบการขับรถมอเตอร์ไซด์ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักจะแวะเวียนมาพักผ่อนในหมู่บ้านเพื่อดื่มกาแฟ ซึ่งจากการสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ พบว่า การเดินทางมายังหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งเนื่องจากความลำบากของถนนหนทางที่มีความคดเคี้ยว แคบ และชัน ทำให้ได้บรรยากาศในการเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้รถมอเตอร์ไซด์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ของหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน คือ แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ชอบการเดินทางที่ค่อนข้างสงบสุขสบายและท้าทาย โดยมีจุดหมาย คือ ดอกพญาเสือโคร่งที่สวยงามเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคกาแฟที่มีต่อพื้นที่ขุนช่างเคี่ยน

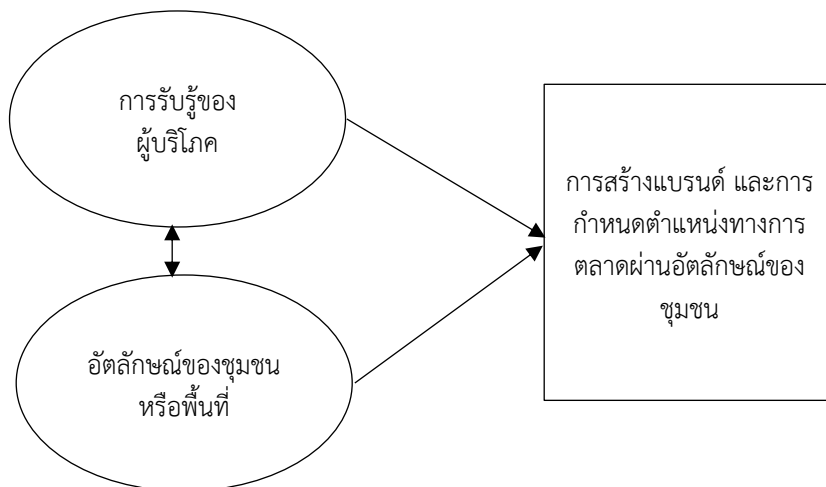
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีดอกนางพญาเสือโคร่งเป็นจุดเด่น แต่การเดินทางไปยังหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนจะต้องผ่านเส้นทางที่ท้าทาย เนื่องจากเส้นทางเป็นเส้นทางที่คดเคี้ยว ซึ่งการรับรู้อัตลักษณ์ของผู้บริโภคมีผลต่อการบริโภคซ้ำ สอดคล้องกับบุตมิชาติ สุนทรสมัย (2564) แต่อย่างไรก็ตาม นอกจากการรับรู้ของผู้บริโภคแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือตัวชุมชนเองต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น การพัฒนาพื้นที่ให้มีความน่าสนใจ ซึ่งทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของชุมชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อสร้างแบรนด์และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกในชุมชนหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน โดยมีประเด็นคำถามที่ระบุถึงอัตลักษณ์ของชุมชน พบว่า อัตลักษณ์ของพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน คือ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เดินทางไปถึงยากลำบาก มีดอกนางพญาเสือโคร่งสีชมพูเป็นจุดเด่น และเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมบ้าน ดังนั้นในการออกแบบตราสินค้ากาแฟขุนช่างเคี่ยนควรมีรายละเอียด ดังนี้ สีชมพูที่สื่อถึงดอกพญาเสือโคร่ง ลายเส้นที่สื่อถึงเป็นภาพของถนนที่มีความคดเคี้ยว ข้างทางเป็นต้นนางพญาเสือโคร่งที่ออกดอกเต็มต้น บนพื้นหลังสีดำทำให้ดูลึกลับและน่าค้นหา เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน และสอดคล้องกับการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาด เช่นเดียวกับพินดา หมั่นทรัพย์ (2564) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างแบรนด์ในช่วงวิกฤติให้ประสบความสำเร็จที่พบว่าการสร้างแบรนด์ที่ดีจะช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือ และสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์การสร้างแบรนด์ และการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดผ่านอัตลักษณ์ของชุมชนออกมาในรูปแบบโมเดลได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า ในการสร้างแบรนด์หรือการสร้างตราสินค้า ไม่ใช่เพียงแค่การออกแบบสัญลักษณ์เท่านั้น แต่แบรนด์จะต้องมีองค์ประกอบที่มาจากการรับรู้ของผู้บริโภค รวมถึงอัตลักษณ์ของตัวสินค้าหรือพื้นที่แหล่งผลิต ซึ่งสอดคล้องกับ Kotler et al. (2009) ที่ได้ระบุว่า อัตลักษณ์ของแบรนด์สามารถสื่อความหมายออกมาได้ 4 ด้านด้วยกัน คือ 1. ด้านคุณลักษณะ (Attribute) เช่น การคัดเลือกเมล็ดหรือการควัที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า 2. ด้านคุณประโยชน์ (Benefit) เช่น การกำหนดราคาที่เหมาะสมหรือให้คุณประโยชน์ด้านสุขภาพ เป็นต้น 3. ด้านคุณค่า (Value) เช่น การสร้างความภาคภูมิใจให้กับลูกค้าในการได้เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนชุมชน และ 4. ด้านบุคลิกภาพ (Personality) โดยการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของกาแฟเชื่อมโยงถึงผู้บริโภค เช่น กาแฟขุนช้างเคียนเป็นกาแฟสำหรับคนเข้มขริมชอบความท้าทาย เป็นต้น ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้สามารถสร้างได้จากอัตลักษณ์ของสินค้าหรือพื้นที่ผลิต รวมถึงสร้างจากการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าได้ด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของกาแฟขุนช้างเคียนโดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มลูกค้าที่เป็นผู้ประกอบการร้านกาแฟ ผ่านการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นจุดขายหลัก และให้การสนับสนุนด้านนโยบาย เช่น การส่งเสริมตราสินค้าในระดับสากล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ และการให้สิทธิพิเศษทางภาษีแก่ธุรกิจที่สนับสนุนกาแฟชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

กลุ่มผู้ผลิตกาแฟขุนช้างเคียนควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่เป็นผู้ประกอบการร้านค้ากาแฟ เช่น การจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งานในเชิงพาณิชย์ การตั้งราคาที่เหมาะสมได้ การจัดระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างเครือข่ายธุรกิจเพื่อเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายและขยายตลาดในระดับประเทศและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์กาแฟขุนช้างเคียนให้เป็นวัตถุดิบให้กับกลุ่มลูกค้าที่เป็นร้านค้าขนาดเล็ก และขนาดกลาง ซึ่งจะทำให้กาแฟขุนช้างเคียนเข้าไปสู่ตลาดที่มีการแข่งขันทั้งด้านราคา คุณภาพ และการบริการ ดังนั้นหากสามารถดำเนินการวิจัยในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับกาแฟขุนช้างเคียน ควรพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มีต่อกาแฟขุนช้างเคียน เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด รวมถึงแนวทางในการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดออนไลน์ด้วย นอกจากนี้ หากการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเป็นผลสำเร็จ ควรพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับความยั่งยืนของชุมชน การประเมินผลทางการเงินและเศรษฐกิจของชาวบ้านในพื้นที่ขุนช้างเคียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พินดา หมั่นทรัพย์. (2564). การสร้างแบรนด์ในช่วงวิกฤตให้ประสบความสำเร็จ (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย. (2564). อิทธิพลของภาพลักษณ์และคุณค่าตามการรับรู้ของแหล่งท่องเที่ยวต่อความตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี. *Journal of Business, Economics and Communications*, 16(3), 163-181.
- Aaker, D. A. (1996) Measuring Brand Equity across Products and Markets. *California Management Review*, 38(1), 102-120.
- Arslan, F. M. & Altuna, O. K. (2010). The effect of brand extensions on product brand image. *Journal of Product & Brand Management*, 19(3), 170-180.
- Broadbent, K. & Cooper, P. (1987). Research is good for you. *Marketing Intelligence & Planning*, 5(1), 3-9.
- Camilleri, M. A. (2018). *Travel Marketing, Tourism Economic and the Airline Product*. Switzerland: Springer, Cham.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. USA: John Wiley.

- Keller, K. L. (1993) Conceptualizing, Measuring, and Managing Customer-Based Brand Equity. *Journal of Marketing*, 57(1), 1-22.
- Kotler, P. (1988). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kotler, P. et al. (2009). *Marketing management*. London: Pearson Education.
- Levy, S. J. (1959). Symbols for sale. *Harvard Business Review*, 37(1), 117-124.

ความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร
เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรี*

THE NEED FOR EDUCATIONAL LEADERSHIP SKILLS OF ADMINISTRATORS
TO SUPPORT THE TRANSFORMATION OF CATHOLIC SCHOOLS
IN CHANTHABURI DIOCESE

ญาณิศา นวลแก้ว, ประภัสสร สมสถาน

Yanisa Nuankaew, Prapatsorn Somsathan

มหาวิทยาลัยพายัพ

Payap University

Corresponding Author E-mail: 6909020092@payap.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed-Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษาจาก 21 โรงเรียนคาทอลิกใน 6 จังหวัดภาคตะวันออกของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 566 คน (ผู้บริหาร 124 คน และครู 442 คน) ได้รับการคัดเลือกโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 1.00) และมีค่าความเชื่อมั่นสูง (Cronbach's Alpha = 0.983) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติเชิงพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI Modified) ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและระบุทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารในบริบทของการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี และดิจิทัล (PNI=0.092) รองลงมาคือ ทักษะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (PNI=0.087) และทักษะ

ด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ (PNI=0.083) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยระบุว่าผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิก เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพการศึกษาในอนาคต

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; ทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษา; ผู้บริหาร; การเปลี่ยนแปลง; โรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรี

Abstract

This research aims to study the essential leadership skills required by educational administrators to adapt to the changing landscape of Catholic schools in the Diocese of Chanthaburi. A mixed-methods research approach was employed, integrating both quantitative and qualitative methodologies. For the quantitative study, the target population comprised educational personnel from 21 Catholic schools across six provinces in eastern Thailand. A total of 566 participants (124 administrators and 442 teachers) were selected using multi-stage sampling. Data collection was conducted using a questionnaire, which had been validated for content validity (IOC = 1.00) and demonstrated high reliability (Cronbach's Alpha = 0.983). Data analysis involved descriptive statistics (percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics, including the Priority Needs Index Modified (PNI Modified) to determine the most critical leadership skills required. In the qualitative phase, in-depth interviews were conducted with school administrators and education experts. The collected data were analyzed using content analysis to synthesize findings and identify the key leadership competencies necessary for administrators to navigate change effectively.

The research findings reveal that the most essential leadership skill identified was technology and digital competency (PNI = 0.092), followed by the ability to inspire and motivate (PNI = 0.087), and analytical and creative thinking skills (PNI = 0.083). The qualitative findings supported the quantitative analysis, highlighting the urgent need for school administrators to develop these competencies to enhance educational management efficiency in the digital era. The study's findings provide a framework for developing leadership skills among

Catholic school administrators, equipping them to manage change effectively and elevate the quality of education in the future.

Keywords: Needs; Educational Leadership Skills; Administrators; Change; Catholic Schools in Chanthaburi Diocese

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกเผชิญกับ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างครั้งใหญ่ โดยเฉพาะภายใต้บริบทของ BANI World และ VUCA World ซึ่งเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความเปราะบาง (Brittle) ความไม่แน่นอน (Uncertain) ความซับซ้อน (Complex) และความคลุมเครือ (Ambiguous) ของโลกยุคปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) นอกจากนี้ Digital Transformation กำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการบริหารสถานศึกษาอย่างสิ้นเชิง (ธีระ รุญเจริญ, 2553) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคโนโลยีที่รวดเร็วส่งผลให้เกิด ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) ระหว่างโรงเรียนที่สามารถปรับตัวได้กับโรงเรียนที่ยังคงใช้แนวทางการบริหารแบบดั้งเดิม (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ในประเทศไทย โรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนโดยเน้นวิชาการ คุณธรรม และจริยธรรม โดยมี 21 โรงเรียนใน 6 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี ตราด ระยอง ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี (สภาการศึกษาคาทอลิก, 2558) อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อการบริหารโรงเรียน ทำให้จำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้

หนึ่งในปัญหาหลักที่โรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรีต้องเผชิญ คือ การขาดทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน (บุญมา แพ่งศรีสาร, 2560) นอกจากนี้ โรงเรียนยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูที่มีทักษะดิจิทัลและความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะครูที่สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้ทันกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน (Latif et al., 2020) งานศึกษาของ World Bank (2023) พบว่า 80% ของโรงเรียนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญกับปัญหาการขาดแคลนครูที่มีทักษะการสอนผ่านเทคโนโลยี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หากไม่มีการพัฒนาผู้นำการศึกษาและบุคลากรอย่างเป็นระบบ โรงเรียนคาทอลิกจะไม่สามารถแข่งขันได้ในอนาคต นอกจากนี้ งานศึกษาของ UNESCO (2024) ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำในโรงเรียนจะต้องก้าวข้ามจาก Traditional Leadership ไปสู่ Digital and Strategic Leadership เพื่อให้สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบริหารงานได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งพัฒนาโดย Bass & Riggio (2006) ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) 2. การสร้างแรงบันดาลใจ

บันดาลใจ (Inspirational Motivation) 3. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) และ 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน นอกจากนี้ แนวคิด Digital Leadership ของ Fullan (2023) ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำการศึกษาต้องสามารถบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับนโยบายการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่แนวคิด Distributed Leadership (Spillane, 2006) และ Adaptive Leadership เน้นให้ผู้นำสามารถสร้างความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจภายในองค์กรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

จากปัญหาที่กล่าวมา งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษา ความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรี โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับ 1. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ 2. การสร้างแรงบันดาลใจและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 3. การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ คำถามหลักของงานวิจัยนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรีควรพัฒนาทักษะด้านใดเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาในอนาคต? ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) และแผนปฏิรูปการศึกษาไทย ที่เน้นให้โรงเรียนสามารถบูรณาการเทคโนโลยีและภาวะผู้นำเข้ากับระบบการเรียนรู้ งานวิจัยนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาของโรงเรียนคาทอลิกให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed-Methods Research) ที่ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาจาก 21 โรงเรียนคาทอลิก ใน 6 จังหวัดภาคตะวันออกของประเทศไทย ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี ตราด ระยอง ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 566 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 124 คน และ ครู 442 คน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โรงเรียนตัวอย่าง จำนวน 6 โรงเรียน ได้รับการคัดเลือกโดย การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากแต่ละจังหวัด และบุคลากรในโรงเรียนได้รับการคัดเลือกโดยใช้ การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.3 ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษา ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนคาทอลิก โดยใช้ การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ถูกกำหนดโดย หลักการ ความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนและเพียงพอ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะภาวะผู้นำ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบสอบถามดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ รวมถึงมีความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดโดยใช้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.983 ซึ่งแสดงถึงความน่าเชื่อถือสูงของแบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา โดยบันทึกเสียงและถอดความเพื่อการวิเคราะห์ที่แม่นยำ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามถูกวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแสดงลักษณะ ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ดัชนีลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index Modified: PNI Modified) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็น

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกวิเคราะห์โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและสรุปประเด็นสำคัญ

ที่เกี่ยวข้องกับทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลง ผลการวิเคราะห์ช่วยให้สามารถเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีความน่าเชื่อถือ ข้อมูลเชิงปริมาณช่วยระบุระดับความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำ ในขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะของทักษะที่จำเป็นและแนวทางในการพัฒนา ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรีโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed-Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ สามารถสรุปได้โดยพิจารณาจาก ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index Modified: PNI Modified) ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ระดับความจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิก รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลสุราษฎร์ธานี โดยรวม 8 ด้าน (n=201)

ทักษะภาวะผู้นำ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	
	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล	PNI _{modified}	ลำดับ
1. ทักษะด้านการสื่อสาร	4.42	มาก	4.71	มากที่สุด	0.066	7
2. ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล	4.35	มาก	4.75	มากที่สุด	0.092	1
3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	4.38	มาก	4.71	มากที่สุด	0.075	6
4. ทักษะด้านวิสัยทัศน์	4.39	มาก	4.73	มากที่สุด	0.077	5
5. ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ	4.63	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด	0.043	8
6. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์	4.36	มาก	4.72	มากที่สุด	0.083	3
7. ทักษะด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.46	มาก	4.81	มากที่สุด	0.078	4

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังคมพลสรูปทักษะโดยรวม 8 ด้าน (ต่อ) (n=201)

ทักษะภาวะผู้นำ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	
	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล	PN _{modified}	ลำดับ
8. ทักษะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.38	มาก	4.76	มากที่สุด	0.087	2
รวม	4.42	มาก	4.75	มากที่สุด	0.075	

จากตารางที่ 1 ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนคาทอลิกในสังคมพลสรูปทักษะโดยรวม 8 ด้าน ภาพรวมมีค่าความต้องการจำเป็น คือ ค่า PNI=0.075 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็น อันดับที่ 1 คือ 2. ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล (ค่า PNI=0.092) ความต้องการจำเป็น อันดับที่ 2 คือ 8. ทักษะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (ค่า PNI=0.087) ความต้องการจำเป็น อันดับที่ 3 คือ 6. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ (ค่า PNI=0.083) ตามลำดับ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความท้าทายในการบริหารโรงเรียนยุคปัจจุบัน โดยสรุปได้เป็น 3 ทักษะหลักที่มีความจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ที่พบว่าทักษะทั้งสามด้านมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด

1. ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า เทคโนโลยีเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารโรงเรียนยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายหลักที่พบคือผู้บริหารบางส่วนยังขาดความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลในการจัดการงานโรงเรียน ผู้บริหารที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ลดภาระงานที่ไม่จำเป็น และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. ทักษะด้านการสร้างแรงบันดาลใจผลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารที่มีความสามารถในการสื่อสารเชิงบวก ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ครูและบุคลากรร่วมกันพัฒนางานจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีพลังและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลเน้นย้ำว่าผู้นำที่ดีต้องสามารถสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง

3. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์โรงเรียนคาทอลิกเผชิญกับความท้าทายด้านการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและนโยบายทางการศึกษา การสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์จะสามารถกำหนดกลยุทธ์และแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าการเสริมสร้างทักษะนี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำพองค์กรไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาในด้านเทคโนโลยี แรงบันดาลใจ และการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถบริหารโรงเรียนคาทอลิกได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรีจำเป็นต้องพัฒนาทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้าน เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างแรงบันดาลใจ และการคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษาที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

1. ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล เป็นทักษะที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI=0.092$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งคล้ายกับงานวิจัยของ Prensky (2019) ที่กล่าวถึงช่องว่างทางเทคโนโลยีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรในโรงเรียน

2. ทักษะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ทักษะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($PNI=0.087$) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหาร สามารถกระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงานและพัฒนาตนเอง ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ García-Morales et al. (2012) ที่พบว่า ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กร มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

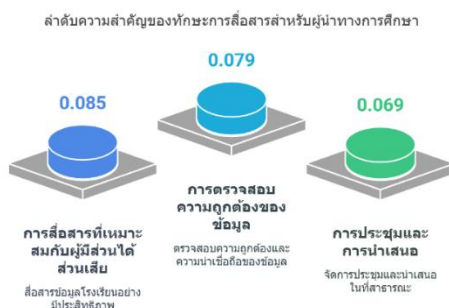
3. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ($PNI=0.083$) เพื่อให้สามารถวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leithwood et al. (2019) ระบุว่า ผู้นำทางการศึกษาที่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ดี จะสามารถปรับตัวและตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงลึกทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยของ Sharma & Singh (2021) ยังพบว่า ผู้นำที่สามารถคิดเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มที่จะนำโรงเรียนไปสู่การพัฒนาที่ทันสมัยและสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น

สรุปการอภิปรายผลผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า แนวโน้มของภาวะผู้นำทางการศึกษากำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นผู้นำเชิงดิจิทัลที่ต้องอาศัยการสร้างแรงบันดาลใจและความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยล่าสุดที่เห็นว่า ผู้บริหารควรมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญ สามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรและมีความคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เติบโตในยุคดิจิทัล ดังนั้น ควรมีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต

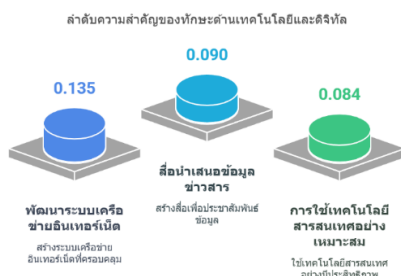
องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับ ทักษะภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกในสังฆมณฑลจันทบุรี ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาทักษะ 8 ด้านหลัก เพื่อให้สามารถบริหารโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันและอนาคต

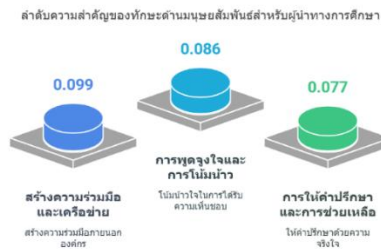
ภาพที่ 1 ลำดับความสำคัญของทักษะการสื่อสารสำหรับผู้นำทางการศึกษา

ทักษะการสื่อสารที่ช่วยให้โรงเรียนคาทอลิกปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเสริมสร้างความร่วมมือ ข้อมูลที่ถูกต้อง และแนวทางบริหารที่โปร่งใส พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

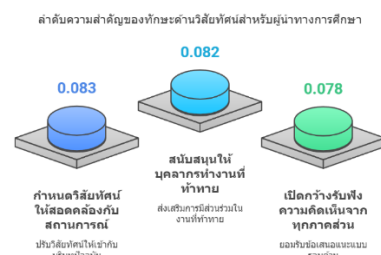
ภาพที่ 2 ลำดับความสำคัญของทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล

การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีช่วยให้โรงเรียนคาทอลิกปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัย

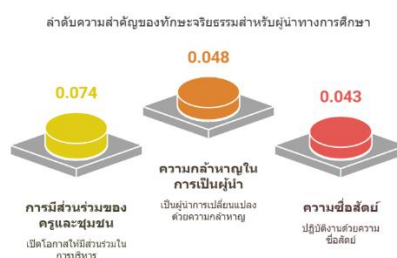
ภาพที่ 3 ลำดับความสำคัญของทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์สำหรับผู้นำทางการศึกษา

การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ช่วยให้โรงเรียนคาทอลิกมีความร่วมมือที่เข้มแข็งมีผู้นำที่เข้าใจและสนับสนุนบุคลากร ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

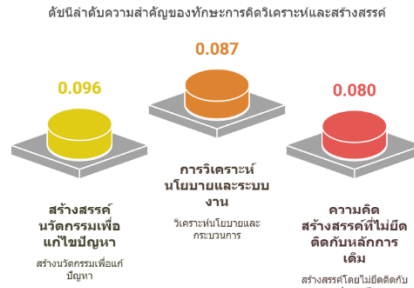
ภาพที่ 4 ลำดับความสำคัญของทักษะด้านวิสัยทัศน์สำหรับผู้นำทางการศึกษา

ทักษะด้านวิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้นำสามารถกำหนดแนวทางที่ชัดเจน ปรับกลยุทธ์ตามสถานการณ์ และสร้างความร่วมมือในองค์กร เพื่อพัฒนาโรงเรียนคาทอลิกให้ทันสมัยและมีความยั่งยืน

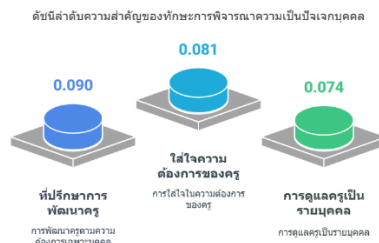
ภาพที่ 5 ลำดับความสำคัญของทักษะจริยธรรมสำหรับผู้นำทางการศึกษา

ผู้นำที่มีจริยธรรมช่วยให้โรงเรียนคาทอลิกดำเนินงานด้วยความโปร่งใส สร้างความไว้วางใจและเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

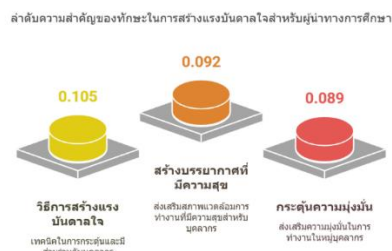
ภาพที่ 6 ลำดับความสำคัญของทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์

ทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ช่วยให้โรงเรียนคาทอลิกสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง พัฒนาแนวทางใหม่ และสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่ออนาคตได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 7 ลำดับความสำคัญของทักษะของทักษะการพิจารณาความเป็นปัจเจกบุคคล

การบริหารที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลช่วยให้โรงเรียนคาทอลิกมีบุคลากรที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการพัฒนาและความพึงพอใจในองค์กร

ภาพที่ 8 ลำดับความสำคัญของทักษะในการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้นำทางการศึกษา

การสร้างแรงบันดาลใจทำให้โรงเรียนคาทอลิกเป็นองค์กรที่เต็มไปด้วยพลังเชิงบวก บุคลากรทำงานอย่างมีเป้าหมายและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกต้องมี ทักษะภาวะผู้นำที่รอบด้าน เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี การพัฒนาโรงเรียน

ให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของนักเรียนต้องอาศัยผู้บริหารที่สามารถใช้เทคโนโลยีบริหารบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนคาทอลิกในสังคมมณฑลจันทบุรีควรให้ความสำคัญ เพื่อให้สามารถเติบโตและแข่งขันได้ในยุคที่การศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนด แนวทางพัฒนาผู้นำสถานศึกษา โดยเน้นทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็น
2. บูรณาการ เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนาทักษะการสื่อสารและความร่วมมือกับทุกภาคส่วน
2. ใช้แนวคิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อปรับปรุงระบบโรงเรียน
3. ส่งเสริมแรงบันดาลใจและขวัญกำลังใจให้บุคลากรและนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาภาวะผู้นำในโรงเรียนประเภทอื่น เพื่อเปรียบเทียบแนวทางที่เหมาะสม
2. วิเคราะห์ผลกระทบของภาวะผู้นำที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน
3. พัฒนาเครื่องมือวัดภาวะผู้นำที่สามารถนำไปใช้ประเมินผลจริง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. *วารสารคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 1(1), 304-306.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและการบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา* (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บุญมา แพ่งศรีสาร. (2560). คุณลักษณะผู้บริหารทางการศึกษาในยุคศตวรรษใหม่. *วารสารมจร. นครน่านปริทรรศน์*, 2(2), 131-141.
- สภาการศึกษาคาทอลิก. (2558). *ตลอดกาลนิรันดร์ 350 ปีการศึกษาคาทอลิกไทย*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินตติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานบริหารและจัดการศึกษา.
- Bass, B. M. & Riggio, R. E. (2006). *Transformational leadership* (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

- Fullan, M. (2023). *Leading in a digital world: Educational leadership in the age of technology*. Toronto: Pearson.
- García-Morales, V. et al. (2012). Transformational leadership influence on organizational performance through organizational learning and innovation. *Journal of Business Research*, 65(7), 1040-1050.
- Latif, K. F. et al. (2020). Impact of transformational leadership on knowledge sharing and innovation capability: An empirical study in the Asian context. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 11(3), 421-441.
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (2000). The effects of transformational leadership on organizational conditions and student engagement with school. *Journal of Educational Administration*, 38(2), 112-129.
- Prensky, M. (2019). *Education to better their world: Unleashing the power of 21st-century kids*. New York: Teachers College Press.
- Sharma, G. & Singh, A. (2021). Leadership for the future: A framework for 21st-century educational institutions. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(2), 175-194.
- Spillane, J. P. (2006). *Distributed leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- UNESCO. (2024). *The future of education: Leadership, innovation, and equity*. Paris: UNESCO Publishing.
- World Bank. (2023). *Education at a crossroads: Digital transformation and leadership in Southeast Asia*. Washington, DC: World Bank Group.

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

THE GUIDELINES OF LEARNING MANAGEMENT TO DEVELOP SUSTAINABLE THINKING SKILLS OF SENIOR HIGH SCHOOLS STUDENTS

ปภาวรินทร์ กาศเกษม, ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ, รังสรรค์ เกตุอืด

Papawarin Kadkasem, Nattachet Pooncharoen, Rangsan Ket-Ord

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author E-mail: Papawarink66@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1. การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครู และศึกษานิเทศก์ รวม 5 คน ค้นหาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และ 2. การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ จำนวน 114 คน วิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2. แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก วิธีการจัดการเรียนรู้ทำได้หลากหลายตามหัวข้อที่สอน ครูเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยมีปัญหาเรื่องความพร้อมของนักเรียน ความรู้พื้นฐานมีน้อยและระยะเวลาจำกัด ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนวิธีการจัดการเรียนรู้ควรเน้นการวิเคราะห์และเชื่อมโยง ครูควรเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้

นักเรียนควรมีความพร้อมและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ควรใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และวิธีการอย่างหลากหลาย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; ทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน; การคิดเชิงระบบ; เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This research aims to: 1. examine the current state of learning management for developing thinking skills toward sustainability among upper secondary school students and 2. explore approaches to enhance learning management for fostering sustainable thinking skills in these students. The study employed a mixed-methods research design, incorporating both qualitative and quantitative data collection methods. For the qualitative research, data were gathered through in-depth interviews with five key informants, including teachers and educational supervisors, selected through purposive sampling. Additionally, relevant documents and previous studies were analyzed using content analysis. The quantitative research involved a survey of 114 tenth-grade students from Sung Men Chanupatham School in the academic year 2024. The collected data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation.

The findings reveal that: 1. the overall current state of learning management for developing thinking skills toward sustainability is at a high level. Teachers employ diverse instructional strategies based on the subject matter and play a key role in designing and stimulating students' learning. Challenges in learning management are minimal, with the main issues being students' lack of prior knowledge and limited time for in-depth exploration. However, the overall demand for improved learning management remains high. 2. The proposed approach for enhancing learning management emphasizes analytical and integrative thinking. Teachers should act as facilitators, while students should be well-prepared and actively engaged in learning. Furthermore, assessment and evaluation should be authentic and incorporate diverse methods to accurately measure students' cognitive development.

Keywords: Learning Management; Sustainable Thinking Skills; Systematic Thinking; Sustainable Development Goals

บทนำ

ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน และจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579 เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศภายใต้ความท้าทายจากความเป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ที่มีความเปลี่ยนแปลงของบริบท เศรษฐกิจและสังคมโลก และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 4 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติที่มุ่งสร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยให้ความรู้และสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในกระบวนการเรียนการสอน เช่น สิทธิมนุษยชน สันติศึกษา การเป็นพลเมืองโลกบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ความหลากหลายทางชีววิทยา การลดความยากจน การผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน (UNESCO, 2018)

การรับมือกับความท้าทายที่ซับซ้อนในศตวรรษที่ 21 นักเรียนควรมีสสมรรถนะหลักเพื่อความยั่งยืนเพื่อทำความเข้าใจและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แต่ละเป้าหมาย โดยมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักดังกล่าว (UNESCO, 2017) การคิดเชิงระบบมุ่งเน้นไปที่ส่วนที่สัมพันธ์กันของระบบสามารถช่วยให้เข้าใจความซับซ้อนของความยั่งยืนซึ่งเกี่ยวข้องกับมิติทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมได้ (Palmborg et al., 2017) โดยแนวคิดทั้งสองเรื่องมีความสำคัญต่อการเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคตซึ่งจำเป็นต้องมองในภาพรวมและเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (Seibert, 2018) การเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีความซับซ้อน ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีผลกระทบต่อกันและส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมา การพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบเป็นประโยชน์อย่างมากในการวิเคราะห์ปัญหาโดยพิจารณาองค์รวมของปัญหาแล้วหาความเชื่อมโยงของส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล, 2560) เช่นเดียวที่ศิริพร ภูยอดตา และอะรุณี แสงสุวรรณ (2566) ที่ได้พัฒนาการคิดเชิงระบบร่วมกับการตระหนักรู้ในตนเอง เรื่อง พอลิเมอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เป็นฐานภายใต้การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการคิดเชิงระบบในระดับปานกลางถึงสูง และสามารถตระหนักรู้ในตนเองในระดับมากที่สุดหลังการเรียนรู้

แสดงว่า การคิดเชิงระบบช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวเองไปสู่สังคม และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การคิดเชิงระบบเป็นทักษะการคิดขั้นสูงที่สำคัญสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ซึ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเองและประเทศ รวมถึงการให้บริการชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนในพื้นที่อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 และทักษะที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยที่ใช้ คือ การวิจัยผสานวิธีแบบคู่ขนาน (Convergent Parallel Design) โดยมีสัญลักษณ์แสดงระดับความสำคัญของข้อมูลและลักษณะของการผสานวิธี คือ QUAN + QUAL

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 114 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในอำเภอสูงเม่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 คน และศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ทิศทางการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ จำนวน 1 คน โดยมีเกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 114 คน โดยแบบสอบถามมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 2 ข้อ และตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 24 ข้อ โดยกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนน 5 ระดับ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ในประเด็น ดังนี้ วิธีการจัดการเรียนรู้ บทบาทครู บทบาทนักเรียน การวัดและประเมินผล ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังโรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ด้วยตนเอง

4.2 เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครูที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน

4.3 ชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามและแจกแบบสอบถามให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 114 คน

4.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยประชากร และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร เป็นรายข้อและภาพรวมในแต่ละด้าน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมินที่กำหนด เพื่อแปลความหมาย และนำเสนอข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาโดยการพรรณนา

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า (Directed Content Analysis) โดยใช้ทฤษฎีหรืองานวิจัยที่มีอยู่ก่อนหน้าเป็นแนวทางในการจัดทำรหัส (Code) และหัวข้อเรื่อง (Category) แบ่งเป็น 12 ขั้นตอน คือ 1. การกำหนดหน่วยวิเคราะห์ 2. ทำความเข้าใจเนื้อหาของข้อมูล 3. สร้างตารางของหัวข้อเรื่อง 4. กำหนดคำจำกัดความทางทฤษฎีของหัวข้อเรื่องที่สำคัญและหัวข้อเรื่องรอง 5. กำหนดเกณฑ์การลงรหัสของหัวข้อเรื่องที่สำคัญ 6. ทดสอบตารางหัวข้อเรื่อง 7. คัดเลือกและกำหนดตัวอย่างของแกนกลางของหัวข้อเรื่องที่สำคัญแต่ละข้อ 8. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลหลัก 9. หาข้อสรุปเชิงนามธรรม

ของหัวข้อเรื่องที่สำคัญจากรหัสเบื้องต้น และ 11. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อเรื่องทั่วไปกับหัวข้อเรื่องที่สำคัญ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง 1. สภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ บทบาทครู บทบาทนักเรียน การวัดและประเมินผล และ 2. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ครูและศึกษานิเทศก์ มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1.1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้

1.1.1.1 วิธีการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันจัดการเรียนรู้สามารถใช้วิธีการได้หลากหลายขึ้นอยู่กับประเด็นที่ต้องการสอน เช่น ปัญหา ขาว โครงงาน บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง และการเขียนแผนผังความคิด แล้วเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ จากเนื้อหาที่เรียนไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.1.1.2 บทบาทครู จากการศึกษาพบว่า ครูมีการเตรียมตัวก่อนจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน และในระหว่างการจัดการเรียนรู้ครูมีการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

1.1.1.3 บทบาทนักเรียน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนยังให้ความสนใจในการเรียนน้อยเพราะคิดว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัว นักเรียนบางส่วนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่ตอบคำถามภายในชั้นเรียนหากไม่ถามเป็นรายบุคคล

1.1.1.4 การวัดและประเมินผล จากการศึกษาพบว่า การวัดและประเมินผลใช้วิธีการที่หลากหลายและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน เช่น การสอบ การทำโครงงาน การนำเสนองาน และการประเมินจากภาระงาน

1.1.2 ปัญหาการจัดการเรียนรู้

1.1.2.1 ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า นักเรียนไม่พร้อมในการเรียนรู้ ไม่กระตือรือร้นในการเรียนรู้ อาจมาจากการขาดความสนใจในเรื่องที่เรียน อีกทั้งนักเรียนบางส่วนยังมีความรู้พื้นฐานน้อย ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยง

ในระดับที่สูงขึ้นไปได้ นอกจากนี้เวลาในการจัดการเรียนรู้มีจำกัด เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนมีจำนวนมากทำให้มีเวลาจัดการเรียนรู้ลดลง

1.1.2.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนควรอาศัยการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติ นักเรียนจึงจะคิดเชื่อมโยงกับสิ่งที่เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งในการจัดการเรียนรู้ควรบูรณาการข้ามศาสตร์ผ่านความร่วมมือของวิชาชีพต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้น นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ควรมีผู้ช่วยในการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเพราะการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพร้อมกันทั้งห้องเรียนอาจจะเป็นไปได้ยาก

1.2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์ จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 114 คน ตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียน โดยมีนิยามปฏิบัติการดังนี้ 1. สภาพปัจจุบันในการเรียนรู้ หมายถึง สถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ เช่น วิธีการสอน บทบาทครูและนักเรียน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล 2. ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้น เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ตอบสนองความต้องการ ข้อจำกัดด้านเวลา และสื่อการเรียนรู้ 3. ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ต้องปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็นหลัก

1.2.1 สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ ผลดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการ	μ	σ	แปลผล
สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน			
1. ครูจัดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ไม่ซ้ำ	4.17	0.82	มาก
2. ครูบูรณาการเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาระต่าง ๆ กับการจัดการเรียนรู้	4.13	0.76	มาก
3. ครูบูรณาการบริบทชุมชน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้	4.13	0.77	มาก
4. ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนฝึกคิดและหาคำตอบด้วยตนเอง	4.35	0.78	มาก
5. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.28	0.76	มาก
6. ครูใช้สื่อการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย	4.19	0.8	มาก
7. ครูมีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียน	4.17	0.76	มาก
8. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง	4.24	0.81	มาก
รวม	4.21	0.78	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.21$, $\sigma=0.78$) รายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนฝึกคิดและหาคำตอบด้วยตนเอง ($\mu=4.35$, $\sigma=0.78$) และน้อยที่สุด คือ ครูบูรณาการเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาสาระต่าง ๆ กับการจัดการเรียนรู้ ($\mu=4.13$, $\sigma=0.76$) และครูบูรณาการบริบทชุมชนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้ ($\mu=4.13$, $\sigma=0.77$)

1.2.2 ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ผลดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการ	μ	σ	แปลผล
ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน			
1. นักเรียนไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง	2.29	1.2	น้อย
2. วิธีการจัดการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ	2.28	1.25	น้อย
3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนหรือไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง	2.29	1.29	น้อย
4. ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้มีจำกัด	2.40	1.18	น้อย
5. ภาระงานหรือชิ้นงานมีจำนวนมาก	2.48	1.21	น้อย
6. สื่อการเรียนรู้ขาดการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน	2.28	1.15	น้อย
7. บรรยากาศในชั้นเรียน/วัสดุอุปกรณ์ ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน	2.32	1.23	น้อย
8. การวัดประเมินผลการเรียนรู้ขาดความหลากหลาย	2.28	1.2	น้อย
9. ครูไม่ได้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	2.18	1.17	น้อย
รวม	2.31	1.21	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu=2.31$, $\sigma=1.21$) โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาระงานหรือชิ้นงานในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนมีจำนวนมาก ($\mu=2.48$, $\sigma=1.21$) และน้อยที่สุด คือ ครูไม่ได้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ($\mu=2.18$, $\sigma=1.17$)

1.2.3 ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ ผลดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการ	μ	σ	แปลผล
ความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน			
1. นักเรียนต้องการให้ครูช่วยสนับสนุนและแนะแนวทางในการเรียนรู้	3.92	0.76	มาก
2. นักเรียนต้องการวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติหรือกระบวนการคิด	4.05	0.76	มาก
3. นักเรียนต้องการวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้จริง	4.16	0.79	มาก
4. นักเรียนต้องการวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแหล่งเรียนรู้หรือองค์ความรู้จากชุมชน	4.04	0.74	มาก

ตารางที่ 3 ความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

รายการ	μ	σ	แปลผล
5. นักเรียนต้องการสื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน ที่มีความทันสมัย และน่าสนใจ	4.18	0.77	มาก
6. นักเรียนต้องการการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.06	0.76	มาก
7. นักเรียนต้องการการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนา การเรียนรู้	4.23	0.75	มาก
รวม	4.09	0.77	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.09$, $\sigma=0.77$) โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนต้องการการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ($\mu=4.23$, $\sigma=0.75$)

1.3 การรวมผลการวิจัยเชิงคุณภาพกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ทำได้หลากหลายตามหัวข้อที่สอน ครูเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ และกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนฝึกคิดและหาคำตอบ ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีโดยปัญหาที่สำคัญ คือ ความพร้อมของนักเรียน ความรู้พื้นฐานมีน้อย ภาระงานมีจำนวนมาก และระยะเวลาในการเรียนจำกัด ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนต้องการข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ ควรเริ่มจากประเด็นใกล้ตัวของนักเรียนที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวันหรือส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน แล้วเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นที่ใหญ่ขึ้นเพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนนอกจากนี้ควรให้นักเรียนวิเคราะห์ปัจจัยหรือองค์ประกอบของเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพจากองค์ประกอบหนึ่งของระบบ และเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ เป็นระบบใหญ่ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันแล้วนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งวิธีการจัดการเรียนรู้ควรบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้แบบองค์รวม และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้เรียนก่อนหน้าเพื่อใช้ในการอธิบายและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้านบทบาทครู ควรมีการเตรียมตัวก่อนการจัดการเรียนรู้ วางโครงสร้างและสรุปเชื่อมโยงเนื้อหา ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน นอกจากนี้ครูควรศึกษา ตัวชี้วัดและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแต่ละเป้าหมายเพราะเป้าหมายแต่ละหัวข้อสามารถเชื่อมโยงซึ่งกันและกันได้ ถ้าครูมีความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายแต่ละหัวข้อไม่มากพอจะเชื่อมโยงต่อยอดประเด็นจากคำตอบของนักเรียนไม่ได้ อีกทั้งควรเป็นผู้ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน

ได้ฝึกกระบวนการคิด โดยเปิดโอกาสและรับฟังนักเรียนแล้วเชื่อมโยงประเด็นจากคำตอบของนักเรียนและอธิบายเพิ่มเติม ด้านบทบาทนักเรียน ควรมีความพร้อมในการเรียนรู้ ให้ความสนใจกับเนื้อหาที่เรียน ฝึกคิดตามเนื้อหาที่กำลังเรียนรู้ กระตือรือร้นในการเรียน ตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ควรวัดประเมินผลระหว่างทางกับปลายทาง โดยใช้การวัดและประเมินผลจากสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ การตั้งคำถามให้นักเรียนตอบหรือแลกเปลี่ยนความคิดโดยเน้นกระบวนการคิดและการให้เหตุผลของนักเรียน และภาระงานที่สามารถสะท้อนถึงการสร้างองค์ความรู้ และการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนในสภาพปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายภายใต้กรอบของการคิดเชิงระบบ เพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พบว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบนั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเด็นและวัตถุประสงค์ของการสอน เช่นเดียวกับที่บุญล้อม ดั่งวิเศษ (2562) พบว่า การใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาสามารถส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบของนักศึกษาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพขณะที่จุฑาทิพย์ หาญกุดตุ้ม และคณะ (2566) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้คำถามเป็นฐานในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนไปสู่การคิดเชิงระบบ และเป็นเครื่องมือสำคัญที่กระตุ้นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ นิยม กิมานูวัฒน์ (2559) ได้พัฒนารูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาผ่าน 6 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1. นำเสนอสถานการณ์ 2. พัฒนาแนวทางการคิด 3. พิจารณาปัญหา 4. สนทนาแลกเปลี่ยน 5. เรียนรู้ผลงานกลุ่ม และ 6. สรุปร่วมกัน จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาการคิดเชิงระบบสามารถทำได้โดยวิธีการที่หลากหลาย และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ โดยการนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาปัญหาในสังคม และส่งเสริมให้นักเรียนคิดเชื่อมโยงเป็นองค์รวมเพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ลักษณะดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน บทบาทของครู พบว่า ครูต้องเตรียมตัวล่วงหน้า ศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน และกระตุ้นความสนใจผ่านการตั้งคำถาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) ที่ระบุว่าครูควรคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนในด้านพัฒนาการ ความถนัด และความสนใจ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา อย่างไรก็ตาม บทบาทของนักเรียน พบว่า

นักเรียนยังสนใจในการเรียนน้อย เนื่องจากมองว่าเนื้อหาไกลตัวและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของนักเรียนมากขึ้น ในส่วนของการวัดและประเมินผล มีการใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสอบ โครงการ การนำเสนอและการประเมินจากภาระงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร บัวทอง (2560) ที่เสนอว่าการวัดผลในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นการประเมินเชิงคุณภาพ และบูรณาการเครื่องมือวัดที่หลากหลาย

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ภาระงานหรือชิ้นงานในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนมีจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครู คือ เวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้มีจำกัด เนื่องจากโรงเรียนมีกิจกรรมจำนวนมาก ครูจึงเลือกใช้วิธี มอบหมายภาระงานหรือชิ้นงานเพิ่มเติม เพื่อทดแทนระยะเวลาที่สูญเสียไป และใช้ภาระงานเหล่านี้ในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับศศิธร บัวทอง (2560) ที่ระบุว่า การประเมินผลในศตวรรษที่ 21 ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสอบแบบเขียนตอบเพียงอย่างเดียวแต่สามารถใช้การมอบหมายงานหรือภาระงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการวัดและประเมินผล นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการของการจัดการเรียนรู้ คือ นักเรียนที่มีความรู้พื้นฐานน้อยอาจไม่สามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อมองเห็นภาพรวมของระบบได้จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนซึ่งเริ่มต้นจากการคิดเชิงระบบแล้วเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนต้องการการวัดและประเมินผลที่ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการวัดและประเมินผลควรให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง แนวทางนี้สอดคล้องกับบุญเลี้ยง หุมทอง (2553) ที่ระบุว่า การใช้วิธีการเชิงระบบในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะขั้นตอนการประเมินกระบวนการคิด ควรพิจารณาจากร่องรอยการเรียนรู้ของนักเรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด และต่อจากนั้นครูควรให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยนักเรียนปรับปรุงกลยุทธ์การคิด หากนักเรียนสามารถพัฒนาการคิดเชิงระบบได้ดีขึ้นจะส่งผลให้นักเรียนวิเคราะห์ เชื่อมโยง และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งเอื้อต่อการเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนควรเริ่มจากประเด็นใกล้ตัวของนักเรียนที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวันหรือส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน แล้วค่อยเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นที่กว้างขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับ ญญฐะเมธร์ ดุลคณิต (2559) ที่ระบุว่า การประยุกต์วิธีการเชิงระบบในการจัดการเรียนรู้ในชั้นสอน

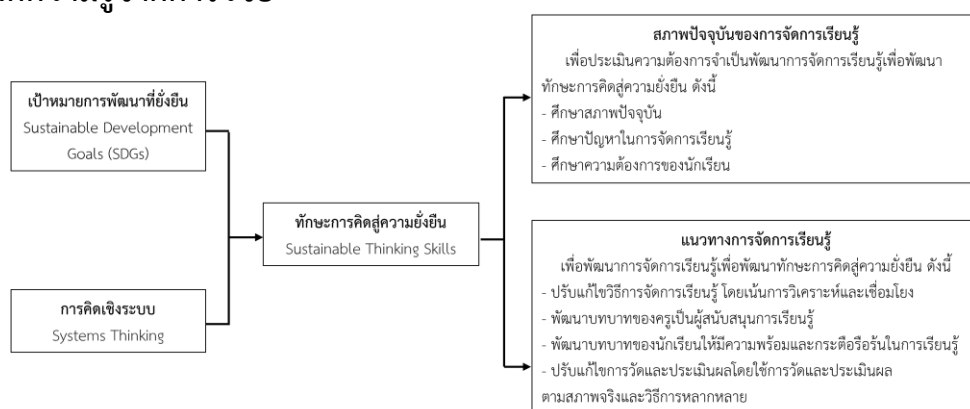

สามารถทำได้โดยให้ครูยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องให้นักเรียนวิเคราะห์และอภิปรายถึงผลที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ปารมี ศรีบุญทิพย์ (2560) ยังเสนอว่าการนำสถานการณ์ปัญหาใกล้ตัวเข้าสู่บทเรียนช่วยให้ส่งเสริมการคิดเชื่อมโยงโดยให้นักเรียนค้นหาสาเหตุของปัญหาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบแผนภาพ

บทบาทของครู ควรเตรียมตัวก่อนการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ลึกซึ่งเกี่ยวกับเรื่องที่สอน เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ครูควรเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิด รวมถึงเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและรับฟังอย่างตั้งใจ และบทบาทนักเรียน ควรมีความพร้อม กระตือรือร้นในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สอดคล้องกับทีนียม กิมานุวัฒน์ (2559) กล่าวว่า ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนกระตุ้นให้นักเรียนกล้าคิดโดยใช้คำถาม และนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ด้วยการตั้งคำถามและทำงานร่วมกันในการหาคำตอบ โดยใช้การคิดเชิงระบบเพื่อเข้าใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ กล่าวได้ว่าบทบาทของครูและนักเรียนต้องสอดคล้องกันในการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผล ควรดำเนินการทั้งระหว่างกระบวนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการวัดที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกุลิสรา จิตรขญาณนิช (2562) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลช่วยให้ครูสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงสามารถใช้ผลการประเมินเพื่อค้นหาปัญหาและพัฒนาแนวทางการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นักเรียนควรมีการคิดเชิงระบบซึ่งเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักเพื่อความยั่งยืนเพื่อทำความเข้าใจและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน พบว่า ครูมีการเตรียมตัวก่อนจัดการเรียนรู้ และเลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลายตามเนื้อหาที่สอนแล้ว เชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ครูยังใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน แต่นักเรียนยังให้ความสนใจในการเรียนค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะใช้การวัดและประเมินผล จะที่หลากหลาย อีกทั้งยังพบปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ นักเรียนขาดความพร้อม และไม่กระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีพื้นฐานความรู้น้อย ภาระงานจำนวนมาก และเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง ดังนั้นนักเรียนจึงต้องการข้อมูลย้อนกลับจากกระบวนการวัดและประเมินผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืน ในด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ควรเน้นการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยง พัฒนาบทบาทครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้พัฒนาบทบาทนักเรียนให้มีความพร้อมและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และมีวิธีการวัดและประเมินผล โดยใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และวิธีการที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบันใช้วิธีการหลากหลายซึ่งปรับเปลี่ยนตามประเด็นที่สอน ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ แต่นักเรียนยังให้ความสำคัญในการเรียนรู้น้อย ปัญหาการจัดการเรียนรู้ คือ ภาระงานจำนวนมาก และความรู้พื้นฐานของนักเรียนน้อย นักเรียนต้องการข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ แนวทางในการจัดการเรียนรู้ควรเน้นการวิเคราะห์และเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ครูควรเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ นักเรียนควรมีความพร้อมและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และมีการวัดและประเมินผลหลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับความเป็นพลวัต และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ชัดเจนเพื่อให้การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ครูควรเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา
2. ครูควรจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง
2. ควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสู่ความยั่งยืนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาทิพย์ หาญกุดตุ้ม และคณะ. (2566). การจัดการเรียนรู้โดยใช้คำถามเป็นฐาน. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 1(5), 67-82.
- ณัฐเมธร์ ดุลคณิต. (2559). การจัดการเรียนรู้รายวิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีคิดเชิงระบบเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และความตระหนักในหน้าที่พลเมือง. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 5(1), 876-888.
- นิยม กิमानุวัฒน์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา* (ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุชนิพนธ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญล้อม ดั่งวิเศษ. (2562). การส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ โดยใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญาสำหรับนักศึกษาคู มหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารวิจัยทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 14(2), 190-207.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553) *การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปารมี ศรีบุญทิพย์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงระบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยของรัฐ* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: เทียนวัฒนา พรินท์ติ้ง.
- ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล. (2560). การคิดเชิงระบบ : ประสบการณ์การสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(2), 209-224.

- ศศิธร บัวทอง. (2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 1856-67.
- ศิริพร ญยอดตา และอะรุณ แสงสุวรรณ. (2566). การพัฒนาการคิดเชิงระบบร่วมกับการตระหนักรู้ในตนเอง เรื่อง พอลิเมอร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เป็นฐานภายใต้การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 7(1), 59-73.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Palmberg, I. et al. (2017). Systems thinking for understanding sustainability? nordic student teachers' views on the relationship between species identification, biodiversity and sustainable development. *Education Sciences Journal*, 7(3), 72-89.
- Seibert, M. (2018). *Systems thinking and how it can help build a sustainable world: a beginning conversation*. Retrieved August 15, 2024, from <https://shorturl.asia/zUh9V>
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: learning objectives*. Retrieved August 15, 2024, from <https://shorturl.asia/LEjfQ>
- _____. (2018). *Issues and trends in education for sustainable development. Objectives*. Retrieved August 15, 2024, from <https://shorturl.asia/PhcoX>

บุคลิกภาพตัวละครชายในนวนิยาย : การศึกษาตามแนวทางจิตวิทยา*

THE PERSONALITY OF MALE CHARACTERS: A STUDY BASED ON PSYCHOLOGICAL APPROACHES

ธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์, องค์กร สงวนญาติ, ประกฤติ พูลพัฒน์

Teeradet Chuenpraphanusorn, Ongorn Snguyat, Prakrit Bhulapatna

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Suan Dusit University

Corresponding Author E-mail: teera_det@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครชายจากนวนิยาย เรื่อง Frankenstein, The Queen's Confession และ The Railway Man และ 2. เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อ่านนวนิยายต่อบุคลิกภาพตัวละครชาย โดยเป็นการวิจัย แบบผสมวิธีระหว่างการศึกษาเชิงคุณภาพตามกรอบทฤษฎีทางจิตวิทยา 3 กรอบ คือ ทฤษฎี บุคลิกภาพ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม และการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181 คน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจความคิดเห็นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าทีและการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. ตัวละครชายมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ทั่วไปทั้งบวก และลบ ซึ่งด้านบวกพบได้จากตัวละครพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มีบุคลิกภาพสุขุม เยือกเย็น มีเหตุผล รักครอบครัวและประชาชน ในขณะที่แฟรงเกนสไตน์ อมนุษย์และโลแมกซ์ กลับมีบุคลิกภาพ แบบเก็บกด นิ่งเฉย กล่าวโทษผู้อื่น ก้าวร้าวและการทำลายล้าง และ 2. พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มี บุคลิกภาพแบบ Extrovert เปิดเผย สุขุม เยือกเย็นและมีเหตุผล ส่วนแฟรงเกนสไตน์, อมนุษย์ และโลแมกซ์ มีบุคลิกภาพแบบ Introvert สำหรับการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้อ่านที่มีเพศ ต่างกัน อายุต่างกันและชั้นปีต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครชาย ในภาพรวมและรายตัวละครแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: บุคลิกภาพ; ตัวละครชาย; จิตวิทยา

Abstract

This research aims to: 1. analyze the personality traits of male characters in the novels *Frankenstein*, *The Queen's Confession*, and *The Railway Man*, and 2. examine and compare readers' perceptions of these characters' personalities. The study employed a mixed-methods research approach, incorporating qualitative analysis based on three psychological frameworks—Personality Theory, Psychoanalytic Theory, and Social Psychology Theory—along with a quantitative survey conducted among 181 participants. The reliability coefficient of the opinion survey was 0.981. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean, percentage, and standard deviation, as well as inferential statistics, such as t-tests and one-way ANOVA.

The findings indicate that: 1. the male characters exhibit both positive and negative personality traits, resembling real human behavior. The positive traits are predominantly seen in King Louis XVI, who is portrayed as calm, rational, family-oriented, and devoted to his people. In contrast, *Frankenstein's* creature, the unnamed monster (*The Queen's Confession*), and Lomax display repressed emotions, passivity, blame-shifting, aggression, and destructive tendencies. 2. King Louis XVI demonstrates an extroverted personality, characterized by openness, composure, and logical reasoning, whereas *Frankenstein's* creature, the monster, and Lomax exhibit introverted personality traits. The hypothesis testing revealed that readers' perceptions of male character personalities significantly differ based on gender, age, and academic year, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Personality; Male Character; Psychology

บทนำ

กล่าวได้ว่าวรรณกรรมกับจิตวิทยานั้นมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้นเพราะวรรณกรรมคือการถ่ายทอดเรื่องราวของมนุษย์ออกมาในรูปแบบงานเขียนที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับจิตวิทยาได้เป็นอย่างดี (ธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์, 2565) ดังเช่น นวนิยายเรื่อง *Frankenstein* ประพันธ์โดยแมรี วอลล์สโตนคราฟต์ เซลลีย์ ซึ่งเกิดจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ในยุค ค.ศ. ที่ 19 (ค.ศ.1818) (Ripplinger, 2023) *The Queen's Confession* ประพันธ์โดยวิกตอเรีย โฮลต์ ซึ่งเกิดจากการเขียนเชิงกึ่งจินตนาการโดยอาศัยข้อมูลที่คาดว่าเป็นบันทึกของพระนางมารี อังตัวแนตต์ ที่มีการกล่าวถึงพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 แห่งฝรั่งเศสและนาวาร์ (Delorme, 2001) และ *The Rail Way Man* ประพันธ์โดยอิริค โลแมกซ์

ทหารสัมพันธ์มิตรชาวอังกฤษในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในรูปแบบอัตชีวประวัติ (Lemier, 2014) ซึ่งถ่ายทอดจากประสบการณ์จริงที่ตัวละครชายต่างแสดงพฤติกรรมที่มีอาการทางจิตออกมาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเช่นในเรื่อง The Rail Way Man ที่ตัวละครมักแสดงภาวะทางจิตในรูปแบบของความฝันเป็นหลักเพราะตัวละครมีภาวะจิตไร้สำนึกกระหว่างอดีตและปัจจุบันในรูปแบบของความเจ็บปวดทางใจต่อการเป็นเชลยสงครามที่ถูกทารุณกรรมในครั้งนั้น ในขณะที่นวนิยายเรื่อง The Queen's Confession ตัวละครกลับมีบุคลิกภาพแบบภาวะผู้นำและมั่นคง ซึ่งแตกต่างไปจากนวนิยายเรื่อง Frankenstein ที่ตัวละครมักแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมุ่งหมายชีวิตซึ่งมีเหตุปัจจัยมาจากความกดดันจากการกระทำของตนเองและสังคมรอบข้าง (Freud, 1964)

จากการศึกษานวนิยายทั้ง 3 เรื่อง สามารถเชื่อมโยงได้กับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้ เนื่องจากจิตไร้สำนึกเป็นภาวะที่ช่วยในการอธิบายพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาในรูปแบบการกระทำ 3 ระดับ คือ จิตสำนึก (Conscious) จิตกึ่งสำนึก (Preconscious) และจิตใต้สำนึก (Unconscious) ซึ่งต่างมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น ส่วนทฤษฎีบุคลิกภาพนั้นมีจุดเด่นตรงที่สามารถแปลผลบุคคลออกมาได้ 4 กลุ่มใหญ่ คือ บุคลิกภาพแบบผู้นำ (Dominance) บุคลิกภาพแบบผู้สร้างแรงบันดาลใจ (Influence) บุคลิกภาพแบบมั่นคง (Steadiness) และบุคลิกภาพแบบยอม (Compliance) และในขณะเดียวกันทฤษฎีจิตวิทยาสังคมมุ่งค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์โดยมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมและบุคคลรอบข้างเป็นตัวผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้น จึงสามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาบุคลิกภาพของตัวละครชายได้อย่างครอบคลุมเกือบทุกมิติ อันได้แก่ บุคลิกภาพภายในคือจิตวิเคราะห์ที่สามารถศึกษาถึงสภาวะจิตของตัวละครแต่ละตัวได้อย่างสมเหตุสมผลและบุคลิกภาพภายนอกคือทฤษฎีบุคลิกภาพที่มุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมหรือการแสดงของตัวละครทั้งบวกและลบโดยมีมูลเหตุปัจจัยมาจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัว บุคคลรอบข้างซึ่งเกี่ยวเนื่องกับจิตวิทยาสังคมทั้งสิ้น

ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าบุคลิกภาพของตัวละครชายในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องต่างมีแง่มุมที่แตกต่างกันออกไปตามเหตุปัจจัยและสภาวะแวดล้อมที่หล่อหลอมให้ตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง อีกทั้งแตกต่างในช่วงระยะเวลาของการประพันธ์ ยุคสมัย บริบททางประวัติศาสตร์ของนวนิยายและต้นกำเนิดเช่น เกิดจากจินตนาการ กึ่งจินตนาการและเรื่องจริง แต่ทั้งนี้นวนิยายทั้ง 3 เรื่องต่างมีจุดร่วมที่น่าสนใจคือสามารถถอดแบบความเป็นมนุษย์ได้อย่างสมจริงและมองว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันแม้ว่าตัวละครในแต่ละเรื่องจะมีฐานันดรศักดิ์หรือชนชั้นทางสังคมเช่นไรแต่ตัวละครทุกตัวต่างมีพฤติกรรมเชิงบวกและลบระคนปนกันไปตลอดชั่วชีวิตของตน ดังนั้นในการถอดบทเรียนจากนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง จึงเป็นการสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างวรรณกรรมกับจิตวิทยาว่าจิตและบุคลิกภาพมิได้ดำรงอยู่

อย่างล่อย ๆ หากแต่ถูกหล่อหลอมจากบริบททางวัฒนธรรมสังคมซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกัน
ได้เพราะนวนิยายคือภาพจำลองชีวิตมนุษย์นั่นเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครชายจากนวนิยาย เรื่อง Frankenstein, The Queen's Confession และ The Railway Man
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อ่านนวนิยายต่อบุคลิกภาพตัวละครชาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัย
เชิงคุณภาพ โดยรวบรวม คัดสรรแหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากนวนิยาย

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 รหัส 64 จำนวน 103 คน และชั้นปีที่ 4 รหัส 63 จำนวน 78 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มประชากรทั้งหมดได้ศึกษารายวิชาจิตวิเคราะห์
วรรณกรรมและอ่านหนังสือนวนิยายทั้ง 3 เล่มมาแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกทั้งหมดรวมทั้งสิ้น
181 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของ
ตัวละครชาย โดยมีขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

3.1.1 การศึกษา รวบรวม ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่กำหนด
ไว้ในกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพัฒนาข้อคำถามจากเอกสาร หนังสือตำราต่าง ๆ
เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างข้อคำถามตามกรอบทฤษฎีจิตวิทยาทั้ง 3 คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์
ทฤษฎีบุคลิกภาพและทฤษฎีจิตวิทยาสังคม

3.1.2 วิเคราะห์แยกแยะประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องและจัดทำข้อคำถาม
ในประเด็นหลักและประเด็นรองที่ตอบใจทักเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครชาย แบ่งเป็น
2 ตอน คือตอนที่ 1 แบบสำรวจด้านสถานภาพส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสำรวจความคิดเห็น
เกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครชายทั้ง 4 ตัวละคร ตามข้อคำถามที่ได้พัฒนามาจาก 3 ทฤษฎี
ที่กล่าวมาข้างต้น

3.1.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ ด้านการออกแบบ
การวิจัย ด้านวรรณกรรมและด้านจิตวิทยาเพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) ความชัดเจนของข้อคำถามและภาษา (Wording) ด้วยเทคนิค IOC (Index

of Item-Objective Congruence) โดยค่า IOC ที่ได้จากการตรวจสอบได้ค่าเกิน 0.5 ขึ้นไป ถือว่า ข้อคำถามนั้นมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหลังจากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.4 ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 หลังจากปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามและได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ในการศึกษา

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ใช้การค้นคว้า รวบรวม คัดสรรแหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากนวนิยายควบคู่ไปกับแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในนวนิยายอันได้แก่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หนังสือ ตำรา บทความวิจัย บทความทางวิชาการ บทวิจารณ์ บทความปริทัศน์ เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องแล้วสร้างเป็น Google Form เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากร จำนวน 181 คน หลังจากนั้นตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบที่ส่งกลับมาจาก Google Form พร้อมทั้งทำการตรวจสอบแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ หลังจากนั้นทำการบันทึกรหัสข้อมูลและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกตัวละครชายที่จะนำมาใช้เพื่อการศึกษา คือนวนิยายเรื่อง Frankenstein เลือกแฟรงเกนสไตน์และอมนุษย์ เรื่อง The Queen's Confession เลือกพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และเรื่อง The Railway Man เลือกอิริค โลแมกซ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐานที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ค่าที่ (Independent-Samples t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครในวรรณกรรม คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์และคาร์ล กุสตาฟ จุง ทฤษฎีบุคลิกภาพของวิลเลียม เชลตอน คาร์ล กุสตาฟ จุงและศาสตราจารย์นายแพทย์ประสพ รัตนากร และทฤษฎีจิตวิทยาสังคมของอัลเฟรด แอดเลอร์ คาเรน ฮอร์นีย์และแอริค ฟรอมม์ โดยวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครตามหลักทฤษฎีทั้ง 3 สรุปผลงานวิจัยและเรียบเรียงต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 แฟรงเคนสไตน์มีบุคลิกภาพดังนี้

1.1.1 บุคลิกภาพเชิงบวก คือ สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน รักครอบครัวชอบช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รักการสร้างสรรค์และชอบศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ เช่น “My first memories are my mother and father’s love for me. I was an only child for many years. I was the centre of their world and they taught me above all to be patient, kind and to have self-control.” หรือ “I found of great interest. One of my favorite teachers was Mr. Waldman, a professor of a chemistry at the university. When I left that day, I was filled with ambition inspired by my wonderful teacher. I decided that in my life as a scientist.”

1.1.2 มีพฤติกรรมโดยรวมที่ส่งผลกระทบต่อตนเองในเชิงลบ คือ ปรารถนาความโดดเด่นมากเกินไปจนก่อให้เกิดความผิดพลาดในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ส่งผลให้เกิดความหวาดกังวลพื้นฐานที่มีต้นเหตุมาจากการตามล่าจนทำให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบสภาวะติดยาเสพติดเป็นและมุ่งทำลายล้าง เกือบความขมขื่นและชอบอยู่คนเดียวแบบ Introvert ซึ่งปรากฏชัดขึ้นตั้งแต่มนุษยสัมพันธ์ขึ้น เช่น “Once I arrived at university, I started to organize my new life. I found somewhere to live and I began to study with some of the most intelligent men of the age” หรือ “I was unable to sleep at night. I wandered around like evil spirit, losing my reason in my grief and horror”.

1.2 อมนุษย์ มีบุคลิกภาพดังนี้

1.2.1 บุคลิกภาพเชิงบวกซึ่งเป็นจุดเด่นของอมนุษย์ คือ มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีเหตุผล รักสันโดษและชอบการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เช่น “They were kind and gentle and I was desperate to make myself known to them.....I made a decision. I started to learn more”.

1.2.2 ปมด้อย คือ มีรูปลักษณ์น่าเกลียดจนทำให้ผู้คนต่างหวาดกลัวเมื่อพบเห็น มีความก้าวร้าวและพยายามทวงถามความยุติธรรมจากแฟรงเคนสไตน์มากเกินไป จนกลายเป็นการบีบคั้น มีความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวอยู่ตลอดเวลาและอ่อนไหวง่ายไวต่อความรู้สึก เช่น “People cashed me away without waiting to find out if I was good or bad”.

1.3 พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มีบุคลิกภาพดังนี้

1.3.1 ปมด้อยด้านร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรงดังชายชาติตรีหรือโรคทรวงพิการควบคู่ไปกับร่างกายผอมบางกว่าชายหนุ่มในวัยเดียวกันจึงทำให้มีบุคลิกภาพไม่ปราดเปรียวเท่าที่ควรในช่วงวัยรุ่น

1.3.2 เจียบเฉย ไม่ชอบการสังสรรค์และไม่กล้าแสดงออกทั้งต่อหน้าและลับหลังตั้งแต่ครั้งยังเยาว์วัย

1.3.3 ปมเด่น คือ มีวุฒิภาวะสูงกว่าชายหนุ่มในวัยเดียวกัน สุขุมสุภาพ เรียบร้อย รักครอบครัวและประชาชน มีความสามารถในการสื่อสารทั้งภาษากายและวาจาได้ดี เช่น “ส่วนพระเจ้าอยู่หัวนั้นก็ทำให้ฉันยิ่งรู้สึกรำคาญใจยิ่งไปกว่า ด้วยพระองค์ทรงวางเฉยเสียอย่างไม่น่าเชื่อถือ เสวยพระกระยาหารได้เป็นปกติ ตราบใดที่มีมีการรบกวน ตราบใดที่โลหิตของประชาชนมิได้หยาดลงเพราะพระองค์แล้ว นั่นแหละคือสิ่งที่พระองค์ปรารถนา มิได้ทรงค้นร้นไปกว่านี้เลย”

1.4 อิริค โลมแม็กซ์มีบุคลิกภาพดังนี้

1.4.1. มีความหวาดกลัวพื้นฐานสูงจนไม่กล้าเรียกร้องหรือร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นและไม่กล้าโต้แย้งใด ๆ เช่น “ผมไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใครดี ผมไม่เคยคิดเรื่องไปปรึกษาจิตแพทย์หรือนักจิตเวช อดีตเชลยศึกในตะวันออกไกลทั่วไปจะไม่พูดกับใครเกี่ยวกับรายละเอียดเรื่องที่เคยพบเจอ บางทีอาจมีข้อยกเว้นแต่กับอดีตเชลยศึกด้วยกัน มีเพียงสองสามคนเท่านั้น ที่เขียนบันทึกความทรงจำสำเร็จ แต่พวกเขานับเป็นส่วนน้อย การไม่พูดกลายเป็นนิสัยติดตัว เป็นวิธีที่เราปิดกั้นตัวเอง จากช่วงเวลาอันเลวร้าย”

1.4.2 มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว ครุ่นคิด นิ่งเฉยละเลยคนรอบข้างส่งผลต่อบุตรสาวของตนเองจนกลายเป็นเด็กพิเศษ เช่น “แพตตีต้องเผชิญกับความเย็นชาอย่างปูปป์ของผม ผมหยุดแสดงความรักและไม่ยอมแตะต้องเธอ กลายเป็นผู้ชายที่ทนรับการล้อเล่นแม้จะเป็นด้วยความรักไม่ได้ ปฏิกริยาที่น่าเจ็บปวดของผมไม่ได้เป็นไปโดยตั้งใจ มันเป็นวิธีที่ผมปิดกั้นตัวเอง เป็นวิธีที่คนซึ่งตกเป็นเหยื่อรับความเจ็บปวดโดยไม่แสดงอารมณ์”

2. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 บุคลิกภาพของแฟรงเกนสไตน์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.32 พบว่าการชอบค้นคว้าสิ่งใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือคิดฝันเองตามลำพัง จินตนาการสูงแบบเพ้อฝันเกินจริง อันดับสาม คือ คิดซำดตลिनใจซำ มักจะพูดเรื่องของตนเองและชอบให้คนอื่นเข้าใจตนเองมากกว่าที่จะเข้าใจคนอื่น ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านยังมีความคิดเห็นว่า แฟรงเกนสไตน์มีบุคลิกภาพแบบ Introvert ค่าเฉลี่ย 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36

2.2 บุคลิกภาพของมนุษย์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38 พบว่า ความมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่สนใจตัวเองมากนัก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ คิดเล็กคินน้อย เจ้าคิดเจ้าแค้น จิตรฝังแน่นกับสิ่งเดิมเดิม ที่ทำให้ใจตนเองรุ่มร้อน อันดับสาม คือ คิดมาก ขึ้น้อยใจ ไวต่อความรู้สึก ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านยังมีความคิดเห็นว่ามนุษย์มีบุคลิกภาพแบบ Introvert ค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35

2.3 บุคลิกภาพของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.42 พบว่า มีลักษณะท่าทางที่เรียบง่าย สุขุม นุ่มนวล เป็นมิตรแต่ไม่อ่อนแอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ใช้สติเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรม และแนวทางการกระทำของตนเองว่าสิ่งใดควร ไม่ควร เหมาะสมหรือไม่ด้วยการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล อันดับสาม คือ สามารถปรับตัวได้ดี ควบคุมอารมณ์ได้ดีในทุกสถานการณ์ ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านยังมีความคิดเห็นว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มีบุคลิกภาพแบบ Extrovert ค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44

2.4 บุคลิกภาพของอิริค โลแมกซ์ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 พบว่า การหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม ขี้อาย เก็บตัวอยู่คนเดียว มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือชอบค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย อันดับสามคือปกปิดตนเองด้วยพฤติกรรมแบบเรียบง่าย เงียบเฉย ไม่วุ่นวาย ไม่ชอบและไม่สนใจเรื่องของผู้อื่น ในขณะเดียวกันผู้อ่านยังมีความคิดเห็นว่า อิริค โลแมกซ์ มีบุคลิกภาพแบบ Introvert ค่าเฉลี่ย 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53

2.5 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

2.5.1 ผู้อ่านที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพตัวละครชาย ในนวนิยายในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=54.085$, $p=.000$) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวละคร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของแฟรงเกนสไตน์ อดัมซึ่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และอิริค โลแมกซ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5.2 ผู้อ่านที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพตัวละครชาย ในนวนิยายในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=30.261$, $p=.000$) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวละคร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของแฟรงเกนสไตน์ อดัมซึ่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และอิริค โลแมกซ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5.3 ผู้อ่านที่มีชั้นปีต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครชายแฟรงเกนสไตน์ อดัมซึ่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และอิริค โลแมกซ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=7.701$, $p=.000$) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวละคร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครชายแฟรงเกนสไตน์ อดัมซึ่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และอิริค โลแมกซ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5.4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตัวละครชายในนวนิยายระหว่างบุคลิกภาพแบบ Extrovert และบุคลิกภาพแบบ Introvert พบว่า ผู้อ่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพตัวละครชายในนวนิยายในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=18.806$, $p=.000$) เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวละคร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพแบบ Extrovert และบุคลิกภาพแบบ Introvert ของแฟรงเกนสไตน์ อดัมซึ่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และอิริค โลแมกซ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมตัวละครจากนวนิยายเรื่อง Frankenstein ทำให้พบได้ว่า ตัวละครแฟรงเกนสไตน์และมนุษย์ต่างมีสภาวะทางจิตที่คล้ายคลึงกับนวนิยายเรื่อง The Railway Man ซึ่งตัวละครมักแสดงสภาวะทางจิตในรูปแบบของความฝันเป็นหลักเพราะ ตัวละครมีสภาวะจิตไร้สำนึกระหว่างอดีตและปัจจุบันในรูปแบบของความเจ็บปวดทางใจโดยละคร แต่ละตัวเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวจากประสบการณ์และความกดดันที่ได้รับจากการใช้สรรพนาม แทนตัวผู้เล่าว่า “ฉัน หรือ ผม” ซึ่งทั้งแฟรงเกนสไตน์และโลแมกซ์มีพื้นฐานครอบครัวที่อบอุ่น เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักความห่วงใยซึ่งกันและกัน จนกล่าวได้ว่า บุคลิกภาพของตัวละครทั้งสอง ได้รับอิทธิพลมาจากพ่อและแม่ที่หล่อหลอมจนทำให้ออกมาในเชิงบวกในตอนต้นเรื่อง สิ่งนี้ พิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ครอบครัว คือ สถาบันพื้นฐานในการหล่อหลอมบุคลิกลักษณะของตนเอง ให้กลายเป็นบุคคลที่มีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีบุคลิกภาพและทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ที่มีจุดเน้นถึงการศึกษาพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึกของคนที่ได้รับอิทธิพลจากคนอื่น ๆ บุคคล รอบตัวตั้งแต่ต้นจนเข้าอน ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในครอบครัว ครูอาจารย์ เพื่อนที่โรงเรียน เพื่อน ที่ทำงานและเจ้านาย เป็นต้น แต่ทั้งนี้มูลเหตุที่ทำให้พฤติกรรมของตัวละครทั้ง 2 เรื่องปรับเปลี่ยนไปจากต้นเรื่องเนื่องจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์และความกดดันทางสังคมที่เกิดจากการถูกทรมานจากสงครามอย่างโลแมกซ์หรือแฟรงเกนสไตน์จากการเสียชีวิตของคนรอบข้าง อันเป็นที่รักจากฝีมือมนุษย์และอาจรวมถึงมนุษย์ด้วยที่ถูกทอดทิ้งจากแฟรงเกนสไตน์และ ถูกขับออกจากสังคมจนทำให้ไม่มีที่ยืนในสังคม ตัวละครทั้ง 3 จึงเกิดปมขัดแย้งขึ้นภายในจิตใจ จนกลายมาเป็นสภาวะทางจิตตามแนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์ทั้ง 3 คือ จิตสำนึก จิตกึ่งสำนึกและ จิตใต้สำนึกซึ่งต่างมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทั้ง 3 จนก่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงลบ ในเชิงประจักษ์ เช่น ความดุร้ายก้าวร้าว การไล่ล่ามุ่งหมายชีวิตซึ่งกันและกันระหว่างแฟรงเกนสไตน์ และมนุษย์ แต่ในทางกลับกันโลแมกซ์กลับมีพฤติกรรมแตกต่างไปจากตัวละครทั้ง 2 คือ มีพฤติกรรมแบบเก็บกด เจ็บขมขื่นชอบอยู่คนเดียวบางครั้งเกรี้ยวกราดและไม่สนใจสังคม เนื่องจากการถูกจับเป็นเชลยสงครามและถูกทารุณกรรมทางกายที่ส่งผลไปถึงความเจ็บปวดทางจิตในที่สุด แต่ทั้งนี้ความเก็บกดภายในจิตใจของโลแมกซ์ก็ยังมีได้บรรเทาเบาบางลงแม้ว่า เหตุการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดกว่า 50 ปีแล้วด้วยโลแมกซ์พยายามค้นหาคำตอบว่า เหตุใดนายทหารญี่ปุ่นร่างเล็กจึงสั่งทรมานเขากับบรรดาเพื่อนทหารอย่างไร้มนุษยธรรม (LitCharts, 2022)

นอกจากนี้แล้วพบได้ว่า ตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องเดียวกันอย่างเช่น แฟรงเกนสไตน์ และมนุษย์กลับมีความโดดเด่นที่แตกต่างกันออกไปบางแง่มุม ดังเช่น แฟรงเกนสไตน์มีความโดดเด่นเรื่องบุคลิกภาพที่กล้าแสดงออก คล่องแคล่วว่องไว ชอบการเรียนรู้และค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ แต่ในทางตรงข้ามมนุษย์กลับมีบุคลิกภาพที่ไม่โดดเด่นเท่า แฟรงเกนสไตน์ในด้านนี้ เนื่องด้วยรูปร่างลักษณะที่น่าเกลียดน่ากลัวจนกลายเป็นสิ่งที่เกรงกลัว

ของผู้พบเห็นจึงทำให้ต้องหลบซ่อนหลีกหนีผู้คน แต่ทั้งนี้มนุษย์กลับมีความโดดเด่นด้านการพยายามเข้าสังคมและการเรียนรู้ที่จะอยู่กับบุคคลรอบข้างโดยเฉพาะชายชราตาบอดที่ตนเองคอยให้ความช่วยเหลือในขณะที่บุตรชายและบุตรสะใภ้ออกไปทำงานนอกบ้านมากกว่าแฟรงเกนสไตน์ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาสังคมในประเด็นความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั่นเอง

ในอีกมุมมองหนึ่งเมื่อนำตัวละครพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 จากนวนิยายเรื่อง The Queen's Confession มาเปรียบเทียบกับตัวละครทั้ง 3 ที่กล่าวอ้างมาข้างต้น อาจมีความแตกต่างกันบ้างบางประเด็นซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับทฤษฎีทฤษฎีบุคลิกภาพ พบว่าตัวละครพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มีบุคลิกภาพที่โดดเด่นกว่าตัวละครใด ๆ โดยเฉพาะบุคลิกภาพเชิงบวกและการมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์แบบมากกว่าตัวละครอื่น ๆ อาจเนื่องด้วยจากการไร้แรงกดดันทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเท่ากับตัวละครในเรื่อง Frankenstein และ The Railway Man ส่วนพฤติกรรมและการเข้าสังคมของตัวละครพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 นั้นก็เป็นไปได้ด้วยดีตั้งแต่วันเสด็จขึ้นครองราชย์จนถึงวันสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาสังคมที่กล่าวอ้างถึงสภาวะครอบครัวยุคโบราณ บุคคลรอบข้างล้วนแล้วแต่เป็นบ่อเกิดแห่งพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ ซึ่งยืนยันได้จากการที่ตัวละครพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มิได้กล่าวโทษผู้อื่นหรือทรงแค้นเคืองผู้ใดเลยในการที่พระองค์ถูกยึดพระราชอำนาจ แต่พระองค์กลับทรงมองว่าการที่ประชาชนลุกฮือขึ้นมาทำการปฏิวัติรัฐประหารนั้นล้วนแล้วแต่มาจากการที่พวกเขาทรงค้นสิ่งที่เขาถูกขังขังไป เมื่อเทียบเคียงกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์อาจกล่าวได้ว่าสภาวะทางจิตใจของตัวละครพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ก่อนถูกสำเร็จโทษจากคณะก่อการปฏิวัติรัฐประหารนั้นมิได้ส่งผลให้พระองค์เกิดความรู้สึกวิตกกังวลหรือเครียดจนทำให้บุคลิกภาพที่เคยสงบนิ่งสุขุมเยือกเย็นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเลย แต่ทั้งนี้กลับทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นบุคลิกภาพที่แท้จริงของพระองค์อย่างชัดเจนมากขึ้น ดังคำรับสั่งด้วยพระสุรเสียงอ่อนโยนแต่จริงจังต่อองครักษ์ทนายทงคั่นน้อย ความว่า “ไม่ได้ชายจะทำอย่างนั้นไม่ได้ ไม่สมกับเป็นลูกของพ่อเป็นรัชทายาทฝรั่งเศส” ทรงจับพระหัตถ์เล็ก ๆ นั้นวางบนพระอุระ “พูดตามพ่อเดี๋ยวนี้ว่า.....ถึงแม่ป้าปา จะถูกประหารชายก็จะไม่อาฆาตพยาบาทใครทั้งสิ้น”

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการศึกษานวนิยายทั้ง 3 เรื่องทำให้เห็นว่า เป็นไปตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีทฤษฎีบุคลิกภาพและทฤษฎีจิตวิทยาสังคม แต่ทั้งนี้อาจมีเพียงบางจุดที่ตัวละครทั้ง 4 มีความโดดเด่นด้านบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยของสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่หล่อหลอมให้เกิดบุคลิกภาพเฉพาะตนเองทั้งเชิงบวกและลบ อีกทั้งเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงคุณค่าของการศึกษานวนิยายทั้ง 3 เรื่องได้ใน 2 ประเด็น คือ ก. มนุษย์ทุกคือสัตว์สังคมที่เกิดมาต้องเกี่ยวพันกับจิตวิทยาทั้งสิ้นตั้งแต่เกิดจนตายซึ่งจิตวิทยาทั้ง 3 ที่กล่าวอ้างมาข้างต้นสามารถนำมาสนับสนุนและเชื่อมโยงในการศึกษามนุษย์ได้อย่างปราศจากข้อสงสัย ทั้งนี้อาจสอดคล้องหรือแตกต่างไปบ้างก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายมาเป็นองค์ประกอบ ดังนั้นการใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมในการศึกษาเท่าไรนักหากแต่ทฤษฎี

ทั้งสามสามารถใช้ควบคู่กันไปได้อย่างลงตัวเพราะมนุษย์คือตัวละครแบบพลวัตนั่นเอง ข. ตัวละครทั้ง 4 ในนวนิยายที่นำมาศึกษานั้นต่างมีสถานะทางสังคมที่แตกต่างกันทั้งสูงสุดและต่ำสุดในสังคม อีกทั้งมีช่วงวันเวลาของการประพันธ์ สังคมวัฒนธรรมและเหตุการณ์ที่แตกต่างกันแต่ทั้งนี้ก็พิสูจน์ให้เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์นวนิยายทั้ง 3 ท่านมีความสามารถในการจำลองและถ่ายทอดภาพความเป็นมนุษย์ออกมาให้เห็นได้อย่างแจ่มชัดผ่านตัวอักษรจนทำให้ตัวละครทั้ง 4 เกิดมีชีวิตและบุคลิกภาพชัดเจนในสายตาผู้อ่าน จนสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาตนเองต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

กล่าวได้ว่า ตัวละครชายทั้ง 4 คือ แฟรงเกนสไตน์ อมนุษย์ พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และ อิริก โลแมกซ์ ต่างมีบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยาทั้ง 3 เพียงแต่อาจมีความโดดเด่นที่ต่างกันไปบ้างในบางตัวละครดังตารางสรุป ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ตัวละคร	ทฤษฎีบุคลิกภาพ	ทฤษฎีจิตวิเคราะห์	ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม
แฟรงเกนสไตน์	✓ (โดดเด่นมาก)	✓ (โดดเด่นมากที่สุด)	✓ (โดดเด่นปานกลาง)
อมนุษย์	✓ (โดดเด่นปานกลาง)	✓ (โดดเด่นมากที่สุด)	✓ (โดดเด่นมาก)
พระเจ้าหลุยส์ที่ 16	✓ (โดดเด่นมากที่สุด)	✓ (โดดเด่นปานกลาง)	✓ (โดดเด่นมาก)
อิริก โลแมกซ์	✓ (โดดเด่นมาก)	✓ (โดดเด่นมากที่สุด)	✓ (โดดเด่นปานกลาง)

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหลักการและวิธีการศึกษามนุษย์นั้นมิได้มองเพียงแค่พฤติกรรมที่แสดงออกเท่านั้นหากแต่ต้องศึกษาให้ลึกซึ้งถึงแหล่งที่มาของบุคลิกภาพที่ปรากฏว่าเกิดมาได้อย่างไรเนื่องจากจิตและบุคลิกภาพมิได้แยกกันอย่างโดดเดี่ยว ดังนั้น การนำทฤษฎีทางจิตวิทยามาใช้เพื่อการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์บุคคลรอบข้างได้อย่างลึกซึ้งมากกว่าการตีความจากพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว เมื่อใดถ้าทำได้เช่นนี้มนุษย์ทุกคนก็จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเกิดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พิจารณาให้มีการส่งเสริมการใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลางในการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของเยาวชน โดยกำหนดให้มีหลักสูตรหรือกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและวิเคราะห์ตัวละครในนวนิยาย เพื่อช่วยให้เยาวชนเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์และพัฒนาทักษะทางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สถาบันการศึกษาควรจัดเวิร์กช็อปหรือเสวนาเกี่ยวกับจิตวิทยาและบุคลิกภาพในวรรณกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดทางจิตวิทยากับพฤติกรรมในชีวิตจริง และพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคลในสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของความเชื่อ วัฒนธรรมสังคม ค่านิยม ทศนคติ เชิงบวกและลบที่ส่งผลต่อเพศสภาพของตัวละครชายและหญิงในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องว่าแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไรและสามารถนำมาปรับใช้กับสังคมปัจจุบันได้อย่างไร
2. ควรนำหลักแนวคิดของพุทธศาสนาบางแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักจิตวิทยาเข้าไปศึกษาวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครชายจากนวนิยายทั้ง 3 เรื่องบ้างถึงแม้ว่าจะแตกต่างกันด้านเนื้อหา แนวคิดการประพันธ์ ระยะเวลาและสังคมวัฒนธรรมอีกทั้งมิได้ยึดโยงกับหลักการทางพุทธศาสนาก็ตามที แต่ทั้งนี้หลักแนวคิดดังกล่าวกลับมีความเป็นสากล ทันสมัย ทันเหตุการณ์และสามารถนำไปบูรณาการหรือประยุกต์ใช้เพื่อการดำรงตนได้เป็นอย่างดีในทุกสถานการณ์ของชีวิต
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของตัวละครหญิงกับตัวละครชายจากนวนิยายทั้ง 3 เรื่องว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไรตามแนวทางจิตวิทยาทั้ง 3 ทฤษฎีหรืออาจคัดเลือกมาเพียงทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งก็ว่าได้

เอกสารอ้างอิง

- ธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์. (2565). *ถอดคนถอดวรรณกรรม : การมองมนุษย์อย่างมีชีวิตชีวาและเท่าเทียมกัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Delorme, P. (2001). *Marie-Antoinette, Histoire des Reines de France*. France: Pygmalion.
- Freud, S. (1964). *Group Psychology and The Analysis of the Ego Sigmund Freud*. New York: Bantam Books.
- Lemier, C. (2014). *The Railway Man : Reviews*. Retrieved March 21, 2021, from <https://www.rogerebert.com/reviews/the-railway-man-2014>
- LitCharts. (2022). *Frankenstein Characters*. Retrieved April 6, 2023, from <https://www.litcharts.com/lit/frankenstein/characters>
- Ripplinger, L. (2023). *Book Review: Mary Shelley's Frankenstein*. Retrieved March 21, 2021, from <https://shorturl.asia/3vu2G>

คุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาเฟ่กาแฟ ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล*

BRAND EQUITY AFFECTING THE DECISION TO USE COFFEE CAFÉ SERVICES
IN LA-NGU DISTRICT, SATUN PROVINCE

อาดัม อยู่ดี, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, เพ็ญสุข เกตุมณี

Adam Yudee, Woraluck Lalitsasivimol, Pensuk Katemanee

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University

Corresponding Author E-mail: adam.yud005@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟ และ 2. คุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาเฟ่กาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคที่ตัดสินใจเลือกใช้บริการคาเฟ่กาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล จำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสะดวก ณ คาเฟ่กาแฟที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สำคัญ ได้แก่ ตำบลละงู ตำบลกำแพง และตำบลปากน้ำ โดยทั้งสามตำบลนี้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของอำเภอและตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น อุทยานแห่งชาติตะรุเตาและเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรด้านคุณค่าตราสินค้าต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาเฟ่กาแฟ ผลการวิจัยพบว่าคุณค่าตราสินค้าประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1. ความผูกพันกับตราสินค้า 2. ความภักดีต่อตราสินค้า 3. การรู้จักตราสินค้า และ 4. การรับรู้คุณภาพ ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาเฟ่กาแฟ โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านคาเฟ่กาแฟได้ถึงร้อยละ 78.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการคาเฟ่กาแฟในการพัฒนาและปรับใช้กลยุทธ์ด้านแบรนด์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการจดจำตราสินค้า

และเสริมสร้างความไว้วางใจของผู้บริโภค โดยการเน้นสร้างความผูกพันระหว่างลูกค้าและแบรนด์ การเพิ่มความภักดีต่อตราสินค้าผ่านการให้บริการที่มีคุณภาพ และการสื่อสารตราสินค้าที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความพึงพอใจของลูกค้า และนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจกาเฟ่กาแฟท่ามกลางสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจ

คำสำคัญ: คุณค่าตราสินค้า; กระบวนการตัดสินใจ; กาเฟ่กาแฟ

Abstract

This research aims to: 1. examine the decision-making process of consumers in selecting café services and 2. analyze the brand equity factors influencing consumer decisions to visit coffee cafés in La-ngu District, Satun Province. The sample group consisted of 400 consumers who had chosen to visit coffee cafés in the district. Data were collected using a convenience sampling method at cafés located in key economic areas, including La-ngu Subdistrict, Kamphaeng Subdistrict, and Pak Nam Subdistrict. These areas serve as economic hubs of the district and are near major tourist attractions such as Tarutao National Park and Koh Lipe, which are popular destinations for both domestic and international tourists. For data analysis, the study employed descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, alongside inferential statistics using stepwise multiple regression analysis to examine the influence of brand equity variables on the decision-making process.

The findings indicate that brand equity consists of four key factors: 1. brand attachment, 2. brand loyalty, 3. brand awareness, and 4. perceived quality. These factors significantly influence consumer decision-making in choosing a coffee café, collectively predicting the decision-making process with an accuracy of 78.4% at a statistical significance level of .001. The study provides valuable insights for coffee café entrepreneurs to enhance and implement effective branding strategies. By fostering customer-brand attachment, strengthening brand loyalty through high-quality service, and ensuring clear brand communication, café businesses can increase consumer trust, enhance customer satisfaction, and gain a competitive advantage in the highly competitive café industry.

Keywords: Brand Equity; Buying Decision Process; Coffee Café

บทนำ

อุตสาหกรรมกาแฟทั่วโลกมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในตลาดที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2567 มูลค่าตลาดกาแฟในประเทศไทยสูงกว่า 1 แสนล้านบาท ขณะที่ปริมาณการบริโภคกาแฟของคนไทยอยู่ที่ 90,000 ตันต่อปี หรือเฉลี่ยวันละ 1.5 แก้ว ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของยุโรปที่บริโภควันละ 5 แก้ว ทั้งนี้ แนวโน้มการบริโภคกาแฟเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 30,000 ตัน เป็น 90,000 ตันต่อปีภายในช่วงเวลา 10 ปี ส่งผลให้อุตสาหกรรมกาแฟเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ (Brand Buffet, 2024) กลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของตลาด โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น แหล่งที่มาของเมล็ดกาแฟ สถานที่เพาะปลูก รสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ และความเฉพาะตัวของกาแฟแต่ละท้องถิ่น การขยายตัวของตลาดนี้ทำให้อุตสาหกรรมกาแฟมีการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น โดยร้านกาแฟเปิดให้บริการอย่างแพร่หลายทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชุมชน ผู้ประกอบการทั้งรายเล็กและรายใหญ่ให้ความสนใจในธุรกิจนี้ ส่งผลให้ร้านกาแฟกระจายตัวไปอยู่หลายทำเล เช่น ริมถนน ตลาด อาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล สถานศึกษา และปั๊มน้ำมัน ข้อมูลจากเว็บไซต์ออนไลน์ระบุว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เซนร้านกาแฟเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2567 คาเฟ่ อเมซอนมีจำนวนสาขาทั่วประเทศรวม 4,277 แห่ง และสามารถจำหน่ายกาแฟได้ถึง 201 ล้านแก้ว เพิ่มขึ้น 9.2% จากการขยายสาขาอย่างต่อเนื่อง ตามรายงานของ Brand Buffet (2024) ตลาดร้านกาแฟในประเทศไทยมีมูลค่าสูงถึง 27,000 ล้านบาท โดยคาเฟ่ อเมซอนครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดที่ 40% (ทอฝัน ยางสูง, 2564) ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพและแนวโน้มการเติบโตที่แข็งแกร่งของอุตสาหกรรมกาแฟในประเทศ

ธุรกิจร้านกาแฟในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นการมอบประสบการณ์ที่ครบวงจรให้กับลูกค้านอกจากการให้ความสำคัญกับคุณภาพของกาแฟแล้ว ร้านกาแฟยังคำนึงถึงปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ การออกแบบและบรรยากาศ ร้านกาแฟตกแต่งภายในให้มีเอกลักษณ์และสวยงาม จัดพื้นที่ให้กว้างขวางและน่านั่ง เลือกใช้แสงไฟและโทนสีที่เหมาะสมรวมถึงเปิดเพลงที่ทันสมัยเพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายความสับสนวุ่นวาย มีการจัดวางโต๊ะและเก้าอี้ให้หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าพร้อมอำนวยความสะดวกด้วยอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในร้าน เช่น บริการ Wi-Fi ฟรี และมีหนังสือหรือนิตยสารให้ลูกค้าได้อ่านการให้บริการพนักงานให้บริการด้วยความเป็นมิตรและมีใจรักในงานบริการ นอกจากนี้ ร้านกาแฟหลายแห่งยังเพิ่มเมนูอาหารเพื่อเสริมประสบการณ์การดื่มกาแฟให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ธุรกิจร้านกาแฟในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ คอฟฟี่ช็อป (Coffee Shop) ร้านกาแฟที่มุ่งเน้นการจำหน่ายกาแฟเป็นหลัก โดยอาจมีเบเกอรี่เป็นผลิตภัณฑ์เสริม ธุรกิจในกลุ่มนี้ประกอบด้วยผู้ประกอบการรายใหญ่ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ เช่น สตาร์บัคส์ คาเฟ่ อเมซอน และทรู คอฟฟี่ คาเฟ่ (Café) ร้านที่ให้บริการทั้งกาแฟและอาหารหลากหลายประเภท รวมถึงอาหารว่างและอาหารจานหลัก ตัวอย่างเช่น แบล็คแคนยอน ซึ่งเป็น

แบรนด์ชั้นนำในตลาดกาแฟของไทย ปัจจุบันร้านกาแฟประเภทกาแฟครองส่วนแบ่งตลาดถึง 51% คิดเป็นมูลค่าประมาณ 8,860 ล้านบาท จากมูลค่าตลาดรวมของธุรกิจกาแฟ (ณัฐพร พวงพงษ์, 2560) จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลงานของกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2566); จุฑาภรณ์ เหมือนชู และศุภลักษณ์ ฉินตระกูล (2564); จันติมา จันทรเอียด (2563); บุญไทย แสงสุพรรณ (2562); ดารารัตน์ รักเกล้า และคณะ (2561) พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นไปที่คอฟฟี่ช็อป ซึ่งให้ความสำคัญกับการจำหน่ายกาแฟและการขยายสาขาในขณะที่ งานวิจัยเกี่ยวกับกาแฟที่ให้บริการทั้งกาแฟและอาหารนั้นยังมีจำนวนจำกัด

จังหวัดสตูล ตั้งอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่งดงาม ควบคู่ไปกับโบราณสถาน เมืองเก่า วัฒนธรรม และ วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ การนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวช่วยเพิ่มความดึงดูดใจให้กับพื้นที่ อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นส่วนหนึ่งของอุทยานธรณีสตูล (Geopark) ซึ่งได้รับการรับรองจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ว่าเป็นแหล่งธรณีวิทยาที่สำคัญ ด้วยความโดดเด่นทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มุ่งเน้นให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส ประสพการณ์ ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนในพื้นที่ส่งผลให้อำเภอละงูเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม มากขึ้นทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่อง (อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และคณะ, 2565; ยური โชคสวนทรัพย์ และคณะ, 2566) จากการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในอำเภอละงู ส่งผลให้มีการเปิดร้านกาแฟเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ร้านกาแฟเหล่านี้มักมีจุดเด่นด้านการออกแบบ ที่เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับกระแสการถ่ายภาพและแชร์บนโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ สำคัญในการดึงดูดลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มาเพื่อถ่ายรูป พบปะสังสรรค์ หรือใช้เป็นสถานที่ทำงาน (อาทิตยา แสงสินไชย และคณะ 2565)

ผู้วิจัยในฐานะผู้ประกอบการร้านกาแฟในพื้นที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ประเด็นนี้ เนื่องจากต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงในตลาด ซึ่งมีอุปสรรคในการเข้าสู่ธุรกิจต่ำ ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง (อาภรณ์ คุระเอียด และปรกรณ์ ปรีชาภรณ์, 2566) ผลการศึกษาก่อนหน้านี้ชี้ให้เห็นว่า คุณค่าตราสินค้า เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพล ต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภคและพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านกาแฟ ซึ่งสะท้อนผ่านมุมมอง ความรู้สึก และพฤติกรรมของลูกค้า ส่งผลต่อส่วนแบ่งตลาดและผลประกอบการทางธุรกิจ งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าการรับรู้คุณค่าตราสินค้ามีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (กันตเมศร์ วลัยทวีสิน และช่อ วายุภักตร (2565); Thuy et al. (2022) ด้วยการเติบโต อย่างรวดเร็วของธุรกิจกาแฟและกระแสความนิยมที่เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา คุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟกาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการร้านกาแฟ

โดยผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ด้านการให้บริการลูกค้า ปรับปรุงแผนการตลาด รวมถึงเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่ต้องการเริ่มต้นธุรกิจคาเฟ่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านคาเฟ่ ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาคุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านคาเฟ่ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาในกลุ่มผู้บริโภคที่เลือกใช้บริการร้านคาเฟ่ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างถูกกำหนดโดยใช้สูตรของ Cochran (1953) เนื่องจากจำนวนประชากรที่แท้จริงของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านคาเฟ่ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ไม่สามารถระบุได้แน่ชัด การคำนวณขนาดตัวอย่างใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ซึ่งให้ผลลัพธ์ที่ 380 ตัวอย่าง เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีเสถียรภาพ และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน การวิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามที่จัดเตรียมไว้เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านคาเฟ่ ในพื้นที่ตำบลละงู ตำบลกำแพง และตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ทั้ง 3 ตำบลตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น อุทยานแห่งชาติตะรุเตาและเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ อีกทั้งยังมีจุดเชื่อมต่อสำคัญ เช่น ท่าเรือปากบารา ซึ่งเป็นประตูสู่เกาะต่าง ๆ ในทะเลอันดามัน สภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งเสริมการเจริญเติบโตด้านการค้าและธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจร้านกาแฟและร้านอาหาร ในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบลนี้ การเก็บข้อมูลดำเนินการตามสถานที่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย เช่น ศูนย์ราชการและห้างสรรพสินค้า ซึ่งเป็นจุดที่มีผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย การเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างนี้ช่วยให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวก ลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณค่าของตราสินค้าร้านค้ากาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยพิจารณาจาก 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ตราสินค้า ความเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า และความภักดีต่อตราสินค้า

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านค้ากาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมหลังการซื้อ

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบ 5 ระดับ ตามแนวทางของ Likert Scale เพื่อกำหนดระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านค้ากาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนใน 5 ระดับ การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อตีกรอบขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถามให้ชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้ 1. นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย 2. นำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาเพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา หลังจากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยตามข้อเสนอของบุญใจ ศรีสถิตนรากร (2555) ค่า IOC ควรไม่ต่ำกว่า 0.50 ซึ่งในงานวิจัยนี้ค่าความสอดคล้องของคำถามอยู่ในช่วง 0.67 และ 3. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้ค่า Cronbach Alpha เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นต้องไม่น้อยกว่า .70 ผลการทดสอบพบว่า ด้านการรู้จักตราสินค้า ($\alpha=0.906$) ด้านคุณภาพการรับรู้ ($\alpha=0.915$) ด้านความผูกพันกับตราสินค้า ($\alpha=0.876$) และด้านความภักดีต่อตราสินค้า ($\alpha=0.911$)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

4.1 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อคัดเลือกรูปแบบสอบถามที่สมบูรณ์และตัดออกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์

4.2 การประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีการรหัสเสร็จสิ้นแล้วลงในคอมพิวเตอร์ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) ในการประมวลผลข้อมูลโดยมีสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคุณค่าตราสินค้าที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟในอำเภอละงู

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8 มีช่วงอายุ 21-30 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 35.60 สถานภาพสมรส จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 74.10 และมีรายได้อยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟ ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟกาแฟโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.796$, $S.D=0.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อมีความสำคัญมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟกาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ($\bar{X}=3.813$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการค้นหาข้อมูล ($\bar{X}=3.811$) ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ($\bar{X}=3.809$) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.801$) และด้านการประเมินทางเลือก ($\bar{X}=3.745$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาคุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟ ในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่าคุณค่าตราสินค้าประกอบด้วย ความผูกพันกับตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้า การรู้จักตราสินค้า และการรับรู้คุณภาพ ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟกาแฟได้ถึง 78.4% และมีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณค่าตราสินค้า

คุณค่าตราสินค้า	Unstandardized Coefficient (B)	Standardized Coefficient (β)	t	Sig.
Constant	.628		7.139	.000
ความผูกพันกับตรา สินค้า	.291	.329	6.344**	.000
ความภักดีต่อตรา สินค้า	.245	.270	6.121***	.000
การรู้จักตราสินค้า	.190	.221	5.186***	.000
การรับรู้คุณภาพ	.131	.148	3.139***	.000

F = 359.363, R = .886, R² = .784, Adj. R² = .782, Std.Err. = .413

*P<0.05, **P<0.01, ***P<0.001

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟในอำเภอละงู จังหวัดสตูล สรุปได้ว่า คุณค่าตราสินค้าทั้ง 4 ด้านมีผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยด้านความผูกพันกับตราสินค้าส่งผลมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความภักดีต่อตราสินค้า ด้านการรู้จักตราสินค้า และด้านการรับรู้คุณภาพตามลำดับ ด้านความผูกพันกับตราสินค้า เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลูกค้าเชื่อถือและไว้วางใจแบรนด์ การออกแบบร้านที่สอดคล้องกับตราสินค้า และสร้างบรรยากาศที่มีเอกลักษณ์สามารถสร้างประสบการณ์พิเศษและน่าจดจำได้ ลูกค้าที่ผูกพันกับตราสินค้านั้นมักจะกลับมาใช้บริการซ้ำ บอกต่อเพื่อนหรือครอบครัว และกลายเป็นลูกค้าประจำ ตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จ มักมีความหมายที่ชัดเจนและสามารถกระตุ้นอารมณ์ได้ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ลูกค้าซื้อซ้ำและสนับสนุนแบรนด์ต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล และ ญัฐธิดา ศรีสุนทร (2565) ที่พบว่า การสร้างประสบการณ์ที่ดีและการเพิ่มความไว้วางใจของลูกค้าจะมีผลบวกต่อความผูกพันกับตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความภักดีต่อตราสินค้าเป็นเหมือนพันธสัญญาที่ลูกค้ามีต่อแบรนด์ ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันและความไว้วางใจที่มีต่อตราสินค้า และส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจร้านกาแฟที่มีตัวเลือกมากมาย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการวิจัยของ สุธาสิน นิยมศาสตร์ (2558) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความจงรักภักดีต่อตราและการสื่อสารแบบปากต่อปากของผู้ใช้บริการตราสินค้าสายการบินแอร์เอเชีย โดยพบว่า ความจงรักภักดีต่อตราสินค้าเป็นผลมาจากความพึงพอใจที่ต่อเนื่องและความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ รวมถึงสนับสนุนแบรนด์ที่ลูกค้าพึงพอใจ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้บริการหรือสินค้านั้น ๆ อย่างสม่ำเสมอในอนาคต

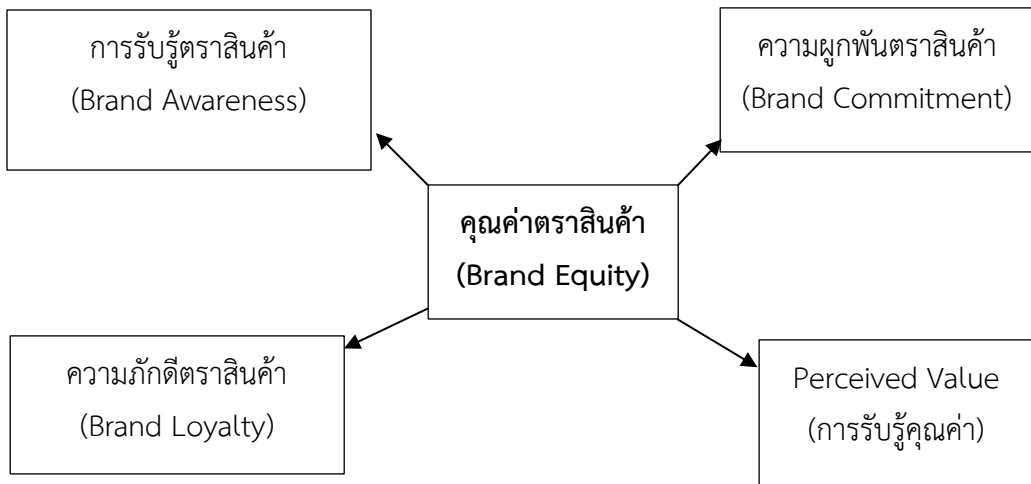

การรู้จักตราสินค้าที่ดีช่วยสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในตัวแบรนด์ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการและดึงดูดลูกค้าใหม่ (อนัญญา กรณสูตร และสราวุธ อนันตชาติ, 2560) การรับรู้ตราสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ลูกค้าจดจำได้ การตกแต่ง บรรยากาศ และจุดเด่นของร้านกาแฟได้อย่างชัดเจน และสามารถแยกความแตกต่างจากร้านอื่นได้ เมื่อลูกค้าต้องการบริโภค ร้านกาแฟที่คุ้นเคยจะเป็นตัวเลือกแรกที่พวกเขานึกถึง การรับรู้ตราสินค้าที่ดี (Brand Awareness) ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและดึงดูดลูกค้าใหม่ให้กลายเป็นลูกค้าประจำ จากการศึกษาของ Bilal & Malik (2014) พบว่า ผู้บริโภคมักตัดสินใจซื้อเร็วขึ้นหากพวกเขารู้จักตราสินค้า ขณะที่ Zhao et al. (2022) ชี้ให้เห็นว่า การสร้างการรับรู้ตราสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญในการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งการรับรู้ที่ดีจะช่วยให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้นและมีความสำคัญในตลาดที่มีการแข่งขันสูง

การรับรู้คุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ร้านค้ากาแฟดึงดูดลูกค้า โดยคุณภาพของรสชาติอาหารและเครื่องดื่มที่อร่อยและตรงใจลูกค้าถือเป็นหัวใจหลัก วัตถุดิบที่มีคุณภาพสูงช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการและทำให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้บริการในร้านกาแฟ ความหลากหลายของเมนูที่ตอบสนองความต้องการและไลฟ์สไตล์ของลูกค้าแต่ละกลุ่มก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยให้ร้านสามารถสร้างเมนูอาหารและเครื่องดื่มที่หลากหลาย ซึ่งทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและมีโอกาสกลับมาใช้บริการอีกครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสรินโณ สอดสี (2565) พบว่า คุณภาพการบริการ คุณภาพอาหาร และความคุ้มค่าด้านราคามีผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในร้านอาหาร คุณภาพอาหารในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย ด้านทางกายภาพ ประสาทสัมผัส คุณค่าทางโภชนาการ และความปลอดภัย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าและช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีในการบริการร้านอาหาร

องค์ความรู้จากการวิจัย

คุณค่าตราสินค้า ภายใต้อาณัติความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจกาแฟท่ามกลางสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง การบริหารจัดการคุณค่าของตราสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มโอกาสในการสร้างฐานลูกค้าที่แข็งแกร่งและยั่งยืนสำหรับธุรกิจกาแฟ ผู้เขียนได้ทำเป็นภาพเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบคุณค่าตราสินค้าคาเฟ่กาแฟ

องค์ประกอบคุณค่าตราสินค้าคาเฟ่กาแฟ เรียงตามลำดับความสำคัญประกอบด้วย

1. ความผูกพันตราสินค้าลูกค้าที่รู้สึกผูกพันกับแบรนด์มักจะกลับมาใช้บริการซ้ำ แนะนำร้านต่อให้เพื่อนและครอบครัว และมีแนวโน้มกลายเป็นลูกค้าประจำในที่สุด 2. ความจงรักภักดีต่อตราสินค้าของคาเฟ่กาแฟเกิดจากความพึงพอใจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การเลือกใช้บริการซ้ำอย่างสม่ำเสมอและลดโอกาสในการเปลี่ยนไปใช้บริการร้านคู่แข่ง 3. การสร้างการรับรู้ตราสินค้าที่ดีช่วยเสริมความเชื่อมั่นและไว้วางใจในแบรนด์ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ พร้อมทั้งช่วยดึงดูดลูกค้าใหม่ และ 4. การรับรู้คุณภาพ ลูกค้าประเมินคุณภาพการรสชาติอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงมาตรฐานการบริการ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเลือกใช้บริการและสร้างความพึงพอใจ องค์ประกอบเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อสร้างคุณค่าตราสินค้าที่แข็งแกร่ง ส่งผลให้ร้านคาเฟ่กาแฟสามารถรักษาลูกค้าเดิมและดึงดูดลูกค้าใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พิจารณาให้มีการส่งเสริมการใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลางในการศึกษาและพัฒนาบุคลิกภาพของเยาวชน โดยกำหนดให้มีหลักสูตรหรือกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและวิเคราะห์ตัวละครในนวนิยาย เพื่อช่วยให้เยาวชนเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์และพัฒนาทักษะทางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การสร้างความผูกพันกับตราสินค้า ผู้ประกอบการร้านคาเฟ่ควรออกแบบโลโก้ชื่อร้าน และตกแต่งร้านให้มีเอกลักษณ์ น่าจดจำ สื่อถึงภาพลักษณ์ของร้าน พร้อมทั้งให้บริการด้วยความใส่ใจ รวดเร็ว สุภาพ และสร้างบรรยากาศอบอุ่น นอกจากนี้ ควรสื่อสารกับลูกค้าอย่าง

สม่ำเสมอผ่านช่องทางต่าง ๆ และรักษามาตรฐานของสินค้า บริการ และบรรยากาศเพื่อสร้างความมั่นใจให้ลูกค้า

2. การสร้างและรักษาความภักดีต่อตราสินค้า เน้นคุณภาพของสินค้าและบริการให้บริการอย่างมีอาชีพ สร้างบรรยากาศที่ดึงดูดใจ จัดจําลูกค้าประจำ มอบสิทธิพิเศษ และสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย และกระตุ้นให้ลูกค้ารีวิวหรือแชร์ประสบการณ์บนโซเชียลมีเดีย

3. การสร้างการรับรู้ตราสินค้า ออกแบบโลโก้ให้โดดเด่นและสื่อถึงตัวตนของร้าน สร้างบรรยากาศที่มีเอกลักษณ์ ใช้ช่องทางการตลาดในการสื่อสารจุดเด่นของร้าน และให้บริการที่ดีเพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจ

4. การใช้วัตถุดิบคุณภาพและพัฒนาสินค้า คัดสรรวัตถุดิบสดใหม่ ปลอดภัย ควบคุมสูตรอาหารและเครื่องดื่มให้มีรสชาติที่คงที่ พัฒนาสูตรใหม่ ๆ ตามเทรนด์ และใส่ใจรายละเอียดด้านการจัดจานและบรรยากาศร้านเพื่อดึงดูดลูกค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตที่เน้นการใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) กับผู้บริโภค เพื่อเข้าใจแรงจูงใจและความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับมูลค่าตราสินค้า (Brand Equity) ถือเป็นการวิจัยที่มีความสำคัญและประโยชน์ในหลายแง่มุม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงความคิดและความรู้สึกของผู้บริโภคเกี่ยวกับมูลค่าตราสินค้า ซึ่งประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น การรับรู้ตราสินค้า (Brand Awareness), ความผูกพันกับตราสินค้า (Brand Association), การรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) และความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Loyalty) ผ่านการสนทนาในเชิงลึก ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงความสำคัญและความหมายของแต่ละองค์ประกอบในบริบทที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กันตเมศฐ์ วลัยทวีสิน และช่อ วายุภักตร. (2565). พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Journal of Modern Learning Development*, 7(1), 112-123.
- กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2566). พฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่เมซอนของผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล. *วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ*, 2(1), 14-24.

- จันติมา จันทรเฑียร. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสดในเขตเทศบาลเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(1), 58-75.
- จุฑาภรณ์ เหมือนชู และศุภลักษณ์ ฉินตระกูล. (2564). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคและใช้บริการร้านกาแฟสดคาเฟ่เมซอนในสถานีบริการน้ำมัน ปตท. จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 9(1), 303-316.
- ณัฐพร พ่วงพงษ์. (2560). คุณลักษณะ (Attribute) ผลลัพธ์ของการบริโภค (Consequence) และคุณค่า (Value) ในการเลือกใช้บริการคอฟฟี่ช็อป (Coffee Shop) และคาเฟ่ (Café) โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีลำดับชั้นทางจิตวิทยาของกลุ่ม Gen Y ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (สารนิพนธ์การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดาร์รัตน์ รักแถว และคณะ. (2561). พฤติกรรมการบริโภคกาแฟสดในเขตอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Veridian E-Journal Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11(3), 3329-3352.
- ทอฝัน ยางสูง. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟร้านคาเฟ่เมซอนสาขาศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ. สืบค้น 21 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/lgUXe>
- บุญใจ ศรีสถิตนารู. (2555). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย : คุณสมบัตินิเทศเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญไทย แสงสุพรรณ. (2562). คุณค่าของตราสินค้าและปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่เมซอนศึกษาเฉพาะสาขาในห้างสรรพสินค้าในเขตจังหวัดปทุมธานี (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ยุวรี โชคสวนทรัพย์ และคณะ. (2566). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอุทยานธรณีโลกสตูล. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(3), 290-302.
- ศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล และณัฐธิดา ศรีสุนทร. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันกับตราสินค้าของผู้บริโภคบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ. *วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 11(2), 91-101.
- สรินโญ สอดสี. (2565). ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ คุณภาพอาหาร และความคุ้มค่าด้านราคาที่มีผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการร้านอาหารระดับหรูของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุธาสนี นิยมศาสตร์. (2558). ความรักในตราสินค้า ความจงรักภักดีต่อตราสินค้าและการสื่อสารแบบปากต่อปาก (การศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนัญญา กรณสุต และสราวุธ อนันตชาติ. (2560). คุณค่าตราสินค้าในธุรกิจบริการ : การพัฒนาและการทดสอบมาตรวัด. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 10(1), 25-48.
- อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และคณะ. (2565). การส่งเสริมพลังชุมชนมุสลิมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในอำเภอละงู จังหวัดสตูล. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*, 28(1), 46-54.
- อาทิตยา แสงสินไชย และคณะ. (2565). การศึกษาลักษณะเด่นของศิลปะการตกแต่งร้านคาเฟ่สไตล์จีนในย่านเยาวราช. *วารสารรวมคำแห่งฉบับมนุษยศาสตร์*, 41(1), 45-66.
- อาภรณ์ คุระเอียด และปรกรณ์ ปรีชาภรณ์. (2566). ปัจจัยกระบวนทัศน์ของการบริหารกับธุรกิจร้านกาแฟ กรุงเทพมหานคร. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 15(1), 140-155.
- Bilal, A. & Malik F. M. (2014). Impact of Brand Equity & Brand Awareness on Customer's Satisfaction. *International Journal of Modern Management & Foresight*, 1(10), 287-303.
- Brand Buffet. (2024). *Cafe Amazon in the first half of 2024 has 4,277 branches, making sales of 201 million cups*. Retrieved October 20, 2023, from <https://www.brandbuffet.in.th/2024/08/cafe-amazon-sold-201-million-cups-in-h12024/>
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Thuy, V. et al. (2022). Impact of Brand Equity on Consumer Purchase Decision: A Case Study of Mobile Retailer in Hochiminh City, Vietnam. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*, 9(2), 229-239.
- Zhao, J. et al. (2021). Untying the Influence of Advertisements on Consumers Buying Behavior and Brand Loyalty Through Brand Awareness: The Moderating Role of Perceived Quality. *Organizational Psychology*, 12(1), 1-15.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มณฑลกว่างซี ประเทศจีน*

FACTORS INFLUENCING ENTREPRENEURIAL INTENTIONS OF UNDERGRADUATE
STUDENTS IN LIUZHOU INSTITUTE OF TECHNOLOGY, GUANGXI PROVINCE,
CHINA

ลี จิงหัว, สำเริง ไกยวงศ์

Li Jinghua, Samroeng Kaiyawong

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: wearetheworldsong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และ 2. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว เมืองหลิวโจว มณฑลกว่างซี ประเทศจีน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว จำนวน 363 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสมการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหลิวโจว มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ การสนับสนุนจากรัฐบาล และคุณลักษณะส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ในขณะที่การสนับสนุนจากสถานศึกษา การสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการที่ระดับนัยสำคัญ .01 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ในขณะที่การสนับสนุนจากรัฐบาลมีอิทธิพลเชิงลบต่อความตั้งใจในการ

* Received January 31, 2025; Revised March 5, 2025; Accepted March 7, 2025

เป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอยู่ในโมเดลสมการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการได้ร้อยละ 39.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ยังไม่ครอบคลุมทุกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการผู้ประกอบการ ผลการวิจัยที่พบว่าการสนับสนุนจากรัฐบาลมีอิทธิพลเชิงลบต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการนั้นอาจไม่สมเหตุสมผลทั้งหมด มีความเป็นไปได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ เช่น กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ตัวแปรกำกับ หรือเงื่อนไขเฉพาะของรัฐบาลจีน มีส่วนทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิดดังกล่าว

คำสำคัญ: ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ; การรับรู้ความสามารถของตนเอง; การสนับสนุนทางสังคม

Abstract

This research aims to: 1. examine the entrepreneurial intentions of undergraduate students and 2. investigate the factors influencing their entrepreneurial intentions at Liuzhou Institute of Technology, Liuzhou City, Guangxi Province, China. The study sample consisted of 363 undergraduate students from the institution. Data were collected using a questionnaire and analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The findings reveal that: 1. the entrepreneurial intentions of students at Liuzhou Institute of Technology are at a moderate level on average. 2. The factors expected to influence entrepreneurial intentions include government support and personal characteristics, both of which were rated at a high level, while institutional support, social support, and self-efficacy were rated at a moderate level. Pearson's correlation analysis indicated that all five independent variables positively correlate with entrepreneurial intentions at a significance level of .01. Hypothesis testing results show that self-efficacy and social support have a positive influence on students' entrepreneurial intentions, whereas government support has a negative influence. The regression model, which includes all independent variables, explains 39.6% of the variance in entrepreneurial intentions, indicating that additional factors influencing entrepreneurial intentions were not accounted for in this study. The unexpected negative influence of government support on entrepreneurial intentions may not be entirely rational and could be attributed to various factors, such as the sample characteristics,

research instruments, mediating variables, or specific conditions of government policies in China.

Keywords: Entrepreneurial Intention; Self-Efficacy; Social Support

บทนำ

การเป็นผู้ประกอบการเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Stajkovic & Luthans, 1998) และมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นกลุ่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (Baumol et al., 2007) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของ ประเทศจีน หลังจากเกิดวิกฤตทางการเงินในปี พ.ศ. 2551 ที่ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมปิดตัวไปกว่า 67,000 แห่ง รัฐบาลจีนจึงได้ดำเนินมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ อย่างเร่งด่วน หนึ่งในนั้นคือการเพิ่มการลงทุน 4 ล้านล้านหยวนและส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งส่งผลให้จำนวนนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น (World Metrics, 2024) แม้ว่าการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักศึกษาจะช่วยเสริมกำลังทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ แต่ตลาดแรงงานยังไม่สามารถรองรับจำนวนบัณฑิตที่เพิ่มขึ้นได้อย่างเพียงพอ ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในภาวะว่างงาน ส่งผลให้รัฐบาลจีนต้องดำเนินยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการจ้างงานผ่านการเป็นผู้ประกอบการ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการ แข่งขันของตลาดและสนับสนุนให้เกิดการร่วมลงทุนในระดับประเทศให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้วาระบบเศรษฐกิจจะฟื้นตัว แต่อัตราการว่างงานในกลุ่มผู้ที่สำเร็จการศึกษาในช่วงปี 2561–2563 กลับเพิ่มสูงขึ้นจาก 8.5% เป็น 19.3% สะท้อนถึงความไม่สมดุลระหว่างการผลิต ทรัพยากรมนุษย์กับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงได้เสนอแนวทางสร้าง นวัตกรรมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ (He et al., 2019) ผ่านการลงทุนทรัพยากรเพื่อ สนับสนุนสตาร์ทอัพและวิสาหกิจขนาดเล็กรวมถึงการจัดฝึกอบรมผ่านโครงการ SYB (Start Your Business) ซึ่งได้รับการพัฒนาโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีการตั้ง ฐานประกอบการกว่า 166 แห่ง รวมไปถึงการจัดแข่งขันผู้ประกอบการและการให้เงินอุดหนุน เพื่อสนับสนุนการเริ่มต้นธุรกิจ อย่างไรก็ตาม สัดส่วนการเป็นผู้ประกอบการในกลุ่มนักศึกษาที่ สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยในประเทศจีนยังคงต่ำกว่าในยุโรปและสหรัฐอเมริกา สำหรับ มณฑลกว่างซีปี พ.ศ. 2565 มีผู้ประกอบการเพียง 0.43% ของผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งลดลงจาก 0.46% ในปี 2564 สำหรับเมืองหลิวโจวพบว่า สัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยี ที่มีอาชีพเป็นผู้ประกอบการได้ลดลงจาก 2.9% ในปี พ.ศ. 2564 เหลือเพียง 2.3% ในปี พ.ศ. 2565 (Chen & Liu, 2023) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดแนวโน้มนี้คือการปลูกฝังค่านิยมที่ ให้ความสำคัญกับเสถียรภาพในอาชีพมากกว่าการลงทุนในธุรกิจที่มีความเสี่ยง (Xu, 2022)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาความตั้งใจในการเป็น ผู้ประกอบการในบริบทของมหาวิทยาลัยทั่วไป แต่ยังมีการขาดแคลนงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่

ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการในบริบทของสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว (Zhao & Seibert, 2006) การขาดแคลนองค์ความรู้ดังกล่าวทำให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถออกแบบนโยบายหรือโครงการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบันเทคโนโลยีหิวโจวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดช่องว่างทางวิชาการ โดยเฉพาะในด้านการทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ (Liñán & Fayolle, 2015)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีหลายทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ทฤษฎีหลักที่มีการประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผน (Theory of Planned Behavior) ของ Ajzen (1991) ซึ่งอธิบายว่าความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะขึ้นอยู่กับทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมนั้น ซึ่งเป็นการประเมินความง่ายหรือยากของการทำพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ อีกทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการนิยมนักวิจัยคือ ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy Theory) ของ Bandura (1977) ซึ่งอธิบายว่าความเชื่อในความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจ การตัดสินใจ ความตั้งใจ และพฤติกรรมในการเผชิญกับความท้าทาย ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social Support Theory) ของ Cohen & Wills (1985) โดยอธิบายว่าการสนับสนุนจากบุคคลในเครือข่ายสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือเพื่อนร่วมงาน สามารถช่วยลดความเครียด และเพิ่มความมั่นใจให้กับบุคคลในการตัดสินใจและดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเริ่มต้นธุรกิจ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีความเชื่อในอำนาจการควบคุม (Locus of Control Theory) ของ Rotter (1966) ซึ่งอธิบายว่าบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เชื่อว่าตนเองสามารถควบคุมผลลัพธ์ของเหตุการณ์ผ่านความพยายามและการตัดสินใจของตนเอง และมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่เชื่อว่าเหตุการณ์ในชีวิตของตนเองถูกควบคุมโดยปัจจัยภายนอก เช่น รัฐบาล และสภาพแวดล้อม ดังนั้น ในศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีหิวโจว ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรอิสระและกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการประยุกต์ตัวแปรที่มีอยู่ในทฤษฎีดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีหิวโจว เมืองหิวโจว มณฑลกว่างสี ประเทศจีน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีหิวโจว เมืองหิวโจว มณฑลกว่างสี ประเทศจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีการกำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้อย่างชัดเจน และสามารถทดสอบได้ ใช้เครื่องมือที่มีมาตรฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนของประชากร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมานเพื่อตรวจสอบปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ที่ศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว เมืองหิวโจว มณฑลกว่างซี ประเทศจีน จำนวน 15,858 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว จำนวน 390 คน คำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 8 ชั้นตามคณะที่ศึกษา ดังนี้ คณะวิศวกรรมเครื่องกล 43 คน คณะเศรษฐศาสตร์และการจัดการ 67 คน คณะวิศวกรรมยานยนต์ 44 คน คณะการออกแบบและศิลปะ 32 คน คณะวิศวกรรมอาหารและเคมี 32 คน คณะวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม 64 คน คณะวิทยาการสารสนเทศและวิศวกรรมศาสตร์ 79 คน คณะวัฒนธรรมและการศึกษานานาชาติ 29 คน รวม 390 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยจำแนกแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ภูมิลำเนา ชั้นปีที่ศึกษา และสาขาวิชาเอก ของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว

ตอนที่ 2 ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว

ตอนที่ 3 ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว

ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามขึ้นบนพื้นฐานของคำนิยามศัพท์ และคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปรในทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของข้อคำถามที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งเป็นการประเมินความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถาม (Item) กับวัตถุประสงค์ ที่ต้องการจะวัด (Objective) พบว่าดัชนี IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามที่ใช้ในการวิจัยมีความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด (Turner & Carlson, 2003)

จากการทดลองใช้แบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด และจากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของชุดคำถามที่ใช้วัดตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าอยู่ในช่วง 0.77-0.94 ซึ่งมีค่าอยู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ กล่าวคือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, 1978)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขมาจัดทำเป็นแบบสอบถามบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ได้แก่ WeChat

4.2 สร้าง QR Code ที่เชื่อมโยงไปยังลิงก์ของแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นนักศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีหิวโจวสามารถสแกนและเข้าถึงแบบสอบถามได้ง่ายและสะดวก

4.3 แจกจ่าย QR Code ให้กับนักศึกษาผ่านช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ โดยให้นักศึกษาสแกน QR Code ด้วยสมาร์ตโฟนเพื่อเข้าถึงแบบสอบถามออนไลน์

4.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามออนไลน์ เช่น ข้อมูลที่ไม่สมเหตุสมผลหรือข้อมูลที่ขาดหายไปไม่ครบถ้วน เมื่อตัดแบบสอบถามที่มีลักษณะดังกล่าวออกไปจำนวน 27 ฉบับแล้ว คงเหลือแบบสอบถามที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 363 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 93.08 ของจำนวนแบบสอบถามที่กำหนดไว้คือ 390 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ดังนี้

5.1 มूलภูมิหลังส่วนบุคคลของนักศึกษาสถาบันสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ภูมิลำเนา ระดับปีการศึกษา และสาขาวิชาเอก วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การพรรณนาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว และปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 การศึกษาปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Correlation Coefficient)

5.4 การทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ วิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งมีร้อยละ 52.6 ส่วนใหญ่เป็นชนชาติอื่น ซึ่งมีร้อยละ 76.9 นอกจากนั้นเป็นชนชาติจ้วงร้อยละ 15.7 และเป็นชนชาติอื่น ๆ ร้อยละ 7.4 ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ชนบท ซึ่งมีร้อยละ 73.8 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 54.5 เป็นนักศึกษาปีที่สอง ร้อยละ 25.6 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่สาม ร้อยละ 17.6 และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่สี่ ร้อยละ 2.2 นักศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาใน 3 คณะต่อไปนี้ คือ วิทยาการสารสนเทศและวิศวกรรมศาสตร์ ร้อยละ 20.7 เศรษฐศาสตร์และการจัดการ ร้อยละ 17.9 และวิศวกรรมโยธาและสถาปัตยกรรม ร้อยละ 16.8

ตารางที่ 1 ระดับความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหัวใจ

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ฉันมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะเป็นผู้ประกอบการ	3.06	0.81	ปานกลาง
2. ฉันมีเป้าหมายในการเป็นผู้ประกอบการ โดยตั้งใจจะเริ่มต้นดำเนินธุรกิจของตัวเองในอนาคต	3.05	0.84	ปานกลาง
3. ฉันมีการวางแผนที่จะเริ่มต้นธุรกิจอย่างจริงจังและได้ริเริ่มทำความเข้าใจกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นธุรกิจ	3.06	0.82	ปานกลาง
4. มีความเป็นไปได้สูงที่ฉันจะเริ่มต้นธุรกิจของตัวเองภายในห้าปีข้างหน้า	3.00	0.84	ปานกลาง
รวม	3.04	0.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหัวใจมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามทั้ง 4 ข้อมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.00 – 3.06

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้ค่าเฉลี่ย

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	3.31	0.60	ปานกลาง
คุณลักษณะส่วนบุคคล	3.42	0.56	มาก
การสนับสนุนจากสถานศึกษา	3.35	0.67	ปานกลาง
การสนับสนุนจากรัฐบาล	3.51	0.67	มาก
การสนับสนุนทางสังคม	3.16	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการจำนวน 5 ปัจจัยพบว่า การสนับสนุนจากรัฐบาล และคุณลักษณะส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การสนับสนุนจากสถานศึกษา การสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ

ตัวแปร	SEEF	PERCH	EDINSUP	GOSUP	SOSUP	ENTIN
SEEF	1					
PERCH	0.584**	1				
EDINSUP	0.303**	0.297**	1			
GOSUP	0.280**	0.396**	0.692**	1		
SOSUP	0.286**	0.240**	0.524**	0.474**	1	
ENTIN	0.413**	0.243**	0.302**	0.199**	0.556**	1

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy: SEEF) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Characteristics: PERCH) การสนับสนุนจากสถานศึกษา (Educational Institution support: EDINSUP) การสนับสนุนจากรัฐบาล (Government Support: GOSUP) และการสนับสนุนทางสังคม (Social Support: SOSUP) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Intention: ENTIN) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ การสนับสนุนทางสังคม ($r=0.556$, $p<.01$) รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ($r=0.413$, $p<.01$) การสนับสนุนจากสถานศึกษา ($r=0.302$, $p<.01$) คุณลักษณะส่วนบุคคล ($r=0.243$, $p<.01$) และการสนับสนุนจากรัฐบาล ($r=0.199$, $p<.01$) ตามลำดับ

ปัญหา Multicollinearity เป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ถ้าหากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองมากเกินไป ปัญหานี้จะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความคลาดเคลื่อนและไม่แม่นยำ Kline (2015) เสนอว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มากกว่า 0.80 บ่งชี้ว่ามีปัญหา Multicollinearity ส่วน Hair et al. (2010) เสนอว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สูงกว่า 0.90 บ่งชี้ว่ามีปัญหา Multicollinearity อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของค่าประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .240 และ .692 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 0.80 และ 0.90 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity ในการแบบจำลองสมการถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ

Variable	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficient	t	p
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0.446	0.234		1.909	0.057
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.374	0.066	0.296	5.701	0.000
คุณลักษณะส่วนบุคคล	-0.008	0.071	-0.006	-0.108	0.914

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ (ต่อ)

Variable	Unstandardized		Standardized	t	p
	Coefficients		Coefficient		
	B	Std. Error	Beta		
การสนับสนุนจากสถานศึกษา	0.063	0.068	0.056	0.931	0.353
การสนับสนุนจากรัฐบาล	-0.189	0.067	-0.169	-2.802	0.005
การสนับสนุนทางสังคม	0.580	0.055	0.523	10.546	0.000
R ²	0.396				
Adjusted R ²	0.387				

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) และการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว มณฑลกว่างซี ประเทศจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่จะเห็นได้ว่าการสนับสนุนจากรัฐบาล (Government Support) มีอิทธิพลเชิงลบต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ที่อยู่ในรูปค่ามาตรฐาน (Standardized Coefficient) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลสูงสุด (Beta=0.523) รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Beta = 0.296) และการสนับสนุนจากรัฐบาล (Beta=-0.169) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยที่พบว่าการสนับสนุนจากรัฐบาลมีอิทธิพลเชิงลบนั้น ไม่สมเหตุสมผลและไม่สอดคล้องกับทฤษฎี สำหรับตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา ไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอยู่ในสมการถดถอยพหุคูณสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว ได้ร้อยละ 39.6

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.04 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mallawong & Rueangchan (2020) ที่วิจัยกลุ่มนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ โดยพบว่าความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่าความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เช่น ผลการวิจัยของ Tapachai (2022) ซึ่งพบว่าความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยใน 3 ประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ในขณะที่ประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 พม่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ส่วนลาวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ผลการศึกษาของ Kamphaengphet & Pasoonon (2015) พบว่า

ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ผลการวิจัยของ Tanyong et al. (2021) พบว่าความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการโดยที่ Self-Efficacy เป็นความเชื่อในความสามารถของตนเองในการดำเนินงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการสังเคราะห์วรรณกรรมของ Newman et al. (2019) ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นใจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ และช่วยให้สามารถก้าวข้ามความท้าทายในกระบวนการสร้างธุรกิจใหม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Shinnar & Powell (2018) ซึ่งระบุว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการเท่านั้น แต่ยังช่วยลดการกลัวความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างดำเนินธุรกิจ ผลการศึกษาของ Hassan et al. (2021) ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองช่วยเพิ่มการรับมือกับความท้าทายและความซับซ้อนในกระบวนการเริ่มต้นธุรกิจในกลุ่มนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย Tumasjan & Braun (2019) กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยที่ช่วยผลักดันให้นักศึกษามองเห็นโอกาสทางธุรกิจแม้ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง ผลการศึกษาเหล่านี้ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองในกลุ่มนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ

การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นอีกปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen et al. (2019) พบว่าการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน และเครือข่ายสังคมมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเริ่มต้นธุรกิจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ahmed et al. (2020) ที่ระบุว่า การสนับสนุนทางสังคม ช่วยเพิ่มความมั่นใจและความพร้อมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่กำลังเข้าสู่เส้นทางผู้ประกอบการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Farooq et al. (2022) ที่ระบุว่า เครือข่ายสังคมช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับธุรกิจใหม่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Liñán & Jaén (2020) ซึ่งยืนยันว่าการสนับสนุนทางสังคม ช่วยลดความกลัวที่จะล้มเหลวในธุรกิจ และช่วยสร้างความมั่นใจในการเผชิญกับความเสี่ยง

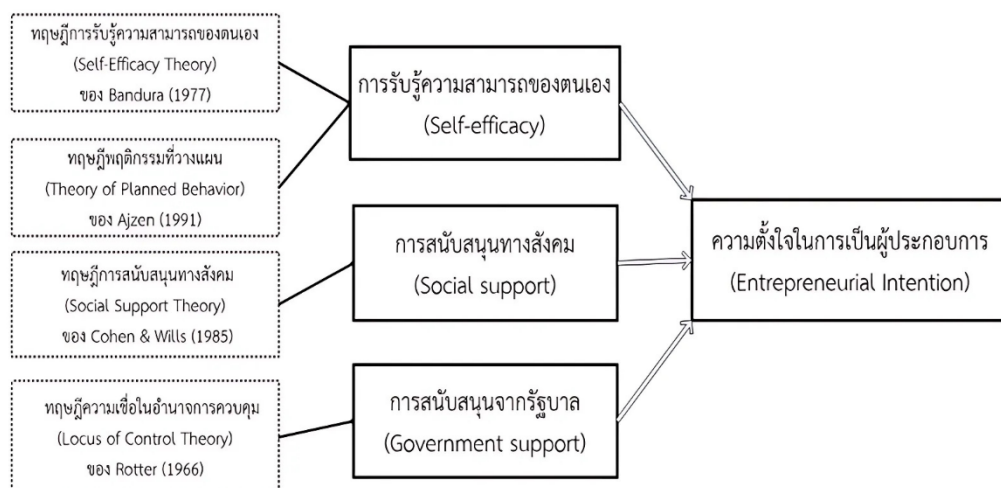
ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนจากรัฐบาล (Government Support) ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งอาจเกิดจากความซับซ้อนของกฎระเบียบและข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากร Urbano et al. (2020) ชี้ว่าในบางประเทศ การสนับสนุนจากรัฐบาลมักไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ประกอบการ และอาจเพิ่มความยุ่งยากใน

กระบวนการดำเนินธุรกิจ Tanveer et al. (2021) ระบุว่าความล่าช้าในระบบราชการและการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐบาลที่ไม่เป็นธรรมอาจลดแรงจูงใจของผู้ประกอบการ Dvouléty (2021) ชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการมีลดลงเมื่อผู้ประกอบการต้องเผชิญกับข้อจำกัดในด้านเงินทุนหรือทรัพยากรจากนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้ Marques et al. (2022) ค้นพบว่าการสนับสนุนจากรัฐบาลที่ไม่มีความยืดหยุ่นสร้างความลำบากแก่ผู้ประกอบการในการพัฒนาธุรกิจใหม่ ผลการศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับปรุงการสนับสนุนจากรัฐบาลให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่ต้องการจะประกอบอาชีพผู้ประกอบการ ผลการวิจัยที่พบว่าการสนับสนุนจากรัฐบาลมีอิทธิพลเชิงลบต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการนั้นอาจไม่สมเหตุสมผลทั้งหมด และมีความเป็นไปได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ เช่น กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ตัวแปรกำกับ ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขของรัฐบาลจีน อาจมีส่วนทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิดดังกล่าว โดยจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความหลากหลายในด้านคณะและสาขาวิชาของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาที่เรียนด้านบริหารธุรกิจและนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนด้านบริหารธุรกิจ ซึ่งนักศึกษากลุ่มที่สองนี้ถึงแม้ว่าจะรับรู้ในระดับมากเกี่ยวกับการสนับสนุนของรัฐบาล แต่ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการก็ไม่ได้มากตามไปด้วย

สรุปผลการวิจัยได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองและการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ในขณะที่การสนับสนุนจากรัฐบาลมีอิทธิพลเชิงลบต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการซึ่งอาจไม่สมเหตุสมผล และแสดงให้เห็นว่าผลกระทบของการสนับสนุนจากรัฐบาลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาสร้างเป็นแผนภาพเพื่อช่วยให้เข้าใจปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจว ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรทบทวนและปรับปรุงเกี่ยวกับนโยบายสนับสนุนและกระบวนการในการขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและเพื่อให้นักศึกษาได้รับการสนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่อง
3. รัฐบาลควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะธุรกิจที่สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำด้านการเริ่มต้นธุรกิจให้กับนักศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษาและให้การสนับสนุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่มากเพียงพอที่ผลักดันให้เกิดการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ ดังนั้น สถาบันฯ จึงควรกำหนดมาตรการและแนวทางที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้นักศึกษามีความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น
2. สถาบันเทคโนโลยีหิวใจควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการพัฒนานักศึกษาให้มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

3. สถาบันเทคโนโลยีหิวโจควรพัฒนาโปรแกรมการศึกษาหรือหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเป็นประกอบการให้กับนักศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในอนาคตควรสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมในบริบทต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมนักศึกษาให้มีความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น

2. การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนจากภาครัฐให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้การสนับสนุนจากภาครัฐเป็นไปตามความต้องการและความคาดหวังของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความประสงค์จะเริ่มธุรกิจใหม่

3. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีหิวโจ

เอกสารอ้างอิง

- Ahmed, T. et al. (2020). Entrepreneurial intentions: The role of individual and contextual factors. *Entrepreneurship Research Journal*, 10(1), 1-15.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. USA: Prentice-Hall.
- Baumol, W. J. et al. (2007). *Good capitalism, bad capitalism, and the economics of growth and prosperity*. USA: Yale University Press.
- Chen, Y. & Liu, H. (2023). *Entrepreneurial trends among university students in China: A regional analysis*. Beijing: China Business Press.
- Cohen, S. & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- Dvouletý, O. (2021). Determinants of self-employment with a focus on government intervention. *Journal of Business Research*, 123, 389-397.
- Farooq, R., Hao, Y., Liu, X., & Ayub, M. (2022). Social networks and entrepreneurial intentions: Examining the mediating role of self-efficacy. *Sustainability*, 14(2), 1-14.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

- Hassan, A. M. et al. (2021). The role of self-efficacy in entrepreneurial intentions: A cross-sectional analysis. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 27(5), 1096-1113.
- He, J. et al. (2019). Entrepreneurial ecosystems and local economic growth. *Small Business Economics*, 52(2), 469-493.
- Kamphaengphet, M. & Pagoonon, P. (2015). Entrepreneurial intentions of Huachiew Chalermprakiet University students. *Business Review*, 7(1), 207-224.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford publications.
- Liñán, F. & Fayolle, A. (2015). A systematic literature review on entrepreneurial intentions: Academic achievements and future challenges. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 11(4), 935-963.
- Liñán, F. & Jaén, I. (2020). A longitudinal study of the influence of culture on entrepreneurial intention. *Small Business Economics*, 55(1), 213-227.
- Mallawong, M. & Rueangchan, W. (2020). Factors related to entrepreneurial intentions of students in the Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai. *Journal of Graduate Studies, Suan Sunandha Rajabhat University*, 13(1), 1-15.
- Marques, C. S. et al. (2022). The impact of government policies on entrepreneurship: Evidence from a dynamic panel model. *Small Business Economics*, 58(3), 1235-1252.
- Newman, A. et al. (2019). Entrepreneurial self-efficacy: A systematic review of the literature on its theoretical foundations, measurement, and predictive power. *Journal of Vocational Behavior*, 110(1), 403-419.
- Nguyen, C. et al. (2019). Social capital and entrepreneurial intentions: The role of education and gender. *Management Research Review*, 42(8), 1-15.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). USA: McGraw-Hill.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1-28.
- Shinnar, R. S. et al. (2018). Self-efficacy, entrepreneurial intentions, and gender: Assessing the impact of entrepreneurship education programs. *Journal of Small Business Management*, 56(1), 131-153.

- Stajkovic, A. D. & Luthans, F. (1998). Self-efficacy and work-related performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 124(2), 240-261.
- Tanveer, M. A. et al. (2021). Government support and entrepreneurial intentions: An analysis of the role of entrepreneurial education and risk aversion. *Sustainability*, 13(6), 1-21.
- Tanyong, P. et al. (2021). Factors affecting entrepreneurial intentions of 4th year students, General Management, Nakhon Pathom Rajabhat University. *Journal of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(2), 322-333.
- Tapachai, N. (2022). Entrepreneurial intention of university students in selected Southeast Asian countries. *Journal of the Researcher Association*, 27(1), 111-142.
- Tumasjan, A. & Braun, R. (2019). In the eye of the beholder: How regulatory focus and self-efficacy shape entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing Insights*, 27(6), 622-636.
- Turner, R. C. & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Urbano, D. et al. (2020). Twenty-five years of research on institutions, entrepreneurship, and economic growth: What has been learned?. *Small Business Economics*, 54(1), 1-25.
- World Metrics. (2024). *China education statistics: Market data report 2024*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/dXG7p>
- Xu, R. (2022). *Risk aversion and career preferences among Chinese graduates*. Beijing: Peking University Press.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.
- Zhao, H. & Seibert, S. E. (2006). The Big Five personality dimensions and entrepreneurial status: A meta-analytical review. *Journal of Applied Psychology*, 91(2), 395-407.

DEVELOPING PROTOTYPE BORDER TOURISM ROUTES THROUGH A CREATIVE ECONOMY: A CASE STUDY OF SIRINDHORN DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE*

การพัฒนาต้นแบบเส้นทางการท่องเที่ยวชายแดนผ่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์
: กรณีศึกษาอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

Pariwat Somnuek, Pornchai Saksirisophon, Nawathiwa Seehanam

ปวีรพรต สมนึก, พรชัย ศักดิ์ศิริโสภณ, นวทิวา สีหานาม

Ubon Ratchathani University

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Corresponding Author E-mail: pariwat.s@ubu.ac.th

Abstract

This research aims to: 1. develop a prototype cross-border tourism route through the lens of the creative economy framework, with a focus on Sirindhorn District, Ubon Ratchathani Province, Thailand, including an assessment of the potential of cross-border tourism components; 2. examine the factors influencing tourism route management; and 3. propose prototype tourism route models. The study applies the creative economy concept as a foundation for designing innovative and sustainable tourism routes in the border area. A mixed-methods approach was employed. Quantitative data were collected from 400 tourists, selected through stratified random sampling from a population of 2,051,034 visitors to Ubon Ratchathani Province in 2020. Qualitative data were gathered from 30 purposively selected stakeholders, including government officials, private sector operators, community leaders, and pilot tourists, using surveys, interviews, focus groups, and field observations.

The findings, supported by statistical and structural equation modeling (SEM) analysis, indicate a well-fitting model ($\text{Chi-square/df} = 1.5461$, $\text{CFI} = 0.915$), confirming the reliability of the results. Key factors influencing tourist satisfaction

*Received February 25, 2025; Revised March 27, 2025; Accepted April 1, 2025

include destination attractiveness, accessibility, available amenities, and engaging activities. The proposed prototype routes consist of three models: nature-based, cultural-based, and integrated routes. These routes combine local cultural heritage with natural beauty to create memorable experiences while promoting sustainable tourism development. The study underscores the importance of strategic planning, community engagement, and well-designed infrastructure in enhancing visitor experiences and driving socio-economic growth in border areas such as Sirindhorn District.

Keywords: Prototype Tourism Routes; Border Tourism; Creative Economy

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชายแดนต้นแบบผ่านกรอบแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นที่อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย รวมไปถึงการประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวชายแดน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว และ 3. นำเสนอรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวต้นแบบ การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชายแดนต้นแบบในอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย งานวิจัยประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวชายแดน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว และนำเสนอเส้นทางต้นแบบสามรูปแบบ ได้แก่ เส้นทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และแบบผสมผสาน การศึกษาใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากประชากรนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดอุบลราชธานีในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 2,051,034 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวทดลอง ผ่านการสำรวจ สัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม และการลงพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ทางสถิติ รวมถึงการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) แสดงค่าดัชนีความเหมาะสมของโมเดลที่แข็งแกร่ง ($\chi^2/df = 1.5461$, CFI = 0.915) ยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความน่าดึงดูดของจุดหมายปลายทาง การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมที่น่าสนใจ เส้นทางที่นำเสนอผสมผสานมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและความงามทางธรรมชาติ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจ พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เน้นย้ำความสำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของชุมชน และ

โครงสร้างพื้นฐานที่ออกแบบมาอย่างดีในการเพิ่มประสบการณ์ให้ผู้เยี่ยมชมและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ชายแดนอย่างอำเภอสิรินธร

คำสำคัญ: การพัฒนาต้นแบบ; เส้นทางการท่องเที่ยวชายแดน; เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Introduction

Border tourism development is a key priority in Thailand's national strategies, including the 20-year plan (BE 2560–2579) and 12th National Economic and Social Development Plan (BE 2560–2564). The tourism sector significantly contributes to Thailand's economy, accounting for 18.29% of GDP pre-pandemic and 7.24% in 2022 (Pham et al., 2023). These initiatives emphasize inclusive growth and regional integration through tourism.

Border tourism offers unique advantages by stimulating local economies while fostering cross-border cooperation and cultural exchange. Government frameworks like the 2nd National Tourism Development Plan support this approach by addressing infrastructure and human capital needs (Ministry of Tourism and Sports, 2021). The focus on border regions aims to enhance competitiveness through distinctive visitor experiences.

Sirindhorn District in Ubon Ratchathani Province exemplifies this potential with its strategic Laos border location and rich cultural assets. Key attractions include the world's largest hydro-floating solar hybrid project at Sirindhorn Dam, Wat Sirindhorn Wararam temple, and the vibrant Border Trade Market. These features make it an ideal case for studying creative economy-based tourism (Sirindhorn District Development Office, 2021).

This research develops prototype tourism routes integrating natural and cultural assets to boost economic growth and sustainability. By applying creative economy principles to border tourism, the study provides a replicable model for similar regions. The findings aim to enhance visitor experiences while supporting Thailand's broader tourism resilience and community development goals.

Research Objectives

1. Assess the potential of border tourism components in Sirindhorn District.
2. Identify and analyze causal factors influencing the management of prototype border tourism routes, ensuring alignment with perceptual data.

3. Develop a prototype tourism route based on the creative economy to enhance tourism in Sirindhorn District, Ubon Ratchathani Province.

Methodology

1. Research Design

This study employs a mixed-method design, validated by Pham et al. (2023) for border tourism research, to integrate quantitative breadth with qualitative depth. As illustrated in Figure 1, the approach systematically combines tourist surveys (quantitative) and stakeholder interviews (qualitative) to address distinct research phases while collectively advancing the creative economy framework. This dual focus ensures both scientific rigor in measurement and practical relevance for development.

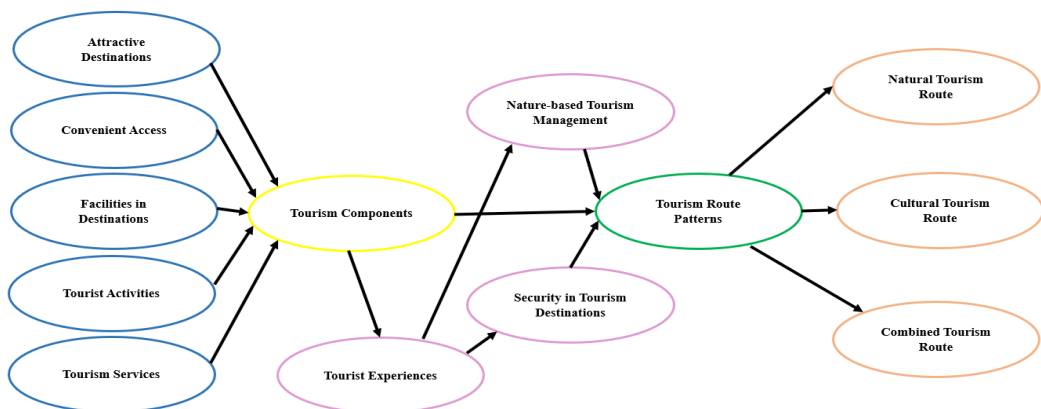

Figure 1: Research framework

2. Populations and Samples and Key Informants

The study surveyed 400 tourists from a population of 2,051,034 visitors to Ubon Ratchathani Province in 2020, using stratified random sampling to ensure representativeness. Structured questionnaires captured demographics, travel behaviors, preferences, and satisfaction data. Additionally, 30 key informants government officials, private sector representatives, residents, tourism operators, and experimental tourists were selected through purposive sampling for interviews, focus groups, and site visits. This mixed-method approach provided comprehensive insights into tourist experiences and stakeholder perspectives. The Demographic Profile of Survey Respondents was demonstrated as follows:

Table 1 Demographic Profile of Survey Respondents (n=400)

Category	Groups	%	Note
Gender	Female	65	Majority
	Male	35	
Age	21-30	40	Young adults dominate
	31-40	35	
	41+	25	
Education	University	60	Highly educated
	Vocational/High school	40	
Income	<20,000 THB	85	Budget-conscious
	>20,000 THB	15	
Visit Type	First-time	70	New explorers
	Repeat	30	
Group	Family	50	Most common
	Friends/Solo	50	

Impact of independent and dependent variables

The study examined how key independent variables tourism development impacts (economic, socio-cultural, environmental, political) and community participation influence support for tourism development (dependent variable) in Sirindhorn District. Findings revealed destination attractiveness (average score 4.21) as the strongest predictor of tourist satisfaction, followed by accessibility, amenities, and activity diversity. Community participation emerged as critical for sustainable tourism, with local stakeholder involvement improving initiative receptivity. Structural Equation Modeling (SEM) validated these relationships (Chi-square/df=1.5461, CFI=0.915), confirming the need for holistic strategies integrating tourism components and community engagement to foster competitive, sustainable tourism development.

3. Research Instrument

The study employed a rigorous mixed-methods approach, combining quantitative surveys and qualitative techniques to ensure comprehensive data quality. Structured questionnaires assessed tourist demographics, behaviors, and satisfaction, validated by experts and pilot-tested for reliability (Cronbach's $\alpha > 0.7$). Qualitative data from interviews, focus groups, and virtual site visits (due to pandemic restrictions) were gathered using semi-structured protocols reviewed by tourism experts. A SWOT analysis systematically evaluated destination potential, identifying strengths (e.g., cultural/natural assets), weaknesses (e.g.,

seasonal tourism), opportunities (e.g., cross-border collaboration), and threats (e.g., environmental risks). This multi-tool approach ensured robust, triangulated insights into tourism development factors.

4. Data Collection

Data was collected via stratified random sampling of 400 tourists and purposive sampling of 30 stakeholders (government officials, private sector reps, community leaders). Quantitative surveys, distributed online, covered demographics, preferences, and satisfaction (Likert-scale), while qualitative data came from Zoom/MS Teams interviews, focus groups, and virtual/photographic site documentation. The SWOT analysis directly informed prototype route designs (natural, cultural, hybrid) and strategic recommendations (e.g., infrastructure upgrades, community-based tourism). Key themes included infrastructure gaps (e.g., signage needs), community involvement's value (e.g., local-led tours), and tourist preferences (e.g., hybrid routes' appeal), enriching the quantitative findings.

5. Data analysis and Statistics used to Analyze the Data

Quantitative data was analyzed using descriptive/inferential statistics to profile tourists and measure satisfaction, while qualitative responses underwent thematic analysis to identify stakeholder perspectives. SEM analyzed causal relationships between tourism components and satisfaction, demonstrating strong model fit (CFI=0.915, RMSEA=0.037). SWOT findings were integrated to assess destination attributes. Triangulation of methods (quantitative, qualitative, SWOT) ensured a holistic understanding of route management, validating the alignment of empirical data with theoretical frameworks for sustainable tourism development in Sirindhorn District.

Descriptive statistics were used to evaluate tourist perceptions. Structural Equation Modeling (SEM) analyzed causal relationships influencing tourism routes with strong model fit indices (Chi-square/df = 1.5461; CFI = 0.915; RMSEA = 0.037), validating the alignment between empirical data and theoretical frameworks for sustainable tourism development in Sirindhorn District.

Results

The study's findings systematically progress through three key phases of analysis. First, evaluation of tourism components (RO1) reveals destination attractiveness ($\bar{X}=4.21$) as the strongest satisfaction driver, supported by accommodations ($\bar{X}=3.95$) and amenities ($\bar{X}=3.94$). These quantitative results, enhanced by qualitative insights, establish Sirindhorn District's tourism potential. The analysis then examines causal relationships (RO2) before culminating in practical route proposals (RO3), forming a complete evidence-to-implementation pathway.

1. Assessing the Potential of Creative Economy-Based Border Tourism

Sirindhorn District demonstrates strong potential for creative economy-based border tourism, with six key components evaluated on a 5-point Likert scale (N=400 respondents). Below is a synthesized analysis of findings:

Tourism Components Ranking

1.1 Attractive Destinations: Highest-rated component ($\bar{X}=4.21$), driven by: Natural beauty ($\bar{X}=4.34$) Distinctiveness ($\bar{X}=4.23$) and Cultural/heritage value ($\bar{X}=4.19$)

1.2 Accommodation: Second highest ($\bar{X}=3.95$), praised for Cleanliness and safety ($\bar{X}=3.98$) and Staff responsiveness ($\bar{X}=3.97$)

1.3 Amenities: Third ($\bar{X}=3.94$), with strengths in Informational signage ($\bar{X}=4.00$) and Restroom/seating availability ($\bar{X}=3.97$)

1.4 Accessibility: Fourth ($\bar{X}=3.91$), highlighted by Clear signage ($\bar{X}=4.01$), Route connectivity ($\bar{X}=4.01$) and *Weakness*: Public transport availability ($\bar{X}=3.71$)

1.5 Activities: Fifth ($\bar{X}=3.93$), emphasizing Safety ($\bar{X}=4.02$) and Activity diversity ($\bar{X}=3.93$)

1.6 Services: Lowest ($\bar{X}=3.81$), with notable gaps in Banking/ATMs ($\bar{X}=3.67$) and 24/7 convenience stores ($\bar{X}=3.76$)

2. Causal Factors Affecting Tourism Route Management

The analysis identified six key factors significantly influencing tourism route management in Sirindhorn District (all $p<0.01$), validated by strong SEM fit indices (CFI=0.915, RMSEA=0.037):

2.1 Destination Attractiveness (Highest Impact) Cultural/community values (weight=0.843, $R^2=0.711$) and Historical significance (weight=0.830, $R^2=0.689$)

2.2 Accessibility Safe roads with clear signage (weight=0.828, $R^2=0.686$) and Interconnected routes (weight=0.809, $R^2=0.655$)

2.3 Amenities Restroom/seating availability (weight=0.830, $R^2=0.688$) and Knowledgeable staff (weight=0.817, $R^2=0.668$)

2.4 Accommodations Clean/safe facilities (weight=0.883, $R^2=0.779$)

2.5 Activities Diversity/participation (weight=0.856, $R^2=0.733$)

2.6 Services Emergency assistance (weight=0.809, $R^2=0.654$)

3. Developing Prototype Tourism Routes in Fostering the Creative Economy

The research on prototype tourism routes in Sirindhorn District, Ubon Ratchathani, integrates local attractions with the region's cultural heritage to foster the creative economy. It proposes three distinct route models: nature-based, artistic, and hybrid. The Nature-Based Route includes serene activities like boat excursions at Sirindhorn Dam and nature walks. The Cultural Route highlights community engagement at Ban Bak Chum, showcasing traditional underwater woodcraft and visits to Chong Mek Border Market and Wat Sirindhorn Wararam. The Hybrid Route combines natural and cultural experiences, offering diverse activities such as scenic skywalks and temple visits. These routes aim to provide immersive tourist experiences while promoting cultural exchange, community participation, and sustainable development in this border region.

Discussion

This study's findings systematically address the three research objectives while responding to critical reviewer inquiries regarding prototype rationale, contextual linkages to prior research, and scholarly contributions. Three key outcomes emerge: 1. the evidence-based derivation of prototype routes through mixed-method insights, 2. the alignment and differentiation of findings relative to existing literature, and 3. the advancement of border tourism models through creative economy integration. These outcomes are examined below through three lenses: prototype design justification, scholarly contextualization, and theoretical-practical implications.

Rationale for Prototype Route Designs

The three proposed prototypes-Natural, Cultural, and Hybrid-were systematically derived from a triangulation of quantitative tourist preferences (RO1) and qualitative stakeholder priorities (RO3). Survey data revealed that 67% of respondents prioritized *natural attractions* (e.g., Sirindhorn Dam's landscapes, ($\bar{X}$ =4.34), while 58% expressed strong interest in *cultural immersion* (e.g., Ban Bak Chum's woodcraft, ($\bar{X}$ =4.19). Concurrently, stakeholder interviews emphasized the need to balance infrastructural limitations (e.g., seasonal accessibility) with Sirindhorn's unique border identity. For instance, community leaders advocated for routes that "showcase our Lao-Thai heritage through hands-on crafts," while officials stressed interconnectivity between sites.

The Natural Route directly addresses the high-rated demand for serene, nature-centric experiences (e.g., dam tours, nature walks). The Cultural Route emerged from stakeholder-driven priorities to preserve traditions (e.g., bamboo weaving workshops) and leverage heritage sites like Wat Sirindhorn Wararam. The Hybrid Route synthesizes these insights, responding to survey findings where 72% of tourists favored "blended itineraries" combining nature and culture. This tripartite structure ensures diverse offerings that cater to segmented tourist preferences while addressing infrastructure gaps (e.g., improving signage along interconnected routes). By grounding prototypes in empirical data and participatory input, the study ensures practicality and cultural authenticity.

Contextual Alignment with Prior Research

The findings both align with and expand upon existing scholarship. For instance, Khuong & Nguyen (2017); Maraphong & Somboon (2016); Richards (2020) theorized that hybrid routes—combining organic (e.g., social media-driven trails) and planned elements—enhance destination appeal. This study operationalizes that concept by designing the Hybrid Route to integrate organic tourist behaviors (e.g., selfie spots at Sirindhorn Dam) with structured cultural programming (e.g., guided temple tours). Similarly, Gürel & Tat (2017); Noonil et al. (2017); Thongwilai (2016); Yodkaew & Phonkaewlan (2019) utilized SWOT analysis to evaluate tourism potential, but this research advances their framework by integrating SEM to validate stakeholder perceptions (CFI=0.915), thereby bridging qualitative and quantitative gaps.

Notably, the focus on *border-specific* dynamics distinguishes this work. While Timothy (2021) examined cultural heritage tourism broadly, this study contextualizes those principles within a peripheral border region, where cross-border collaboration (e.g., Laos-Thai artisan exchanges) and infrastructure constraints (e.g., seasonal road access) uniquely shape outcomes. Additionally, the emphasis on creative economy principles—transforming traditional crafts into economic assets—contrasts with Sigala (2020) pandemic-centric resilience strategies, instead prioritizing long-term community empowerment through cultural commodification.

Theoretical and Practical Contributions

The C.A.R.E.S. Model (Creative-Accessible-Resilient-Engaged-Sustainable) synthesizes these insights into a replicable framework. By aligning with Pitakkaphonphol et al. (2021) border theory—which posits that peripheral regions can leverage geographical uniqueness—the model demonstrates how Sirindhorn's hybrid identity (e.g., Lao-influenced woodcraft) transforms perceived limitations into strategic assets. Conversely, it challenges Gürel & Tat (2017) destination competitiveness model by prioritizing community engagement as a standalone pillar, not merely a subset of amenities.

Practically, the prototypes operationalize Ritchie & Crouch's (2018) call for "sustainable competitiveness" by ensuring routes are both economically viable (e.g., revenue from craft workshops) and culturally non-extractive. For policymakers, this offers a blueprint to replicate in similar border regions, such as Chiang Rai's Mekong corridors or Cambodia's Siem Reap border zones, where cultural-natural synergies remain underexploited.

Body of Knowledge

This study advances creative economy-based border tourism by demonstrating how integrating natural assets (e.g., Sirindhorn Dam) and cultural heritage (e.g., bamboo weaving) in Sirindhorn District fosters sustainable, competitive tourism. Key success factors include destination attractiveness, accessibility, amenities, and community engagement. The C.A.R.E.S. Model (Creative-Accessible-Resilient-Engaged-Sustainable) provides a transformative framework:

- Creative Integration: Merges natural/cultural assets (tourist satisfaction: ($\bar{X}$ =4.21).

- Accessible Infrastructure: Prioritizes route connectivity (SEM weight=0.828) and signage.

- Resilient Amenities: Ensures year-round usability (R^2 =0.688).

- Engaged Communities: Empowers local decision-making.

- Sustainable Systems: Balances growth and preservation via prototype routes. Validated by SEM (CFI=0.915) and SWOT, the model offers replicable strategies (e.g., artisan cooperatives) for border regions to drive socioeconomic growth through tourism.

This research highlights Sirindhorn District's potential as a sustainable border tourism destination, driven by its cultural heritage, natural attractions, and strategic cross-border location. The proposed prototype routes (natural, cultural, hybrid) and the C.A.R.E.S. Model demonstrate how integrating creative economy principles enhances tourist satisfaction and community benefits. Key success hinges on strategic infrastructure, stakeholder engagement, and preserving local identity. The findings offer a replicable blueprint for other border regions in Thailand and Southeast Asia, aligning with national goals for inclusive growth and regional integration.

Recommendations

Policy Recommendations

1. Improve transport networks, signage, and safety.
2. Partner with Laos for joint marketing and border processes.

Operational Recommendations

1. Involve residents in planning and train them in traditional crafts.
2. Preserve cultural heritage through workshops (e.g., bamboo weaving).

Recommendations for Next Research

1. Develop the three prototype routes with upgraded facilities.
2. Train staff in service excellence and blend nature-culture activities (e.g., dam tours + market visits).

Acknowledgments

The authors thank the Faculty of Liberal Arts at Ubon Ratchathani University for funding this research. Thanks to colleagues for their contributions and feedback, significantly enriching the study's outcomes. This support was instrumental in achieving the research objectives of developing creative economy-based tourism routes.

References

- Gürel, E. & Tat, M. (2017). SWOT analysis: Current applications. *International Journal of Business Information Systems*, 24(1), 1-12.
- Khuong, M. N. & Nguyen, P. A. (2017). Factors affecting tourist destination satisfaction and return intention – A study in Ho Chi Minh City, Vietnam. *Journal of Economics, Business and Management*, 5(2), 95-102.
- Maraphong, K. & Somboon, T. (2016). Development of agricultural tourism routes for learning: A case study of Klong Khuen Sub-District, Chachoengsao Province. *Journal of Services and Tourism Research*, 11(2), 23-36.
- Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Tourism and Sports Ministry's strategy version 4 (2020-2024)*. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.mots.go.th>
- Noonil, S. et al. (2017). Causal factors and strategic outcomes of responsibility: A case study of hotel businesses in Thailand. *Chulalongkorn Business Review*, 39(153), 59-84.
- Pham, T. D. et al. (2023). Border tourism development. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 28(1), 1-15.
- Pitakkaphonphol, S. & et al. (2021). Patterns of Creative Tourism Programs for Sam Phan Bok, Pho Sai District, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruet University*, 8(1), 66-81.
- Richards, G. (2020). *Designing creative places: The role of creative tourism*. Retrieved March 2, 2023, from <https://shorturl.asia/lwnj4>
- Ritchie, J. R. B. & Crouch, G. I. (2018). *The competitive destination*. New York: Routledge.
- Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of Business Research*, 117(1), 312-321.

- Sirindhorn District Development Office. (2021). *History*. Retrieved March 22, 2023, from <https://district.cdd.go.th>
- Thongwilai, B. (2016). *Analysis of survey components of Pran Buri District tourism routes, Prachuap Khiri Khan Province, for Thai tourists* (Independent Study for Master of Arts Department of Service and Tourism Industry Management). Pathum Thani: Bangkok University.
- Timothy, D. J. (2021). *Cultural heritage and tourism: An introduction* (2nd ed.). UK: Channel View Publications.
- Yodkaew, P. & Phonkaewlan, W. (2019). Sustainable creative tourism development in ceramic business networks: A case study. *Journal of Santhi Wara Pramote*, 7(Supplementary Issue), S384-S406.

พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม*

BUDDHIST METHODS FOR MANAGING EDUCATIONAL WELFARE WORK
OF THE SANGHA OF SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระเมธีวัชรประชากร (ประยูร นนทิโย),
พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)

Phrametheewatcharachathorn (Prayoon Nanthiyo),
Phrakhruwimonswannakorn (Somphong Chantawaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. กระบวนการบริหารจัดการ และ 3. นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ โดยเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการศาสนา และผู้เชี่ยวชาญ รวม 35 รูปหรือคน ผ่านการ สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00

ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์มีจุดแข็งสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง แม้จะมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ โดยกระบวนการบริหารจัดการประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. การวางแผนที่เน้น การวิเคราะห์บริบทชุมชนและการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2. การนำแผนไปปฏิบัติที่มุ่งเน้น การสร้างการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3. การตรวจสอบโดยคณะกรรมการ ที่หลากหลายและมีตัวชี้วัดชัดเจน และ 4. การปรับปรุงแก้ไขที่ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและสร้าง นวัตกรรมทางสังคม นอกจากนี้ ยังได้บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการบริหารจัดการ สมัยใหม่ โดยใช้ฉันทะในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพบุคลากร วิริยะในการวางแผน และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จิตตะในการจัดตั้งคณะกรรมการและระบบติดตามประเมินผล และ วิมังสาในการวิเคราะห์และประเมินผลอย่างรอบคอบ ซึ่งการผสมผสานระหว่างหลักพุทธธรรม

* Received February 21, 2025; Revised March 29, 2025; Accepted April 1, 2025

กับการบริหารจัดการสมัยใหม่นี้ช่วยให้การดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ: พุทธวิธี; การบริหารจัดการ; งานศึกษาสงเคราะห์; คณะสงฆ์; สมุทรสงคราม

Abstract

This research aims to: 1. study the general conditions, 2. examine the management process, and 3. propose guidelines for the management of Buddhist charitable education (Suksa Songkhro). Data were collected from 35 key informants, including senior monks, government agency representatives, religious scholars, and experts, through semi-structured interviews and focused group discussions. The research instruments were validated for content accuracy, with a content validity index (CVI) of 1.00.

The findings reveal that the Sangha (monastic community) possesses key strengths in applying Buddhist principles and establishing robust collaborative networks, despite limitations in personnel and budget. The management process consists of four core components: 1. Planning, which emphasizes contextual analysis of communities and the formation of a shared vision; 2. Implementation, focused on participatory engagement and capacity building of personnel; 3. Monitoring, conducted by diverse committees with clearly defined performance indicators; and 4. Improvement, which promotes research, development, and social innovation. Furthermore, the study integrates the Buddhist principle of the Four Iddhipada (Paths of Accomplishment) into modern management practices: Chanda (aspiration) is applied to motivate and develop personnel; Viriya (effort) supports continuous planning and execution; Citta (focus) guides the establishment of committees and monitoring systems; and Vimamsa (investigation) ensures thoughtful analysis and evaluation. This integration of Buddhist doctrine with contemporary management enhances the effectiveness and sustainability of Buddhist charitable education, aligning it with Thai socio-cultural contexts.

Keywords: Buddhist Methods; Management; Educational Support Work; Sangha; Samut Songkhram

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมที่หลากหลาย เช่น ยาเสพติด การค้าประเวณีเด็ก หนี้นอกระบบ มลพิษสิ่งแวดล้อม และอาชญากรรม แม้ว่ารัฐบาลจะมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นบนรากฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ต้องเผชิญกับปัญหาหลัก อาทิ ความยากจน การว่างงาน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (พินิจ ลาภพานันท์, 2529)

ในช่วงเวลาที่ท้าทายเหล่านี้ สถาบันศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการให้การสนับสนุนทั้งทางวัตถุและจิตใจแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ถูกคาดหวังให้ช่วยเหลือในการเยียวยา พัฒนา และป้องกันปัญหาสังคมในทุกระดับ อย่างไรก็ตาม คณะสงฆ์เองก็ประสบปัญหาในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ที่สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบันและแสดงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของประชาชนลดลง และมีมุมมองว่าคณะสงฆ์เป็นภาระของสังคม (พุทธทาสภิกขุ, 2512)

เพื่อให้ยังคงมีความสำคัญและสร้างผลกระทบได้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์ไทยจะต้องพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีความจำเป็นที่จะต้องประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ใน 4 มิติหลัก ได้แก่ 1. การดำเนินงานโครงการเพื่อให้การสนับสนุน 2. การช่วยเหลือการทำงานของผู้อื่น 3. การดูแลรักษาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ 4. การสนับสนุนประชาชนทั่วไป (ณัด ไชยพันธ์, 2560)

โดยการมุ่งเน้นในด้านต่าง ๆ เหล่านี้อย่างครอบคลุม คณะสงฆ์จะสามารถสร้างรูปแบบที่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ต่อสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะปัจจุบันของการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม วิเคราะห์กระบวนการที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนวทางการบริหารจัดการตามแนวพุทธ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิผลสูงสุด ข้อมูลเชิงลึกที่ได้สามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการปรับเปลี่ยนการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้ตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปได้ดียิ่งขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม

3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกแบบเจาะจงตามความเหมาะสม

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยพระสังฆาธิการ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการศาสนา และผู้เชี่ยวชาญรวม 35 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่ม 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์

3.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มตามกำหนดการที่วางไว้ บันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยคงสำนวนเดิมของผู้ให้ข้อมูลไว้ให้มากที่สุดควบคู่กับการปรับให้มีความชัดเจนและกระชับ

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ได้เผยให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่สำคัญ ในด้านจุดแข็ง พบว่า คณะสงฆ์มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อันเป็นผลมาจากภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของพระสังฆาธิการที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานศึกษาสงเคราะห์

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังคงประสบกับจุดอ่อนบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านงบประมาณยังคงเป็นปัญหาที่ท้าทาย ส่งผลให้การดำเนินโครงการบางอย่างอาจไม่สามารถทำได้เต็มที่ ที่สำคัญ การขาดแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ชัดเจนทำให้การพัฒนางานในบางครั้งขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างทันทั่วทั้ง ในแง่ของโอกาส การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนางานศึกษาสงเคราะห์ให้มีความก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษาและการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ นโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของภาครัฐยังเป็นโอกาสสำคัญที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ แม้จะมีโอกาสที่เอื้ออำนวย แต่การดำเนินงานก็ยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและความต้องการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การปรับตัวของระบบการศึกษาสงเคราะห์เป็นไปอย่างท้าทาย นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและโครงสร้างการบริหารที่อาจไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ รวมถึงการขาดแคลนฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จากการวิเคราะห์สภาพทั่วไปดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีทั้งจุดแข็งที่โดดเด่นและความท้าทายที่ต้องได้รับการแก้ไข การตระหนักถึงสภาพการณ์เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานต่อไป

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานอย่างเป็นระบบโดยประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขในด้านการวางแผน มีการวิเคราะห์บริบทชุมชนอย่างละเอียด กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน ใช้การวิเคราะห์ SWOT และจัดลำดับความสำคัญของโครงการ ส่วนการนำแผนไปปฏิบัตินั้น เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาศักยภาพบุคลากรและใช้เทคโนโลยีในการติดตามผล ในขณะที่การตรวจสอบมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่หลากหลาย กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน และเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน สำหรับการปรับปรุงแก้ไข มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบฐานข้อมูล และส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและสร้างนวัตกรรมทางสังคม ทั้งนี้ กระบวนการทั้งหมดนี้ดำเนินการโดยบูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

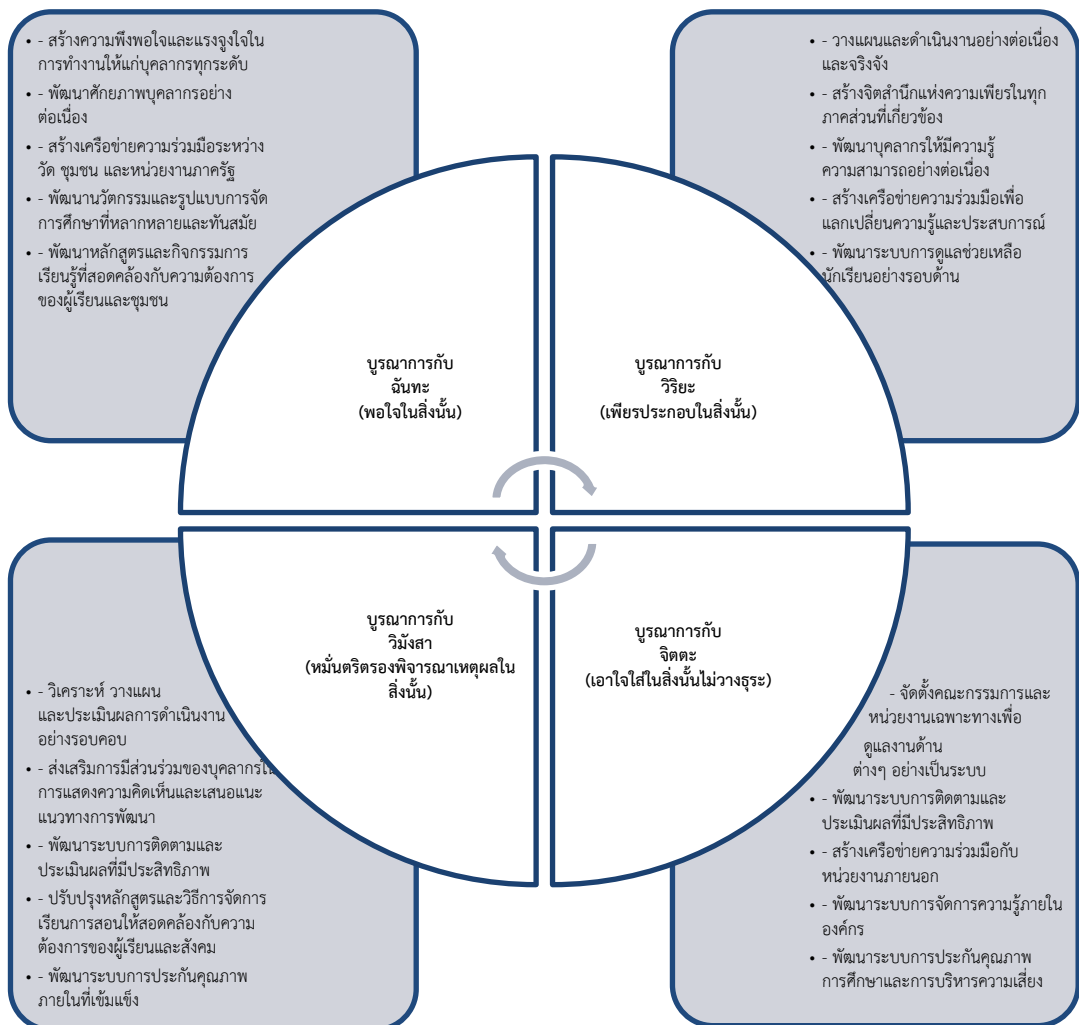
3. พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการบูรณาการหลักอริยปาท 4 เข้ากับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการประยุกต์ใช้หลักฉันทะ (ความพอใจ) ในการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานให้แก่บุคลากรทุกระดับ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ในด้านวิริยะ (ความเพียร) มีการส่งเสริมการวางแผนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกแห่งความเพียรในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สำหรับจิตตะ (ความเอาใจใส่) มีการจัดตั้งคณะกรรมการและหน่วยงานเฉพาะทางเพื่อดูแลงานด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่วนวิมังสา (การไตร่ตรอง) ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และประเมินผลการดำเนินงานอย่างรอบคอบ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบูรณาการหลักอริยปาท 4 นี้ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาควบคู่กันไปด้วย สะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีการบูรณาการหลักอริยปาท 4 เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยประยุกต์ใช้หลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาบุคลากร การวางแผนและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะทาง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ที่เป็นเช่นนี้เพราะคณะสงฆ์ตระหนักถึงความสำคัญของการผสมผสานหลักพุทธธรรมกับการบริหารสมัยใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย อีกทั้งการใช้หลักอริยปาท 4 ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงานของบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร นอกจากนี้ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้คณะสงฆ์ต้องปรับตัวและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การบูรณาการเช่นนี้ช่วยให้การดำเนินงานมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของงานศึกษาสงเคราะห์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรงค์ สุจิณโณ) (2557) ที่พบว่า การบริหารจัดการแนวใหม่ได้มีการบูรณาการเข้ากับแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารสมัยใหม่และหลักพุทธวิธีการบริหาร เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความสามารถ มีทักษะ และมีศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติ บดีรัฐ (2554) ที่เสนอแนะให้มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสงฆ์เป็น

ผู้นำในการพัฒนาจิตใจ จริยธรรมคุณธรรม และให้มีความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกับชุมชน รวมถึงงานวิจัยของเสนอ อัครมโนตา (2558) ที่เสนอว่าการนำหลักอภิธานิธรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ช่วยให้เกิดการทำงานเป็นทีม ความสามัคคี และการผนึกกำลัง อันนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และงานวิจัยของภาส ภาสสัทธา (2557) ที่พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ช่วยสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ อธิธำม 4 เข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ในทุกระดับขององค์กร
2. ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวสำหรับงานศึกษาสงเคราะห์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี
3. ส่งเสริมนโยบายการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านการบริหารจัดการและความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่
4. กำหนดนโยบายการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์
5. ส่งเสริมนโยบายการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและการให้บริการด้านการศึกษาสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่พระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะในการประยุกต์ใช้หลักอธิธำม 4 ในการบริหารจัดการ
2. พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
3. สร้างช่องทางการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะสงฆ์บุคลากร และชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานศึกษาสงเคราะห์
4. จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่บูรณาการหลักอธิธำม 4 กับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรทุกระดับ
5. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่หรือจังหวัดต่าง ๆ เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์
2. ศึกษาผลกระทบของการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
3. วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
4. ศึกษาความต้องการและความคาดหวังของชุมชนต่อการดำเนินงานศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เพื่อนำมาปรับปรุงการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

5. วิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสังคมที่ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านงานศึกษาสงเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- โชติ บดีรัฐ. (2554). การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, (19)1, 43-54.
- ถนัด ไชยพันธ์. (2560). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจิณโณ). (2557). รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภานันท์. (2529). *บทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาส ภาสสัทธา. (2558). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการด้านความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสนอ อัสวมันตา. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี*

MODEL FOR DEVELOPING GOOD TEMPLE MANAGEMENT

IN NONTHABURI PROVINCE

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปังกรโร),

พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธรรมปณฺโญ)

Phrakruwirotkanjanakhet (Nanthakrit Teepangkaro),

Phrakruwilaskanchanatham (Lek Suthammpanyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการ และ 3. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ดี โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ออกนโยบาย กลุ่มผู้ปฏิบัติการ กลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ และกลุ่มนักวิชาการ รวม 25 รูปหรือคน ร่วมกับการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิอีก 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า วัดในจังหวัดนนทบุรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนาสาธารณูปโภค แม้จะประสบปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ โครงสร้างการบริหารที่รวมศูนย์อำนาจ และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทั้งนี้ วัดที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ สำหรับรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมควรมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างรอบด้านและยั่งยืน ครอบคลุมทั้งการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมทางศาสนาที่หลากหลาย การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือโดยมีข้อเสนอแนะให้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาวัดระยะ 5 ปี จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาวัดระดับจังหวัด พัฒนาระบบฐานข้อมูลและการจัดการสารสนเทศ รวมถึงการพัฒนาระบบ

*Received February 21, 2025; Revised March 29, 2025; Accepted April 1, 2025

การติดตามประเมินผล พร้อมทั้งเสนอแนะให้การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการประเมินผลกระทบของการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่มีต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบ; การพัฒนา; การบริหารจัดการวัดที่ดี

Abstract

This research aims to: 1. examine the general conditions, 2. study the management process, and 3. develop a good practice model for temple administration. Field data were collected from 25 key informants, including policy-makers, practitioners, project supporters, and academic experts, along with a focused group discussion with 10 distinguished experts.

The findings reveal that temples in Nonthaburi Province play a vital role in sustainable community and social development particularly in fostering community participation, preserving arts and culture, and supporting public infrastructure. However, challenges remain, including a shortage of skilled personnel, centralized administrative structures, and limited financial resources. Temples that demonstrate effective management tend to engage in systematic strategic planning, which includes environmental analysis, setting clear visions and goals, promoting stakeholder participation, and incorporating technology into administrative practices. The proposed development model emphasizes a holistic and sustainable approach that includes maintaining physical infrastructure, preserving cultural heritage, diversifying religious activities, enhancing human resource capacity, encouraging community involvement, and building collaborative networks. Key recommendations include formulating a five-year temple development strategic plan, establishing provincial-level temple development committees, creating data and information management systems, and developing monitoring and evaluation mechanisms. Furthermore, future research is recommended to focus on participatory action research, the integration of digital technologies, and tangible impact assessments of temple management development on surrounding communities.

Keywords: Model; Development; Good Temple Management

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันสร้างความท้าทายอย่างมีนัยสำคัญต่อการบริหารจัดการวัดในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูงอย่างจังหวัดนนทบุรี วัดซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านจิตวิญญาณ การศึกษา วัฒนธรรม และสังคม (พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน), 2539) กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของบทบาทและความคาดหวังจากสังคม ในขณะที่ต้องธำรงรักษาหลักการและคุณค่าดั้งเดิมทางพระพุทธศาสนาไว้ การบริหารจัดการวัดในอดีตมีลักษณะเรียบง่าย โดยมุ่งเน้นไปที่การเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและประกอบศาสนกิจ (พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน), 2539; พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2538) แต่ปัจจุบันบทบาทของวัดได้ขยายขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และศูนย์กลางการสงเคราะห์ทางสังคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า วัดในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาหลายประการในการบริหารจัดการ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสมัยใหม่ การขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือ การขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ระยะยาว ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร และความท้าทายในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและการเผยแผ่ธรรมะ ที่ผ่านมามีความพยายามในการพัฒนาและยกระดับการบริหารจัดการวัดในประเทศไทยหลายรูปแบบ อาทิ การจัดทำคู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) ที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐานด้านการปกครอง การเผยแผ่ การศึกษา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

นอกจากนี้ งานวิจัยของพระปลัดวรวิญญู อคฺควชิโร (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างการบริหาร การสร้างเครือข่าย และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวคิดของสุดใจ สะอาดยิ่ง (2546) ที่เสนอรูปแบบการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการแก้ไขปัญหาของประชาชนในระดับหมู่บ้าน แม้จะมีการศึกษาและพัฒนาแบบการบริหารจัดการวัดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่ามีช่องว่างความรู้ที่สำคัญคือ การขาดรูปแบบการบริหารจัดการวัดที่บูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วอย่างจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยเชิงพื้นที่และบริบททางสังคมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการวัด รวมทั้งขาดการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อความยั่งยืนในการพัฒนาวัดในระยะยาว

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒน่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดนนทบุรี โดยคำนึงถึงหลักการทางพระพุทธศาสนา (พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2538) กฎระเบียบของคณะสงฆ์ (กนก แสนประเสริฐ, 2549) และความต้องการของชุมชนในยุคปัจจุบัน ผ่านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการบริหารจัดการทรัพยากร จังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากเป็นจังหวัดปริมณฑลที่มีความเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครอย่างใกล้ชิด มีอัตราการขยายตัวของเมืองสูง ประชากรมีความหลากหลายทั้งในด้านภูมิหลังทางวัฒนธรรม ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรวิญญู อคฺคฺวชิโร (2557) ที่พบว่าการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและต้องมีการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งด้านกายภาพ บุคลากร และการบริหารจัดการ ปัญหาสำคัญที่พบในการบริหารจัดการวัดในปัจจุบัน ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสมัยใหม่ การขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือ การขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ระยะยาว ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร และความท้าทายในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและการเผยแผ่ธรรมะ ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวัดและความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดที่ดีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาบทบาทและความสำคัญของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชน ผลการวิจัยนี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการวัดในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อยกระดับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักธรรมมาภิบาล และสามารถรักษาคุณค่าทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการตอบสนองความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์การบริหารจัดการวัดในจังหวัดนนทบุรีอย่างเป็นองค์รวม ผ่านมุมมองและประสบการณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง การออกแบบการวิจัยคำนึงถึงความซับซ้อนของระบบการบริหารจัดการวัดที่มีความเชื่อมโยงกับมิติทางสังคม วัฒนธรรม และการปกครองคณะสงฆ์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด รวมทั้งความสามารถในการให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย

กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 6 รูปหรือคน ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 8 รูปหรือคน ประกอบด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเฝ้าวิจิตร ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการวัดไม่น้อยกว่า 5 ปี

กลุ่มผู้สนับสนุน จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ประธานชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และประธานกรรมการวัด ที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจการของวัดอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 5 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการองค์กรทางศาสนา นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นที่เกี่ยวข้องรวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 25 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสามารถตรวจสอบความถูกต้องโดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ 1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่มีประเด็นคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีความยืดหยุ่นในการซักถามเพิ่มเติมตามบริบทของการสนทนา การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที และมีการบันทึกเสียงโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้สัมภาษณ์ 2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 รูปหรือคน เพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อค้นพบจากการวิจัย รวมทั้งร่วมกันพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม การสนทนากลุ่มใช้เวลาประมาณ 120-180 นาที และมีการบันทึกเสียงและภาพเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organization) จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ บันทึกภาคสนาม และการศึกษาเอกสาร ให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมสำหรับการวิเคราะห์

5.2 การให้รหัสข้อมูล (Coding) อ่านข้อมูลอย่างละเอียดและให้รหัสประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ทั้งการให้รหัสแบบเปิด (Open Coding) และการให้รหัสแบบเลือก (Selective Coding)

5.3 การจัดกลุ่มข้อมูล (Categorizing) จัดกลุ่มรหัสที่มีความเกี่ยวข้องกัน เข้าด้วยกันเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย เพื่อให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล

5.4 การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparing) เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มต่าง ๆ เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่าง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ

5.5 การตีความและสร้างข้อสรุป (Interpreting and Concluding) ตีความข้อมูลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.6 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย (Trustworthiness) ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และทฤษฎี รวมทั้งการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี วัดในจังหวัดนนทบุรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินงานที่โดดเด่นหลายด้าน ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม การอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาและการศึกษาสงฆ์ การพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมภายในวัด การบูรณาการหลักธรรมกับการพัฒนาสังคมและการแก้ปัญหาสังคม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม การจัดการศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง

การส่งเสริมสุขภาวะองค์กรรวม การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบฐานข้อมูลชุมชน การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ การพัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาและการสร้างนวัตกรรมทางสังคมบนฐานพุทธธรรม การดำเนินงานเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสังคมอย่างเป็นองค์รวม โดยวัดไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม วัดมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และสร้างความสามัคคีในสังคมนอกจากนี้ วัดยังมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยนำเทคโนโลยีและองค์ความรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคปัจจุบัน การดำเนินงานของวัดในจังหวัดนนทบุรีจึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการบูรณาการระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างให้กับวัดและชุมชนอื่นๆ ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการในการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี วัดที่มีการบริหารจัดการที่ดีในจังหวัดนนทบุรีมีแนวทางการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่เป็นระบบและครอบคลุมหลายด้าน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายระยะยาวที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่สุดคล้องกับแผนกลยุทธ์ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากพระสงฆ์ คณะกรรมการวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีการบูรณาการแผนงานในด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งด้านการทำนุบำรุงศาสนา การศึกษา การเผยแผ่ธรรมะ การพัฒนาสาธารณูปโภค และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องและเชื่อมโยงระหว่างแผนงาน การวางแผนด้านการเงินและงบประมาณก็เป็นอีกประเด็นสำคัญ โดยมีการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีที่สุดคล้องกับแผนงานและโครงการต่าง ๆ มีการประมาณการรายรับและรายจ่ายอย่างสมเหตุสมผล รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉินหรือโครงการพิเศษ การวางแผนพัฒนาบุคลากรก็เป็นสิ่งที่วัดให้ความสำคัญ โดยมีการสำรวจความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ และจัดทำแผนฝึกอบรมประจำปี ที่ครอบคลุมทั้งด้านหลักธรรมคำสอน การปฏิบัติศาสนกิจ การบริหารจัดการ และทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ยังมีการวางแผนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน การจัดการสิ่งแวดล้อม การระดมทุนและการบริหารทรัพย์สิน การศึกษาและเผยแผ่ธรรมะ การพัฒนาสาธารณูปโภค การจัดการความเสี่ยง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนานวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดการพื้นที่และภูมิทัศน์ การสื่อสารและ

ประชาสัมพันธ์ การจัดการความรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการ การพัฒนาชุมชนและสังคม การจัดการในภาวะวิกฤต การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของวัดในการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างรอบด้านและยั่งยืน โดยคำนึงถึงการรักษาคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวัดอื่น ๆ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรี การบริหารจัดการวัดในยุคปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ต้องการแนวทางการพัฒนาอย่างรอบด้านและยั่งยืน จากข้อมูลที่ได้รับ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ การบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการรักษาคุณค่าของวัด โดยต้องมีการวางแผนซ่อมบำรุงเชิงป้องกันและการจัดการพิพธภัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การจัดกิจกรรมทางศาสนาที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นกลยุทธ์สำคัญในการดึงดูดศรัทธาและการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชน โดยควรมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ธรรมะและการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งพระสงฆ์และฆราวาสเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการบริหารจัดการ โดยควรมีการฝึกอบรมทักษะการบริหารจัดการสมัยใหม่และการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ทันสมัย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเป็นแนวทางสำคัญในการระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ โดยควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการวัดที่มีความหลากหลายและการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาระบบการจัดการความเสี่ยงและการรับมือกับภัยพิบัติเป็นสิ่งจำเป็นในการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินโดยควรมีการจัดทำแผนรับมือภัยพิบัติและการติดตั้งระบบเตือนภัยที่เหมาะสม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางในการสร้างรายได้และเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยต้องคำนึงถึงการรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการรักษาความสงบของสถานที่ การพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลและสารสนเทศ รวมถึงการจัดการความรู้ภายในวัดเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการสืบทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการบริหารจัดการวัดและการพัฒนาโครงการธนาคารความดีเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่ช่วยสร้างความเท่าเทียมและส่งเสริมการทำความดี การพัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินงานของวัดและการส่งเสริมการศึกษาวิจัยทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้หลักธรรม

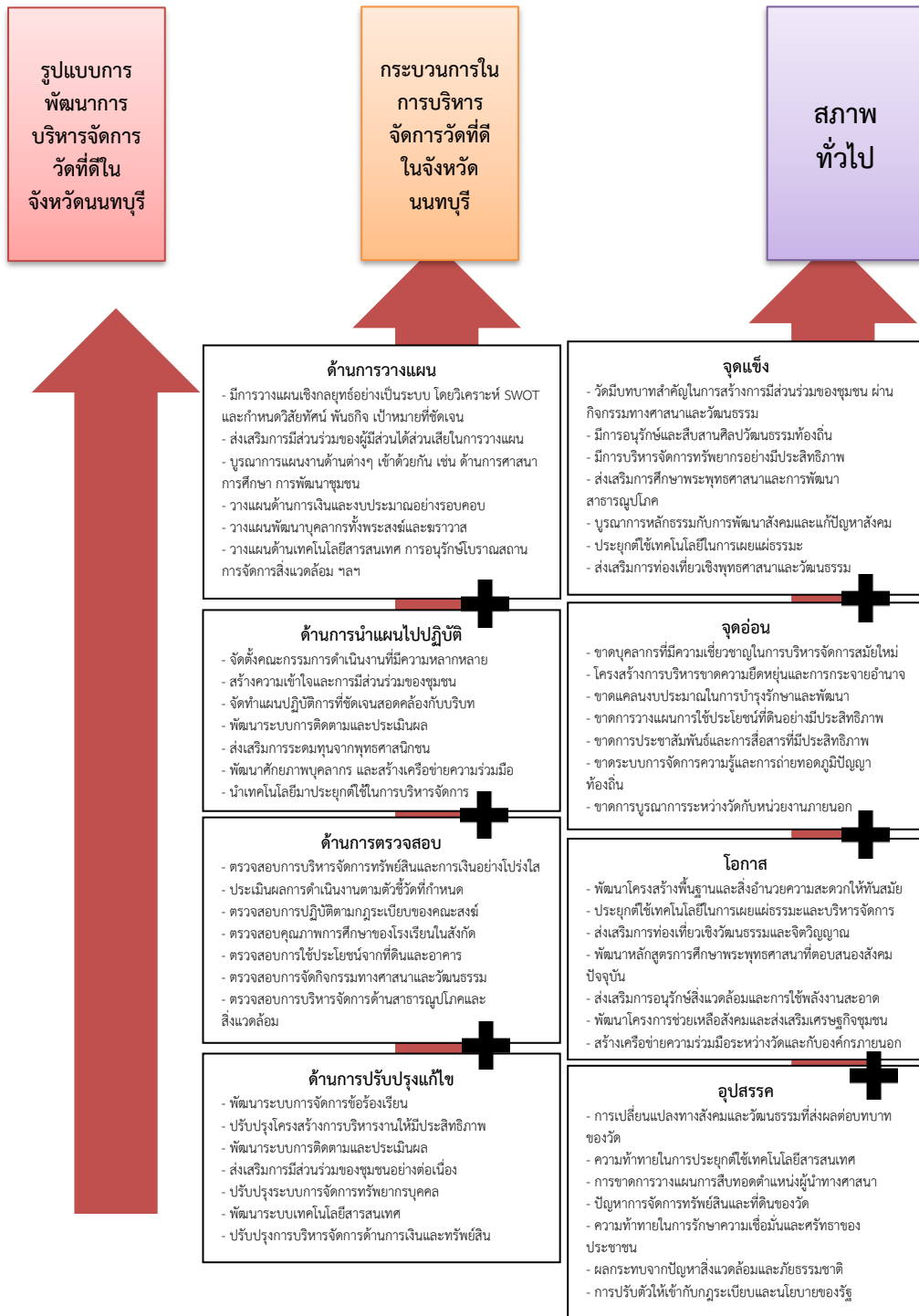
ในชีวิตประจำวัน ท้ายที่สุด การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดในระดับจังหวัดและระดับประเทศเป็นแนวทางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทรัพยากร ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัดโดยรวม การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้วัดสามารถรักษาบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางทางจิตใจและการพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดนนทบุรีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม โดยจากการวิเคราะห์พบว่า วัดในจังหวัดนนทบุรีมีบทบาทโดดเด่นในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรวิญญู อัครวิโร (2557) ที่พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และต้องมีการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งด้านกายภาพ บุคลากร และการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดใจ สะอาดยิ่ง (2546) ที่เสนอว่าการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนต้องมีการจัดตั้งองค์กรพัฒนาวัดที่มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม วัดในจังหวัดนนทบุรียังมีโอกาสในการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทในฐานะศูนย์กลางของชุมชน โดยอาศัยความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ทันสมัย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อยกระดับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาวัดระยะ 5 ปี ที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ครอบคลุมการบริหารจัดการวัดในทุกด้าน เพื่อให้ทุกวัดมีทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นระบบ
2. ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาวัดระดับจังหวัดที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้าร่วม ทั้งคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาวัดที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการจัดการสารสนเทศที่ทันสมัย ครอบคลุมข้อมูลด้านการบริหารจัดการ ทรัพย์สิน บุคลากร และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับพระสังฆาธิการและบุคลากรวัดอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดนนทบุรี
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการพัฒนาการบริหารจัดการวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการให้บริการแก่ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ. (2549). *ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน). (2539). *การปกครองวัด คู่มือประกอบคำบรรยายโครงการความรู้แก่เจ้าอาวาส*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระปลัดวรญาณ อกคฺวชีโร (ยอดเพชร). (2557). *การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. (2538). *การบริหารวัด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธทาสภิกขุธรรมกายและธนาการสหกรณ์จำกัดมหาชน.

- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน*. นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุดใจ สะอาดยิ่ง. (2546). *รูปแบบการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการแก้ไขปัญหาของประชาชนในระดับหมู่บ้าน จังหวัดสุรินทร์* (รายงานการวิจัย). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ
ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PUBLIC WELFARE ADMINISTRATION
OF THE SANGHA IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต, พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธम्मปญโญ)

Phrakru Sangkharak Ekalak Achito, Phrakhru Wilaskanchanatham (Lek Suthammapanyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม และ 3. แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการ การวิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน ประกอบด้วยกลุ่มผู้ออกนโยบาย กลุ่มผู้ปฏิบัติการ และกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งครอบคลุมผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และงานสาธารณูปการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ 1.00

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปมีทั้งปัจจัยเอื้อ อาทิ นโยบายที่ชัดเจนจากผู้บริหารระดับสูง การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ ขณะที่ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการประสานงานที่ล่าช้า กระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การปฏิบัติที่เน้นการถ่ายทอดแผนและพัฒนาศักยภาพ การตรวจสอบผ่านคณะกรรมการและการลงพื้นที่ และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ แนวทางพุทธบูรณาการได้ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับการบริหารสมัยใหม่ โดยส่งเสริมฉันทะผ่านการสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม พัฒนาวิริยะด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี เสริมสร้างจิตตะด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และใช้มมังสาในการวิเคราะห์และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การบริหารจัดการงาน; สาธารณูปการ

Abstract

This research aims to: 1. examine the general conditions, 2. study the management process of public utility projects undertaken by the Sangha in Samut Songkhram Province, and 3. propose a Buddhist-integrated approach for effective administration. Data were collected from 25 key informants comprising policymakers, practitioners, and project supporters and through a focused group discussion with 10 experts in research, monastic administration, and public utilities. The research instruments, including semi-structured interviews and focus group protocols, demonstrated a content validity index (CVI) of 1.00.

The findings reveal that the general conditions involve both enabling and limiting factors. Enablers include clear policies from senior leadership, ongoing personnel development, and strong cooperation from local agencies. However, challenges persist in the form of budget limitations, insufficient personnel, and delays in coordination. The management process consists of four key stages: 1. participatory strategic planning, 2. implementation focused on plan dissemination and capacity building, 3. monitoring through committee oversight and field visits, and 4. systematic improvement. The Buddhist-integrated approach is grounded in the application of the Four Iddhipada (Bases of Success) in tandem with modern management principles. Chanda (aspiration) is promoted through motivation and stakeholder engagement, Viriya (effort) is cultivated by setting a good example, Citta (focus) is enhanced by leveraging modern technology, and Vimamsa (investigation) is applied in systematic analysis and evaluation. This integration of Buddhist values and contemporary administrative practices strengthens the effectiveness of public utility management by the Sangha, ensuring responsiveness to community needs and supporting the enduring relevance of Buddhism in modern Thai society.

Keywords: Buddhist Integration; Management Administration; Public Works

บทนำ

เจ้าอาวาส คือ ผู้ที่คอยดูแลบริหารจัดการวัดและมีอำนาจชี้ขาดในฐานะพระสงฆ์เถาธิการผู้มีหน้าที่บริหารและปกครองวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสในมาตราที่ 37 (1) เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(กนก แสนประเสริฐ, 2549) หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ชัดเจนถึงบทบาทของเจ้าอาวาสในเรื่องการดูแลการจัดการภายในวัดทั้งหมดให้เรียบร้อย การมองตาม พ.ร.บ. หมายถึงงานทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์ งานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านนั้น รูปลักษณะภายนอกของวัดสิ่งที่มองเห็นและสามารถบอกได้ถึงความเป็นวัด คือ ศาสนสถานหรืองานสาธารณูปการ วัดใดมีสิ่งก่อสร้างที่ไม่งดงามหรือพุพังชำรุด ก็จะเป็นที่ติเตียนของพุทธศาสนิกชน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2545) จึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตของไทย โครงการวัดพัฒนาตัวอย่างเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 เพื่อพิจารณาคัดเลือกวัดที่เจ้าอาวาสมีความวิริยะอุตสาหะในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงเสนาสนะ ถาวรวัตถุของวัดให้มีความมั่นคง สะอาดร่มรื่น เพื่อเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างและเป็นแบบอย่างของวัดที่ดีในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ

การก่อสร้างอาคารทางศาสนาได้รับการยกเว้นผ่อนผันการควบคุมทางกฎหมายไม่ต้องมีการขออนุญาตก่อสร้าง เนื้อหากฎหมายตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 9 ข้อ 1 (4) ออกความตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎกระทรวง ปัจจุบันยังไม่มี การออกกฎหมายมาใช้ควบคุมอาคารทางศาสนา ขั้นตอนกระบวนการจึงเป็นเพียงการส่งแบบ เพื่อแจ้งให้ทราบเท่านั้น ช่องว่างและปัญหาจึงเกิดขึ้นในกระบวนการออกแบบและก่อสร้างวัด ตั้งแต่การขออนุญาตก่อสร้าง ช่วงการออกแบบ ช่วงระหว่างการก่อสร้าง และช่วงหลังก่อสร้าง (อรุณ ศิริจานุสรณ์, 2555) การสร้างอาคารทางศาสนาอาจไม่ได้มาตรฐาน ดังกรณีเจดีย์ร้อยยอดของวัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พังทลายลงมากลายเป็นเศษอิฐ ปัญหาในการบริหารจัดการวัดมีหลายประการ พระปลัดวรวิญญู อคฺคฺวชิโร (2558) ระบุว่า การบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคที่โลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ศิลปกรรมวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ในหลายๆ ท้องถิ่นเริ่มกลายเป็นแบบผสมผสาน งานด้านสถาปัตยกรรมที่แต่ละวัดพยายามแข่งขันกันสร้างถาวรวัตถุโดยตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือเพื่อดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญก็อาจกลายเป็นปัญหา การสร้างถาวรวัตถุเป็นตัวกระตุ้น บางครั้ง การสร้างโดยไม่คำนึงถึงแบบแปลนที่ได้มาตรฐาน ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลังได้

การศึกษาของพระมหากังวาล ธีรธมฺโม (2558) พบปัญหาหลายประการในการบริหารจัดการวัด เช่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการสมัยใหม่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร การขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัดโดยรวม การพัฒนาและยกระดับการบริหารจัดการวัดได้รับความพยายามจากหลายภาคส่วน พระมหาอำนาจ ปวทฺธโน (2557) เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ที่เน้นหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการและ

การควบคุม เพื่อให้การบริหารจัดการวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของสมหวัง บุญสิทธิ์ (2546) เสนอแนวความคิดการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมโดยใช้วัตรกรรมและเครื่องมือประเมินผล รวมถึงการประเมินพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ การแก้ไขปัญหาด้านการเงินได้รับการศึกษาโดยธาดา จันทรม (2555) ผ่านการศึกษาการบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า วัดส่วนใหญ่ยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินอย่างเป็นระบบ การเผยแพร่ข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด ความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ช่องว่างความรู้ที่สำคัญคือ การขาดรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่บูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ พระมหาประสงค์ กิตติญาณ (2555) ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในองค์กรสมัยใหม่กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดการบริหารงานบุคคลขององค์กรสมัยใหม่มีประเด็นที่เหมือนกันกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวัดสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล (2549) เสนอว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การเพิ่มอำนาจหน้าที่ตามนโยบายการกระจายอำนาจเป็นส่วนสำคัญ

จังหวัดสมุทรสงครามมีวัดจำนวนมากและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามพยายามพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาและอุปสรรคหลายประการยังคงต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ความสำคัญดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่ความสนใจของผู้วิจัยในการศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม การนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น วัดและพระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่คู่สังคมไทยสืบไปด้วยการพัฒนาที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลัก 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ครอบคลุมกลุ่มผู้ออกนโยบาย กลุ่มผู้ปฏิบัติการ และกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และงานสาธารณูปการ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 1.00

3.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ ที่ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ครอบคลุมทั้งสภาพทั่วไป กระบวนการบริหารจัดการ และแนวทางพุทธบูรณาการ โดยมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 เช่นกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 25 รูปหรือคนล่วงหน้า เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ในขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาและจดบันทึกประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ดำเนินไป พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมและปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์ดำเนินไปจนครบทุกประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ และมีการสอบถามเพิ่มเติมในกรณีที่คำตอบยังไม่ชัดเจนหรือต้องการข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม ส่วนการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง จำนวน 10 รูปหรือคนนั้น ได้มีการเตรียมการอย่างรอบคอบ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมนักวิจัยอย่างชัดเจน ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนาซึ่งทำหน้าที่นำการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็นที่กำหนด ผู้จดบันทึกทำหน้าที่บันทึกสาระสำคัญจากการสนทนา และผู้ช่วยทั่วไปที่คอยอำนวยความสะดวกและช่วยแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการสนทนา ในการจัดเก็บข้อมูลจากทั้งสองวิธีนี้ ผู้วิจัยได้

รวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลทันทีภายหลังการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเสร็จสิ้น เพื่อให้มั่นใจว่าได้รับข้อมูลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และหากพบว่ายังมีข้อมูลบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์ ก็จะติดต่อกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยเริ่มจากการถอดเทปบทสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบคำต่อคำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงตามให้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ไว้ จากนั้นได้นำข้อมูลมาจัดระเบียบโดยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้ข้อมูลไว้ให้มากที่สุด เพื่อคงความเป็นธรรมชาติและความหมายที่แท้จริงของข้อมูล ในขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยได้อ่านข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม แล้วจึงจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วยสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ กระบวนการในการบริหารจัดการ และแนวทางพุทธบูรณาการ หลังจากนั้นได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละกลุ่ม เพื่อหาประเด็นหลักและประเด็นรองที่เกี่ยวข้องกัน พร้อมทั้งสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษาในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพรรณนาความที่แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดและความลึกซึ้งของข้อมูล และเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ทั้งด้านแหล่งข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ ยังได้นำผลการวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อยืนยันว่าผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่พวกเขาได้ให้ไว้ การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวทำให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนความเป็นจริงเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม และนำไปสู่การเสนอแนวทางพุทธบูรณาการที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม มีจุดแข็งที่สำคัญ ได้แก่ การมีนโยบายและทิศทางการทำงานที่ชัดเจนจากคณะผู้บริหารระดับสูงที่ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ พร้อมถ่ายทอดสู่การปฏิบัติในทุกกระดับอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรผ่านการอบรม สัมมนาอย่างต่อเนื่อง การได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ตลอดจนการมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผล อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนหรือข้อจำกัดบางประการที่ต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไข เช่น งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรยังไม่เพียงพอและสอดคล้องกับ

ภารกิจที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องใช้ทุนส่วนตัวหรือระดมทุนเพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมบางอย่าง รวมถึงจำนวนพระภิกษุสามเณรที่จะมาทำหน้าที่ด้านสาธารณูปการก็ยังมีไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน ทำให้บางรูปต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน นอกจากนี้ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะภาครัฐ ก็มีความล่าช้าและขั้นตอนค่อนข้างมาก อาจทำให้การดำเนินกิจกรรมไม่ทันตามกำหนดการ ขณะที่การสื่อสารองค์ความรู้จากงานสาธารณูปการ ก็ยังมีการจัดทำเป็นคู่มือเอกสารเผยแพร่ หรือสื่อต่าง ๆ อยู่น้อย ทำให้ขาดการถ่ายทอดสู่พระรุ่นใหม่ แต่ท่ามกลางข้อจำกัดดังกล่าว คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามก็ยังมีโอกาสสำคัญหลายประการในการพัฒนางานสาธารณูปการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยพัฒนาวัดและกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดแทรกเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และซึมซับวิถีพุทธมากขึ้น รวมถึงการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์และภาคธุรกิจ ในการพัฒนาบุคลากร การศึกษาวิจัยและการจัดโครงการบริการสังคม อย่างไรก็ตาม ในการขับเคลื่อนงานสาธารณูปการ คณะสงฆ์ยังต้องเผชิญกับอุปสรรคที่ท้าทายอยู่หลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิถีชีวิตและค่านิยมของผู้คนในสังคม ที่ทำให้ความสนใจในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาลดน้อยลง ภัยคุกคามทางสังคมและปัญหาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการป้องกันและแก้ไข ข้อจำกัดทางระเบียบราชการที่เคร่งครัด เช่น การขออนุญาตใช้สถานที่ การเบิกจ่ายงบประมาณ การนำนักเรียนร่วมกิจกรรม เป็นต้น ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้าไปบ้าง ตลอดจนการขาดแคลนทรัพยากรและกำลังคนในระยะยาว เนื่องจากมีผู้เข้ามาบวชน้อยลง ขณะที่มีการะงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องพึ่งพาอาสาสมัครฆราวาสเข้ามาช่วยมากขึ้น ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

โดยภาพรวมแล้ว พบว่าคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีพื้นฐานที่ดีในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ทั้งในด้านการมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายภาคีที่เข้มแข็ง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเอื้อที่ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังมีส่วนที่เป็นข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงพัฒนา อย่างไรก็ตาม ทางจังหวัดได้ตระหนักถึงโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น และมีแนวทางที่จะเสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อน ควบคู่ไปกับการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยการน้อมนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการ เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงยั่งยืนในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนสืบต่อไป

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้ ขั้นตอนแรก คือ การวางแผน ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการดำเนินงานสาธารณูปการในภาพรวม โดยคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ฆาติการ ข้าราชการ นักวิชาการและประชาชนในพื้นที่ร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน พร้อมจัดสรรงบประมาณและมอบหมายผู้รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดในเชิงพื้นที่ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการระดับจังหวัด ทำหน้าที่กำกับติดตามผลการดำเนินงานของวัดต่าง ๆ และรายงานความก้าวหน้าให้เจ้าคณะจังหวัดทราบอยู่เสมอ พร้อมกันนี้ ก็มีการจัดประชุมร่วมระหว่างคณะสงฆ์ ส่วนราชการ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อบูรณาการแผนงานและระดมทรัพยากรที่จะใช้สนับสนุนกิจกรรมสาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมให้ทุกวัดจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาให้พระสงฆ์ฆาติการได้ศึกษาต่อในระดับสูง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการบริหารจัดการวัดยุคใหม่

ขั้นตอนที่สอง คือ การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการนำแผนงานและนโยบายที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติจริง ผ่านการถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติในทุกระดับอย่างทั่วถึง ด้วยการชี้แจงทำความเข้าใจ มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน ขณะเดียวกัน ก็เน้นการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในด้านคุณธรรมจริยธรรม การเทศนา การปฏิบัติกรรมฐาน ไปจนถึงเรื่องการบริหารจัดการและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การดำเนินงานสาธารณูปการยังให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ไปจนถึงร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรับผิดชอบ และพร้อมที่จะทุ่มเทพลังกายใจในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ไปพร้อม ๆ กับการผลักดันให้วัดเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสาธารณะแก่ชุมชน ทั้งทางด้านการเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ซึ่งจะช่วยให้วัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชุมชนอย่างแท้จริง โดยตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน จะมีการติดตามความก้าวหน้าและรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

ขั้นตอนที่สาม คือ การตรวจสอบ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมคุณภาพและสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์ ข้าราชการ

นักวิชาการ และประชาชน ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล ให้คำแนะนำ ประเมินผลสัมฤทธิ์ และ รายงานให้ผู้บริหารระดับสูงรับทราบอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมสรุปบทเรียนร่วมกันเป็นระยะ ๆ เพื่อทบทวนปัญหาอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จ และแนวทางการปรับปรุงพัฒนา ควบคู่ไปกับการลงพื้นที่ติดตามงานอย่างใกล้ชิด เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างความโปร่งใสในการบริหารการเงินการคลัง ด้วยการวางระบบ ตรวจสอบที่รัดกุม ตั้งแต่การจัดทำบัญชี การควบคุมภายใน ไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูล ต่อสาธารณะ เพื่อแสดงถึงการใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่า ตรงตามวัตถุประสงค์ และป้องกันการทุจริต รวมถึงมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน เพื่อใช้ในการ ประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ เป็นการวัดและพัฒนาสมรรถนะ การทำงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การปรับปรุงแก้ไข ซึ่งเป็นการนำผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ มาใช้ในการทบทวนและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะมีการ นำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) แล้วนำมา ปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในรอบถัดไป ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อขับเคลื่อนการปรับปรุงในแต่ละด้าน พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบและระยะเวลาแล้วเสร็จที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาเกิดผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการจัดการ ความรู้ เพื่อรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงาน และนวัตกรรมการทำงานต่าง ๆ ให้เป็นระบบ ง่ายต่อการสืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ ขณะเดียวกัน ก็ส่งเสริมการถอดบทเรียนความสำเร็จ ผ่านการสนับสนุนงานวิจัย การจัดเวทีสัมมนา และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อเผยแพร่และขยายผลสู่การพัฒนาในวงกว้าง

จะเห็นได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัด สมุทรสงคราม ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม เป็นระบบ และมีการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดการ บริหารสมัยใหม่เข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนงานสาธารณูปการที่เข้มแข็ง ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งนับเป็นรูปแบบการบริหาร จัดการที่มีคุณูปการต่อการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้เจริญงอกงามสืบไป

3. พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว

ในด้านฉันทะ หรือความพอใจนั้น คณะสงฆ์ได้ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการและบุคลากรทุกระดับเกิดความรักและศรัทธาในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี มีการยกย่องชมเชยและให้รางวัลแก่ผู้ทำความดี รวมทั้งส่งเสริมให้พัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจในการทำงาน

ด้านวิริยะ หรือความเพียรพยายามนั้น คณะสงฆ์ได้ปลูกฝังให้บุคลากรมีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยผู้นำองค์กรได้ทำตนเป็นแบบอย่างของความเพียร มีการสื่อสารและสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานอย่างชัดเจน ใช้แรงจูงใจทั้งทางบวกและลบในการบริหารทีมงาน

สำหรับจิตตะ หรือความเอาใจใส่ คณะสงฆ์ได้ส่งเสริมให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน มีการติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างใกล้ชิด จัดทำหลักฐานการดำเนินงานที่เชื่อถือได้ ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย รวมทั้งวางระบบการทำงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

ด้านวิมังสา หรือการใช้ปัญญาไตร่ตรองตรวจสอบนั้น คณะสงฆ์ได้ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทอย่างรอบด้าน กำหนดกลไกในการกำกับติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ จัดให้มีการประชุมทบทวนและปรับแผนงานอย่างสม่ำเสมอ มีการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงเมื่อเกิดปัญหา และสร้างกระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่เช่นนี้ ช่วยให้การดำเนินงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม มีทั้งประสิทธิภาพและความยั่งยืน สามารถขับเคลื่อนพันธกิจด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยมีจุดแข็งที่สำคัญคือ การมีนโยบายและทิศทางการทำงานที่ชัดเจนจากคณะผู้บริหารระดับสูง การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการได้รับความร่วมมือที่ดีจากหน่วยงานในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังพบจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรยังไม่เพียงพอ จำนวนพระภิกษุสามเณรที่ทำหน้าที่

ด้านสาธารณูปการยังมีไม่เพียงพอ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกยังมีความล่าช้า ในด้านโอกาส พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์และภาคธุรกิจ ส่วนอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิถีชีวิตและค่านิยมของผู้คน ในสังคม ที่ทำให้ความสนใจในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาลดน้อยลง และข้อจำกัดทางระเบียบราชการที่ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้าที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนยุทธศาสตร์และการพัฒนาบุคลากรรวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็วก็เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่คณะสงฆ์ต้องปรับตัวให้ทัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากังวาล ธีรธมโม (2558) ที่พบว่า การส่งเสริมให้มีการศึกษาและอบรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนักเป็นจุดแข็งสำคัญในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรวิญญู อคฺควชิโร (2558) ที่เสนอว่า การพัฒนาการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ต้องอาศัยองค์ประกอบด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ บุคลากร เทคนิค สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงงานวิจัยของณดา จันทร์สม (2555) ที่พบว่า วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินอย่างเป็นระบบและการเผยแพร่ข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข โดยในขั้นตอนการวางแผน มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ในขั้นตอนการปฏิบัติ มีการถ่ายทอดแผนงานสู่ผู้ปฏิบัติ พัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนขั้นตอนการตรวจสอบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผล ประชุมสรุปบทเรียน และลงพื้นที่ติดตามงาน และในขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข มีการนำผลการตรวจสอบมาวิเคราะห์และปรับปรุงแผนงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคณะสงฆ์ได้นำหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักพุทธธรรม ทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหารจัดการช่วยให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การมีระบบการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนยังช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอำนาจ ปวทุมน (2557) ที่เสนอว่า หลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ

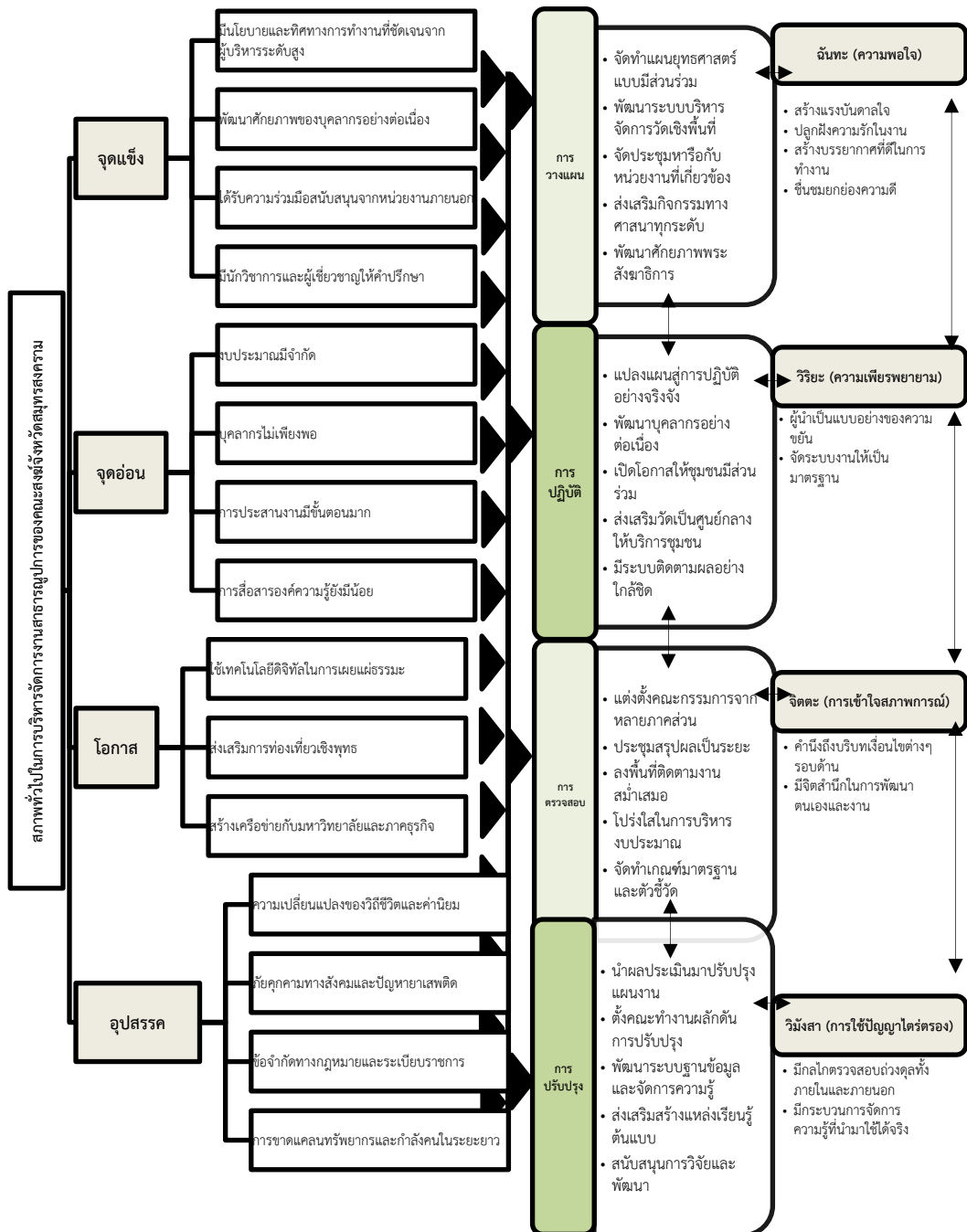
และการควบคุม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหวัง บุญสิทธิ์ (2546) ที่พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมต้องมีการพัฒนานวัตกรรมและเครื่องมือประเมินผล รวมถึงการประเมินพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และงานวิจัยของ ประดิษฐ์ ตีพัฒนกุล (2549) ที่เสนอว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีการปรับปรุงโครงสร้าง การบริหาร และเพิ่มอำนาจหน้าที่ตามนโยบายการกระจายอำนาจ

3. พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัด สมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการอย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการเข้ากับ หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ กล่าวคือ ในด้านฉันทะ มีการส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรัก และศรัทธาในการทำงาน ด้านวิริยะ มีการปลูกฝังความขยันหมั่นเพียรและความอดทน ด้านจิต ตะ มีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และด้านวิมังสา มีการส่งเสริม ให้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทอย่างรอบด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคณะสงฆ์ ตระหนักถึงความสำคัญของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารงาน ซึ่ง สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมองค์กรของคณะสงฆ์ การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการ บริหารจัดการสมัยใหม่ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ ส่งผลให้การ ดำเนินงานสาธารณูปการมีทั้งประสิทธิภาพและความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาอำนาจ ปวทมน (2557) ที่เสนอว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการ จัดการควรใช้หลักอิทธิบาท 4 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรญาณ อคฺคฺชิ โร (2558) ที่พบว่า หลักการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ หลักการครองตน ครองคน และครองงาน รวมถึงงานวิจัยของพระมหาประสงค์ กิตติญาโณ (2555) ที่พบว่า แนวคิดการบริหารงานบุคคลขององค์กรสมัยใหม่มีประเด็นที่เหมือนกันกับ แนวคิดทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยของพระครูปริยัติกิตติธำรง ที่เสนอว่า พระสงฆ์ควร พัฒนาตนเองในด้านความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันกระแสโลกและทำหน้าที่เป็นที่ ปรีกษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม" ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน
2. จัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะกิจระดับจังหวัด เพื่อกำกับดูแลและประสานงานด้านสาธารณูปการระหว่างวัดต่าง ๆ ช่วยให้การดำเนินนโยบายและแนวปฏิบัติเป็นไปอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดอบรมพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และบุคลากรวัดอย่างสม่ำเสมอ ในด้านการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี และการประชาสัมพันธ์
2. สร้างระบบการจัดการความรู้ เพื่อรวบรวมและเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนจากการบริหารงานสาธารณูปการของวัดต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการในจังหวัดอื่น ๆ หรือต่างประเทศ เพื่อค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้
2. วิจัยผลกระทบของเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์และบล็อกเชน ต่อการบริหารจัดการวัดและการศึกษาพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กนก แส่นประเสริฐ. (2549). *ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ณดา จันทรสม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล. (2549). *การบริหารกรุงเทพมหานคร: ศึกษาการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม* (ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พระปลัดวรวิญญู อคควชิโร. (2558). *การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากังวาล ธีธมโม. (2558). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาประสงค์ กิตติญาโณ. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในองค์กรสมัยใหม่กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมหวัง บุญสิทธิ์. (2546). การศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2545). วัดพัฒนา 45. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อรุณ ศิริงานสรณ์. (2555). การบริหารจัดการออกแบบและพัฒนาการสถาบันศาสนา. วารสารวิจัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 3(1), 32-44.

พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี*
BUDDHIST MANAGEMENT APPROACHES FOR RELIGIOUS EDUCATION
ADMINISTRATION OF THE SANGHA IN NONTHABURI PROVINCE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกรโ),
พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)
Phraudomsitthinayok (Kampol Khunongkhro),
Phrakhruwimonsuwannakorn (Somphong Chantawaro)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. ศึกษาองค์ประกอบ และ 3. นำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีได้พัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเป็นระบบ ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี แม้จะประสบปัญหาด้านบุคลากรและงบประมาณ สำหรับองค์ประกอบการบริหารจัดการประกอบด้วยการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล โดยใช้เครื่องมือการบริหารสมัยใหม่ร่วมกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านฉันทะในการสร้างแรงจูงใจ วิริยะในการพัฒนาหลักสูตร จิตตะในการส่งเสริมสมาธิและสติ และวิมังสาในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยมีข้อเสนอแนะให้กำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาที่ครอบคลุม พัฒนาศักยภาพและหลักสูตรที่บูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือและพัฒนาระบบการประเมินผล พร้อมทั้งเสนอแนะการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลและการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่

คำสำคัญ: อิทธิบาท; การบริหารจัดการ; งานศาสนศึกษา

Abstract

This research aims to: 1. examine the general conditions, 2. study the components, and 3. propose a Buddhist approach to the management of religious education. Data were collected from 25 key informants and through focused group discussions with 10 experts in the fields of religious education, Sangha administration, and educational development.

The findings reveal that the Sangha in Nonthaburi Province has developed a systematic approach to managing Pariyatti Dhamma (formal monastic education) through building collaborative networks and integrating modern technology, despite facing challenges related to personnel and budget constraints. The key components of educational management identified in the study include planning, implementation, and evaluation executed through a blend of modern administrative tools and the structured application of the Four Iddhipada (Bases of Success): Chanda (aspiration) to foster motivation, Viriya (effort) in curriculum development, Citta (focus) to promote mindfulness and concentration, and Vimamsa (investigation) to cultivate analytical thinking skills. The study recommends formulating inclusive educational development policies, enhancing personnel and curriculum that integrate Buddhist principles with modern disciplines, building collaborative networks, and developing comprehensive evaluation systems. It also suggests further research on digital-age teaching and learning, as well as the integration of Buddhist values with contemporary knowledge for the holistic development of religious education.

Keywords: Iddhipada; Management; Religious Education Studies

บทนำ

การศึกษา เป็นการสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัย จิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม ให้มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพ ได้การศึกษายังช่วยให้คนเจริญงอกงามทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากความจำเป็น ด้านที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิต เป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ด้านของชีวิตและเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของชีวิต ในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบให้วิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วย

การศึกษา คือ การให้ความรู้ ให้เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ดังนั้น การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นการพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ภายใต้ การปกครองของท่านให้ได้รับความรู้เพิ่มความสามารถที่มีอยู่ในตนเองให้มากที่สุด เพื่อให้ท่าน เป็นหลักทางใจแก่ประชาชน

ความสำคัญทางการศึกษาของพระสงฆ์ปัจจุบันแนวโน้มความสนใจการศึกษา ของพระสงฆ์ทั้งด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และฝ่ายสามัญมากขึ้น จึงทำให้พระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนประชาชน ในการชี้แนะให้ประชาชนละชั่ว ทำดี พัฒนาจิตใจ ให้บริสุทธิ์ ดังนั้นการศึกษาของพระสงฆ์จึงเป็นเป้าหมายหลักที่จะต้องชวนชวนในการศึกษาเล่า เรียนพระธรรมวินัย และการศึกษาฝ่ายสามัญให้มีความรอบรู้ในทุก ๆ ด้านเพราะในอนาคต ข้างหน้านั้นพระสงฆ์เมื่อออกบวชเป็นพระภิกษุแล้ว ย่อมอยู่ภายใต้หลักธรรมวินัย ของพระพุทธเจ้าและมีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปทุกทิศทุกทางของโลกและ นำหลักธรรมวินัยมาบูรณาการเข้ากับหลักบริหารปกครอง ดังนั้นพระสงฆ์จะมีความตื่นตัว ทางการศึกษามากและมีความเข้าใจในองค์ประกอบของสังคมนั้น ๆ โดยเฉพาะในประเทศไทย อันเป็นเมืองพุทธศาสนา พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการสั่งสอนประชาชนให้ประชาชนได้รู้เท่าทัน และในอนาคตนั้นพระสงฆ์จะมีบทบาทดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมโดยเชื่อมโยง บูรณาการกับนโยบายของรัฐบาลด้านการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในชุมชนในลักษณะเช่นนี้จะส่งผลให้พระสงฆ์อีกจำนวนมากแสดงบทบาทในการ ดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน กลไกความร่วมมือระหว่างฝ่ายพุทธจักรและ ฝ่ายอาณาจักร

รูปแบบศึกษาของคณะสงฆ์ในอดีตแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ 1. คันถะธูระ ได้แก่การศึกษา หลักธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คือ พระธรรมและวินัย 2. วิปัสสนาธูระ ได้แก่ การศึกษาการฝึกจิตของตนให้ปราศจากกิเลส จากการศึกษาใน 2 ระดับข้างต้นได้มีการพัฒนา เรื่อยมาตั้งแต่สมัย พุทธกาลจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีได้จัด การศึกษาและพัฒนาตามลำดับ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะสงฆ์กำหนด การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร แต่เดิมมีสองอย่างคือแผนกธรรม และแผนกบาลี นักธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณ วโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในรูปแบบ ภาษาไทย เพื่อให้ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของ พระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรม วินัยได้สะดวก และทั่วถึงอันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กว้างไกลออกไป การศึกษาพระพุทธศาสนา ของพระภิกษุสามเณรไทยแต่โบราณมานิยม ศึกษาเป็นภาษาบาลี ที่เรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้กันมาอย่างต่อเนื่อง สำหรับภิกษุสามเณรทั่วไปจึงปรากฏว่ามีพระภิกษุสามเณรที่ทรงความรู้ในพระธรรมวินัยอย่าง ทั่วถึงจึงเป็นเหตุให้สังคมชนชาติมีพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการพระศาสนา ทั้งในด้านการศึกษา การปกครอง การเผยแผ่และการสั่งสอนประชาชนได้อย่างทั่วถึง

(ภัทรพร สิริกาญจน, 2545) ปัจจุบันมีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นการจัดการศึกษาแผนกหนึ่งของคณะสงฆ์ที่ให้โอกาสแก่ศาสนทายาทให้มีความรู้ทางพระปริยัติธรรมคือ นักธรรม-บาลี ควบคู่ไปกับวิชาการสามัญคือหลักสูตร ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานี้ จัดขึ้นโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กำหนดไว้ว่านอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนสถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยคณะสงฆ์ได้ดำเนินการเพื่อให้ออกเป็นกฎกระทรวงเมื่อปี พ.ศ.2548 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็น

คำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตฉบับที่ก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อขัดแย้งที่ซ้ำซ้อนกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีได้พัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ โดยมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานศาสนศึกษา พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของสังคม ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา และพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการบูรณาการการศึกษากับการปฏิบัติธรรม สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างวัดและชุมชน พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ คณะสงฆ์ยังให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างแรงจูงใจในการศึกษาพระปริยัติธรรม และพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ พัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางเลือก นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติ พัฒนาระบบการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตร และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คณะสงฆ์ได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน พัฒนาระบบการประเมินสมรรถนะทางพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อพัฒนาชุมชน มีการพัฒนาระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และบูรณาการการสอนภาษาบาลีด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเร่งรัด การดำเนินการเหล่านี้ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมปัจจุบัน ส่งผลให้พระภิกษุสามเณรได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างรอบด้าน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมในมิติต่างๆ ทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรมมีความยั่งยืนและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า การวางแผนงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน โดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่และความต้องการของชุมชน มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผน การบูรณาการแผนงานเข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่นและจังหวัดเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ การวางแผนควรใช้หลักการต่าง ๆ เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์ Balanced Scorecard การจัดการความเสี่ยง การมุ่งเน้นผลลัพธ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังควรนำแนวคิดใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ เช่น Design Thinking Lean Thinking Agile Planning และ Blue Ocean Strategy เพื่อสร้างนวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสำคัญ โดยอาจใช้เทคนิค Appreciative Inquiry เพื่อค้นหาจุดแข็งและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การจัดการการเปลี่ยนแปลงและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างการยอมรับและความร่วมมือจากทุกฝ่าย การใช้ Theory of Change จะช่วยในการกำหนดผลลัพธ์ระยะยาวและวิเคราะห์เงื่อนไขที่จำเป็นในการบรรลุเป้าหมาย ขณะที่การนำแนวคิด Total Quality Management มาใช้จะช่วยในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวนการจัดการความรู้เชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความได้เปรียบและพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน สุดท้าย การวางแผนโดยใช้ Scenario Planning จะช่วยเตรียมความพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนในอนาคต โดยการสร้างภาพอนาคตที่เป็นไปได้หลายรูปแบบและพัฒนากลยุทธ์ที่ยืดหยุ่น ทั้งนี้ การวางแผนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างทันท่วงที การผสมผสานแนวคิดและเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้การวางแผนงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีมีความครอบคลุม มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน

ปัจจัยสำคัญในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการแผนงานกับพันธกิจหลักของคณะสงฆ์ และการสร้างความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยน นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการแผนงาน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา การบูรณาการแผนงานกับชุมชนและสังคม การจัดการความเสี่ยง การสร้างระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษา การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนระยะสั้นและระยะยาว การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การสร้างระบบการจัดการความรู้ การสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการดำเนินงาน การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงาน การสร้างความยืดหยุ่นในการจัดสรรงบประมาณ การสร้างระบบการจัดการนวัตกรรมและการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินการในแต่ละด้านอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดทำเกณฑ์การประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การจัดประชุมชี้แจงแผนงานและเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ความต้องการด้านทรัพยากรอย่างละเอียด การจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะที่จำเป็น การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ การใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผล การเชื่อมโยงแผนงานกับภารกิจอื่น ๆ ของคณะสงฆ์ การทบทวนและปรับปรุงแผนงานเป็นประจำ การจัดทำคู่มือการดำเนินงานที่ละเอียด การนำระบบการจัดการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง การวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงพร้อมกำหนดมาตรการรองรับ การจัดระบบพี่เลี้ยง การจัดทำแผนแม่บทระยะยาวและแผนปฏิบัติการประจำปีที่เชื่อมโยงกัน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม การรายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ การจัดทำมาตรฐานการศึกษาและส่งเสริมการประกันคุณภาพ การจัดทำระบบการส่งมอบงานระหว่างผู้บริหารชุดเก่าและชุดใหม่ การกำหนดงบประมาณสำรองและระบบการจัดสรรงบประมาณที่ยืดหยุ่น การจัดตั้งคณะทำงานด้านนวัตกรรมการศึกษา และการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาที่มีตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ส่งผลให้การนำไปปฏิบัติของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ผลการวิเคราะห์พุทธวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรพระพุทธศาสนาโดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาเป็นกรอบแนวคิดหลัก โดยเน้นการสร้างหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน การใช้หลักฉันทะมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจและความสนใจใฝ่รู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเสนอให้มีการปรับปรุงเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและประเด็นร่วมสมัย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ และส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การประยุกต์ใช้หลักวิริยะเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเพียรพยายาม และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเสนอให้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและท้าทาย และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตจริง นอกจากนี้ยังเสนอแนวคิดการเรียนรู้แบบก้าวหน้า การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้หลักจิตตะในการพัฒนาหลักสูตรมุ่งเน้นการส่งเสริมการพัฒนาสมาธิและสติของผู้เรียน โดยเสนอให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การฝึกสมาธิ การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการอภิปรายกลุ่ม รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการบูรณาการการศึกษาทางโลกและทางธรรมเข้าด้วยกัน การนำหลักวิมังสาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเน้นการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของผู้เรียน โดยเสนอให้มีการจัดทำระบบการประเมินและติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาพระพุทธศาสนา และการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่ให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาสังคมหรือชุมชน นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการสร้างสรณวัตรบนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บทความยังเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการพัฒนาหลักสูตรแบบองค์รวม โดยเน้นการสร้างหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการ เช่น การทำโครงการวิจัย การฝึกปฏิบัติสมาธิ และการอภิปรายประเด็นทางจริยธรรม นอกจากนี้ยังเสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งสร้างผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่งเสริมความเข้าใจในพหุวัฒนธรรมและการสร้างสันติภาพ และเน้นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา องค์กรทางพระพุทธศาสนา และภาคส่วนต่างๆ ในสังคม โดยรวมแล้ว บทความนี้นำเสนอแนวทางที่หลากหลายและครอบคลุมในการพัฒนาหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคปัจจุบัน โดยยึดหลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวคิดหลักในการพัฒนา

การพัฒนาครูผู้สอนพระปริยัติธรรมโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยเริ่มจากการสร้างฉันทะหรือความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ผ่านการจัดกิจกรรมสร้างความภาคภูมิใจในบทบาทของครูผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การเชิญพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิหรือครูต้นแบบมาแบ่งปันประสบการณ์และการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรมต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการจัดสรรทุนการศึกษาและรางวัลแก่ครูที่มีผลงานดีเด่นเพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ด้านวิริยะหรือความเพียร มุ่งส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่หลากหลาย ทั้งด้านเนื้อหาพระธรรมวินัยและศาสตร์การสอนสมัยใหม่ รวมถึงการสนับสนุนให้ครูมีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นส่วนด้านจิตตะหรือความเอาใจใส่ เน้นการฝึกอบรมเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูฝึกสมาธิและพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการสอน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ ด้านวิมังสาหรือการไตร่ตรอง มุ่งส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน มีการทบทวนและประเมินผลการสอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งนำผลมาพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล และมีระบบการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตร นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน เช่น การจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับครูสอนพระปริยัติธรรม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานวิจัยในระดับต่างๆ การจัดประกวดนวัตกรรมการสอนพระปริยัติธรรม และการสร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เพื่อพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูสอนพระปริยัติธรรมที่มีคุณภาพ รวมถึงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมระดับจังหวัดและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เข้มแข็งและยั่งยืน สามารถผลิตศาสนทายาทที่มีคุณภาพเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านผ่านการส่งเสริมฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา โดยเริ่มจากการสร้างฉันทะหรือความพอใจในการศึกษาด้วยการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้พระธรรมวินัย ชี้ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาพระปริยัติธรรมต่อการพัฒนาตนเองและสังคม จัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และสร้างแรงบันดาลใจผ่านการยกย่องเชิดชูแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมวิริยะหรือความเพียรพยายามทำได้โดยการจัดทำแผนการเรียนรู้รายบุคคลที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ใช้ระบบการให้รางวัลและยกย่องชมเชยที่เหมาะสม จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทำทนายและสร้างสรรค์ รวมถึงการใช้

เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้แบบ Real-Time การพัฒนาจิตตะหรือความเอาใจใส่และจดจ่อกับการศึกษาสามารถทำได้โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีสมาธิ บุคลากรการฝึกสมาธิและสติเข้ากับการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชา ใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมและรักษาความสนใจของผู้เรียน รวมถึงการนำเทคโนโลยีการฝึกสมาธิสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ สำหรับการส่งเสริมวิมังสาหรือการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ผ่านการใช้อธิบายการสอนแบบโสกราตีส การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดกิจกรรมอภิปรายและโต้วาทีธรรมะ ตลอดจนการส่งเสริมการทำวิจัยทางพระพุทธศาสนาในระดับที่ลึกซึ้ง นอกจากนี้ การบูรณาการหลักอภิปาธ 4 ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมยังต้องคำนึงถึงบริบทสังคมปัจจุบัน โดยการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและเชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับองค์กรภายนอก และการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการรับใช้พระศาสนาและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

การบูรณาการหลักอภิปาธ 4 ในการจัดการสื่ออุปกรณ์การสอนพระพุทธศาสนาสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการประยุกต์ใช้หลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการสร้างความตระหนักและแรงจูงใจในการพัฒนาสื่อการสอนที่ทันสมัย (ฉันทะ) โดยการจัดทำวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด สถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนการให้รางวัลแก่ผู้มีผลงานดีเด่น จากนั้นควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการพัฒนาสื่อการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว (วิริยะ) โดยการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างเพียงพอ ส่งเสริมการพัฒนาสื่อที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมสื่อการสอนในด้านการดำเนินงาน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการและทีมงานเฉพาะกิจในระดับต่าง ๆ (จิตตะ) เพื่อดูแลการพัฒนาและใช้สื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น คณะกรรมการบริหารจัดการสื่อการสอนระดับจังหวัด ทีมงานที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีการศึกษา และทีมงานซ่อมบำรุงสื่ออุปกรณ์การสอน นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาสื่อการสอนพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัดและศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาตลอดชีวิต เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่สื่อการสอนที่มีคุณภาพ ในด้านการประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา) ควรมีการจัดทำระบบการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งจังหวัด มีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละวัดและมีการจัดทำรายงานวิจัยเชิงประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการลงทุน

ด้านสื่อการสอน ทั้งนี้ การพัฒนาสื่อการสอนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยบูรณาการ หลักธรรมเข้ากับสาระความรู้ในศาสตร์ต่างๆ และนำเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนา ต่อประเด็นปัญหาสังคมร่วมสมัย เพื่อให้การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาสามารถพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข การบูรณาการหลักอริยบท 4 ในการจัดการสื่อ อุปกรณ์การสอนดังกล่าวจะช่วยให้การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน และรักษาคุณค่าดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาไว้ได้ในยุคดิจิทัล

การบูรณาการหลักอริยบท 4 ในการวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นแนวทางที่มี ประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่าง การพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ผ่านการประยุกต์ใช้หลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมมังสา ในกระบวนการประเมิน การใช้หลักฉันทะช่วยสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการ เรียนรู้ โดยการออกแบบเครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการประเมินอย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการหลักวิริยะ ช่วยกำหนดเป้าหมายและเกณฑ์การประเมินที่ท้าทายแต่อยู่ในวิสัยที่ผู้เรียนสามารถบรรลุได้ด้วย ความเพียรพยายาม โดยมีการติดตามความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอและให้รางวัลแก่ผู้ที่มี พัฒนาการโดดเด่น การประยุกต์ใช้หลักจิตตะช่วยสร้างความตระหนักรู้และการมีสมาธิจดจ่อ ในกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการจัดกิจกรรมการประเมินที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการไตร่ตรอง อย่างลึกซึ้ง รวมถึงการฝึกฝนทักษะการสังเกตและการประเมินตนเอง ส่วนการบูรณาการหลักวิมังสา ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยการออกแบบ เครื่องมือประเมินที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงหรือกรณีศึกษาที่ซับซ้อน และ การจัดให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้ประเมิน นอกจากนี้ การบูรณาการหลักอริยบท 4 ในการวัดและประเมินผลแบบองค์รวมยังช่วยสร้างสมดุลระหว่าง การพัฒนาด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและ เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละด้าน เช่น การสอบข้อเขียน การสอบปากเปล่า การทำแฟ้ม สะสมผลงาน และการประเมินตามสภาพจริง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินช่วยให้สามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ รวมถึงการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อสร้างระบบการให้คำแนะนำและสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน แต่ละคน การบูรณาการหลักอริยบท 4 ในการวัดและประเมินผลยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตผ่านการออกแบบเครื่องมือประเมินที่ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็น สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของกระบวนการประเมิน

ให้แก่ผู้เรียน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแนวทางการพัฒนาตนเอง และการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลที่ระบุเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งหมดนี้ช่วยให้การวัดและประเมินผลไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการตัดสินผลการเรียนรู้ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่าคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเป็นระบบและครอบคลุม โดยมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอำนาจ ปวทณโน (2557) ที่พบว่า พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อบูรณาการการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของสังคม ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษายังประสบปัญหาสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทวี ศันสนีย์พันธ์ และเดชา พวงงาม (2547) ที่พบว่า ปัญหาด้านบุคลากรเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ แม้จะมีข้อจำกัด แต่คณะสงฆ์ก็มีโอกาสในการพัฒนาหลายประการ โดยสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ การนำเสนอเนื้อหาธรรมะผ่านสื่อดิจิทัล และการจัดการเรียนการสอนทางไกล นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น พุทธจิตวิทยา พุทธเศรษฐศาสตร์หรือพุทธนิเวศวิทยา รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติควบคู่กับทฤษฎีเพื่อตอบสนองความสนใจที่เพิ่มขึ้นในการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

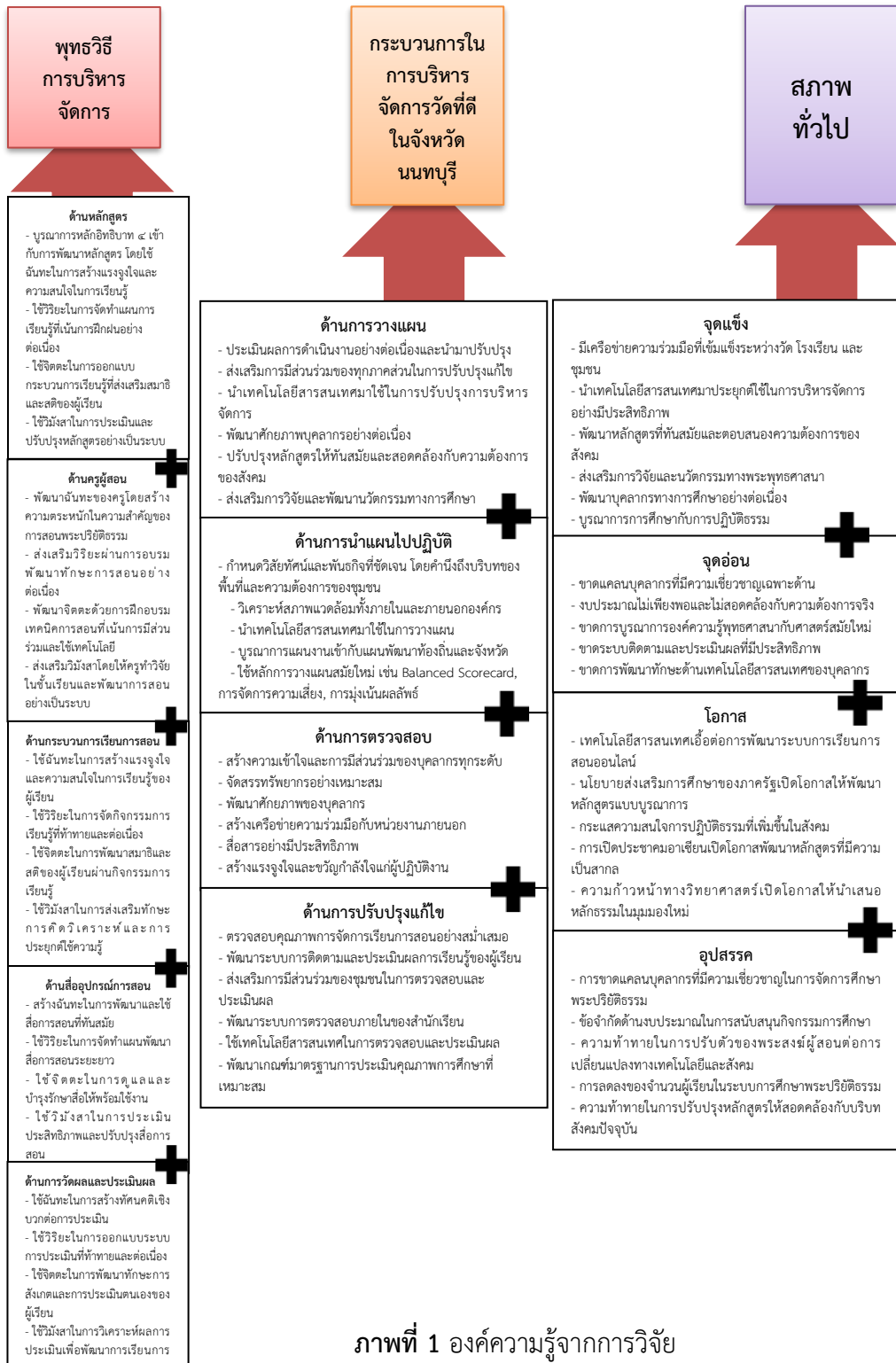
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของวิธีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่าการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญด้านการวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธิญาโณ) (2557) ที่พบว่า การพัฒนาการจัดการศาสนศึกษาต้องมีกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การดำเนินการและการประเมินผล โดยในด้านการวางแผน มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผน มีการใช้เครื่องมือการบริหารสมัยใหม่ เช่น Balanced Scorecard การจัดการความเสี่ยง และแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในด้านการนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระจักรพล สิริธโร (2559) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาผ่านโครงการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน และการสร้างพลังร่วมเพื่อพัฒนาโรงเรียน โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน สร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม พัฒนาศักยภาพบุคลากร และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ส่วนด้านการประเมินผลมีการพัฒนาระบบการตรวจสอบและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผล พัฒนาระบบการรายงานผลที่เป็นระบบ และนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. ผลการวิเคราะห์พุทธวิถีการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีได้นำหลักอริยธำมะ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโตโร (2559) ที่พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมควรใช้หลักอริยธำมะ 4 โดยใช้หลักฉันทะในการสร้างแรงจูงใจและความสนใจใฝ่รู้ให้แก่ผู้เรียน การปรับปรุงเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน หลักวิริยะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเพียรพยายามและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้านจิตตะมีการส่งเสริมการพัฒนาสมาธิและสติของผู้เรียนและส่วนหลักวิมังสาถูกนำมาใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธรรมรัตน์ อริยธมโม (2551) ที่เสนอว่า การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ควรนำหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มาใช้แต่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม การบูรณาการหลักอริยธำมะ 4 นี้ช่วยให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ยังรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมสามารถพัฒนาศาสนทายาทที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ชัดเจนและครอบคลุม โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของการศึกษาพระปริยัติธรรม และการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม
2. ควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรม การศึกษาต่อ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักเรียนควรพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสำนักเรียน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการสอนที่น่าสนใจและทันสมัย
2. ควรจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสำนักเรียนในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร องค์ความรู้ และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา รวมถึงการพัฒนากระบวนการนิเทศและติดตามผลการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในยุคดิจิทัล โดยเน้นการศึกษาลักษณะของการใช้เทคโนโลยีต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการพัฒนานวัตกรรมการสอนที่เหมาะสม
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างสมดุล

เอกสารอ้างอิง

- ทวี ศันสนีย์พันธ์ และเดชา พวงงาม. (2547). การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเขตการศึกษา 11. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธญาโณ). (2557). การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระจักรพล สิริธโร. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมศรีจันทร์
วิทยา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ดุขนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุขนิพนธ์ิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโร. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกธรรมในจังหวัดนครปฐม (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุขนิพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธรรมรัตน์ อริยมโม. (2551). แนวทางการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในบริบทแห่ง
สังคมไทยยุคปัจจุบัน (ดุขนิพนธ์ศาสนศาสตรดุขนิพนธ์ิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา).
นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ ปวฑฒโน. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม
(ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุขนิพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2545). หนังสือพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
ของประชาชนในจังหวัดสงขลา*

FACTORS AFFECTING THE PURCHASE OF ECO-FRIENDLY PRODUCTS
BY THE PEOPLE IN SONGKHLA PROVINCE

สัชชัย ลี้แกกุล, เจษฎา นกน้อย

Sunchai Langthaekun, Chetsada Noknoi

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University

Corresponding Author E-mail: chetsada@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประชาชนในจังหวัดสงขลา ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 322 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม และความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม โดยทั้ง 2 ปัจจัยส่งผลในทิศทางเดียวกันกับการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา ได้ร้อยละ 50.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ การปลูกฝังทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเป็นเรื่องจำเป็น เช่นเดียวกับการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมที่ครบถ้วนและรอบด้าน โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักต้องทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การซื้อ; ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม; ทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม; ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research aims to study the factors affecting the purchase of eco-friendly products by the people in Songkhla Province. The sample group is 322 people in Songkhla Province aged 15 years and over. The research instrument is a questionnaire. The statistics used in the research are frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research results found that the factors affecting the purchase of eco-friendly products by the people in Songkhla Province, ranked from most to least, are environmental attitude and environmental knowledge and understanding. Both factors have the same effect on the purchase of eco-friendly products by the people in Songkhla Province. All factors can explain the change in the purchase of eco-friendly products by the people in Songkhla Province by 50.1 percent. The research recommendations are that it is essential to inculcate the right environmental attitudes as well as to provide comprehensive environmental knowledge and understanding, with the main responsible agencies having to be more proactive.

Keywords: Purchase; Eco-friendly Products; Environmental Attitude; Environmental Knowledge and Understanding

บทนำ

จำนวนประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้การผลิตและการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับการพัฒนาอุตสาหกรรมนับแต่อดีตจวบจนปัจจุบันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เราจึงต้องร่วมมือกันใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค หนึ่งในนั้น คือ การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสินค้าหรือบริการที่ผลิตด้วยกระบวนการที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การเลือกใช้วัตถุดิบที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ตลอดไปจนถึงขั้นตอนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดของเสียและมลพิษ เพื่อช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (KIOSK, 2020) ซึ่งการจะรู้ได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่จะเลือกซื้อนั้นเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ สามารถสังเกตได้ง่าย ๆ จากฉลากสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวบ่งบอกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภคได้รับทราบ ฉลากสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของเครือข่ายฉลากสิ่งแวดล้อมโลก (Global Eco-labelling Network) หรือ GEN เมื่อปี ค.ศ. 1994 มีเป้าหมายเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมผ่านการรับรองฉลากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ (Eco-label) ให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบัน GEN มีองค์กร

สมาชิกและพันธมิตรกระจายอยู่ใน 47 ประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่มีสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เป็นหน่วยงานที่ให้การรับรอง (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 4 (นครสวรรค์), 2566)

การรณรงค์ให้ประชาชนซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นหนึ่งในมาตรการ ที่จะช่วยลดผลกระทบจากกระบวนการผลิตและการบริโภคที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้ เพราะข้อมูลจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2567) ระบุว่า การปล่อยของเสียจากการผลิตและการบริโภคสู่ธรรมชาติก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม และทำให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่น่าจะส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 1. ความรู้ความ เข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากประสบการณ์ การศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะเกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม 2. ทักษะคิดด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการรับรู้ ความตระหนัก ความรู้สึก การตอบสนองทางอารมณ์ การตัดสินใจ ความคิดเห็น หรือความเชื่อของบุคคล เกี่ยวกับประเด็นและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (ธนดล ยัมถนอม, 2554) 3) แรงกดดันทางสังคม ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และจงใจให้ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของ ประชาชนในจังหวัดสงขลา เพราะเป็นจังหวัดที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 1 ของภาคใต้ (หอการค้าจังหวัดสงขลา, 2565) ทั้งด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทำให้ปริมาณขยะ ในจังหวัดสงขลาสูงถึง 1,200-1,500 ตันต่อวัน โดยขยะส่วนใหญ่จะถูกกำจัดด้วยการเทกอง เมากลางแจ้ง หรือการฝังกลบที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ (พิริยุตม์ วรรณพฤกษ์, 2567) ซึ่งนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ตามมา โดยเชื่อว่าหากประชาชนในจังหวัดสงขลาหันมาซื้อผลิตภัณฑ์ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยลดปัญหาดังกล่าวและสร้างความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้น ในพื้นที่ได้ ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินไปได้ด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ สูงสุดเพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม อันเป็น 1 ใน 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน (Three Pillars of Sustainability) (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2567)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชน ในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปถือเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทางวุฒิภาวะ (Tubsaitong, 1987) ซึ่งข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) พบว่า จังหวัดสงขลา มีประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 1,365,452 คน

2.2 สำหรับขนาดตัวอย่างได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Askin & Colton (1963) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ซึ่งได้ระบุขนาดตัวอย่างไว้ที่จำนวน 322 ตัวอย่าง แล้วจึงสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) จนได้ตัวอย่างครบตามจำนวน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยลักษณะของคำตอบเป็นแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับแรงกดดันทางสังคม

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

โดยในส่วนที่ 2-5 ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนในการตอบแบบสอบถามโดยใช้ Likert Scale ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยที่ 5 = มากที่สุด และ 1 = น้อยที่สุด

ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทดสอบเครื่องมือโดยการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อคำถามและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ (Kongsat & Thamwong, 2015) ซึ่งพบว่า ข้อคำถามทั้งหมดใช้ได้และมีการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) โดยใช้สูตรของ Cronbach (1970) ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของมาตรวัดที่ใช้ในการวิจัยนี้ พบว่ามาตรวัดความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม มาตรวัดทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม มาตรวัดแรงกดดัน

ทางสังคม และมาตรการจัดการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ .803 .871 .864 และ .842 ตามลำดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพรรณนาใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามส่วนที่ 1 และใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามส่วนที่ 2-5

5.2 สถิติอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.84 มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.16 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.84 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 69.57 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 30.75 และมีรายได้ต่อเดือน 30,001-45,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.10

ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$ และ $SD=0.822$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ มนุษย์กับธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มนุษย์จึงไม่ควรนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ตามอำเภอใจ ($\bar{X}=4.13$ และ $SD=0.817$) บรรจุภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมง่ายต่อการจำแนกและทำลาย ($\bar{X}=4.11$ และ $SD=0.824$) บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติกส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อน ($\bar{X}=4.02$ และ $SD=0.840$) การใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติได้ ($\bar{X}=3.98$ และ $SD=0.802$) ขยะส่งผลเสียต่อส่วนรวม ($\bar{X}=3.94$ และ $SD=0.815$) การอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นผลดีกับมนุษย์ ($\bar{X}=3.88$ และ $SD=0.836$) และสังคมควรหันมาสนใจใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ ($\bar{X}=3.79$ และ $SD=0.821$)

ทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$ และ $SD=0.895$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก

4 ข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ทุกคนในสังคมควรร่วมช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ($\bar{X}=4.18$ และ $SD=0.890$) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ($\bar{X}=4.10$ และ $SD=0.861$) การรักษาสิ่งแวดล้อมแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X}=3.95$ และ $SD=0.952$) และคุณกังวลกับปัญหาการใช้ทรัพยากรของโลกอย่างสูญเปล่า ($\bar{X}=3.89$ และ $SD=0.875$) ขณะที่อีก 3 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ คุณเต็มใจที่จะได้รับความสะดวกน้อยลงเพื่อแลกกับการกระทำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.31$ และ $SD=0.967$) ใน การตัดสินใจหลาย ๆ เรื่อง คุณพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.28$ และ $SD=0.834$) และอุปนิสัยในการซื้อของคุณเป็นผลจากการที่คุณคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.16$ และ $SD=0.883$)

แรงกดดันทางสังคม

การศึกษาแรงกดดันทางสังคม พบว่า แรงกดดันทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.85$ และ $SD=0.913$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ คุณใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามกระแสของสังคม ($\bar{X}=3.22$ และ $SD=0.976$) คุณมักประเมินว่าผลิตภัณฑ์ใดเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากความคิดหรือทัศนคติของผู้อื่น ($\bar{X}=3.09$ และ $SD=0.938$) คุณจะถูกมองว่าเป็นคนล้าสมัยถ้าไม่ให้ความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=2.76$ และ $SD=0.861$) ความสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมทำให้คุณได้รับการชื่นชมจากคนรอบข้าง ($\bar{X}=2.72$ และ $SD=0.962$) การสนับสนุนการปกป้องสิ่งแวดล้อมทำให้คุณได้รับความสนใจจากคนรอบข้างมากขึ้น ($\bar{X}=2.68$ และ $SD=0.790$) และการไม่ใส่ใจปัญหาสิ่งแวดล้อมจะทำให้คุณไม่ลงรอยกับคนรอบตัว ($\bar{X}=2.61$ และ $SD=0.953$)

การซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การศึกษาการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.61$ และ $SD=0.886$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ คุณจะตัดสินใจซื้อสินค้าหากสินค้านั้นสร้างมลพิษน้อยกว่าสินค้าทั่วไป ($\bar{X}=2.98$ และ $SD=0.980$) คุณซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นกว่าในอดีต ($\bar{X}=2.72$ และ $SD=0.923$) คุณมักจะซื้อสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ($\bar{X}=2.68$ และ $SD=0.934$) และคุณซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ($\bar{X}=2.64$ และ $SD=0.812$) ขณะที่อีก 2 ข้อ อยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ คุณเต็มใจจ่ายแม้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีราคาสูง ($\bar{X}=2.45$ และ $SD=0.701$) และคุณจะซื้อเฉพาะสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์รักษ์โลก ($\bar{X}=2.22$ และ $SD=0.967$)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา

ผลการทดสอบข้อสมมติเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ พบว่า 1. ข้อมูลมีความสัมพันธ์เป็นเส้นตรง 2. ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ 3. ข้อมูลมีความแปรปรวนคงที่ และ 4. วิเคราะห์พหุสัมพันธ์ (Multicollinearity) โดยการตรวจสอบค่า Tolerance และค่า VIF ของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปร มีค่าอยู่ระหว่าง 0.129 - 0.613 และค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 1.724 - 4.896 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2010) ที่กำหนดให้ค่า Tolerance มีค่ามากกว่า 0.01 และค่า VIF ที่ไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ทศนคติด้านสิ่งแวดล้อม และความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม โดยทั้ง 2 ปัจจัยส่งผลในทิศทางเดียวกันกับการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา ได้ร้อยละ 50.1 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สัมประสิทธิ์สมการถดถอยปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา

(n=322)

ตัวแปร	Unstandardized	Standardized		t	Sig.
	Coefficients	Coefficients			
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.090	.101		.397	.589
ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม	.129	.101	.120	2.604	.021*
ทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม	.147	.096	.138	3.698	.017*
แรงกดดันทางสังคม	.089	.085	.081	1.347	.206

R = 0.642, R² = 0.573, Adjusted R² = 0.501

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งความรู้ด้านสภาพและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (ธนดล ยิ้มถนอม, 2554) อันเนื่องมาจากในปัจจุบันสถาบันการศึกษาและภาคส่วนต่าง ๆ ล้วนพยายามสร้างความ

ตระหนักรู้ในปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญทั้งในระดับประเทศและประชาคมโลก ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2567 พบปัญหาขยะเพิ่มขึ้นถึง 28-29 ล้านตัน โดยเฉพาะขยะพลาสติกที่เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม และอาจเกิดการปนเปื้อนในห่วงโซ่อาหารกลับเข้ามาสู่ร่างกายมนุษย์ (Sirilurt, 2025) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนีรัตน์ ปิ่นตรุงค์ (2563); ญัฐพล อัสสระรัตน์ (2565); Maichum et al. (2017) ซึ่งนับเป็นเรื่องน่ายินดีและเป็นความหวังของการที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

ทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของพุกษา ลิ้มสุวรรณ (2563); สุนีรัตน์ ปิ่นตรุงค์ (2563); วริศรา กนกนันทพงศ์ (2564); ญัฐพล อัสสระรัตน์ (2565); พชรินทร์ ดาน้อย และเมณิญา สุราช (2566); อรอุมา ปราชญ์ปรีชา และทศพล ปราชญ์ปรีชา (2566); จูตินันท์ สิริวรพันธ์ และคณะ (2567); Maichum et al. (2017) แสดงว่า คนส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม (Schultz & Zelezny, 2000) จึงมีความตระหนักในประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังที่ Econ Digest (2021) ระบุว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เต็มใจจ่ายเพื่อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หากราคาเพิ่มขึ้นไม่เกิน 20% ทั้งนี้เพราะผู้บริโภคมองว่าสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาสูงกว่าสินค้าปกติ เนื่องจากธุรกิจอาจมีต้นทุนในการพัฒนาสินค้าและปรับปรุงกระบวนการผลิต

แรงกดดันทางสังคม

การศึกษาแรงกดดันทางสังคม พบว่า แรงกดดันทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสิริพัฒน์ญ ชินเศรษฐพงศ์ (2561); พุกษา ลิ้มสุวรรณ (2563); พชรินทร์ ดาน้อย และเมณิญา สุราช (2566); Mohammad (2019) ซึ่งอาจเป็นเพราะคนในปัจจุบันมีความเป็นตัวของตัวเองสูง สอดคล้องกับ ESG (2022) ที่จัดกลุ่มผู้บริโภคชาวไทยออกเป็น 4 ประเภท คือ สายกรีนตัวแม่ 37.6% สายกรีนตามกระแส 20.8% สายสะดวกกรีน 15.7% และสายโนกรีน 26.0% แต่ต่างจากที่ Bearden & Rose (1990) ระบุว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคสามารถถูกโน้มน้าวได้ด้วยความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้บริโภคจะตระหนักถึงความสำคัญของสินค้าเมื่อมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นและได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินค้า (Oliver & Lee, 2010) และจะประเมินสินค้านั้นตามข้อคิดเห็นและทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อสินค้านั้น (Escalas & Bettma, 2005)

การซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การศึกษาการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของขวัญกมล ดอนขวา (2560); สิริพัฒน์ญ ชินเศรษฐพงศ์ (2561); พุกษา ลิ้มสุวรรณ (2563); สุนีรัตน์ ปิ่นตรุงค์ (2563); วริศรา กนกนันทพงศ์ (2564); ญัฐพล อัสสระรัตน์ (2565);

ฐิตินันท์ สิริวรพันธุ์ และคณะ (2567); Maichum et al. (2017); Mohammad (2019); Saut & Saing (2021) ทั้งนี้เพราะผู้บริโภคยังมองว่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่มีราคาแพงและไม่สามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้จริง (SKY, 2022) ขณะที่ผลการวิจัยของชนากานต์ อุณาพรหม (2565); พันธ์ชิตา สุประการ (2565) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะสินค้ากลุ่มอาหารและเครื่องดื่ม รองลงมา คือ สินค้าอุปโภคและบริโภคใช้ส่วนตัว เช่น สบู่ แชมพู ผงซักฟอก (SKY, 2022)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา พบว่า มี 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่

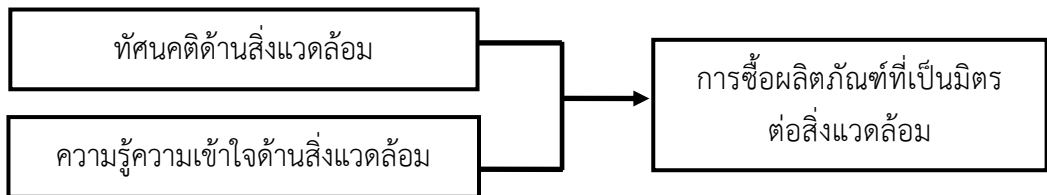
1. ทักษะคิดด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะทักษะคิดเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อม อันมีแนวโน้มที่จะทำให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาและการกระทำต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางสนับสนุนหรือปฏิเสธ (อุไรรัตน์ รัชมี, 2553) สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ที่ระบุว่า ทักษะคิดส่งผลต่อพฤติกรรม (Ajzen, 1991) สอดคล้องกับผลการวิจัยของพฤกษา ลิ้มสุวรรณ (2563); สุรินทร์ ปิ่นตรึงค์ (2563); ฐิตินันท์ สิริวรพันธุ์ และคณะ (2567); Maichum et al. (2017) โดยขึ้นอยู่กับแนวคิดของบุคคลและระดับที่บุคคลเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Schultz & Zelezny, 2000) มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ Irland (1993) ระบุว่า ในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคมักขึ้นอยู่กับทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค โดยทัศนคติเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการทำนายความเต็มใจของผู้บริโภคในการซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Chyong et al., 2006)

2. ความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมเป็นความรู้พื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องได้เรียนรู้เพื่อความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เพื่อสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งยังเป็นข้อมูลในการตัดสินใจดำรงชีวิตของตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2546) สอดคล้องกับ Knowledge-Attitude-Practice Model (KAP) ที่อธิบายว่า ความรู้ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรม (Schwartz, 1975) สอดคล้องกับผลการวิจัยของขวัญกมล ดอนขวา (2560); สุรินทร์ ปิ่นตรึงค์ (2563); Maichum et al. (2017) เพราะความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมจะทำให้คนเกิดจิตสำนึกและห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มีเจตคติที่ดี มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ทศนคติด้านสิ่งแวดล้อม และความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม โดยทั้ง 2 ปัจจัยส่งผลในทิศทางเดียวกันกับการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรส่งเสริมการบูรณาการการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในทุกระดับของสังคม โดยกำหนดให้มีนโยบายสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับครอบครัว สถานศึกษา และชุมชนอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการโรงเรียนสีเขียว ชุมชนต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อม และการสร้างแรงจูงใจผ่านระบบรางวัลหรือการรับรองจากภาครัฐ
2. รัฐบาลควรจัดทำนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและชุดสื่อการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลากหลายวัย โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมควบคุมมลพิษ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำงานเชิงรุก ร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาเนื้อหา รูปแบบการเรียนรู้ และช่องทางการเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรปลูกฝังทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องจึงเป็นเรื่องจำเป็น ถึงแม้ว่าจะต้องใช้เวลา แต่ก็เป็นวิธีที่ยั่งยืน โดยต้องปลูกฝังทั้งในระดับครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคม และประเทศ
2. ควรให้ความรู้และสร้างความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมที่ครบถ้วนและรอบด้านจึงเป็นเรื่องจำเป็น อันเป็นภารกิจหลักของสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักอย่างเช่น กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ต้องทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา อันจะทำให้ผู้ประกอบการทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลาได้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างตรงจุด
2. ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึก อันจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงเหตุผลที่แท้จริงของการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการที่สนใจจะนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญกมล ดอนขวา. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชนากานต์ อุณาพรหม. (2565). พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 32(2), 32-49.
- ฐิตินันท์ สิริวรพันธ์ และคณะ. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 11(1), 52-73.
- ณัฐพล อัสสระรัตน์. (2565). การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางสิ่งแวดล้อมและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนดล ยิ้มถนอม. (2554). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พฤกษา ลิ้มสุวรรณ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัยสีเขียวจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรินทร์ ดาน้อย และมณีนุชา สุราช. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสารวิชาการรัตนบุศย์, 5(2), 54-68.

ภาวะกลัวตกกระแสดจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อความตั้งใจซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สารนิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิริยุดม วรรณพฤษย์. (2567). *ขยะนครหาดใหญ่ วาระของจังหวัดสงขลา*. สืบค้น 23 มีนาคม 2568, จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_4648574

วิริศรา กนกนันท์พงศ์. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมจากแอปพลิเคชันสั่งอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

วินัย วีระวัฒนานนท์. (2546). *สิ่งแวดล้อมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2567). *ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs*. สืบค้น 3 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2567). *วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมปี 2023 (ตอนที่ 1)*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.onep.go.th/>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *ข้อมูลสถิติจำแนกตามโครงการสำมะโน/สำรวจตัวอย่าง*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/nxNpm>

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 4 (นครสวรรค์). (2566). *ฉลากสิ่งแวดล้อม*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/EG6Mf>

สิริพัฒน์ญ ชินเศรษฐพงศ์. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุนิรัตน์ ปันตุรงค์. (2563). *ทัศนคติและพฤติกรรมต่อการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในประเทศไทย* (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

หอการค้าจังหวัดสงขลา. (2565). *ข้อมูลจังหวัดสงขลา*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.songkhlachamber.org/>

อรอุมา ปราชญ์ปรีชา และทศพล ปราชญ์ปรีชา. (2566). *ค่านิยมการคำนึงถึงคนรุ่นหลังและเจตคติด้านสิ่งแวดล้อมต่อผลิตภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคในกลุ่มเจนเอชเอ็นที่แตกต่างกัน: กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา*. *วารสารราชพฤกษ์*, 21(2), 206-221.

อุไรรัตน์ รัตมี. (2553). *ทัศนคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (วัดน้อยใน)* (การค้นคว้าศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Askin, H. & Colton, R. R. (1963). *Tables for Statisticians*. New York: Barnes & Noble Inc.
- Bearden, W. O. & Rose, R. L. (1990). Attention to Social Comparison Information: An Individual Difference Factor Affecting Consumer Conformity. *Journal of Consumer Research*, 16(4), 461-471.
- Chyong, H. T. et al. (2006). Going Green: A Study of Consumers' Willingness to Pay for Green Products in Kota Kinabalu. *International Journal of Business and Society*, 7(2), 40-54.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.
- Econ Digest. (2021). *Consumers are willing to pay for environmentally friendly products and services*. Retrieved March 9, 2025, from <https://shorturl.asia/zaYhU>
- Escalas, J. E. & Bettman, J. R. (2005). Self-construal, Reference Groups and Brand Meaning. *Journal of Consumer Research*, 32(3), 378-389.
- ESG. (2022). *Even if the price is higher, it's okay! Deep insight into the behavior of 'consumers' who are ready to pay for environmentally friendly products. How can SMEs adapt to stay on trend?*. Retrieved March 9, 2025, from <https://shorturl.asia/n2uze>
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*. New Jersey: Prentice Hall.
- Irland, L. C. (1993). Wood Producers Face Green Marketing Era: Environmentally Sound Products. *Wood Technology*, 120(2), 34-36.
- KIOSK. (2020). *KIOSK brings environmentally friendly products, creating new choices for sustainable life*. Retrieved December 2, 2024, from <https://shorturl.asia/ovsrZ>
- Kongsat, S. & Thamwong, T. (2015). *Finding the Reliability of the Questionnaire (IOC)*. Retrieved March 23, 2025, from <https://shorturl.asia/x8EAO>
- Maichum, K. et al. (2017). Factors Affecting on Purchase Intention towards Green Products: A Case Study of Young Consumers in Thailand. *International Journal of Social Science and Humanity*, 7(5), 330-335.

- Mohammad, A. O. F. (2019). Factors Affecting the Consumers Decision Behavior of Buying Green Products. *Esic Market Economics and Business Journal*, 50(2), 389-418.
- Oliver, J. D. & Lee, S. (2010). Hybrid Car Purchase Intentions: A Cross-cultural Analysis. *Journal of Consumer Marketing*, 27(2), 96-103.
- Saut, M. & Saing, T. (2021). Factors Affecting Consumer Purchase Intention towards Environmentally Friendly Products: A Case of Generation Z Studying at Universities in Phnom Penh. *SN Business & Economics*, 1(6), 1-20.
- Schultz, P. W. & Zelezny, L. C. (2000). Promoting Environmentalism. *The Journal of Social Issues*, 56(1), 443-457.
- Schwartz, N. E. (1975). *Nutrition, Knowledge, Attitude, and Practice of High School Graduates*. California: WB. Saunders.
- Sirilurt, P. (2025). *Summary of environmental problems in 2024 from the Thailand Environment Institute found that Thailand and the world face global warming and pollution crises*. Retrieved March 9 , 2 0 2 5 , from <https://www.sdgmovement.com/2025/01/03/summary-of-the-environmental-situation-2024/>
- SKY. (2022). *Consumers see environmental issues as a personal issue, with over 2 in 3 willing to pay up to 20% more for eco-friendly products*. Retrieved March 9 , 2025 , from <https://www.sdthailand.com/2022/07/perception-consumers-about-environment-problem-and-ecofriendly-product/>
- Tubsaitong, S. (1987). *Adult Psychology*. Bangkok: Chulalongkorn University.

การบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ
ในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์
อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี*

HOLISTIC HEALTH MANAGEMENT OF THE ELDERLY IN CHALERM PRAKIAT
84 YEARS RATCHANAKHARIN MEDITATION CENTER
KAENGHANG MAEO DISTRICT
CHANTHABURI PROVINCE

พระชญาเชษฐกาญจน์ (ควนจีซื่อนิม) กุลเพชรจารุกกติ,
พระครูสังฆวิริยกิจ (ระพิน พุทธิสารโ)

Phra Chayachetkan (Gwan-ji Zunim) Kulpetjarupakdi,
Phrakru Sangkraviriyakit (Raphin Buddhisar)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: komint100@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ 2. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ และ 3. นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์มีจุดแข็ง ได้แก่ สถานที่เหมาะสมและสงบ ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ตารางกิจกรรมยืดหยุ่นและอาหารเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันยังมีข้อจำกัดในการขาดบุคลากรที่เพียงพอและปัญหาด้านการเข้าถึงศูนย์ 2. กระบวนการบริหารจัดการในศูนย์มีการวางแผนและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน การจัดการองค์กรเป็นระบบมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ และการควบคุมงบประมาณเพื่อความโปร่งใส และ 3. รูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของศูนย์มีการส่งเสริมสุขภาวะทางกายผ่านกิจกรรมออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพร่างกาย สุขภาวะทางจิตใจได้รับการสนับสนุน

จากการพูดคุยและกำลังใจ สุขภาวะทางสังคมเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและผู้อื่น และสุขภาวะทางปัญญาได้รับการส่งเสริมผ่านการอบรมบุคลากรและสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; สุขภาวะแบบองค์รวม; ผู้สูงอายุ; ศูนย์ปฏิบัติธรรม

Abstract

This research aims to study: 1. the general conditions of the holistic health management for the elderly, 2. the processes involved in managing the holistic health of the elderly, and 3. propose a model for holistic health management at the Chalerm Phra Kiat 84th Anniversary Meditation Center, located in Kaeng Hang Maeo District, Chanthaburi Province.

The research findings revealed that: 1. The general conditions of holistic health management for the elderly at the center have several strengths, including an appropriate and peaceful location that promotes meditation and elderly care, a flexible activity schedule, and nutrition plans suitable for elderly individuals. However, there are limitations such as insufficient personnel and challenges with accessibility to the center. 2. The management processes at the center include clear planning and operational guidelines, systematic organizational management, coordination with government agencies, and budget control to ensure transparency. 3. The holistic health management model at the center promotes physical health through exercise activities and physical care, mental well-being through counseling and encouragement, social health by fostering good relationships among the elderly, and intellectual health by training staff and providing an environment conducive to learning.

Keywords: Management; Holistic Well-Being; Elderly; Meditation Center

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ผู้คนต้องเผชิญกับความท้าทายด้านสุขภาพมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ภาระค่าใช้จ่ายในการรักษา ฟันฟู และดูแลสุขภาพทั้งภาครัฐและเอกชน การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทที่แนวโน้มปัญหาสุขภาพมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น การส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพในระยะยาว สุขภาวะแบบองค์รวม

หมายถึง สภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และปัญญา ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างสมดุล โดยสภาวะที่ดีประกอบด้วยสภาวะทางกายที่ช่วยให้บุคคล มีร่างกายแข็งแรง ปลอดภัย และสามารถประกอบอาชีพได้ สภาวะทางจิตที่ส่งเสริมให้มี สุขภาพจิตดี มีสติ และมีความเข้มแข็งทางอารมณ์ สภาวะทางสังคมที่ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ ที่มั่นคง ความยุติธรรม และสันติสุขในสังคม รวมถึงสภาวะทางปัญญาที่ช่วยให้เกิดความรอบรู้ รู้เท่าทัน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีปัญญา การส่งเสริมสภาวะในทุกมิติ จึงเป็น แนวทางสำคัญในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะในวัยสูงอายุที่ต้องการทั้งสุขภาพที่แข็งแรง ความมั่นคงทางจิตใจ และการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าโดยไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม (ธัญรัศม์ ภูงศ์ชัย และคณะ, 2567)

เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ชีวิตย่อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งความเสื่อมถอย ทางร่างกายที่อาจนำไปสู่โรคเรื้อรัง การสูญเสียสมรรถภาพทางกาย รวมถึงปัญหาด้านจิตใจและ อารมณ์จากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม สภาพแวดล้อม ของสังคมไทยในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้แรงงานวัยหนุ่ม สาวเคลื่อนย้ายเข้าสู่เขตเมือง ส่งผลให้โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยาย เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ผู้สูงอายุที่เคยมีบทบาทในครอบครัวกลับถูกลดบทบาทลงและในบาง กรณีอาจกลายเป็นผู้ที่ขาดการดูแล ซึ่งนำไปสู่ปัญหาความโดดเดี่ยว ขาดการยอมรับจาก ครอบครัว และส่งผลต่อสุขภาพจิตโดยตรง จากสภาพการณ์ดังกล่าว การสร้างระบบสนับสนุน ผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม การสร้าง เครือข่ายสังคมที่เกื้อกูลกัน หรือการพัฒนานโยบายที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่าง มีคุณค่าในสังคม การให้ความสำคัญกับสภาวะของผู้สูงอายุไม่เพียงช่วยให้พวกเขามีความสุข ในบั้นปลายชีวิตเท่านั้น แต่ยังช่วยลดภาระของครอบครัวและรัฐ อีกทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญใน การสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต (เชษฐิณี มหาวิเชียร, 2563)

จังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่กำลังเผชิญกับปัญหาดังกล่าว โดยศูนย์ปฏิบัติธรรม เฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว ถือเป็นหนึ่งในสถานที่สำคัญ สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมบางกลุ่มยังขาดความตระหนักรู้ ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และสร้าง ความท้าทายในการบริหารจัดการสภาวะองค์รวมภายในบริบทของวัด ดังนั้น การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสภาวะองค์รวมในวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักธรรมที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎกเล่มที่ 14 อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ว่าด้วยภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีล ภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งหากสามารถพัฒนาการบริหารจัดการสภาวะองค์รวม ได้อย่างเหมาะสม จะช่วยลดปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการจัดอบรมปฏิบัติธรรม และ อาจเป็นต้นแบบสำหรับการบริหารจัดการสภาวะองค์รวมในวัดอื่น ๆ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านสุขภาวะองค์กรวม ทั้งในศาสตร์การแพทย์แผนไทย แผนจีน และแผนเกาหลี่ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในผู้ให้คำแนะนำด้านสุขภาพหลักของศูนย์ปฏิบัติการธรรมแห่งนี้ จึงได้พัฒนาการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรวมโดยประยุกต์ใช้หลักอานา 4 ตามแนวทางพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรวมในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แก่บุคลากรในองค์กร และนำไปสู่การเป็นรากฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์กรวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติการธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์กรวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติการธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์กรวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติการธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยภาคสนาม (Field-Work Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูปหรือคน จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้กำหนดนโยบายและพระวิปัสสนาจารย์ จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องถิ่นและกรรมการชุมชน จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุและแม่ชีผู้นำคอรส์ปฏิบัติธรรม จำนวน 8 รูปหรือคน และกลุ่มที่ 4 นักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 4 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบของการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์กรวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติการธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา

ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยเครื่องมือประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-Depth Interview) ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิด SWOT ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค 2. กระบวนการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ พิจารณาภายใต้กรอบแนวคิด POCCC ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม 3. รูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ จำแนกตามมิติของสุขภาวะแบบองค์รวม 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อแจกแบบสัมภาษณ์และดำเนินการสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งผู้กำหนดนโยบายและพระวิปัสสนาจารย์ ผู้นำท้องถิ่นและกรรมการชุมชน ผู้สูงอายุและแม่ชีผู้นำคอร์สปฏิบัติธรรม และนักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวม และศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของศูนย์ศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นทำการสังเคราะห์และสรุปผล พร้อมเขียนบรรยายเชิงพรรณนา นำเสนอในรูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

1.1 จุดแข็ง ศูนย์ปฏิบัติธรรมแห่งนี้มีจุดแข็งหลายประการ โดยสถานที่มีความเหมาะสมและสงบ เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ตารางกิจกรรมมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ห้องพักมีความสะอาดและปลอดภัย

ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพักอาศัยได้อย่างสบายใจ ด้านโภชนาการมีการจัดเตรียมอาหารที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักโภชนาการที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ

1.2 จุดอ่อน ยังมีข้อจำกัดบางประการ บุคลากรที่ดูแลผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ ส่งผลต่อคุณภาพของการให้บริการ สภาพพื้นที่และการจราจรในบริเวณศูนย์อาจไม่สะดวกนัก ทำให้การเดินทางไปยังศูนย์และภายในศูนย์เป็นอุปสรรค อีกทั้งขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น และไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลด้านสาธารณสุขโดยเฉพาะ

1.3 อุปสรรค การดำเนินงานยังต้องเผชิญกับอุปสรรคหลายด้าน โดยเฉพาะการขาดบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงข้อจำกัดด้านเงินบริจาคที่มีผลต่อการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพอากาศและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ อาจควบคุมได้ยาก อีกทั้งการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบมากนักทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง

1.4 โอกาส ระบบปฏิบัติการสามารถช่วยส่งเสริมสุขภาพทางกาย จิต สติ และปัญญาของผู้สูงอายุ ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์ ทั้งในด้านการฝึกปฏิบัติธรรมและการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมยังช่วยสร้างกำลังใจ ลดภาวะซึมเศร้า และทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่ลูกหลาน

2. กระบวนการบริหารจัดการสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

2.1 ด้านการวางแผน ศูนย์ดำเนินงานโดยใช้แนวทางบริหารสุขภาพแบบองค์รวมอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนมีการมอบหมายหน้าที่ตามความสามารถของบุคลากร และนำเทคโนโลยีมาช่วยเผยแพร่หลักธรรมให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

2.2 ด้านการจัดการองค์กร มีการสร้างแผนปฏิบัติเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน กำหนดคณะทำงานให้มีความชัดเจน จัดทำผังองค์กรและเผยแพร่ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน นอกจากนี้ ยังมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น

2.3 ด้านการบังคับบัญชา มีการแต่งตั้งหัวหน้างานในแต่ละฝ่าย พร้อมกำหนดผู้รักษาการแทนในกรณีที่หัวหน้างานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ บุคลากรปฏิบัติงานตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย และมีการจัดทำรายงานเพื่อนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาเป็นระยะ

2.4 ด้านการประสานงาน มีการตั้งจุดนัดพบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติธรรมและบุคลากรสามารถแจ้งปัญหาหลังจากการสวดมนต์เย็น มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถดูแลและช่วยเหลือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อนุญาตให้เจ้าหน้าที่พัก

โทรศัพท์เพื่อการติดต่อในกรณีฉุกเฉิน และมีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัยเพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ

2.5 ด้านการควบคุม ดำเนินการกระจายอำนาจและแบ่งงานให้เหมาะสมเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมงบประมาณและระบบบัญชีให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ยังมีมาตรการควบคุมด้านสุขอนามัยให้สถานที่สะอาดปลอดภัย และมีบรรยากาศที่เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม

3. รูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

3.1 สุขภาวะทางกาย ได้รับการส่งเสริมผ่านกิจกรรมออกกำลังกายและการปรับเปลี่ยนอิริยาบถให้เหมาะสม มีบุคลากรดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ตารางปฏิบัติธรรมได้รับการออกแบบให้ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ที่พักรับมาตรการรักษาความปลอดภัย ป้องกันสัตว์รบกวนและอันตรายต่าง ๆ

3.2 สุขภาวะทางจิต มีการสนับสนุนด้านจิตใจผ่านการพูดคุยและให้กำลังใจแก่ผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันภาวะความเครียดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติธรรม การดูแลเรื่องอาหารและความเป็นอยู่ถูกจัดให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเสริมสร้างความปลอดภัยในพื้นที่

3.3 สุขภาวะทางสังคม เน้นให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม โดยปลูกฝังทัศนคติที่ดีและความสามารถในการปรับตัว มีการส่งเสริมบุคลิกภาพและความอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

3.4 สุขภาวะทางปัญญา บุคลากรที่ดูแลผู้สูงอายุได้รับการอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและบุคลากร ศูนย์มีอุปกรณ์และสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

1. เมื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่า พบจุดแข็งและจุดอ่อนที่มีความสำคัญ เช่น สถานที่เหมาะสมและสงบ ตารางปฏิบัติธรรมยืดหยุ่น ห้องพักสะอาดปลอดภัยและโภชนาการที่เหมาะสม แต่ยังมีจุดอ่อน เช่น บุคลากรไม่เพียงพอ สภาพพื้นที่และการจราจรไม่สะดวก ขาดงบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์ และขาดเจ้าหน้าที่ดูแลด้านสาธารณสุข ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่า อุปสรรคที่สำคัญ เช่น ขาดบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขาดเงินบริจาคและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ควบคุมได้ยาก อย่างไรก็ตาม ศูนย์ยังมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาในหลายด้าน เช่น การพัฒนากาย จิต ศีล ปัญญา การสร้างกำลังใจ ลดภาวะซึมเศร้า และการถ่ายทอดพระพุทธศาสนาให้กับลูกหลาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากังวาล ธีรธมโม (2557)

ที่พบว่า เจ้าสำนักที่มีวิสัยทัศน์สามารถนำประสบการณ์จากสำนักที่มีมาตรฐานมาปรับปรุงการบริหารจัดการ โดยการวางแผน การจัดการที่พักและอาคารปฏิบัติธรรมรวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นป้าย วิทยุชุมชน และอินเทอร์เน็ต และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลำพันธ์ุ) (2556) ที่เสนอว่า ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการสอนกัมมัฏฐาน และพัฒนาวิทยาการให้มีความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งการวางแผนระยะยาวและจัดทำคู่มือการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทิน สุทิน (2556) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เข้าไปในกระบวนการบริหารจัดการช่วยเสริมสร้างเครือข่ายที่มีชีวิต ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนกันและกันเพื่อสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันในกลุ่ม

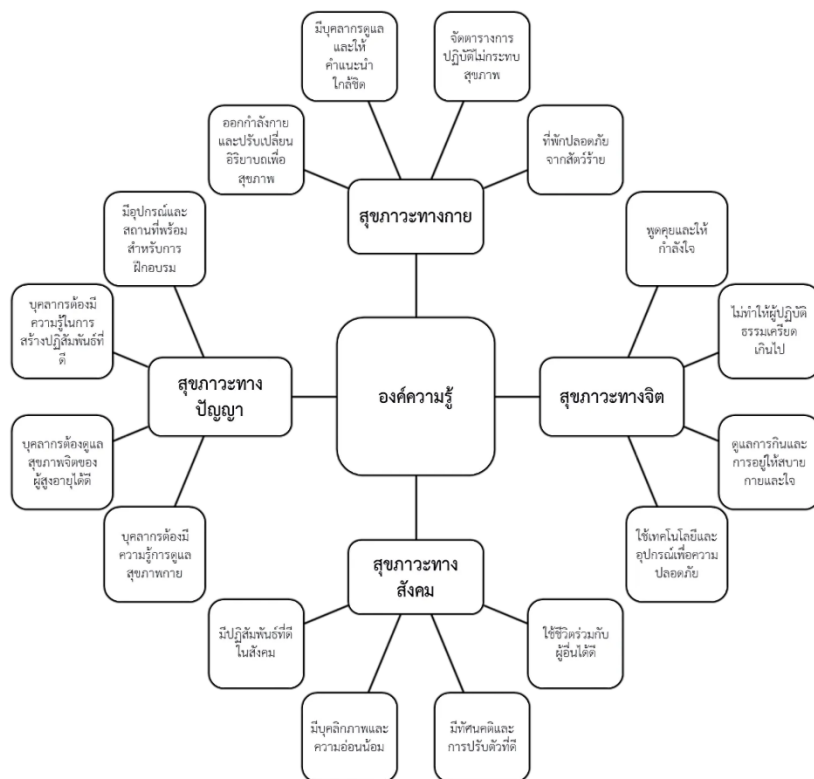
2. เมื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 พบว่า กระบวนการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ อาจจะเนื่องจากว่า การวางแผนการบริหารสุขภาวะอย่างเป็นระบบ การประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย การมอบหมายหน้าที่ตามความสามารถ และการใช้เทคโนโลยีเผยแพร่พระพุทธรศาสนา การจัดการองค์กรผ่านแผนปฏิบัติการกำหนดคณะทำงาน การประชาสัมพันธ์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบังคับบัญชาผ่านการแต่งตั้งหัวหน้างานและการปฏิบัติตามคำสั่ง การประสานงานผ่านจุดนัดพบและการกำหนดบทบาทเจ้าหน้าที่ การควบคุมการกระจายอำนาจ การควบคุมงบประมาณและสุขอนามัย รวมถึงการควบคุมบรรยากาศให้เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอรรถชัย สกลสุภาภรณ์ (2541) และพระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (2557) ซึ่งพบว่า การใช้หลักพุทธธรรมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือประชาชน และการวิจัยของพระครูชัยพัฒนานุกุล (ธนพรจุฑ์ ชยน์โต) (2560) พบว่า การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุเป็นการส่งเสริมสุขภาวะในทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ และปัญญา ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพดีและมีความสุข

3. เมื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี พบว่า ประกอบด้วยหลักสุขภาวะครบทุกด้าน คือ ด้านสุขภาวะทางกาย ด้านสุขภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะทางสังคม ด้านสุขภาวะทางปัญญา ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า มีการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม มีการดูแลจิตใจและการใช้เทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัย มีการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และมีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักสุขภาวะทางปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุชาติ วงศ์สืบชาติ (2554) และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูประกาศสิริธรรม (เกษม สุวณโณ) (2560) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาวะในระดับปานกลางถึงดีและควรมีการใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในการดูแลสุขภาพ และยังสอดคล้องกับ

การวิจัยของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท) (2552) ที่พบว่า ในปัจจุบันพระสงฆ์มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดูแลสุขภาพจากโรควิถีชีวิต เช่น โรคเบาหวาน และโรคมะเร็ง โดยการปรับพฤติกรรมและการฝึกจิตภาวนา

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยที่ศึกษาจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงถึงการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา ราชนครินทร์ จังหวัดจันทบุรี ครอบคลุมหลัก 4 ด้าน ได้แก่

1. สุขภาวะทางกาย ควรจัดตารางปฏิบัติธรรมที่ยืดหยุ่น เพื่อไม่กระทบสุขภาพพร้อมดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น การควบคุมยุง ฝุ่น และเสียงรบกวน รวมถึงการติดตามการกินยาและสุขภาพโดยบุคลากรที่มีความรู้ทางสาธารณสุข

2. สุขภาวะทางจิต เจ้าหน้าที่ควรใส่ใจในความรู้สึกของผู้สูงอายุ โดยใช้คำพูดให้กำลังใจ และดูแลสภาพแวดล้อม เช่น อาหาร ที่พัก และความปลอดภัย เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี
3. สุขภาวะทางสังคม ส่งเสริมการปรับตัวในสังคม โดยการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและช่วยให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในศูนย์ เพื่อไม่รู้สึกเหงาหรือโดดเดี่ยว
4. สุขภาวะทางปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการดูแลสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ รวมถึงการปรับทัศนคติและการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายในการจัดทำคู่มือที่ชัดเจนและครอบคลุมเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุ โดยเน้นการปรับปรุงกิจกรรมให้ สอดคล้องกับบริบทของวัดและความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่
2. ควรสนับสนุนให้มีการจัดทำและพัฒนาแพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์ เช่น แผนที่ ดิจิทัลผ่าน Google Maps และเครื่องมืออื่น ๆ ที่ช่วยเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายขึ้นและมีความสะดวกใน การติดต่อ
3. ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการบริหารจัดการสุขภาวะองค์รวม เช่น การจัดตั้งกลุ่มไลน์สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละคอร์ส เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้สูงอายุและ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
4. ควรสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และความร่วมมือ โดยการจัดตั้งชมรม หรือหน่วยงานที่ดูแลสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุ รวมถึงการให้ความรู้ด้านสาธารณสุขและ พิจารณาจัดตั้งสถานีอนามัยเพื่อดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในศูนย์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดทำแผนโครงสร้างองค์กรบริหารและแผนพัฒนาศาสนสถานของวัดโดยให้ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาพิจารณ์ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทาง การพัฒนาที่เหมาะสม
2. ควรกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากศาสนสถานให้เหมาะสมกับภารกิจของวัด พร้อมทั้งมีการบังคับใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัด โดยการดำเนินมาตรการทางวินัยกับผู้ที่ไม่เมต ข้อตกลงหรือกระทำผิดกฎระเบียบ
3. ควรจัดทำโครงการพัฒนาการบริหารจัดการสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุโดยกำหนด แผนระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ควรปรับปรุงกฎระเบียบให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรรวมและกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายหรือสร้างความเสียหายให้กับศูนย์และดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

5. ควรจัดตั้งคณะทำงานและหน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินโครงการอบรมด้านการพัฒนาการบริหารจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุ โดยมีการอนุรักษ์ศาสนสถานให้มีความมั่นคง แข็งแรง และมีความสะอาดตามมาตรฐานที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสุขภาวะแบบองค์กรรวมของผู้สูงอายุในวัดต่าง ๆ ของจังหวัดจันทบุรี โดยสำรวจความคิดเห็นของคณะสงฆ์และประชาชนรวมถึงวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนา

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบสุขภาวะแบบองค์กรรวมของผู้สูงอายุในองค์กรอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาในอนาคตให้เหมาะสมกับบริบทของวัด

3. ควรศึกษางานวิจัยด้านการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของวัดต่าง ๆ เพื่อยกระดับวัดให้เป็นต้นแบบของจังหวัดจันทบุรีในการพัฒนาศาสนสถานและการบริหารจัดการสุขภาวะของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- เชษฐิณี มหาวีเชียร. (2563). ปัจจัยด้านสุขภาวะและด้านคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุในเขตอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธัญรัตน์ ภูษงค์ชัย และคณะ. (2567). การศึกษาระดับสุขภาวะแบบองค์กรรวมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 18(1), 296-310.
- พระครูชัยพัฒนานุกุล (ธนพรจุฑ์ ชยน์โต). (2560). ศึกษาแบบการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอกาบัง จังหวัดเชียงราย วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโณ. (2557). การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูประภากรสิริธรรม (เกษม สุวณโณ). (2560). การศึกษาสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตชุมชนท่าอิฐ วัดแสงสิริธรรม ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์

พุทธศาสนตรุณฐิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์). (2556). รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรุณฐิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท). (2552). การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิตพฤติกรรมสุขภาพและการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรุณฐิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากังวาล ธีรธมโม. (2557). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรุณฐิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิน สุทิน. (2556). การบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 1 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรุณฐิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอรุณชัย สกลสุภาภรณ์. (2541). บทบาทพระสงฆ์ที่สงเคราะห์เด็กนักเรียนที่พักอาศัยอยู่ในวัดเขตจังหวัดอ่างทอง (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุชาติ วงศ์สืบชาติ. (2554). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และวัดปากน้ำภาษีเจริญ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนไทย
: การสังเคราะห์งานวิจัย*
DIGITAL TRANSFORMATION OF THAI COMMUNITY ENTERPRISES
: RESEARCH SYNTHESIS

สุธิดา แจ้งประจักษ์

Suthida Changprachak

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University

Corresponding Author E-mail: suthida@buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสังเคราะห์วิจัย และวิเคราะห์เนื้อหา เก็บรวบรวมข้อมูลจากบทความวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเผยแพร่ในวารสารที่อยู่ในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดได้จำนวน 73 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล แบ่งเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1. ด้านเทคโนโลยี วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น โซเชียลมีเดีย เฟซบุ๊ก ไลน์ และระบบชำระเงินดิจิทัล แต่การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ และระบบอัตโนมัติ ไม่แพร่หลาย เนื่องจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมด้านทักษะ 2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน แม้ว่าบางกลุ่มจะนำระบบดิจิทัลมาใช้ เช่น ระบบบริหารสินค้าคงคลัง และระบบข้อมูลสารสนเทศ แต่ส่วนใหญ่ยังคงใช้กระบวนการแบบดั้งเดิม ขาดฐานข้อมูลที่เป็นระบบ และมีข้อจำกัดในการบูรณาการเทคโนโลยี 3. ด้านลูกค้าและตลาด มีการใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล เช่น การโฆษณาและการสื่อสารกับลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์ และการตลาดเชิงอิทธิพล แต่การตลาดเชิงเนื้อหาขาดประสิทธิภาพ มีการแข่งขันสูง 4. ด้านรูปแบบธุรกิจ ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิม มีเพียงบางส่วนใช้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการผสมผสานช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ 5. ด้านบุคลากรและองค์ความรู้ ผู้นำตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี แต่สมาชิกส่วนใหญ่มีทักษะดิจิทัลในระดับพื้นฐาน

และมีความรู้ด้านการจัดการธุรกิจออนไลน์จำกัด ปัจจัยขับเคลื่อน คือ การสนับสนุนจากภาครัฐ ความต้องการตลาด และการมีส่วนร่วมของสมาชิก สรุปได้ว่า การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนเผชิญความท้าทาย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะดิจิทัล และการบูรณาการเทคโนโลยีกับกระบวนการธุรกิจ การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถปรับตัวและเติบโตในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย; วิสาหกิจชุมชน; การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล; การตลาดดิจิทัล; รูปแบบธุรกิจดิจิทัล

Abstract

This research article aims to synthesize knowledge regarding the digital transformation of Thai community enterprises. It is a qualitative study employing research synthesis and content analysis methods. Data were collected from research articles on the digital transformation of community enterprises published in journals listed in the Thai Journals Online (ThaiJO) database starting from 2017 to 2024. A total of 73 articles were selected based on predetermined criteria.

The research findings indicate that community enterprises are in the early stages of digital transformation, which can be categorized into five key aspects: 1. Technology Most community enterprises utilize basic technologies such as social media (Facebook, Line) and digital payment systems (QR Code). However, the adoption of advanced technologies, such as artificial intelligence (AI) and automation, remains limited due to infrastructure constraints and a lack of digital skills. 2. Operational Processes While some groups have adopted digital systems such as inventory management and information systems, the majority still rely on traditional processes, lack systematic databases, and face challenges in integrating technology. 3. Customers and Market Digital marketing strategies, including online advertising, customer relationship through online platforms, and influencer marketing, have been adopted. However, content marketing remains ineffective, and competition in the online market is high. 4. Business Model While most community enterprises operate using traditional business models, only a few have adapted by utilizing e-commerce platforms and integrating online and offline channels. 5. Personnel and Knowledge While business leaders recognize the importance of technology, most members possess only basic digital skills and

have limited knowledge of online business management. Driving factors include government support, market demand, and Participation in community enterprises. In conclusion, the digital transformation of community enterprises faces several challenges, particularly in infrastructure, digital skills, and the integration of technology into business processes. Government support and involvement from relevant organizations play a crucial role in enhancing the proficiencies of community enterprises, enabling them to adapt and grow sustainably in the digital era.

Keywords: Research Synthesis; Community Enterprises; Digital Transformation; Digital Marketing; Digital Business Model

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็วในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินธุรกิจในทุกระดับรวมถึงวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย การปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลจึงเป็นทั้งความท้าทายและโอกาสสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคและรูปแบบการแข่งขันทางธุรกิจที่แตกต่างไปจากเดิม (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งเป็นโมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2566) โดยวิสาหกิจชุมชนถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว ผ่านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการในท้องถิ่น การสร้างนวัตกรรมบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า ในปี พ.ศ. 2567 วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการอนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำนวน 73,469 แห่ง ซึ่งมีวิสาหกิจชุมชนประเมินศักยภาพ 66,052 แห่ง อยู่ในระดับดี 27,541 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 37.49 ระดับปานกลาง 28,867 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 39.29 ระดับปรับปรุง 9,644 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 13.13 โดยมีการประเมินทั้งในส่วนของการบริหารวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการความรู้และข้อมูล การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การจัดการสินค้าหรือบริการ การประเมินผลลัพธ์ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนยังคงใช้วิธีการดำเนินธุรกิจแบบดั้งเดิม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567) อย่างไรก็ตาม สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2564) ระบุว่าวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากยังคงประสบปัญหาหลายด้าน เช่นการเข้าถึงตลาด การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยี แม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาในหลายมิติ

เช่น การอบรมด้านเทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์ การสนับสนุนเงินทุน และการพัฒนาศักยภาพสมาชิก แต่ยังคงมีความท้าทายที่ต้องเร่งแก้ไข เช่น ความไม่สม่ำเสมอของคุณภาพสินค้า การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาดดิจิทัล และข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันและการเติบโตของวิสาหกิจชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญกับความท้าทายในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลอย่างมาก

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถแข่งขันได้ในยุคดิจิทัล Matt et al. (2015) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ว่าเป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เปลี่ยนแปลงกระบวนการหลักทางธุรกิจรวมถึงผลิตภัณฑ์ โครงสร้างองค์กร และแนวทางการบริหารเพื่อสร้างคุณค่าใหม่ในมิติของโมเดลธุรกิจและการตอบสนองต่อลูกค้า นอกจากนี้ Vial (2019) ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านนี้เป็นผลจากความจำเป็นในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปและการแข่งขันทางการตลาด จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีมาเป็นพื้นฐานในการทำธุรกิจให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของธุรกิจแบบดั้งเดิมสู่แพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งนี้ Berman (2012) ระบุว่าโมเดลธุรกิจดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อตลาด ขณะที่ Westerman et al. (2014) อธิบายว่า การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทำงานและทักษะบุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลได้ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลจะครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านลูกค้าและตลาด ด้านรูปแบบธุรกิจ ด้านบุคลากรและองค์ความรู้

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนโดยใช้วิธีสังเคราะห์วิจัย (Research Synthesis) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลจากบทความวิจัยที่เผยแพร่ในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online-ThaiJO) ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านลูกค้าและตลาด ด้านรูปแบบธุรกิจ และด้านบุคลากรและองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติการและเชิงนโยบายในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนโดยใช้วิธีสังเคราะห์งานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารเพื่อสังเคราะห์บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนไทยในยุคดิจิทัล

2. แหล่งที่มาของข้อมูลทุติยภูมิ และเกณฑ์ในการคัดเลือก

ผู้วิจัยได้ค้นหาเอกสารระดับทุติยภูมิที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย ได้แก่ บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนและดิจิทัลที่มีการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่ปรากฏในรูปของไฟล์ดิจิทัลจากระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online - ThaiJO) ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2567 เนื่องจากเป็นปีที่มีการเริ่มต้นใช้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ทั้งนี้ได้กำหนดคำสำคัญในการค้นหาคำบทความวิจัย คือ วิสาหกิจชุมชน ดิจิทัล และเทคโนโลยี ได้จำนวนทั้งสิ้น 90 เรื่อง หลังจากนั้นได้คัดเลือกบทความวิจัยจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในยุคดิจิทัล มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และมีเนื้อหาครบถ้วนเพียงพอต่อการสังเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวนทั้งสิ้น 73 บทความ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ที่ใช้เป็นข้อมูลในการสังเคราะห์งานวิจัย มีรายละเอียด คือ ปีที่ตีพิมพ์เผยแพร่ รูปแบบการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา กรอบแนวคิดที่ใช้การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผลการวิจัยที่ค้นพบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยจากเอกสารครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากบทความวิจัยที่ปรากฏในรูปของไฟล์ดิจิทัลจากระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online -ThaiJO) ระหว่างปีพ.ศ. 2560-2567

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ใช้การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) โดยใช้วิธีการสังเคราะห์วิจัย (Research Synthesis) เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน โดยการแยกประเภทขององค์ความรู้ จัดกลุ่มของข้อมูล และเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล แนวคิดวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Data Analysis) แบ่งออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ การปรับตัวด้านเทคโนโลยี ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านลูกค้าและตลาด ด้านรูปแบบธุรกิจ ด้านบุคลากรและองค์ความรู้

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนไทย แบ่งเป็น 5 ด้านหลัก มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านเทคโนโลยี (Technology) พบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่นำเทคโนโลยีพื้นฐานมาใช้ปรับปรุงกระบวนการทำงาน หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจโดยมุ่งเน้นการพัฒนาการตลาดดิจิทัล การเพิ่มช่องทางโซเชียลมีเดียในการทำตลาด เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) เว็บไซต์ (Website) นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนได้ใช้ระบบชำระเงินดิจิทัล (QR Code) มาปรับใช้ช่วยเพิ่มความสะดวกในการทำธุรกรรม อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบอัตโนมัติและการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ยังไม่แพร่หลาย

ข้อจำกัดเปลี่ยนผ่านด้านเทคโนโลยี คือ วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีได้เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลไม่เพียงพอ เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง หรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังขาดการบูรณาการเทคโนโลยีกับระบบเดิม รวมทั้งไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ไม่เต็มประสิทธิภาพ แม้มีการใช้สมาร์ตโฟนหรือแพลตฟอร์มอย่าง เฟซบุ๊ก (Facebook) และ ไลน์ (Line) แต่ไม่สามารถเพิ่มยอดขายได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Operational Processes) พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพหรือสามารถรองรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไม่มากนัก วิสาหกิจชุมชนยังใช้กระบวนการแบบดั้งเดิม เช่น การขายหน้าร้านหรือปากต่อปากมากกว่าการใช้ระบบดิจิทัล จากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมการตลาด การเงิน และการบริหารข้อมูล ทำให้เริ่มใช้ระบบการจัดการสินค้าคงคลังแบบดิจิทัล มีการบริหารจัดการข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสินค้า การปรับปรุงรายการสั่งซื้อ ชำระเงิน สั่งสินค้า การรีวิวสินค้าและองค์ความรู้ของสินค้า การแสดงรายงาน แต่ยังคงขาดระบบฐานข้อมูลสินค้าหรือลูกค้าทำให้การจัดการข้อมูลยังไม่เป็นระบบ อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนบางแห่งมีการพัฒนากระบวนการด้านการตลาดโดยใช้การตลาดดิจิทัล เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ไยถัญง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้าสู่แพลตฟอร์มเอสเอ็มอี โอท็อป ฟินเวอร์ SMEs-OTOP FINVER ที่เป็นการรวบรวมร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อการขายสินค้าออนไลน์เป็นระบบการตลาดมหาชน นอกจากนี้บางวิสาหกิจชุมชนได้ผสมผสานกระบวนการดำเนินงานระหว่างแพลตฟอร์มออนไลน์และออฟไลน์ คือ ใช้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) และระบบสั่งซื้อออนไลน์ แต่การรับสินค้าใช้ระบบออฟไลน์แบบการรับสินค้าหน้าร้าน

ข้อจำกัดด้านกระบวนการ คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการยังมีจำกัดและไม่แพร่หลาย เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนค่อย ๆ ปรับตัวจึงทำให้กระบวนการทำงานเพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ยังไม่ทันต่อการแข่งขัน

3. ด้านลูกค้าและตลาด (Customers and Market) พบว่า ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนเริ่มใช้เทคโนโลยีและกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลในการเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ต้องการซื้อสินค้าทางออนไลน์ รวมทั้งการดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ และรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าเก่า โดยวิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้ทำการตลาดด้วยการพัฒนาเนื้อหาทางดิจิทัล หรือการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) ผ่านการเล่าเรื่องเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การออกแบบโลโก้ สร้างสื่อวีดิทัศน์ อินโฟกราฟิก การตลาดเชิงอิทธิพล (Influencer Marketing) การนำเสนอและการทำโฆษณาออนไลน์ การสร้างคอนเทนต์โพสต์ลงหน้าเพจ เพื่อโฆษณามีการประชาสัมพันธ์ให้สินค้าได้รู้จักในวงกว้างผ่านการใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคม (Social Media) เช่น Facebook Line Official Instagram Shopee Lazada นอกจากนี้ยังใช้เป็นช่องทางหลักในการสร้างการสื่อสารเพื่อความสัมพันธ์กับลูกค้า เห็นได้ว่าการพัฒนาแชทบอท (Chatbot) และระบบจัดการเนื้อหาแบบเรียลไทม์ช่วยให้การสื่อสารกับลูกค้าดีขึ้น

ข้อจำกัดด้านลูกค้าและการตลาดคือ การนำเสนอสินค้าผ่านสื่อดิจิทัล เช่น รูปภาพหรือเนื้อหา ยังไม่น่าสนใจเพียงพอ อีกทั้งการแข่งขันทางการตลาดที่สูงส่งผลให้สินค้าท้องถิ่นเผชิญคู่แข่งจำนวนมากในตลาดดิจิทัล และขาดกลยุทธ์ดึงดูดลูกค้าผ่านช่องทางดิจิทัล

4. ด้านรูปแบบธุรกิจ (Business Model) พบว่า ส่วนใหญ่วิสาหกิจชุมชนเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลโดยการใช้รูปแบบแพลตฟอร์ม (Platform Business Model) ที่เชื่อมโยงผู้ให้บริการและผู้ซื้อ เช่น Facebook Marketplace Shopee Lazada เป็นช่องทางหลัก โดยมีการพัฒนาแพลตฟอร์มเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) สำหรับสินค้าชุมชน ในขณะที่บางส่วนอยู่เริ่มปรับตัวด้วยการผสมผสานรูปแบบธุรกิจระหว่างรูปแบบแพลตฟอร์มและรูปแบบออฟไลน์ คือ ใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียในการสื่อสารกับลูกค้า เช่น สั่งของ รีวิวสินค้า แต่จำหน่าย ชำระเงิน และรับสินค้า แบบออฟไลน์ โดยการโทรศัพท์ หรือเข้ามารับสินค้าที่ร้านด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามวิสาหกิจบางกลุ่มได้มีการพัฒนาโมเดลธุรกิจดิจิทัลใหม่ ๆ เช่น การขายผ่านการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) หรือการสร้างแบรนด์ออนไลน์ ข้อจำกัดคือ วิสาหกิจบางกลุ่มยังคงรูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิม คือ ยังเน้นการขายแบบออฟไลน์ เช่น ออกบูธงานแสดงสินค้า โฆษณาและประชาสัมพันธ์ ณ จุดขาย เป็นต้น

5. ด้านบุคลากรและองค์ความรู้ (Personnel and Knowledge) พบว่า ผู้นำตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี มีการยอมรับนวัตกรรมและมีความพร้อมปรับตัวด้านเทคโนโลยี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีทักษะดิจิทัลในระดับพื้นฐาน เช่น การใช้สมาร์ทโฟนหรือสื่อสังคม ยังไม่เพียงพอสำหรับการจัดการร้านค้าออนไลน์หรือการตลาดดิจิทัลในระดับสูง ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาบุคลากรและองค์ความรู้ให้แก่

วิสาหกิจชุมชนผ่านโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับ การสร้างเนื้อหาดิจิทัล การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ฝึกอบรมให้มีระบบพี่เลี้ยงในชุมชน (Digital Mentor) เช่น การพัฒนาด้านการตลาดดิจิทัลส่งให้ชุมชนพัฒนาทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล 4 ประเภท ได้แก่ เว็บไซต์ สื่อสังคม วิดีโอ อินโฟกราฟิก อย่างไรก็ตามข้อจำกัดด้านความรู้ คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุขาดทักษะพื้นฐานด้านดิจิทัล เช่น การถ่ายภาพสินค้า หรือการจัดการร้านค้าออนไลน์

นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการให้ความรู้ และพัฒนาความสามารถของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนากระบวนการวิสาหกิจชุมชน เช่น การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการโฆษณา การใช้ช่องทางออนไลน์ในการขาย เป็นต้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ได้ส่งผลให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย พบว่าวิสาหกิจชุมชนไทยมีการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลอยู่ในระยะเริ่มต้น ทั้งด้านเทคโนโลยี ด้านกระบวนการดำเนินการ ด้านลูกค้าและการตลาด ด้านรูปแบบธุรกิจ และด้านบุคลากรและองค์ความรู้ มีการเผชิญกับปัจจัยขับเคลื่อนและความท้าทายหลากหลายประการ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านสู่ทางดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนไทย 5 ด้าน

1.1 ด้านเทคโนโลยี วิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยมีการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานมาใช้ในการกระบวนการดำเนินงานสอดคล้องงานวิจัยของรุ่งลักษณ์ ดีแจ่ม และเจน จันทรสภาเสน (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาดิจิทัลมาร์เก็ตติ้งผลิตภัณฑ์เมล็ดพันธุ์วิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิจิตรระบุว่าผู้ประกอบการและผู้บริโภคให้ความสำคัญกับช่องทางดิจิทัล เช่น Facebook ในการตัดสินใจซื้อ-ขาย อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบอัตโนมัติ ยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และการขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัย ซึ่งตรงกับการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดดิจิทัลของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพชรพิน ในจังหวัดสุพรรณบุรีของพิมลวรรณ เกตพันธ์ และสันติ ศรีสวนแดง (2565) ที่ชี้ว่าโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Westerman et al. (2014) ยังย้ำว่าการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทำงานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนยังทำได้ไม่เต็มที่

1.2 ด้านกระบวนการ กระบวนการทำงานของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาวิธีการแบบดั้งเดิม เช่น การขายหน้าร้านและการบันทึกข้อมูลด้วยมือ แม้ว่าบางกลุ่มจะเริ่มนำระบบดิจิทัลมาใช้ แต่ยังมีจำกัดในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของกลุ่มวิสาหกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพการใช้งานนวัตกรรมดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ในจังหวัดปราจีนบุรีของสนิทเดช จินตนา และสุพิศ บุญลาภ (2564) ที่พบว่าศักยภาพการใช้งานนวัตกรรมดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรีอยู่ในระดับปานกลาง การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี หรือการใช้งานแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ยังอยู่ในระดับน้อย

1.3 ด้านลูกค้าและตลาด วิสาหกิจชุมชนเริ่มพัฒนาช่องทางการตลาดดิจิทัล โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดีย เพื่อเข้าถึงลูกค้าใหม่และรักษาลูกค้าเดิม ถือเป็น การพัฒนากลยุทธ์ลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) แต่คอนเทนต์ทางการตลาดยังไม่สามารถดึงดูดลูกค้า ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการนำเสนอสินค้าผ่านสื่อดิจิทัล เช่น รูปภาพหรือเนื้อหา ยังขาดความน่าสนใจ ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายโดยใช้การตลาด ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อม อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ของเขมิกา ธนธำรงกุล และคณะ (2567) ระบุว่า การขาดทักษะการตลาดดิจิทัลและเจ้าหน้าที่เฉพาะทางเป็นปัญหาหลัก นอกจากนี้การแข่งขันในตลาดดิจิทัลที่สูงยังทำให้สินค้าท้องถิ่นเผชิญกับคู่แข่งจำนวนมาก สอดรับกับงานวิจัยของณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร (2565) เรื่องความพึงพอใจของ GenX และ GenY ต่อการจัดการการตลาดดิจิทัล วิสาหกิจชุมชนข้าวพระคุณแม่ พบว่า การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น QR Code และ Page Facebook ช่วยเพิ่มการรับรู้ แต่ยังต้องปรับปรุงกลยุทธ์ให้เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ Berman (2012) ยังชี้ว่าโมเดลธุรกิจดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ในการตอบสนองต่อตลาด แต่จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่ชัดเจน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนยังขาดแคลน

1.4 ด้านรูปแบบธุรกิจ วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังคงใช้รูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิม เช่น การขายหน้าร้านหรือออกบูธ เริ่มมีการพัฒนาโมเดลธุรกิจดิจิทัลใหม่ๆ เช่น การขายผ่าน แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซอย่าง Shopee หรือ Lazada อย่างเต็มรูปแบบ สอดคล้องกับ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร และรุ่งทิพา ชูทอง (2565) ได้ข้อค้นพบในจากงานวิจัยเรื่อง การจัดการ ตลาดดิจิทัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทัพหลวง กะละแมลุงพร ตำบลทัพหลวง อำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม ว่าการพัฒนาเพจ Facebook และ QR Code ช่วยเพิ่มความสะดวกในการสั่งซื้อ แต่ช่องทางการขายยังพึ่งพาวิธีดั้งเดิมเป็นหลัก มีเพียงบางกลุ่มที่เริ่มปรับตัว ดังงานวิจัยของ รุจิกาญจน์ สานนท์และณฐมน บัวพรหมมี (2567) เรื่องการพัฒนาขีดความสามารถทางการตลาด ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดด้วยการตลาดดิจิทัลและการสื่อสารทางการตลาด พบว่า การพัฒนาการตลาดดิจิทัลและเครื่องมือสื่อสาร เช่น Facebook Fan Page ที่พัฒนาขึ้น ทำให้เกิดการตลาดแบบไร้รอยต่อ คือ การผสมผสานระหว่างการตลาดแบบออฟไลน์และ ออนไลน์ โดยผู้บริโภคหรือลูกค้าได้เข้ามามีส่วนร่วมกับ Facebook Fan Page แต่เมื่อมีการ ตัดสินใจซื้อสินค้าจะดำเนินการผ่านระบบ Offline โดยการโทรศัพท์ หรือเข้ามารับสินค้าที่ร้าน ด้วยตนเอง ตรงกับ Matt et al. (2015) ระบุว่า การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลควรสร้างคุณค่าใหม่ ผ่านโมเดลธุรกิจซึ่งวิสาหกิจชุมชนยังต้องพัฒนาเพิ่มเติมในด้านนี้

1.5 ด้านบุคลากรและองค์ความรู้ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีทักษะดิจิทัลพื้นฐาน เช่น การใช้สมาร์ทโฟนและโซเชียลมีเดีย แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการจัดการร้านค้าออนไลน์หรือ

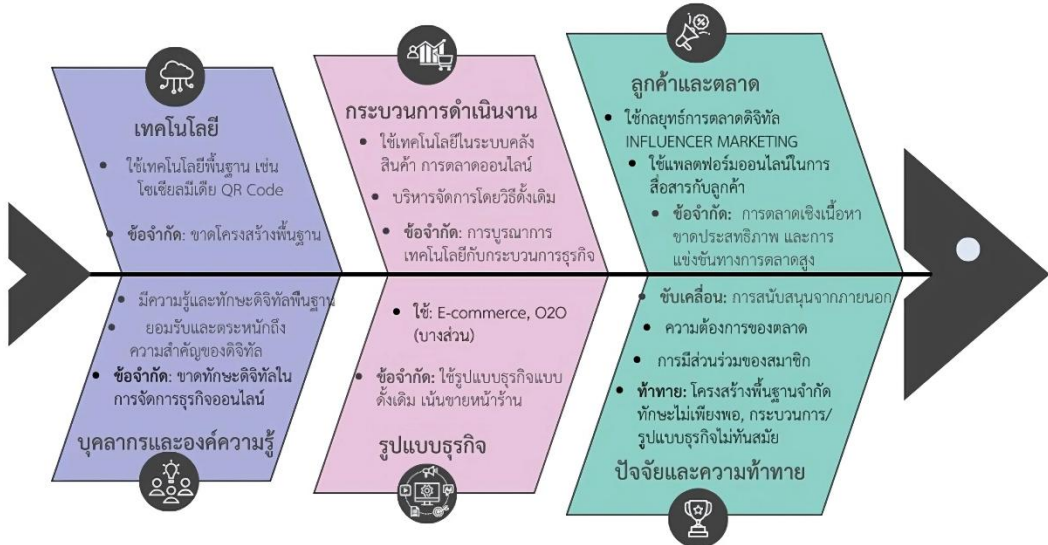
การตลาดดิจิทัลขั้นสูง ตรงกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพการใช้งานนวัตกรรมดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรีของสนิทดะจินตนา และสุพิศ บุญลาภ (2564) พบว่า ศักยภาพการใช้งานนวัตกรรมดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง และการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐช่วยเพิ่มทักษะได้บ้าง งานวิจัยของฉนวนนท์ ปิ่นเสมอและทิชากร เกษรบัว (2565) ที่ศึกษาการส่งเสริมการตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) พบว่า การฝึกอบรมช่วยยกความรู้จากระดับปานกลางสู่ระดับมาก แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ขาดทักษะพื้นฐาน เช่น การถ่ายภาพสินค้า

2. ปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Driving Factors) ของวิสาหกิจชุมชน คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เช่น การฝึกอบรมหรือเงินทุน ช่วยผลักดันการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ การจัดโครงการฝึกอบรมให้สมาชิกวิสาหกิจเพื่อพัฒนาความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ การขยายตลาดผ่านดิจิทัล โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook Line เป็นต้น รวมทั้งความต้องการของตลาดความต้องการสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนปรับตัวในการพัฒนาตลาดดิจิทัล และปัจจัยสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความร่วมมือในชุมชนและเครือข่ายที่ช่วยพัฒนาระบบการและโมเดลธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของตรีกาล เมฆบริบูรณ์และนิวัติ จันทราช (2567) เรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสามารถของผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกษตรแปรรูปในประเทศไทย พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ของผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถและผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. ความท้าทายของวิสาหกิจชุมชนไทยในยุคดิจิทัล วิสาหกิจชุมชนไทยเผชิญความท้าทายในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลจากการขาดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและอุปกรณ์ทันสมัย ซึ่งจำกัดการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงอย่าง AI รวมถึงข้อจำกัดด้านทักษะและความรู้ทางด้านเทคโนโลยีขั้นสูงของสมาชิก ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพัฒนารูปแบบการค้าแบบดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการร้านค้าออนไลน์ นอกจากนี้ ยังขาดการบูรณาการเทคโนโลยีในกระบวนการธุรกิจ กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนยังคงกระบวนการและโมเดลธุรกิจยังพึ่งพิงวิธีดั้งเดิม ขาดฐานข้อมูลที่เป็นระบบและการพัฒนา E-commerce อย่างสมบูรณ์ ส่วนการตลาดดิจิทัลเผชิญกับความท้าทายในการแข่งขันทางการตลาดที่สูงและความสามารถในการพัฒนาเนื้อหาทางการตลาดที่น่าสนใจ ความท้าทายเหล่านี้ยืนยันแนวคิดของ Matt et al. (2015) และ Vial (2019) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลต้องอาศัยการบูรณาการเทคโนโลยี กระบวนการและทักษะดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนไทยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านเทคโนโลยี 2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน 3. ด้านลูกค้าและตลาด 4. ด้านรูปแบบธุรกิจ และ 5. ด้านบุคลากรและองค์ความรู้ ซึ่งการมีเปลี่ยนแปลงผ่านสู่ดิจิทัลอยู่ในระยะเริ่มต้น เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเริ่มใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ไม่ซับซ้อนมากในการทำงาน ซึ่งสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยี เช่น ช่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลราคาประหยัดให้วิสาหกิจชุมชน เพื่อลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีขั้นสูง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

วิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาทักษะพื้นฐาน เช่น การถ่ายภาพสินค้า การจัดการร้านค้าออนไลน์ และการใช้เครื่องมือโซเชียลมีเดีย โดยเน้นกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ขาดทักษะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรเน้นการศึกษาเชิงลึกหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในบริบทเฉพาะของวิสาหกิจชุมชนแต่ละประเภท เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งติดตามและประเมินผลโครงการฝึกอบรมหรือการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อวัดผลกระทบต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). รายงานภาพรวมการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน. สืบค้น 2 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/ZXU2W>
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2566). *Thailand 4.0: โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน*. สืบค้น 14 ตุลาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/9vpiW>
- เขมิกา ธนธำรงกุล และคณะ. (2567). การพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายโดยใช้การตลาดดิจิทัลของ วิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อม อำเภอสนักำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์*, 20(1), 1-14.
- ณานนท์ ปิ่นเสม และทิชากรเกษรบัว. (2565). การส่งเสริมการทำตลาดดิจิทัลของผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC). *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 16(3), 75-88.
- ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร และรุ่งทิwa ชูทอง. (2565). การจัดการตลาดดิจิทัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ท้าพลวง กะละแมลงพร ตำบลท้าวพลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาการ จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 4(3), 1-16.
- ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2565). ความพึงพอใจของ GenX และ GenY ต่อการจัดการการตลาด ดิจิทัล วิสาหกิจชุมชนข้าวพระคุณแม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 5(1), 30-45.
- ตรีกาล เมฆบริบูรณ์ และนิวัติ จันทราช (2567). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสามารถ ของผู้ประกอบการและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกษตรแปรรูปในประเทศไทย. *วารสารนักบริหาร*, 44(2), 85-102.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). *พฤติกรรมกรรมการบริโภคยุคใหม่กับความท้าทายปรับตัวของ ธุรกิจ*. สืบค้น 2 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/rujf6>
- พิมลวรรณ เกตพันธ์ และสันติ ศรีสวนแดง. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการตลาด ดิจิทัลของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเฟรชฟีน ในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 16(3), 107-118.
- รุ่งลักษณ์ ดิแจ่ม และเจน จันทรสุภาเสน. (2564). การพัฒนาดิจิทัลมาร์เก็ตติ้งผลิตภัณฑ์เมล็ด บัววิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิจิตร. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 202-215.
- รุจิภาณูจน์ สานนท์ และณฐมน บัวพรมมี. (2567). การพัฒนาขีดความสามารถทางการตลาด ของธุรกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดด้วยการตลาดดิจิทัลและการสื่อสารทาง การตลาด. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 10(1), 173-185.

- สนิทเดช จินตนา และสุพิศ บุญลาภ. (2564). การศึกษาศักยภาพการใช้งานนวัตกรรมดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 23(1), 15-30.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมการเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- Berman, S. J. (2012). Digital transformation: Opportunities to create new business models. *Strategy & Leadership*, 40(2), 16-24.
- Matt, C. et al. (2015). Digital transformation strategies. *Business & Information Systems Engineering*, 57(5), 339-343.
- Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118-144.
- Westerman, G. et al. (2014). *Leading digital: Turning technology into business transformation*. Brighton, Massachusetts: Harvard Business Review Press.

แนวทางในการรับรู้ และปรับตัว ทางการเมืองยุคปัญญาประดิษฐ์ของเยาวชน^{*}

GUIDELINES FOR YOUTH AWARENESS AND POLITICAL ADJUSTMENT IN THE ARTIFICIAL INTELLIGENCE ERA

สุปัด ทองอินทร์, พระครูปลัดพวงศรณ์ ธมมวโร, พระกิตติพงษ์ กิตติวิโส

Suphad Thongintr, Phrakhrupalad Phongsakorn Dhammavaro, Phra Kittiphong Kittiwongso

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: tonginsupad67@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์มีผลต่อการเมือง และเยาวชนติดอยู่ในวังวนของโลกดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นสื่อโซเชียลต่าง ๆ รวมไปถึงเกมออนไลน์ และการเมืองในยุคดิจิทัลที่บิดเบือนความคิดของเยาวชนหลงอยู่ในโลกเสมือนจริง หรือโลกออนไลน์ โดยส่งผลให้เยาวชนนั้นติดอยู่กับโลกนั้นโดยไม่ได้สนใจในการศึกษา และวัฒนธรรมของท้องถิ่นรูปแบบเดิม การเสพติดโลกออนไลน์นี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่ยังทำให้เยาวชนขาดทักษะในการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ในโลกจริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเติบโตทางสังคมและอาชีพในอนาคต การตระหนักถึงผลกระทบเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง ปัญญาประดิษฐ์ และเยาวชน โดยเน้นการสำรวจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสามปัจจัยนี้ ผลการศึกษาพบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลของเยาวชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อมีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกเขา นอกจากนี้ การเมืองยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนานโยบายและการกำกับดูแลการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในสังคม การศึกษานี้สรุปว่า การเมือง ปัญญาประดิษฐ์ และเยาวชนมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและส่งผลต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ การเข้าใจความสัมพันธ์นี้จะช่วยให้เราสามารถพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การเมือง; เยาวชน; ยุคปัญญาประดิษฐ์

^{*}Received February 4, 2025; Revised February 27, 2025; Accepted March 8, 2025

Abstract

This article presents the impact of AI on politics and youths are trapped in the digital world, whether it is social media, online games, and politics in the digital age that distorts the minds of youths, causing them to be lost in the virtual world or the online world, causing youths to be stuck in that world without being interested in education and local culture in the original form. This addiction to the online world not only affects learning and local culture, but also causes youths to lack the skills to communicate and build relationships in the real world, which is important for future social and career growth. It is therefore necessary to be aware of these impacts. This study focuses on analyzing the relationship between politics, AI, and youth, focusing on exploring the impacts resulting from the interaction between these three factors. The results of the study found that AI plays a significant role in changing the way youths communicate and access information, which affects their political participation. In addition, politics also influences the development of policies and the supervision of the use of AI in society. The study concludes that politics, AI, and youth have a complex relationship and significantly affect each other. Understanding this relationship will help us to develop appropriate policies and strategies to promote youth political participation in the digital age.

Keywords: Politics; Youth; The Ara of Artificial Intelligence

บทนำ

ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การเมืองและการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โลกดิจิทัลที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ AI มีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสาร เยาวชนในยุคนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นในสังคม บทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางทางการเมืองและการบริหารประเทศ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีที่เยาวชนมีส่วนร่วมและรับรู้ข่าวสารทางการเมือง AI ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้งาน สร้างเนื้อหาที่ตรงเป้าหมาย และแม้แต่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของสาธารณชน (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2539)

ปัจจุบันของการเมืองไทยเยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์ได้กลายเป็นพลังที่สำคัญ การปรากฏตัวของเทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียได้เปลี่ยนวิธีที่คนหนุ่มสาวมีส่วนร่วม

ในประเด็นทางการเมือง ทำให้พวกเขาสามารถแสดงความคิดเห็นและระมัดระวังเพื่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เคย การเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ แต่ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งในกระบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียกร้องให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบจากผู้มีอำนาจการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นของเยาวชนในเมืองไทยสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มทั่วโลกที่คนหนุ่มสาวใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้แน่ใจว่าได้ยินเสียงของพวกเขา และมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจการเคลื่อนไหวของเยาวชนในประเทศไทยจึงไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองต่อสถานการณ์ภายในประเทศ แต่ยังเชื่อมโยงกับกระแสโลกที่คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดอนาคตทางการเมืองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2546) ปัจจุบันปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางทางการเมืองและการบริหารประเทศ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีที่เยาวชนมีส่วนร่วมและรับรู้ข่าวสารทางการเมือง AI ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้งาน สร้างเนื้อหาที่ตรงเป้าหมาย และแม้แต่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของสาธารณชน การผสมผสานรวมของ AI ในกระบวนการทางการเมืองทำให้เกิดคำถามทางจริยธรรมที่สำคัญเกี่ยวกับความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และศักยภาพในการจัดการทำให้จำเป็นต้องตรวจสอบผลกระทบต่อนโยบายประชาธิปไตยอย่างรอบคอบ การผสมผสานรวมของ AI ในกระบวนการทางการเมืองทำให้เกิดความกังวลที่สำคัญเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการและข้อมูลที่ผิดพลาด ทำให้จำเป็นต้องมีกรอบที่แข็งแกร่งเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรฐานจริยธรรมได้รับการยอมรับ การพัฒนาและการบังคับใช้กฎระเบียบที่เหมาะสมจะช่วยสร้างความมั่นใจว่าการใช้งาน AI ในทางการเมืองนั้นเป็นไปอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลเสียต่อประชาธิปไตย (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554)

ดังนั้น เยาวชนในปัจจุบันเติบโตมาในโลกดิจิทัลที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ AI มีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสาร เยาวชนในยุคนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการแสดงความคิดเห็นในสังคมดิจิทัลของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียช่วยให้พวกเขาสามารถแสดงความคิดเห็นของพวกเขาต่าง ๆ สร้างอนาคตของการกระทำในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ความสามารถในการระดมและเชื่อมต่อที่ไม่เคยมีมาก่อนนี้ทำให้เยาวชนสามารถท้าทายบรรทัดฐานดั้งเดิม สนับสนุนความยุติธรรมทางสังคม และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชุมชนของพวกเขาการมีส่วนร่วมของพวกเขาในขบวนการเหล่านี้ไม่เพียง แต่ช่วยให้พวกเขามีอำนาจเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความรู้สึกของความรับผิดชอบในการสนับสนุนประเด็นที่สำคัญที่สุด สร้างสังคมที่ครอบคลุมและเท่าเทียมกันมากขึ้นการเคลื่อนไหวเหล่านี้ยังช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำในอนาคต โดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในโลกยุคใหม่

บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ต่อการเมืองของเยาวชน

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัลความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากและทำนายแนวโน้มช่วยให้ผู้นำหนุ่มสาวสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูลและมีส่วนร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การรวมเข้ากับกลยุทธ์ทางการเมืองช่วยให้ผู้นำเยาวชนสามารถระดมการสนับสนุนมีส่วนร่วมในการสนทนาที่มีความหมายและสนับสนุนนโยบายที่ตอบสนองกับผู้เลือกตั้งของพวกเขา เทคโนโลยี AI ยังเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีความหลากหลายมากขึ้น

1. AI กับการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้ในแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและสื่อต่าง ๆ เพื่อคัดกรองและนำเสนอข้อมูลที่ตรงกับความสนใจของผู้ใช้ เทคโนโลยี AI สามารถสร้างเนื้อหาที่น่าเชื่อถือหรือบิดเบือนความจริง ทำให้เยาวชนอาจได้รับข้อมูลที่ผิดพลาดโดยไม่รู้ตัว

1.1 การคัดกรองและแนะนำเนื้อหา AI สามารถใช้เทคโนโลยี Machine Learning และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดกรองและแนะนำเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้ใช้ AI สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการเข้าชมและความสนใจของผู้ใช้ เพื่อเสนอข่าวสารและบทความที่ตรงกับความสนใจของพวกเขา

1.2 การสร้างเนื้อหาอัตโนมัติ AI สามารถสร้างเนื้อหาอัตโนมัติได้ เช่น ข่าวสั้น รายงานผลการแข่งขันกีฬา หรือสรุปเหตุการณ์สำคัญ การใช้ AI ในการสร้างเนื้อหาช่วยให้การกระจายข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความต่อเนื่อง

1.3 การแปลภาษา AI สามารถแปลภาษาได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำทำให้ข่าวสารและบทความสามารถถูกแปลและกระจายไปยังผู้ใช้ในภาษาต่าง ๆ ได้ การใช้ AI ในการแปลภาษาช่วยให้การกระจายข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความถูกต้อง

1.4 การตรวจสอบและกรองข่าวปลอม AI สามารถใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลและ Machine Learning เพื่อตรวจสอบและกรองข่าวปลอม การใช้ AI ในการตรวจสอบข่าวสารช่วยลดการแพร่กระจายของข่าวปลอมและข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ

AI จึงมีบทบาทสำคัญในการกระจายข้อมูลข่าวสาร โดยสามารถคัดกรองและแนะนำเนื้อหา สร้างเนื้อหาอัตโนมัติ แปลภาษา ตรวจสอบและกรองข่าวปลอม วิเคราะห์และวิจัยข้อมูล และสนทนาและตอบกลับอัตโนมัติ การใช้ AI ในการกระจายข้อมูลข่าวสารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการส่งข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ใช้ในอย่างแท้จริง

2. การแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่าน AI เยาวชนสามารถใช้ AI เป็นเครื่องมือในการสร้างเนื้อหาทางการเมือง เช่น บทความ โพสต์ หรือวิดีโอ ที่สะท้อนความคิดเห็นและแนวคิดของตนเอง อย่างไรก็ตาม AI ก็สามารถถูกใช้โดยกลุ่มอำนาจเพื่อควบคุมและ

กำกับกระแสดความคิดเห็นทางการเมือง ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อเสรีภาพในการแสดงออก (ธนา เขียวอัจฉริยะ, 2565)

2.1 การสร้างเนื้อหาและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง AI สามารถช่วยในการสร้างเนื้อหาทางการเมือง เช่น บทความ ความเห็น บทวิจารณ์ และวิดีโอ โดยใช้เทคโนโลยีการสร้างเนื้อหาอัตโนมัติ การสร้างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและมีคุณภาพช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2562)

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและแนวโน้มทางการเมือง AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และแนวโน้มทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกช่วยให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์และแนวโน้มทางการเมืองได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

2.3 การประสานงานและการจัดการการเคลื่อนไหวทางการเมือง AI ช่วยในการประสานงานและการจัดการกิจกรรมทางการเมือง เช่น การประท้วง การรณรงค์ การลงชื่อในแคมเปญออนไลน์ และการจัดการประชุม การใช้แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้ AI ช่วยให้การจัดการกิจกรรมเหล่านี้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (ธงชัย วินิจจะกุล, 2563)

2.4 การสร้างชุมชนและเครือข่ายสนับสนุน AI ช่วยในการสร้างชุมชนและเครือข่ายสนับสนุนที่มีความเข้มแข็ง การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้ AI ช่วยให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสนับสนุนกันและกันในการเคลื่อนไหวทางการเมือง การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งช่วยเพิ่มความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ดังนั้น การแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่าน AI เป็นกระบวนการที่ใช้เทคโนโลยีและระบบ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การสร้างเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประสานงาน การสร้างชุมชน และการวิเคราะห์ผลกระทบเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่าน AI เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม AI มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยช่วยให้การตัดสินใจอย่างมีข้อมูลมากขึ้น ส่งเสริมการสนทนาระหว่างกลุ่มที่หลากหลาย และทำให้มั่นใจว่าเสียงจากทุกส่วนของสังคมจะถูกได้ยินและพิจารณาในกระบวนการประชาธิปไตยการผสมผสานรวมของ AI ในการแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางการเมืองสามารถนำไปสู่การตัดสินใจที่มีข้อมูลมากขึ้น ส่งเสริมการสนทนาระหว่างกลุ่มที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันก็มั่นใจว่าเสียงจากทุกส่วนของสังคมได้รับการฟังและพิจารณาในกระบวนการประชาธิปไตยการใช้ AI ยังสามารถช่วยในการคาดการณ์แนวโน้มทางการเมืองและระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเตรียมพร้อมและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัญหาและความท้าทายของเยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์

เยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ต้องพบกับปัญหาและความท้าทายหลายประการ ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันและการพัฒนาตนเองความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี AI ทำให้คนหนุ่มสาวต้องปรับตัวโดยการได้มาซึ่งทักษะและความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดงานที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความจำเป็นในการเรียนรู้และการปรับตัวอย่างต่อเนื่องกลายเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากภูมิทัศน์ของการจ้างงานมีวิวัฒนาการด้วยระบบอัตโนมัติและนวัตกรรมที่ขับเคลื่อนด้วย AI ที่เปลี่ยนบทบาทและอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม การพัฒนาทักษะทางดิจิทัลและความสามารถในการคิดวิเคราะห์จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ และสร้างเส้นทางอาชีพในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ในขณะที่พวกเขาจัดการกับความท้าทายเหล่านี้ ความจำเป็นสำหรับคนหนุ่มสาวที่จะหาทรัพยากรทางการศึกษาและการให้คำปรึกษาที่สามารถนำทางพวกเขาในการใช้ประโยชน์จากศักยภาพของ AI ในขณะที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในสาขาที่พวกเขาเลือกการสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งกับผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เวิร์กช็อปหรือสัมมนา จะช่วยให้พวกเขาสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554)

1. การใช้ AI ในการบิดเบือนความจริง (Deepfake & Fake News) เทคโนโลยี AI สามารถสร้างเนื้อหาปลอมได้อย่างแนบเนียน เช่น Deepfake และ Fake News ซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล เยาวชนที่ไม่สามารถแยกแยะความจริงจากข้อมูลเท็จอาจตกเป็นเหยื่อของข่าวสารที่ถูกบิดเบือน

2. ภาวะ “Echo Chamber” ที่ขับเคลื่อนด้วยอัลกอริธึม AI มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าเยาวชนจะได้รับข้อมูลแบบใดผ่านอัลกอริธึมของโซเชียลมีเดีย ทำให้เกิด Echo Chamber ซึ่งเยาวชนอาจได้รับข้อมูลเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น และไม่ได้เปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย

3. AI กับการควบคุมเสรีภาพทางการเมือง ในบางประเทศ AI ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและควบคุมการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เยาวชนที่แสดงออกอย่างเปิดเผยอาจถูกติดตามและควบคุมผ่านระบบเฝ้าระวังดิจิทัล ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2562)

ดังนั้น เยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลายประการ การเผชิญกับข้อมูลที่มากมาย การเสี่ยงต่อการติดเทคโนโลยี การเผชิญกับข่าวปลอม การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและการทำงาน การพัฒนาทักษะทางดิจิทัล การจัดการความเป็นส่วนตัว การเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และการเผชิญกับความไม่แน่นอนทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญ การเตรียมตัวและ

การเสริมสร้างทักษะเพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมและมีความสำเร็จในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางแก้ไขและการปรับตัวของเยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์

เยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ต้องการแนวทางแก้ไขและการปรับตัวเพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะเจริญเติบโตในภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ คนหนุ่มสาวต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และความสามารถในการปรับตัว ทำให้พวกเขาสามารถนำทางความซับซ้อนของเทคโนโลยีและผลกระทบต่ออนาคตของพวกเขาได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเปิดรับความรู้ใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ การสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมในชุมชนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการเติบโตในยุคของ AI นี้

1. การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและวิจารณ์ญาณ เยาวชนควรเรียนรู้การใช้เครื่องมือเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผูกคิวิเคราะห์และพิจารณาข่าวสารจากหลายแหล่งเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมที่สร้างโดย AI การเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและ AI เป็นสิ่งสำคัญ เยาวชนควรศึกษาและฝึกอบรมในด้านการเขียนโปรแกรม การวิเคราะห์ข้อมูล การใช้งาน AI และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับตลาดงานในอนาคต เยาวชนควรเรียนรู้การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเลือกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ การมีทักษะในการคัดกรองข่าวสารและการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลจะช่วยป้องกันการได้รับข้อมูลที่ผิดพลาดหรือบิดเบือน มีการจัดการเวลาเป็นสิ่งสำคัญ เยาวชนควรมีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต และมีเวลาพักผ่อนเพื่อการทำกิจกรรมในชีวิตจริง เช่น การออกกำลังกาย การเรียนรู้ และการเข้าสังคม

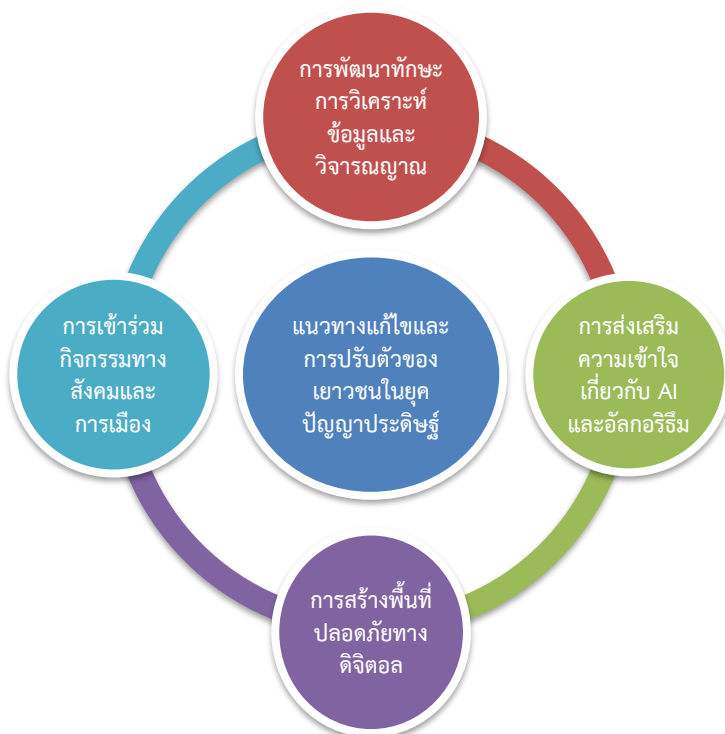
2. การส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับ AI และอัลกอริธึม การศึกษาว่า AI และอัลกอริธึมทำงานอย่างไร จะช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงวิธีการที่เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของตนเอง และสามารถปรับตัวเพื่อป้องกันการถูกชี้นำทางความคิดโดยไม่รู้ตัว มีการคิดเชิงวิพากษ์เป็นทักษะที่สำคัญในการแก้ไขปัญหและการตัดสินใจ เยาวชนควรเรียนรู้วิธีการคิดเชิงวิพากษ์ การวิจารณ์ และการแก้ไขปัญหอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางดิจิทัล เยาวชนควรมีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยไม่ต้องเผชิญกับการคุกคามหรือการควบคุมจากภาครัฐและกลุ่มอำนาจต่าง ๆ มีการดูแลสุขภาพจิตและร่างกายเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวในยุคปัญญาประดิษฐ์ การมีกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายและลดความเครียด เช่น การออกกำลังกาย การทำสมาธิ และการพบปะเพื่อนฝูงจะช่วยเสริมสร้างสุขภาพที่ดี มีการ

พัฒนาทักษะทางสังคมและการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม เยาวชนควรมีทักษะในการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

4. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมืองจะช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในสถานการณ์ทางการเมืองและสังคม เยาวชนควรมีการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และมีการปรับตัวเป็นสิ่งสำคัญในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เยาวชนควรมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวและความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ดังนั้น การปรับตัวและการแก้ไขปัญหาของเยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์ต้องการการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่หลากหลาย การเสริมสร้างความรู้และทักษะทางเทคโนโลยี การจัดการเวลา การเสริมสร้างสุขภาพ การพัฒนาทักษะทางสังคมและการสื่อสาร การคิดเชิงวิเคราะห์ การปรับตัว และการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองเป็นแนวทางที่ช่วยให้เยาวชนสามารถรับมือกับความท้าทายและสร้างความสำเร็จในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางแก้ไขและการปรับตัวของเยาวชนในยุคปัญญาประดิษฐ์

สรุป

การเมืองในยุคปัญญาประดิษฐ์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีที่เยาวชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมทางการเมือง AI มีบทบาททั้งในด้านการให้ข้อมูลและการบิดเบือนข้อมูล ซึ่งอาจสร้างความเข้าใจผิดและขัดขวางเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ดังนั้น เยาวชนควรพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เปิดรับข้อมูลที่หลากหลาย และมีความเข้าใจเกี่ยวกับ AI เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบในบริบทนี้ การส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนหนุ่มสาวในการนำทางความซับซ้อนของข้อมูลทางการเมืองในยุคของปัญญาประดิษฐ์ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของ AI ต่อกระบวนการทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เยาวชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลที่ผิดพลาด และมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาและการฝึกอบรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เยาวชนสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในอนาคต การสร้างเครือข่ายที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างเยาวชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่องนี้ และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น การสร้างสังคมที่มีความรู้และตระหนักถึงผลกระทบของเทคโนโลยีจะทำให้เยาวชนสามารถเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา นโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัลนี้ การสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายและการตัดสินใจทางการเมืองจะช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของพวกเขาในสังคม และทำให้เสียงของคนรุ่นใหม่ได้รับการได้ยินอย่างแท้จริง การสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่จะเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเองของเยาวชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นบวกในสังคมโดยรวม ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและการตอบสนองต่อความท้าทายทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาทักษะเหล่านี้ควรได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการทางการเมือง การสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ และสถาบันการศึกษาในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยให้เยาวชนได้ฝึกฝนทักษะในสถานการณ์จริง และเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การพัฒนาทักษะเหล่านี้ยังสามารถนำไปสู่การสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่ออนาคตของประเทศในระยะยาว การสร้างกรอบสนับสนุนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการทางการเมืองจะช่วยให้เยาวชนสามารถรับมือกับบทบาทผู้นำและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายภายในชุมชนของพวกเขา การสร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเมืองจะเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในกระบวนการนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2539). *การเมืองไทย : การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: ออเรียนแทล สกอล่า.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2563). *บทที่ 11 ทะลุเพดานความเจ็บ*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2567, จาก <https://prachatai.com/journal/2020/11/90563>
- ธนา เจริญจริยะ. (2565). *พนักงานระดับล่าง จะโดดเด่นได้อย่างไรในยุคนี้ ?*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/ypg5k>
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2562). *ประชาธิปไตย : หลากความหมาย หลายรูปแบบ*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). *แนวความคิดและการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำแบบพทพ*. สืบค้น 28 ธันวาคม 2567, จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:178600

พัฒนาการของการศึกษาทฤษฎี ‘ความสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือน’
และ ‘การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย’*

DEVELOPMENT OF THE STUDY OF ‘CIVIL-MILITARY RELATIONS’
AND ‘DEMOCRATIC TRANSITION’ THEORIES

เอกนถ วิชนี

Ekanart Witchanee

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Corresponding Author E-mail: ake_ky2539@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนที่มาของแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือน และ ‘การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย’ ผ่านการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดอันว่าด้วยขอบเขตการควบคุมอำนาจทางการเมืองของกองทัพ ซึ่งผลการศึกษาค้นพบว่า เงื่อนไขทางสังคมในแต่ละแห่งที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการเข้ามามีบทบาทของกองทัพในภาคการเมือง และอำนาจการควบคุมของพลเรือนที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยด้วย ดังนั้น การนำแนวทางการศึกษาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ต่อการศึกษาบทบาทของกองทัพในพื้นที่ทางการเมือง จะช่วยเสริมสร้างขยายองค์ความรู้ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือน; การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย; ทฤษฎีความทันสมัย; บทบาทของกองทัพ

Abstract

This academic article aims to examine the origin of concepts ‘civil-military relations’ and ‘democratic transition’. By reviewing various literature related to the conceptual framework of the extent of the military’s control over political power. It was found that social conditions under different circumstances caused the different levels of military in political sector and civilian control. Which in turn

*Received February 6, 2025; Revised February 25, 2025; Accepted March 2, 2025

affects to democratic transition. Thus, this approach, which is applied to the study of the military's role in the political areas, would extensively build up the existing body of knowledge in the development of a stable and sustainable democracy.

Keywords: Civil-Military Relations; Democratic Transition; Modernization Theory; Military Role

บทนำ

ในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานของมนุษย์ ทหารเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในทางการเมืองและสังคมมาโดยตลอด ในขณะที่แนวคิดความเป็นประชาธิปไตยก็มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก จนกระทั่งได้สืบทอดพัฒนากลายมาเป็นเป็นส่วนหนึ่งของวิชารัฐศาสตร์สมัยใหม่ ในส่วนขององค์ความรู้ ทฤษฎีประชาธิปไตยถูกมองว่ามีความหลากหลายในการตีความเป็นอย่างยิ่ง (Dahl, 2006) แต่ในแง่คุณค่าทางการเมือง อย่างน้อยที่สุดนับตั้งแต่สงครามเย็น (Cold War) ยุติลงในทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ระบอบประชาธิปไตยก็ได้รับการยกย่องให้เป็นคุณค่าสูงสุดทางการเมืองเพียงหนึ่งเดียวที่สังคมยอมรับ (Linz, 1990) และเป็นระบอบทางการเมืองที่มีความชอบธรรมมากที่สุดจนถึงขั้นที่มีนักคิดบางท่านเสนอแนะว่า ประชาธิปไตยจะเป็นคำตอบหลักเพียงคำตอบเดียวและเป็นรูปแบบทางการเมืองรูปแบบสุดท้ายของมนุษยชาติ (Fukuyama, 1992) เพราะเผด็จการเป็นระบบการปกครองที่ล้าสมัย หมดความชอบธรรม ไม่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของโลกโดยรวม และการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยก็เป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ (Huntington, 1991)

สำหรับหลักการเบื้องต้นของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยยุคร่วมสมัย บทบาทของทหารในกองทัพจะต้องอยู่ภายใต้หลักการพลเรือนเป็นใหญ่ (Civilian Supremacy) โดยรัฐบาลพลเรือนจะต้องมีอำนาจในด้านการกำหนดนโยบายบริหารบ้านเมือง ซึ่งกองทัพไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงได้ อย่างไรก็ตาม หลังจากเริ่มต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา อัตราการล่มสลายลงของระบอบประชาธิปไตยทั่วโลกได้มีอัตราการขยายตัวที่เกินคาดเป็นอย่างมาก จำนวนประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่เคยพุ่งถึงจุดสูงสุดกลายเป็นสิ่งไร้ความหมาย เพราะหลังจากนั้นจำนวนและเปอร์เซ็นต์ดังกล่าวเริ่มถดถอยลงในอัตราเร่งที่น่ากลัว กลางทศวรรษที่ 2000 นักรัฐศาสตร์เลิกที่จะพูดถึงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยและมุ่งเน้นไปที่การหาคำตอบว่า โลกกำลังเผชิญกับการกลับมาของระบอบเผด็จการจนเข้าสู่ภาวะเสื่อมถอยของประชาธิปไตยจริง ๆ หรือว่านี่เป็นเพียงแค่ภาวะประชาธิปไตยสะดุดลงชั่วคราวเท่านั้นและเพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงภาพรวมการศึกษาทบทวนที่มาของแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือน และการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย การนำเสนอบทความนี้จึงประกอบไปด้วย 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการอธิบายที่มาของนิยามความเป็นทหารและแนวคิดประชาธิปไตยภายใต้บริบทความทันสมัย ส่วนที่สองเป็นการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่าง

ทหารกับพลเรือนและการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ส่วนที่สามเป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้จากบทความ และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุป

นิยามของความเป็นทหารเบี่ยงในเบื้องต้น และภาวะประชาธิปไตยภายใต้ความทันสมัย

Gaetano Mosca นักรัฐศาสตร์และสังคมวิทยาชาวอิตาลียุคก่อนสงครามโลกอธิบายว่าอำนาจทางการเมืองในสังคมส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่พัฒนาแล้วหรือด้อยพัฒนาล้วนถูกผูกขาดโดยคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่เรียกว่า ขนชั้นนำ (The Ruling Class) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญในทางธุรกิจ หรือทางทหาร โดยเฉพาะทหารจะเป็นชนชั้นนำซึ่งมีธรรมชาติของการที่จะเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองเหนือชนชั้นกลุ่มอื่น ๆ เป็นทุนเดิม เหตุเพราะชนชั้นกลุ่มอื่น ๆ ถ้อยแท้จอมถ้อยแท้เสียมิได้ถือครองอาวุธแบบทหาร ดังนั้นต่อให้ชนชั้นกลุ่มอื่น ๆ จะมีจำนวนมากกว่ทหาร แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งการเข้ามามีอิทธิพลของทหารได้

ต่อมาในยุคร่วมสมัย ทหารจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพซึ่งเป็นสถาบันที่รัฐจัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันประเทศจากความขัดแย้งภายในและภัยคุกคามจากภายนอกด้วยอาวุธ ดังนั้นทหารจึงจำเป็นที่จะต้องมีการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นที่เข้มงวดเพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา รวมถึงสามารถทำภารกิจให้ประสบความสำเร็จภายใต้ความตึงเครียดจากสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดได้ (Kohn, 1997) โดยกองทัพในฐานะที่เป็นองค์กรสมัยใหม่ (Modern Army) และเป็นกลไกหลักของรัฐที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันประเทศต่อสู้และเอาชนะสงคราม มีลักษณะเด่นที่ทำให้มีความเหนือกว่าสถาบันทางการเมืองของพลเรือนอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1. มีการรวมศูนย์การบังคับบัญชาสูง 2. มีการจัดลำดับชั้นของการบังคับบัญชาและยอมรับในเรื่องของลำดับอาวุโสที่ชัดเจน 3. เป็นองค์กรที่ยึดมั่นในกฎระเบียบวินัยเป็นวัตรปฏิบัติ 4. เป็นองค์กรที่มีระบบการติดต่อสื่อสารที่เป็นอิสระเป็นของตนเอง และ 5. เป็นองค์กรมีความรักในหมู่คณะสูงอีกทั้งยังมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558)

เห็นได้ชัดว่า ความแข็งแกร่งของทหาร ทำให้ทหารมีลักษณะของการเป็น ‘ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรง’ และมีแนวโน้มที่จะมีบทบาททางการเมืองในอนาคตมากยิ่งขึ้น (Lasswell, 1941) ในขณะที่ปัญหาสำคัญของการพัฒนารัฐศาสตร์ในช่วงทศวรรษที่ 1960 คือ จะอย่างไรให้รัฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะของความเป็นวิทยาศาสตร์ ที่สามารถต่อยอดการนำประชาธิปไตยจากภาคทฤษฎีรัฐศาสตร์ไปสู่ภาคปฏิบัติที่เกิดผลลัพธ์ได้จริง (ไชยรัตน์ เจริญศิลป์ โอฬาร, 2558) ดังนั้น Seymour Martin Lipset นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันจึงได้มีความพยายามที่จะพิสูจน์ว่า ผลลัพธ์สำคัญในการสร้างระบอบประชาธิปไตยหรืออย่างน้อยที่สุดเพื่อยังคงรักษาระบบไว้ได้อย่างยั่งยืนต้องประกอบไปด้วยปัจจัยประการใดบ้าง คำตอบที่เขาได้รับ คือ ‘การพัฒนาเศรษฐกิจ’ โดย Lipset ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่แสดง

ให้เห็นถึงความมั่งคั่ง เช่น ระดับของการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม โดยเขาให้เหตุผลว่า ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างชนชั้นทางสังคมที่เอื้อต่อความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจจะนำไปสู่การขยายตัวของชนชั้นกลางทางการเมืองที่ช่วยลดระดับความขัดแย้งทางสังคมระหว่างชนชั้นไม่ให้ความรู้สึกใด่มากเกินไป (Lipset, 1959)

ในขณะที่ Moore (1974) ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองภายใต้เส้นทางสู่โลกสมัยใหม่ (The Trajectories to the Modern World) ที่นำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยว่าจะเกิดขึ้นได้จาก เส้นทางการศึกษาของชนชั้นกรรมาชีพ (The Capitalist Democratic Route) เท่านั้น โดยเส้นทางภายใต้การศึกษาของชนชั้นกรรมาชีพเพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตยนี้เงื่อนไขสำคัญที่สุด คือ ดุลอำนาจระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับชนชั้นนายทุนเก่าผู้ถือครองที่ดิน โดยบทบาทของชนชั้นกรรมาชีพใหม่นั้นมีได้ในสองลักษณะ โดยจะมีบทบาทผ่านการขยายพื้นที่ของตลาดเข้าสู่ภาคเกษตร กล่าวคือชนชั้นกรรมาชีพอาจร่วมมือกับชนชั้นผู้ถือครองที่ดินในการค้าขายสินค้าเกษตรและปลดปล่อยพันธะของเกษตรกรที่มีต่อเจ้าผู้ครองที่ดินก่อนจะใช้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจที่ตนมีเพื่อเปิดพื้นที่ทางการเมืองในการเข้าไปเป็นตัวแทนในรัฐสภาต่อไป หรือชนชั้นนายทุนอาจใช้การค้าขายสินค้าเกษตรเป็นกลไกในการทำลายรากฐานทางเศรษฐกิจของชนชั้นผู้ถือครองที่ดิน และเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้กับสถาบันทางการเมืองแบบตัวแทนต่อไป โดยกรณีศึกษาเส้นทางดังกล่าวเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงในประเทศอังกฤษ ซึ่ง Moore วิเคราะห์ว่า การปฏิวัติในประเทศอังกฤษเป็นผลสืบเนื่องมาจากการถือกำเนิดของชนชั้นกรรมาชีพที่ลุกขึ้นมาต่อต้านการใช้อำนาจของกลุ่มขุนนางฝ่ายอนุรักษนิยมและชนชั้นสูงของสังคม โดยที่ชนชั้นเจ้าที่ดินได้ทำการปิดล้อมปศุสัตว์เพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ของตน ซึ่งต่อมาก็ได้ส่งผลให้มีการปลดปล่อยชาวนาเป็นอิสระที่นำไปสู่การขยายตัวของชาวนาในสังคมเมืองเพื่อเป็นฐานรองรับการเจริญเติบโตของระบบทุนนิยม และการกำเนิดขึ้นของชนชั้นกรรมาชีพใหม่ นอกจากนี้ Moore ยังเสนอว่าอีกว่าหากสังคมมีการพัฒนาเป็นทุนนิยมแบบเต็มที่ได้โดยปราศจากการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ สังคมนั้นอาจจะแปรเปลี่ยนจากเส้นทางสู่ระบอบประชาธิปไตยกลายเป็นระบอบฟาสซิสต์ (The Capitalist-Reactionary Route) ที่ชนชั้นผู้ถือครองที่ดินใช้ยุทธศาสตร์ร่วมมือกับกลไกของภาครัฐเพื่อกดขี่ชาวนาให้เกิดความอ่อนแอและไม่มีความเป็นอิสระในการค้าขายสินค้าทางการเกษตรได้

จะเห็นได้ว่า ทั้ง Lipset และ Moore ต่างพยายามอธิบายสภาวะการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย โดยใช้ทฤษฎีการนำไปสู่สภาวะทันสมัย (Modernization Theory) และการพัฒนาทางการเมือง (Political Development) ผ่านปัจจัยทางเศรษฐกิจ และบทบาทของชนชั้นกลางในทางเศรษฐกิจ ซึ่งการอธิบายภายใต้สมมติฐานอาจทำให้เราละเลยบทบาทของทหารไป เพราะทหารมักจะฉวยโอกาสยึดอำนาจเมื่อสังคมเกิดความยุ่งเหยิงวุ่นวายไร้ระเบียบ

การสร้างสภาวะประชาธิปไตยที่มันด้วยวิธีการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ได้ถูกพิสูจน์ในเชิงประจักษ์แล้วว่าไม่ได้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยเสมอไป มีหน้าซ้ำยังกลับรักษาระบอบเผด็จการหรือนำรูปแบบของประชาธิปไตยบางส่วนมาใช้เป็นเครื่องมือในการอำพรางความเป็นเผด็จการของตน เช่น กรณีของประเทศไทยหลังการรัฐประหาร 2557 (ธนบรรณ อุทองมาก, 2560) ดังนั้นการสร้างระบอบประชาธิปไตยให้มีความแข็งแกร่ง จึงไม่ควรที่จะหมายถึงแค่การสร้างคุณค่าของประชาธิปไตยที่ยึดโยงผูกติดกับการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือการสร้างรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้วยวิธีการต่าง ๆ ในช่วงทศวรรษที่ 1990 มีแนวโน้มว่านักรัฐศาสตร์จะเริ่มเห็นด้วยกับเงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยที่มีความหลากหลาย โดย Huntington (1991) ได้ให้ข้อสังเกตถึงกระบวนการเปลี่ยนผ่านของแต่ละประเทศว่า ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้หรืออธิบายซึ่งกันและกันได้ เพราะทุกกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเทศแต่ละแห่งล้วนมีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันด้วยเงื่อนไขนานาประการ อีกทั้งไม่มีเงื่อนไขใดที่สามารถนำมาอธิบายการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นใหม่ได้ทุกครั้ง ดังนั้น การมองเห็นภาพรวมเชิงยุทธศาสตร์จะทำให้ประชาธิปไตยสามารถเข้าไปอยู่ในหนทางแห่งการประนีประนอมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะฝ่ายที่ไม่ศรัทธาในประชาธิปไตยได้อย่างจริงจังเป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยอาจไม่ได้มาจากการกำจัดศัตรูฝ่ายตรงข้ามให้สิ้นซากในแบบที่เราเข้าใจเสมอไป เพราะบางครั้งเราจำเป็นต้องพิจารณาว่า บุคคลหรือกลุ่มก้อนทางการเมืองใดที่เราสามารถเข้าไปเจรจาต่อรองได้ ซึ่งการทำแบบนี้ไม่ได้หมายความว่าฝ่ายประชาธิปไตยเริ่มปลงกับชีวิตจนหันเห

อุดมการณ์เข้าไปหาฝ่ายเผด็จการทหาร กลับกันคือเป็นการทำให้มองเห็นโลกในแง่ของความเป็นจริง อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการนำไปสู่ประชาธิปไตยและการโค่นล้มเผด็จการในแบบที่ค่อยเป็นค่อยไปแต่เป็นรูปธรรมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิถีทางที่ทำให้หลีกเลี่ยงการนองเลือดในทางปฏิบัติได้อีกด้วย ดังนั้นฉันทามติของการเปลี่ยนผ่านจึงต้องเกิดจากการเจรจาต่อรองของทั้ง 2 ฝ่ายจนได้ข้อยุติ ไม่ใช่เกิดจากข้อเสนอของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เอารัดเอาเปรียบอีกฝ่าย ซึ่งยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านที่ลึกซึ้งนี้เราสามารถศึกษาได้จากแนวคิดของ O'donnell & Schmitter ซึ่งยุคหนึ่งสมัยหนึ่งเป็นที่ได้รับความนิยมจากนักศึกษอเมริกันชนเป็นอย่างยิ่ง (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2561)

ยุทธศาสตร์หลักของการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยแบบประนีประนอมได้เบื้องต้น คือต้องแบ่งแยกชนชั้นนำเผด็จการออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มเผด็จการสายเหยี่ยว (Hard-liners) กับ กลุ่มเผด็จการสายพิราบ (Soft-liners) (O'donnell & Schmitter, 1986) โดยกลุ่มผู้นำเผด็จการเหี้ยวนั้นมักจะมองว่า อำนาจในระบบเผด็จการเป็นเรื่องที่จำเป็นจะต้องมีไว้ และพวกเขามักจะมองว่าประชาธิปไตยเปรียบเสมือนมะเร็งร้ายที่ไม่ควรเข้าใกล้ และสมควรที่จะต้องกำจัดเพื่อป้องกันความโกลาหลวุ่นวาย (O'donnell & Schmitter, 1986) ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ผู้นำสายนี้เห็นดีเห็นชอบกับความคิดดังกล่าวเนื่องจากพวกเขาได้รับผลประโยชน์จากการคงอยู่ของระบบเผด็จการ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งทางการเมือง ตำแหน่งงานราชการต่าง ๆ ดังนั้น กลุ่มก้อนต่าง ๆ ที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยในแบบต้องการให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุดก็อาจจะเป็นเรื่องที่ยากเหมือนเอาไข่ไปกระแทกหินให้แตก เพราะผู้นำเผด็จการสายนี้มีจุดยืนไว้แล้วว่า ประชาธิปไตยจะนำไปสู่ความวุ่นวายทางสังคม อีกทั้งอาจทำให้พวกเขาเสียผลประโยชน์อีกด้วย ดังนั้นต่อให้อนาคตเกิดการเปลี่ยนผ่านที่นำไปสู่เสรีทางการเมืองมากขึ้นแล้ว ก็วนผู้นำเหล่านี้ก็ยังคงเป็นเนื้อร้ายที่คอยจ้องให้ระบบเผด็จการได้กลับมาอีก (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2561)

ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่ง คือ ผู้นำเผด็จการสายพิราบ มักจะปรากฏตัวออกมาในช่วงที่เผด็จการดำเนินไปสักระยะหนึ่งเนื่องจากคนเหล่านี้เริ่มรู้ว่าตัวเองต้องปรับตัวเพื่อลดแรงเสียดทานทางการเมืองและสร้างความชอบธรรมให้กับระบบของตนเอง และรับรู้ว่าการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งวิธีการที่เปิดช่องทางที่ดูเหมือนว่าพวกเขามีความเป็นประชาธิปไตย ยกตัวอย่างเช่นการเปิดให้มีการรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ มีการให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพบางประการ โดยเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กลุ่มเผด็จการน้อยออกมาดำเนินการข้างต้นนั้น เศรษฐกิจจะต้องดีด้วยเนื่องจากพวกเขามองว่าถ้าเศรษฐกิจดีพวกเขาก็จะได้รับความนิยมจากประชาชนเพิ่มมากขึ้น (O'donnell & Schmitter, 1986)

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของ O'donnell & Schmitter (1986) ต่างยอมรับว่า หัวใจของการเปลี่ยนผ่าน คือ ความไม่แน่นอน ซึ่งทำให้เราไม่สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่านได้ อีกทั้งเงื่อนไขพื้นฐานบางประการก็อาจเป็นตัวแปรที่ส่งผลให้ทิศทาง

ความน่าจะเป็นประชาธิปไตยเกิดภาวะหักเหได้ เช่น ประเทศไทย ที่เงื่อนไขพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างง่าย เช่น การเลือกตั้งที่เปิดกว้างเสรีและเป็นธรรมก็ยังไม่สามารถบรรลุได้ ดังนั้นการอธิบายตัวตนการเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยรวมถึงประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกันจึงเป็นเรื่องที่ยากและน่าท้าทาย ซึ่งนักวิชาการบางคนมองว่า ปัจจัยภายนอกสำหรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยหลังทศวรรษ 1990 ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน (Schmitter, 2010) เพราะเมื่อเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในยุโรปจะพบว่า องค์กระดัดภูมิภาคเช่น EU หรือสหภาพยุโรปมีส่วนสำคัญอย่างมากในการทำให้ประเทศยุโรปต่างมีความก้าวหน้าไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้ ในขณะที่ไทยไม่มีองค์กระดัดภูมิภาคอาเซียนแห่งใดที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสูงระดับนี้ ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือน จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการศึกษาการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย

Croissant et al. (2013) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหาร (Civil-Military Relations) โดยนิยามการควบคุมของพลเรือนว่าเป็นสถานการณ์ที่พลเรือนมีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเมืองในระดับชาติและการนํานโยบายไปปฏิบัติ ในขณะที่กองทัพไม่มีอำนาจตัดสินใจนอกเหนือขอบเขตที่ผู้นำพลเรือนกำหนด โดยนิยามดังกล่าวประกอบไปด้วย 5 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่

1. การสรรหาทหารเข้าสู่การเมือง (Elite Recruitment) เป็นปัจจัยสำคัญที่ว่าด้วยการกระบวนการในการแต่งตั้งหรือรับเลือกทหารเข้ามาทำหน้าที่ทางการเมือง
2. นโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีบทบาทหลักต่อการตัดสินใจในกระบวนการออกนโยบายจะต้องเป็นผู้นำพลเรือนเท่านั้น
3. ความมั่นคงภายในประเทศ (Internal Security) เป็นปัจจัยที่พูดถึงการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาความสงบภายในของพลเรือน ทั้งในเรื่องของการต่อต้านการก่อการร้าย การต่อต้านความไม่สงบ
4. การป้องกันประเทศ (National Defense) แม้ว่ากองทัพจะมีบทบาทโดยตรงต่อปฏิบัติการป้องกันประเทศ แต่กระนั้นพลเรือนจำเป็นจะต้องคงบทบาทในการควบคุมการดำเนินนโยบายทางการทหาร
5. โครงสร้างของกองทัพ (Military Organization) เป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของพลเรือนในการกำหนดกฎเกณฑ์การจัดโครงสร้างอำนาจกองทัพทั้งหมด

ในขณะที่ Finer (1975) นักรัฐศาสตร์ผู้มีส่วนสำคัญในการรากฐานแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างทหารและพลเรือนในยุคสงครามเย็นวิเคราะห์ว่า ทหารมีระดับบทบาทการแทรกแซงทางการเมืองที่แตกต่างกันไปใน 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การใช้อิทธิพล เป็นความพยายามของทหารในการโน้มน้าวรัฐบาลพลเรือนให้คล้อยตามสิ่งที่ตัวเองต้องการด้วยเหตุผลเพื่อให้ทหารมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลพลเรือน

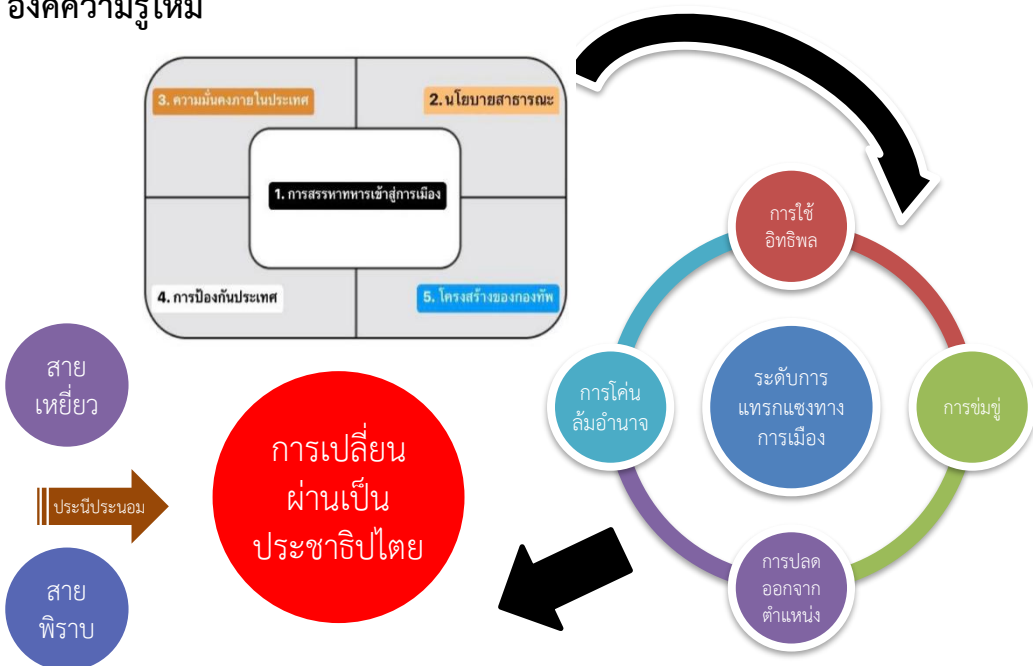
2. การข่มขู่ เป็นวิธีการที่ทหารทำให้รัฐบาลพลเรือนหวาดกลัวว่าทหารจะไม่ให้ความร่วมมือใด ๆ กับรัฐบาลพลเรือนถ้าหากว่าพวกเขาไม่ทำในสิ่งที่ทหารต้องการ

3. การปลดออกจากตำแหน่ง เป็นวิธีการที่ทหารเข้าแทรกแซงการเมืองด้วยการถอดถอนผู้บริหารของรัฐบาลหรือทั้งรัฐบาลโดยใช้กำลังข่มขู่โดยตรง แต่อย่างไรก็ตามอำนาจการบริหารประเทศยังคงอยู่ในอาณัติของรัฐบาลพลเรือนเป็นหลัก

4. การโค่นล้มอำนาจ เป็นวิธีการที่ทหารเข้าแทรกแซงการเมืองในระดับที่สูงที่สุด เพราะเป็นการใช้กำลังบังคับให้รัฐบาลพลเรือนออกจากอำนาจและเข้าปกครองประเทศแทน

แนวคิดระดับการแทรกแซงของทหารเบื้องต้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลพลเรือนในแต่ละประเทศมักจะประสบปัญหากับความอ่อนแอเชิงสถาบันจนทำให้ทหารเข้ามาแทรกแซงการดำเนินนโยบายทางการเมืองอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม ในหลายกรณีศึกษาทั่วโลก รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งแม้ในที่สุดจะขาดประสิทธิภาพ ทุจริตฉ้อฉล ไม่รับผิดชอบ และอาจถูกครอบงำโดยกลุ่มผลประโยชน์จนไม่สามารถตอบสนองผลประโยชน์ของสาธารณะโดยรวมได้ แต่กระนั้นก็ได้ไม่ได้ทำให้รัฐบาลเหล่านั้นไม่มีความเป็นประชาธิปไตย เนื่องด้วยประชาธิปไตยเป็นคุณธรรมสาธารณะอย่างหนึ่ง ทว่าไม่ใช่อย่างเดียวที่มีอยู่และความสัมพันธ์ของประชาธิปไตยกับคุณธรรมและความชั่วร้ายทางสาธารณะอื่น ๆ จะเป็นที่น่าสนใจได้ก็ต่อเมื่อเราแยกแยะประชาธิปไตยออกจากบุคลิกลักษณะอย่างอื่นของระบบการเมืองอย่างชัดเจนเท่านั้น (Huntington, 1991)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

จากภาพองค์ความรู้ที่ได้รับการสังเคราะห์นี้ สามารถอธิบายในเบื้องต้นได้ว่า การเกิดขึ้นของภาวะแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ส่วนหนึ่งมาจากความเข้มแข็งเชิงสถาบันของกองทัพที่ทำหน้าที่ด้านความมั่นคงและผูกขาดความรุนแรง โดยการแทรกแซงทางการเมืองดังกล่าวนี้ ก็จะมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ มีตั้งแต่ขั้นทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลไปจนถึงในระดับที่อาจทำลายประชาธิปไตยได้ แต่อย่างไรก็ตาม ทหารในกองทัพก็ไม่ได้มีแต่กลุ่มที่ไม่สมานานประชาธิปไตยเท่านั้น แต่มีหลายกลุ่มหลายฝ่ายที่ต้องการอาศัยอยู่ในระบอบที่ทุกฝ่ายสามารถเดินหน้าเจรจาเข้าหากันได้ ซึ่งถ้าหากชนชั้นนำทุกฝ่ายสามารถผ่านกระบวนการประนีประนอมได้แล้ว การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยก็อาจจะบังเกิดขึ้น และอาจส่งผลทำให้ประชาธิปไตยเกิดภาวะตึงมั่นในอนาคต ซึ่งเมื่อระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคง การพัฒนาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจหรือสังคมก็จะปรากฏรูปโฉมตามมา

สรุป

การศึกษาทบทวนที่มาของแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างทหาร-พลเรือน และ ‘การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย’ จะช่วยให้เรามองประชาธิปไตยในแบบที่ควรจะเป็น (และเป็นไปได้) อีกทั้งยังช่วยเตือนไม่ให้เราหลงระเหิมมองประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ ในอุดมคติที่มีเส้นทางอันสวยงามเพียงอย่างเดียว การเปลี่ยนผ่านได้ทำให้เราเรียนรู้ถึงกระบวนการวิวิธหลากหลายที่เป็นไปได้ที่จะนำเราไปสู่ประชาธิปไตย รวมถึงการประนีประนอมจัดสันปันส่วนอำนาจของชนชั้นนำ โดยเฉพาะกลุ่มทหารในกองทัพที่มองประชาธิปไตยเป็นเนื้อร้าย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทำให้ประชาธิปไตยในยุคใหม่มีแนวโน้มว่าจะเติบโตอย่างเต็มที่โดยไม่หวนกลับไปสู่การปกครองแบบเผด็จการซ้ำสองอีก

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2558). *อัตวิสัย/วัตถุวิสัยในสังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนบรรณ อุทองมาก. (2560). *รัฐราชการไทยภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557* (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2561). *เผด็จการวิทยา*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนานิธิปไตย : ทหารกับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- Croissant, A. et al. (2013). *Democratization and Civilian Control in Asia*. New York: Palgrave Macmillan.
- Dahl, R. A. (2006). *A preface to democratic theory*. USA: University of Chicago Press.

- Finer, S. E. (1975). *The Man on Horseback: The Role of the Military in Politics*. London: Pall Mall Press.
- Fukuyama, F. (1992). *The End of History and the Last Man*. New York: Free Press.
- Huntington, S. (1968). *Political Order in Changing Society*. London: Yale University Press.
- _____. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Kohn, R. H. (1997). How democracies control the military. *Journal of Democracy*, 8(4), 140-153.
- Lasswell, H. D. (1941, January). The Garrison State. *American Journal of Sociology*, 46(4), 455-468.
- Leftwich, A. (1995). Bringing politics back in: Towards a model of the developmental state. *Journal of Developmental Studies*, 31(3), 400-427.
- Linz, J. J. (1990). Transitions to Democracy. *The Washington Quarterly*, 13(3), 143-164.
- Lipset, S. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *The American political science review*, 53(1), 69-105.
- Moore, B. (1974). *Social Origins of Dictatorship and Democracy*. Great Britain: Penguin University Books.
- O'Donnell, G. & Schmitter, P. C. (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions About Uncertain Democracies*. Baltimore & London: Johns Hopkins University Press.
- Rustow, D. A. (1970). Transitions to democracy: Toward a dynamic model. *Comparative Politics*, 2(3), 337-363.
- Schmitter, P. (2010). Twenty-Five Years: Fifteen Findings. *Journal of Democracy*, 21(1), 17-28.

บทบาทของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในการพัฒนา
ยุทธศาสตร์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนจากแรงงานข้ามชาติ
และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน*

THE ROLE OF THE INTERNAL SECURITY OPERATIONS COMMAND
IN DEVELOPING STRATEGIES TO PROTECT CITIZENS' SAFETY FROM MIGRANT
WORKERS AND PROMOTE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

จักรินทร์ วีรวรรณ, เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์

Jakarin Viravan, Yaowaluk Chaobanpho

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: s65563825047@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของแรงงานข้ามชาติในภูมิภาคอาเซียน โดยมีแรงงานจากเมียนมา ลาว และกัมพูชา มากกว่า 3 ล้านคน เข้ามาทำงานในภาคเกษตรกรรม การท่องเที่ยว และการก่อสร้าง ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบในด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชุมชนท้องถิ่น อัตราอาชญากรรมในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทและความรับผิดชอบของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีธรรมาภิบาล (Governance Theory) ทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) และทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ผลการศึกษาพบว่า กอ.รมน. มีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างการบริหารที่รวมศูนย์และการขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย งานวิจัยนี้เสนอแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ 1. การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมและระบบฐานข้อมูลกลาง 2. การส่งเสริมความเข้าใจของประชาชนผ่านการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคง และการคุ้มครองสิทธิ

มนุษยชนของแรงงานข้ามชาติ และ 3. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้เทคโนโลยีระบุตัวตนด้วยข้อมูลชีวภาพ แอปพลิเคชันมือถือ และ Blockchain ในการติดตามและบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้เน้นให้ กอ.รมน. ปรับบทบาทในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 8 และ SDG 16) โดยการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงและการเคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร; การคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน; แรงงานข้ามชาติ; ยุทธศาสตร์ความมั่นคง; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

Thailand has become a significant destination for migrant workers in the ASEAN region, with over three million workers from Myanmar, Laos, and Cambodia employed in key sectors such as agriculture, tourism, and construction. While this influx of migrant labor has positively contributed to economic growth, it has also raised concerns over public safety and social stability, particularly in areas with high concentrations of migrant workers where crime rates have significantly increased. This study examines the role and responsibilities of the Internal Security Operations Command (ISOC) in managing migrant workers through the theoretical frameworks of Governance Theory, Network Theory, and Human Security. The findings reveal that ISOC plays a pivotal role in coordinating with relevant agencies to manage migrant labor issues; however, challenges remain due to centralized administrative structures and ineffective law enforcement. This paper proposes three strategic approaches to enhance ISOC's effectiveness: 1. Integration of Inter-Agency Collaboration through the establishment of joint committees and the creation of a centralized database for information sharing; 2. Promotion of Public Awareness and Understanding through the development of community security networks and the protection of migrant workers' human rights; and 3. Development of Information Technology Systems through the use of biometric identification, mobile applications for monitoring and reporting, and blockchain technology for secure and transparent data management. The study suggests that ISOC should adapt its role in managing migrant labor to align with the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), particularly SDG 8 (Decent Work and Economic Growth) and SDG 16 (Peace, Justice, and Strong Institutions).

Achieving a balance between internal security and human rights protection is essential for ensuring sustainable social stability and economic development in Thailand.

Keywords: Safety, Migrant Workers, Law, Security Strategy, Sustainable Development

บทนำ

ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของแรงงานข้ามชาติในภูมิภาคอาเซียน โดยมีแรงงานจากเมียนมา ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น การเกษตร การท่องเที่ยว และการก่อสร้าง มากกว่า 3 ล้านคน (Poonkasem et al., 2022) การเคลื่อนย้ายของแรงงานนี้เกิดจากความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ควบคู่กับนโยบายการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในกรอบ ASEAN Economic Community (AEC) ซึ่งส่งเสริมการรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานข้ามชาติได้นำมาซึ่งผลกระทบทั้งในเชิงบวก เช่น การสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ และเชิงลบ โดยเฉพาะประเด็นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น อัตราอาชญากรรมในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่นเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Khamprasit & Poonkasem, 2021) ดังนั้น การแสวงหาแนวทางที่ยั่งยืนเพื่อจัดการปัญหานี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น และกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างเร่งด่วน

ในบริบทของความมั่นคงภายในประเทศ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ถือเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในประเทศ โดยก่อตั้งขึ้นภายใต้ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 กอ.รมน. มีหน้าที่หลักในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ รวมถึงการป้องกันและจัดการภัยคุกคามที่มีผลต่อสังคมและความสงบเรียบร้อยในประเทศ อำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ครอบคลุมถึงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในการควบคุมและบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ เพื่อป้องกันปัญหา การลักลอบเข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์ และปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ นอกจากนี้ กอ.รมน. ยังมีหน้าที่ในการจัดทำฐานข้อมูลด้านความมั่นคง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามและบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (Jitpiromsri, 2020)

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติ แต่การบังคับใช้ที่ไม่เข้มงวดทำให้เกิดช่องว่างด้านความปลอดภัย ซึ่งเป็นภัยต่อสังคม งานวิจัยของ Chaityuth & Khamprasit (2020)

ระบุว่า ปัญหาหลักเกิดจากการขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานและการขาดความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสถานะของแรงงานข้ามชาติ ในทำนองเดียวกัน Khamprasit & Poonkasem (2021) พบว่า การเพิ่มขึ้นของแรงงานข้ามชาติสัมพันธ์กับอัตราอาชญากรรมและความไม่สงบในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ Smith et al. (2022) ยังชี้ให้เห็นว่า การขาดนโยบายที่บูรณาการส่งผลให้ผลกระทบเชิงลบจากแรงงานข้ามชาติรุนแรงขึ้น

จากความจำเป็นในการจัดการปัญหาความปลอดภัยที่เกิดจากแรงงานข้ามชาติที่กล่าวถึงข้างต้น ประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในมิติของความมั่นคงของชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืน คำถามวิจัยที่เกิดขึ้น คือ “ยุทธศาสตร์ใดที่สามารถพัฒนาเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจากผลกระทบของแรงงานข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงบทบาทของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ในบริบทนี้คืออะไร” บทความวิชาการนี้คาดหวังว่าจะนำเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรม เช่น การปรับปรุงกฎหมายให้มีความเข้มงวดมากขึ้น การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐโดย กอ.รมน. กับชุมชนท้องถิ่น และการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนไทยกับแรงงานข้ามชาติ เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะ SDG 16 (สันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง) และ SDG 8 (การจ้างงานที่มีคุณภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ) งานวิจัยของ Brown (2022) เสนอว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยแนวทางเชิงระบบจะช่วยสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมีส่วนช่วยในการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมทั้งความมั่นคงและการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย

บทความวิชาการนี้มุ่งหวังที่จะเสนอสถานการณ์แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย บทบาทและความรับผิดชอบของ กอ.รมน. และกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงลดปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้ งานวิจัยของ Garcia et al. (2023) ระบุว่า การวิจัยที่เชื่อมโยงนโยบายกับ SDGs สามารถช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ นอกจากนี้ องค์ความรู้จากบทความนี้จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการนโยบายและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

สถานการณ์แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยปัจจัยหลักมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่ขยายตัว ผลการศึกษาของ Santipaporn (2021) ได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า มีแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อน

บ้านเข้ามาในไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปีในช่วงปี ค.ศ. 2015-2020 โดยส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต และภาคบริการ และ Supang et al. (2019) พบว่าแรงงานข้ามชาติมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยประมาณการว่าแรงงานเหล่านี้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ GDP ของไทยประมาณร้อยละ 6.6 อย่างไรก็ตาม Wisuthipongsak (2021) ชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มขึ้นของแรงงานข้ามชาตินำมาซึ่งความท้าทายด้านความมั่นคง โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนและเขตอุตสาหกรรม ซึ่งมีความเสี่ยงด้านอาชญากรรมและปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้อง

บทบาทและความรับผิดชอบของ กอ.รมน.

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจในการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ ตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 Jitpiromsri (2020) อธิบายว่า กอ.รมน. มีหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง รวมถึงปัญหาแรงงานข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคม

ในขณะที่ Chalermpanupap (2023) วิเคราะห์ว่า การบูรณาการการทำงานระหว่าง กอ.รมน. กับหน่วยงานอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ เนื่องจากความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ และการขาดกลไกประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์

การศึกษานี้ใช้แนวคิดทางทฤษฎีหลายประการเป็นกรอบวิเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีธรรมาภิบาล (Governance Theory) ซึ่งเน้นการบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ (Rhodes, 1996) มีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างภาครัฐและประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการความมั่นคง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ (Bevir, 2020) ทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) ที่อธิบายถึงความสำคัญของการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Granovetter, 1973) ซึ่งการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมสามารถช่วยในการออกแบบนโยบายที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (Wasserman & Faust, 2022) และแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ที่เน้นการคุ้มครองสิทธิของทุกภาคส่วนในสังคม (United Nations, 1994)

สภาพปัญหาในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ

ปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติคือแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเอง และประชาชนในพื้นที่ก็มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของแรงงานข้ามชาติ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมและการเพิ่มขึ้นของปัญหาอาชญากรรมในบางพื้นที่ (Smith et al., 2022) การสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาของ Narula (2023) ได้ศึกษาพบว่า แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเอง โดยร้อยละ 67 ของแรงงานที่สำรวจไม่ทราบถึงสิทธิพื้นฐานตามกฎหมายไทย ขณะที่การศึกษาของ Tangsupvattana (2022) พบว่า ประชาชนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อแรงงานข้ามชาติ โดยร้อยละ 58 เชื่อว่าแรงงานเหล่านี้เป็นสาเหตุของปัญหาอาชญากรรมและความไม่มั่นคง แม้ว่าข้อมูลทางสถิติจะไม่สนับสนุนความเชื่อดังกล่าว นอกจากนี้ Paireepairit (2021) ได้เสนอผลการวิเคราะห์ว่า การขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กอ.รมน. สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และกระทรวงแรงงาน ทำให้การติดตามและควบคุมแรงงานข้ามชาติเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ โดยระบบฐานข้อมูลที่แยกส่วนทำให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย และการคุ้มครองสิทธิ

บทบาทของ กอ.รมน. ในปัจจุบัน

ปัจจุบัน กอ.รมน. มีบทบาทสำคัญในการประสานงานด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ แต่การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดหลายประการ Thongyou (2022) พบว่า กอ.รมน. มีภารกิจที่ทับซ้อนกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและกรมการจัดหางาน ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานและการบังคับใช้กฎหมาย ผลการศึกษาของ Chantavanich (2023) แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างการบริหารของ กอ.รมน. ที่มีลักษณะรวมศูนย์ทำให้การตอบสนองต่อปัญหาในระดับพื้นที่เป็นไปอย่างล่าช้า โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างต่อเนื่อง การตัดสินใจที่ต้องผ่านหลายขั้นตอนส่งผลให้การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไม่ทันต่อสถานการณ์ ในขณะที่ผลการศึกษาของ Sakolraknaree (2021) พบว่า กอ.รมน. มีความพยายามในการปรับปรุงการดำเนินงานโดยการจัดตั้งศูนย์ประสานงานด้านแรงงานข้ามชาติในระดับจังหวัด และการพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ความคืบหน้ายังอยู่ในระยะเริ่มต้นและยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่

การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเป็นสิ่งที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการความมั่นคงได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเทคโนโลยีดังกล่าวยังไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในระดับที่เหมาะสม (Garcia et al., 2023) ระบบฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถติดตาม

สถานะและความเคลื่อนไหวของแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย และเพิ่มความมั่นคงให้กับสังคมโดยรวม ดังจะเห็นได้จากกรณีศึกษาจากประเทศสิงคโปร์ที่ใช้ระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการแรงงานต่างชาติดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้แอปพลิเคชันมือถือและระบบการยืนยันตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งช่วยลดปัญหาการลักลอบทำงานผิดกฎหมายและเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการบริหารจัดการ (Jittapankul, 2023) นอกจากนี้ Thammaboosadee (2022) ได้เสนอว่า การพัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติแบบบูรณาการควรเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของ กอ.รมน. โดยระบบดังกล่าวควรเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบ real-time และสามารถติดตามสถานะของแรงงานข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาบทบาทของ กอ.รมน.

จากการศึกษาสภาพปัญหาข้างต้นมีเป้าหมายเพื่อเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของ กอ.รมน. ในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ โดยเน้นการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสถานะของแรงงานข้ามชาติและการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

Yongpanichkul (2023) เสนอแนวทางการพัฒนาโครงสร้างการทำงานแบบบูรณาการระหว่าง กอ.รมน. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ซึ่งมีตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการทำงาน และ Rojsirivat (2021) แนะนำให้มีการพัฒนากลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ โดยการสร้างฐานข้อมูลกลางที่ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามและควบคุมแรงงานข้ามชาติ

การส่งเสริมความเข้าใจของประชาชน

นักวิชาการได้เสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสถานะของแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้ กอ.รมน. ใช้ประกอบการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนจากแรงงานข้ามชาติและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคง โดย Pongpaichit (2021) ได้นำเสนอแนวคิดการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคง (Community Security Network) โดย กอ.รมน. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่นและตัวแทนของแรงงานข้ามชาติ เพื่อร่วมกันติดตามและป้องกันปัญหาอาชญากรรมและความขัดแย้งทางสังคม

เช่นเดียวกับ Phongpaichit & Baker (2023) เสนอว่า การสร้างพื้นที่สำหรับการสื่อสารและแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนท้องถิ่นและแรงงานข้ามชาติเป็นกลยุทธ์สำคัญในการลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยเสนอให้ กอ.รมน. จัดกิจกรรมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของแรงงานข้ามชาติและชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ Rattanathammatada (2023) เสนอแนวทางการพัฒนาโครงการ “ชุมชนปลอดภัย” (Safe Community) โดยให้ กอ.รมน. เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานข้ามชาติในการร่วมกันกำหนดมาตรการป้องกันอาชญากรรมและส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน ซึ่งรวมถึงการติดตั้งระบบกล้องวงจรปิด การจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุฉุกเฉิน และการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย Punprapa & Colleagues (2022) เสนอแนวคิดการให้ความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของแรงงานข้ามชาติควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ โดยเสนอให้ กอ.รมน. บูรณาการหลักการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่กระบวนการทำงานในทุกระดับ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่นเดียวกับ Sricharoen (2023) ได้วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติที่มีประสิทธิภาพกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะ SDG 8 (การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ) และ SDG 16 (สังคมสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง) และเสนอให้ กอ.รมน. พัฒนาดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติและผลกระทบต่อสังคมไทย นอกจากนี้ Tantiviramanond (2022) เสนอให้มีการจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ กอ.รมน. เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติและการจัดการความขัดแย้งในชุมชนบนพื้นฐานของการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3. การปรับปรุงกฎหมายและกลไกการบังคับใช้ โดย Supawaree (2023) ได้วิเคราะห์ช่องว่างในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พบว่า ยังไม่มีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนของหน่วยงานในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเชิงบูรณาการ ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเสนอให้ กอ.รมน. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยให้ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อนกัน เช่นเดียวกับ Leelapatranurak (2022) เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้ กอ.รมน. มีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานและกำกับดูแลการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในมิติด้านความมั่นคงอย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดกลไกการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ Saisaengchan (2023) เสนอให้มีการพัฒนาระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและองค์กรสิทธิมนุษยชนในการติดตามการดำเนินงานของ กอ.รมน. เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคม

การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

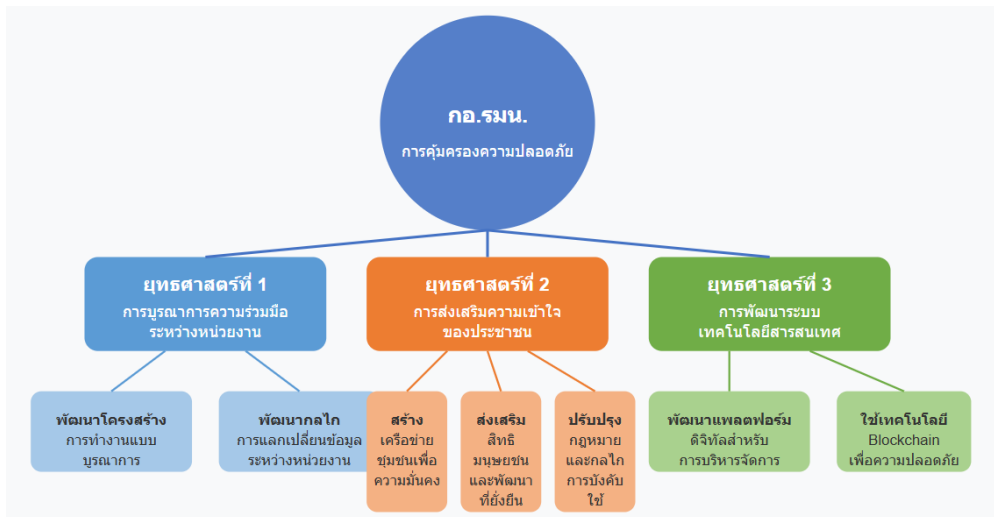
Mektrairat (2022) เสนอให้ กอ.รมน. พัฒนาระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ ซึ่งประกอบด้วยระบบการลงทะเบียน การติดตามและการรายงานสถานะของแรงงานข้ามชาติแบบเรียลไทม์ โดยใช้เทคโนโลยีการระบุตัวตนด้วยข้อมูลชีวภาพ (Biometric Identification) เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการยืนยันตัวตนและป้องกันการปลอมแปลงเอกสาร ข้อค้นพบจากการศึกษาของ Arunotai et al. (2023) แสดงให้เห็นว่าการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือสำหรับการติดตามและรายงานตัวของแรงงานข้ามชาติช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยแอปพลิเคชันดังกล่าวสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงานและสถานะการจ้างงานของแรงงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนด้านความมั่นคงและการให้บริการสาธารณะ

องค์ความรู้ใหม่

ปัญหาแรงงานข้ามชาติเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อทั้งเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศไทย โดยมีแรงงานข้ามชาติจากเมียนมา ลาว และกัมพูชา เข้ามาทำงานในประเทศไทยมากกว่า 3 ล้านคน ซึ่งพวกเขาเป็นกำลังสำคัญในภาคเกษตรกรรม ก่อสร้าง และอุตสาหกรรมบริการ แต่ก็ส่งผลให้เกิดปัญหาความมั่นคง เช่น ความขัดแย้งทางสังคม และอัตราอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น

การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติยังเผชิญกับปัญหาข้อจำกัดด้านทรัพยากร การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และความเข้าใจที่ไม่เพียงพอเกี่ยวกับสิทธิของแรงงานข้ามชาติ ดังนั้น การพัฒนากรอบนโยบายที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) จึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะ SDG 16 และ SDG 8 เพื่อสร้างสังคมที่ปลอดภัย ยั่งยืนและเป็นธรรม

ยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างยั่งยืน ได้แก่ การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนไทยกับแรงงานข้ามชาติ นอกจากนี้ การปรับปรุงนโยบายและมาตรการความมั่นคงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จะช่วยให้สามารถจัดการแรงงานข้ามชาติได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพ 1 ยุทธศาสตร์องค์ความรู้ใหม่ของ กอ.รณน. สามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1.1 พัฒนาโครงสร้างการทำงานแบบบูรณาการ ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ชัดเจน และลดปัญหาการทำงานที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงแรงงาน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานความมั่นคง

1.2 พัฒนากลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ด้วยการจัดตั้งฐานข้อมูลกลางที่สามารถเข้าถึงและใช้ร่วมกันได้ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถติดตามสถานะและความเคลื่อนไหวของแรงงานข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมความเข้าใจของประชาชน ยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะและบทบาทของแรงงานข้ามชาติในสังคมไทย โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนและการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติ ดังนี้

2.1 สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคง ด้วยการจัดตั้งกลไกความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแรงงานข้ามชาติ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและลดความขัดแย้งในชุมชน

2.2 ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติ และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDG 8 (การจ้างงานที่มีคุณภาพ) และ SDG 16 (สันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง)

2.3 ปรับปรุงกฎหมายและกลไกการบังคับใช้ ด้วยการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เพื่อให้สามารถควบคุมและติดตามแรงงานข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ยุทธศาสตร์นี้เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ โดยมีองค์ประกอบหลักดังนี้

3.1 พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการบริหารจัดการ ด้วยการสร้างระบบติดตามแรงงานข้ามชาติแบบเรียลไทม์ เช่น ระบบลงทะเบียนและการยืนยันตัวตนทางชีวภาพ (Biometric Identification)

3.2 ใช้เทคโนโลยี Blockchain เพื่อความปลอดภัย ด้วยพัฒนาระบบ Blockchain เพื่อป้องกันการปลอมแปลงเอกสารและเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ

ดังนั้น การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยต้องอาศัยความร่วมมือในระดับนโยบายและปฏิบัติการ โดยเน้นการบูรณาการข้อมูลและระบบการทำงาน การสร้างความเข้าใจของประชาชน และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในกระบวนการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนและแรงงานข้ามชาติ ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทย

สรุป

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า กอ.รมน. มีบทบาทสำคัญในการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนจากผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การบูรณาการกับหน่วยงาน การส่งเสริมความเข้าใจของประชาชน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดย 1. พัฒนาโครงสร้างการทำงานแบบบูรณาการระหว่าง กอ.รมน. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ และ 2. พัฒนากลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ โดยการสร้างฐานข้อมูลกลางที่ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2. ด้านการส่งเสริมความเข้าใจของประชาชน โดย 1. สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อความมั่นคง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่นและตัวแทนของแรงงานข้ามชาติ 2. ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยบูรณาการหลักการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่

กระบวนการทำงานในทุกกระดับ พัฒนาด้านนี้ชี้วัดผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ กอ.รมน. เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติและการจัดการความขัดแย้งในชุมชน และ 3. ปรับปรุงกฎหมายและกลไกการบังคับใช้ โดยให้ กอ.รมน. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยให้ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อนกัน และพัฒนาระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและองค์กรสิทธิมนุษยชน

3. ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้ กอ.รมน. พัฒนาระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ โดยใช้เทคโนโลยีการระบุตัวตนด้วยข้อมูลชีวภาพ แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือสำหรับการติดตามและรายงานตัวและเทคโนโลยี Blockchain สำหรับจัดเก็บและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและความโปร่งใสของข้อมูล ป้องกันการแก้ไขข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตและสร้างความเชื่อมั่นในระบบการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ

การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนจากผลกระทบของแรงงานข้ามชาติต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงภายในประเทศกับการเคารพสิทธิมนุษยชนและการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น กอ.รมน. ในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงจึงต้องปรับบทบาทและแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

หากสามารถดำเนินการตามข้อเสนอแนะข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าจะช่วยให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยมีความเป็นระบบและยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งความมั่นคงของประเทศ สิทธิมนุษยชนของแรงงานข้ามชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- Arunotai, C. et al. (2023). Digital solutions for migrant worker management: Case studies from Thailand. *Journal of Migration Studies*, 15(2), 112-129.
- Bevir, M. (2020). *Governance theory and its applications*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Brown, T. (2022). *Systemic approaches to sustainable development*. Cambridge. UK: Cambridge University Press.
- Chaiyuth, P. & Khamprasit, T. (2020). Gaps in data integration for migrant labor management in Thailand. *Asian Journal of Public Administration*, 12(3), 123-145.

- Chalermphanupap, T. (2023). Challenges in inter-agency collaboration for national security. *Journal of ASEAN Studies*, 15(2), 45-67.
- Chantavanich, S. (2023). The evolution of migration policies in Thailand: Challenges and opportunities. *Asian and Pacific Migration Journal*, 32(1), 23-41.
- Garcia, L. et al. (2023). Policy integration and SDGs: Bridging theory and practice. *Sustainable Development Journal*, 18(1), 89-105.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Jitpiromsri, S. (2020). Roles and responsibilities of ISOC in national security management. *Thai Policy Review*, 10(4), 56-78.
- Jittapankul, T. (2023). Digital governance of migrant workers: Learning from Singapore's experience. *Asian Journal of Public Administration*, 25(2), 152-171.
- Khamprasit, T. & Poonkasem, P. (2021). Migrant labor and crime rates in Thailand. *Southeast Asia Security Studies*, 9(2), 34-52.
- Leelapatranurak, K. (2022). Legal reforms for effective migrant labor governance. *Thai Legal Studies Review*, 14(1), 33-49.
- Mektrairat, N. (2022). Digital platforms for migrant labor management: A case study in Thailand. *Journal of Information Technology and Public Policy*, 14(3), 78-92.
- Narula, P. (2023). Barriers to accessing rights among migrant workers in Thailand. *International Migration Review*, 57(1), 112-134.
- Paireepairit, I. (2021). Data integration challenges in Thailand's public sector: Case studies from immigration and labor departments. *Journal of Information Technology and Politics*, 18(3), 312-326.
- Phongpaichit, P. & Baker, C. (2023). Cultural exchange as a strategy for community harmony. *Journal of Southeast Asian Social Studies*, 25(1), 77-92.
- Pongpaichit, P. (2021). Community security networks: A grassroots approach to stability. *Thai Community Studies Journal*, 17(3), 65-80.
- Poonkasem, P. et al. (2022). ASEAN economic integration and migrant labor flows in Thailand. *ASEAN Economic Review*, 17(3), 23-45.
- Punprapa, S. & Colleagues. (2022). Human rights and security in migrant labor governance. *Journal of Human Rights in Asia*, 8(2), 44-59.
- Rattanathammatada, P. (2023). Safe community projects: A model for local security. *Journal of Community Development*, 20(1), 55-70.

- Rhodes, R. A. W. (1996). The new governance: Governing without government. *Political Studies*, 44(4), 652–667.
- Rojisrivat, T. (2021). Interagency coordination mechanisms for complex policy challenges: The case of migrant worker management. *Policy Sciences*, 54(2), 323–342.
- Saisaengchan, T. (2023). Accountability in security operations: The role of civil society. *Thai Governance Journal*, 21(1), 33–48.
- Sakolraknaree, S. (2021). Institutional innovations in Thailand's security agencies: Responding to transnational challenges. *Journal of Contemporary Asia*, 51(3), 428–446.
- Santipaporn, S. (2021). Quantitative analysis of migrant labor trends in Thailand. *Thai Economic Journal*, 20(2), 98–115.
- Smith, J. et al. (2022). Negative impacts of migrant labor on community safety. *Global Security Studies Journal*, 11(4), 67–89.
- Sricharoen, T. (2023). Linking migrant labor management to SDGs: A Thai perspective. *Sustainable Development Journal*, 19(2), 66–81.
- Supang, C. et al. (2019). Economic contributions of migrant labor to Thailand's GDP. *ASEAN Economic Perspectives*, 16(1), 45–67.
- Supawaree, P. (2023). Legal gaps in migrant labor management: A critical review. *Journal of Thai Law and Policy*, 15(2), 77–92.
- Tangsupvattana, A. (2022). Public perceptions of migrant workers in Thailand: Survey findings and policy implications. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48(3), 623–640.
- Tantiwiranond, D. (2022). Manual for ISOC officers: Rights and conflict management. *Journal of Peace Studies*, 14(1), 40–55.
- Thammaboosadee, S. (2022). Integrated database systems for migrant worker management: Technical requirements and governance challenges. *Digital Government: Research and Practice*, 3(2), 1–17.
- Thongyou, M. (2022). Institutional overlaps in Thailand's security apparatus: Implications for policy implementation. *Asian Politics & Policy*, 14(1), 123–141.
- United Nations. (1994). *Human security concept and applications*. New York City, USA: UN Publications.

- Wasserman, S. & Faust, K. (2022). *Network analysis: Methods and applications*. Cambridge, USA: Cambridge University Press.
- Wisuthipongsak, P. (2021). Security challenges posed by undocumented migrant workers: A case study of industrial zones in eastern Thailand. *Security Dialogue*, 52(1), 76-93.
- Yongpanichkul, S. (2023). Integrated governance structures for complex social challenges: The case of migrant worker management in Thailand. *International Review of Administrative Sciences*, 89(1), 123-141.

กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์การในยุคดิจิทัล *

ORGANIZATIONAL STRATEGY IN THE DIGITAL ERA

พระราชวรานุสิฐ (ปราโมทย์ ปโมทิตโต), พระเมธีวชิรญาณบัณฑิต (ชินภัทร ฉัตรนาลโย),
พระมหาคำพันธ์ รัตนชโย, ปณณธร เขียวชัยพฤกษ์,
อุทัย ภูบังดาว, ทองอินทร์ มนตรี

Phrarajavajiranusith (Pramote Pamoteto), Phra Methivajarayanapandit (Shinapat Chinnalayo),
Phramaha Kumphan Rananchayo, Pannatorn Tainchaiyapurk,
Uthai Poobangdao, Thongin Montri
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Pannatorn_t@hotmail.com

บทคัดย่อ

รูปแบบองค์การในยุคดิจิทัล มีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีองค์การและแนวคิดการจัดการที่แตกต่างกันไป จะใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นหลักในการบริหารจัดการ โดยจะให้ความสำคัญต่อบุคคลนั้น ๆ มากกว่าความเป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จ ได้แก่ 1. องค์การแห่งทุนมนุษย์ (Human Organism) ที่มนุษย์เป็นตัวกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อนำมาควบคุมระบบที่มีความซับซ้อนขององค์การ 2. องค์การแห่งเทคโนโลยีการสื่อสารประยุกต์ (Organic Information Technology) ที่เทคโนโลยีเข้ามาเป็นองค์ประกอบในชีวิตประจำวัน จนทำให้เกิดสังคมรูปแบบใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันตามระเบียบกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ เป็นสังคมเกิดขึ้นบนโลกเสมือนจริง และ 3. องค์การแห่งภูมิปัญญา (Wisdom Organization) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงการบริหารจัดการต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วไปสู่การยกระดับกรอบแนวคิดอย่างบูรณาการบนรากฐานแห่งปัญญามากขึ้น กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์การยุคดิจิทัล เป็นกระบวนการในการกำหนดทิศทางและแนวทางของการปฏิบัติการกิจขององค์การในอนาคต เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์การ โดยวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปรับตัวขององค์การ รวมถึงแนวทางที่องค์การสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืน กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์การในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจัดการต้องให้ความสำคัญกับ 1. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน 2. การสร้างวัฒนธรรมองค์การ

ที่ยืดหยุ่นและเปิดรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว 3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะ ความรู้ ความชำนาญที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ 4. การบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เพื่อปกป้องข้อมูลและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารจัดการ; องค์กร; ยุคดิจิทัล

Abstract

Organizational models in the Digital era. The evolution of organizational models in the digital era stems from various organizational theories and management concepts. These models primarily rely on information technology systems for management, emphasizing key factors beyond merely using technology as a tool for success. These models include: 1. Human Organism This model focuses on human engagement with information technology systems integrated into daily life. It enables individuals to manage complex systems within organizations. 2. Organic Information Technology In this model, technology becomes an integral part of everyday life, fostering new societal structures governed by new regulations and interactions within virtual worlds. and 3. Wisdom Organization This model emphasizes systematic learning processes that integrate management strategies to adapt to rapid changes. It promotes a holistic approach to conceptual frameworks, driven by knowledge and wisdom. Strategic management in the Digital era. Strategic management in the digital age involves setting directions and approaches for future organizational missions. It is a critical factor in enhancing an organization's competitiveness by analyzing key influences on adaptability and identifying methods to improve efficiency and sustainability. To successfully manage organizations in the digital era, executives must focus on: 1. Leveraging technology and innovation to enhance operational efficiency. 2. Fostering an organizational culture that is flexible and open to change, ensuring rapid adaptability. 3. Developing human resources by equipping employees with skills, knowledge, and expertise aligned with modern technological advancements. and 4. Managing risks and ensuring IT security to protect data and build organizational credibility.

Keywords: Strategic; Management; Organization; Digital Era

บทนำ

แนวคิดของการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การดิจิทัล (Digital Organization) กำลังได้รับความสนใจมากขึ้น โดยที่แนวคิดของการจัดโครงสร้างองค์การดิจิทัล นอกจากรูปแบบทางกายภาพที่เปลี่ยนไปแล้ว รูปแบบการทำงานยังแตกต่างจากเดิมที่จะเป็นลักษณะของการแบ่งปันข้อมูลกันมากขึ้น มีโครงสร้างขององค์การที่ลดน้อยลง รวมทั้งการพัฒนาระบบสารสนเทศมารองรับโครงสร้างองค์การดิจิทัล ก็จะมีการตอบสนองความต้องการที่เป็นปัจจุบันมากขึ้นและอัตโนมัติมากขึ้นกว่าเดิมมาก ซึ่งต้องอาศัยการประมวลผลข้อมูลที่มีประสิทธิภาพสูงมาก การพัฒนาบุคลากรขององค์การในปัจจุบันนี้ นอกจากต้องมีความรู้พื้นฐานที่ดีแล้ว ยังต้องมีความรับผิดชอบ มีความฉลาดทางอารมณ์สูง สามารถทำงานเข้ากับผู้อื่นได้ดี ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความคิดสร้างสรรค์และใฝ่ที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำประเทศเข้าสู่โมเดล “ประเทศไทย 4.0” ที่มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างไปสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (สมบัติ กุสุมาลี, 2559)

องค์การดิจิทัล หมายถึง องค์การที่มีการพัฒนากลยุทธ์และปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานองค์การได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ด้วยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และอุปกรณ์ดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในทุกกระบวนการ มีการปรับโครงสร้างพื้นฐาน ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ปรับวิธีการคิดของผู้ปฏิบัติงาน เปลี่ยนรูปแบบแข่งขัน มีการนำผลวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพการทำงานและสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้รับบริการ ซึ่งองค์การดิจิทัลนั้นนอกจากการเป็นองค์การที่มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยแล้ว ยังเป็นองค์การที่มีสมรรถนะและมีความสามารถในการบูรณาการอุปกรณ์และเทคโนโลยีเหล่านั้นให้เข้ากับการดำเนินงานทั้งการติดต่อสื่อสาร การนำทักษะความรู้มาใช้ร่วมกันทั้งองค์การ การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการที่รวดเร็วสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของลูกค้าที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเป็นองค์การที่มีความคล่องตัวทางดิจิทัล โดยสามารถเลือกเทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลสมัยใหม่ มาใช้ประโยชน์และแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสมทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน (จันทร์จิรา เหลลราช, 2564)

การพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การดิจิทัล (Digital Organization) กำลังได้รับความสนใจมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์การในทุกระดับ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์การ โลกยุคดิจิทัลในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนให้ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนต้องพึ่งพาอุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ทั้งนั้น นอกจากเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานแล้ว ยังได้หลอมรวมเข้ากับชีวิตประจำวันของคนอย่างแท้จริง และเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบทางเศรษฐกิจทั้งกระบวนการผลิต การบริการ และกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559)

ผู้เขียนมีแนวคิดว่าการที่องค์กรจะอยู่รอดในยุคดิจิทัลนั้น จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการแปลงโฉมองค์กรให้มีขีดความสามารถ มีศักยภาพ เพื่อยกระดับองค์กรให้เป็น Digital Organization แนวทางและขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงจะเป็นอย่างไร จะต้องปรับแนวคิด และพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะใหม่อย่างไร และที่สำคัญจะบริหารองค์การดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จยั่งยืนได้อย่างไร ผู้ที่เกี่ยวข้องในการออกแบบหรือแปลงโฉมองค์กรใหม่จะต้องรู้จักและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับองค์การดิจิทัลด้วยซึ่งถ้าดำเนินการสำเร็จแล้วองค์กรย่อมสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดการบริหารจัดการองค์การในยุคดิจิทัล

แนวคิดการบริหารจัดการองค์การในยุคดิจิทัลนั้น เริ่มต้นปรับเปลี่ยนมาจากยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมมาเป็นการพัฒนาระบบและเครือข่ายด้านสารสนเทศที่นำไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์

1. รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การในยุคดิจิทัล

การพัฒนาของทฤษฎีองค์การได้ปรับเปลี่ยนเรื่อยมาทั้งการบริหารจัดการการจัดโครงสร้าง มีการให้คุณค่าและเปลี่ยนมุมมองต่อปัจจัยหลักของแนวคิดทางการจัดการนั้น ๆ การเข้าสู่ยุคดิจิทัลของโลกแห่งการบริหารจัดการ รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การแบบใหม่ มีดังต่อไปนี้

1.1 องค์การแห่งทุนมนุษย์ (Human Organism) โลกในปัจจุบันที่เป็นยุคหลังสมัยใหม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีในการขับเคลื่อนองค์การเป็นอย่างมาก ทำให้ทุกฝ่ายแสวงหาเทคโนโลยีมาใช้แทนระบบการจัดการเดิม ทำให้ตื่นตัวกับอุปกรณ์ที่ถูกสรรสร้างขึ้นใหม่เพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันพร้อมกับกับความเจริญก้าวหน้าของกระบวนการทางอุตสาหกรรม ทั้งหมดเป็นความกลมกลืนที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาควบคุมระบบที่มีความซับซ้อนขององค์การ โดยพยายามสร้างแนวทางปฏิบัติสำหรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรในระดับบุคคลเพื่อลดผลกระทบเชิงลบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อความเป็นตัวตนของผู้ปฏิบัติงาน และจะต้องพิจารณาถึงการสร้างความเป็นศูนย์กลางขององค์การที่มีเป้าหมายคือ ความเป็นระบบที่มีความทันสมัย มีเหตุมีผลที่เหมาะสม โดยต้องมองข้ามการแข่งขันหรือความพึงพอใจทางเทคโนโลยีออกไป มุ่งเน้นจิตสำนึกของความเป็นเหตุเป็นผลกับปัญหาที่องค์การต้องเผชิญซึ่งต้องไม่ฝืนต่อธรรมชาติ และสามารถที่จะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงความทันสมัยนั้นก็ได้

1.2 องค์การแห่งเทคโนโลยีการสื่อสารประยุกต์ (Organic Information Technology) จากการที่เทคโนโลยีเข้ามาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในชีวิตประจำวัน สร้างให้เกิดสังคมรูปแบบใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันตามระเบียบกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ มีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน มารวมกลุ่มกันในสถานที่ที่ตอบรับกับความสนใจของกลุ่มคนนั้น ๆ เป็นสังคมที่เกิดขึ้นบนโลกไซเบอร์หรือโลกเสมือนจริง เป็นแรงขับที่เริ่มส่งผลให้เทคโนโลยีสารสนเทศมีการตอบสนองร่วมทางด้านอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งผลักดันให้เทคโนโลยีสารสนเทศเสมือนมีชีวิตสำนึกเฉพาะตัว มีอารมณ์แบบกลุ่ม และตอบสนองอย่างอ่อนไหวต่อปัจจัย

ต่าง ๆ หรือเริ่มที่จะมีชีวิต เรียกว่าเป็นองค์กรแห่งเทคโนโลยีการสื่อสารประยุกต์ มีแนวโน้มที่จะต้องดำเนินการและพัฒนาระบบที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดอ่อน เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้และอยู่ร่วมกับเทคโนโลยียุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์กับการทำงานและเป้าหมายขององค์กร

1.3 องค์กรแห่งภูมิปัญญา (Wisdom Organization) ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความไม่แน่นอนเพิ่มมากขึ้น กระบวนการจัดการแบบดั้งเดิมบนพื้นฐานของข้อมูล ความรู้ ที่ถูกออกแบบมาเพื่อลดความไม่แน่นอนในสภาพแวดล้อมดังกล่าวย่อมไม่เพียงพอ ซึ่งในบางมุมมองนั้น กระบวนการการเรียนรู้กับความรู้อย่างไม่สามารถตอบสนอง หรือผลักดันองค์กรให้พัฒนาหรือปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และมีความไม่แน่นอนได้อย่างเพียงพอ จึงอาจนำไปสู่การกระทำที่ขาดความชัดเจนทางจริยธรรมและความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องขององค์กร จึงนำไปสู่การพยายามพัฒนาระดับกรอบแนวคิดอย่างบูรณาการบนรากฐานแห่งปัญญามากขึ้น จากแนวคิดกล่าว แสดงให้เห็นว่าการใช้ปัญญาในทางปฏิบัตินั้นต้องเรียนรู้และยอมรับการกระทำในอดีตมาปรับใช้ในปัจจุบันและอนาคต เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการพิจารณาหรือดำเนินการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งขับเคลื่อนด้วยความเข้าใจ ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ภายใต้โครงสร้างวัฒนธรรมบรรยากาศ และข้อกำหนดที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกอบอุ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำไปสู่ผลลัพธ์ในการดำเนินงานที่ดีขององค์กร นำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งภูมิปัญญา (Wisdom Organization)

2. รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล

การบริหารจัดการองค์กรยุคหลังสมัยใหม่ที่จะใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นหลักในการบริหารจัดการนั้น การบริหารจัดการจะเปลี่ยนไปสู่กระบวนการบทบาทของผู้บริหารและเทคนิคการบริหารจัดการองค์กรในโลกเสมือนจริง

2.1 บทบาทของผู้บริหาร (The Character of Them) ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นการบริหารจัดการจากที่เคยใช้เทคโนโลยีในเชิงความชำนาญด้านเทคนิค นำไปสู่การปรับโครงสร้างขององค์กร ในอดีตต้องบริหารแบบกระจายอำนาจ เนื่องจากส่วนกลางไม่มีข้อมูล แต่ในปัจจุบันเป็นการบริหารทั้งแบบกระจายอำนาจและรวมอำนาจรวมอยู่ในจุดเดียว เป็นต้น ทำให้วิถีชีวิตและวิธีการบริหารเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรจึงต้องปรับเปลี่ยนตนเองอย่างรวดเร็ว ด้วยอำนาจของข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งแทรกซึมเข้าไปสู่รากฐานทางสังคมจนเกิดเป็นสังคมฐานความรู้ พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.2 รูปแบบทฤษฎีองค์กรในยุคต่อไป (The Next Station of Organization Theory) ทฤษฎีองค์กรต่อจากนี้มาจากการวิวัฒนาการทฤษฎีองค์กรในแต่ละยุคที่ผ่านมา เกิดจากบริบทที่แตกต่างกัน และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรให้เข้ากับบริบทนั้น ๆ มากขึ้น จะส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านกระบวนการทัศน์และชี้ให้เห็นว่า ในแต่ละยุคนั้นเป็นการให้คุณค่าและ

มุมมองต่อปัจจัยหลักของแนวคิดนั้น ๆ ที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ การให้ความสำคัญต่อปัจจัยนั้นๆ มากกว่าความเป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจรอยต่อแห่งการเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคดังกล่าวได้มากยิ่งขึ้น จึงขอนำเสนอแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 วิวัฒนาการของทฤษฎีองค์การ (วสันต์ สุทธาวาส, 2565)

จากภาพที่ 1 นี้ช่วยชี้ให้เห็นการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ทางการบริหารจัดการ เช่น จากมุมมองและการให้ความสำคัญที่เปรียบ “คนเป็นเหมือนเครื่องจักร” สู่ “คนมีชีวิตและหัวใจ” ก็ส่งผลให้เกิดการก้าวข้ามจากยุคคลาสสิก (Classic) ไปสู่ยุคนีโอ-คลาสสิก (Neo-Classical) และที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมไปสู่สมัยใหม่ยุคโลกาภิวัตน์ ที่ส่งผลต่อยุคสมัยใหม่ (Modern) ไปสู่ยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ที่มุมมองและการให้คุณค่าความสำคัญมีมากขึ้นต่อการปรับตัวให้อยู่รอดขององค์กร จากองค์กรที่ไม่มีชีวิตและการใช้เทคโนโลยีในเชิงระบบไปสู่มุมมองที่ว่า องค์กรนั้นมีชีวิตและเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญ และมีผลกระทบในมิติที่ซับซ้อน (วสันต์ สุทธาวาส, 2566)

การบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล

“ยุคดิจิทัล” เริ่มมีกล่าวถึงมากขึ้นจากการที่กระแสโลกาภิวัตน์เริ่มจางหายไปและกำลังก้าวสู่ยุคเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคใหม่ของโลก นั่นคือ “ยุคดิจิทัล” ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทกับมนุษย์ในทุกเรื่อง ถึงขั้นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมนุษย์กันเลยทีเดียว การกระทำทุกอย่างจะเกี่ยวข้องกับดิจิทัลไปทุกอย่าง ที่เป็นเช่นนี้เพราะดิจิทัลสามารถทำสิ่งที่ยากให้ง่ายขึ้น สร้างความสะดวกสบายในชีวิตได้อย่างดี นอกจากนี้อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ในปัจจุบันก็มีดิจิทัลเข้าไปเป็นส่วนประกอบ และเพราะเหตุที่ดิจิทัลมีความสำคัญมากจนเป็น

ส่วนหนึ่งของชีวิตที่เราไม่สามารถตัดขาดได้ ทว่าโลกถึงต้องตื่นตัวและถือให้เป็นก้าวใหม่ของโลกยุคปัจจุบัน และถือว่ายุคนี้เป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ขนานนามว่า “Industry 4.0”

1. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ยุค 4.0

โลกยุค 4.0 ที่พูดถึงกัน คือ “การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4” ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดจะเปลี่ยนวิถีชีวิต รูปแบบการทำงาน ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนความสัมพันธ์ของคนในสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดในด้านหนึ่งจะสร้างโอกาสในการทำงาน และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเราทุกคนให้ดีขึ้น แต่อีกด้านจะมีนัยต่อวิธีการทำงานและทำให้ตำแหน่งงานจำนวนไม่น้อยต้องหายไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องปรับตัวให้ทันทั้งในวันนี้และในอนาคตข้างหน้า การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะมีอัตราเร่งแบบก้าวกระโดด มีการเชื่อมโยงกันทั้งมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างไร้พรมแดน ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกไปสู่ยุค 4.0 ที่เทคโนโลยีจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและศักยภาพชีวิตของพวกเรา รวมทั้งสร้างโอกาสใหม่ ๆ นั้น จะเกิดขึ้นพร้อมกับโลกที่มีความผันผวนสูง และยากที่จะคาดเดา (วิโรไท สันติประภพ, 2566)

2. การจัดการองค์การด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการองค์การในอนาคตพบว่า มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.1 การใช้อุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ส่วนตัว การนำเครื่องมือสื่อสารประเภทอื่น ๆ มาใช้ร่วมกับคอมพิวเตอร์ ในอนาคตจะมีการพัฒนาเครื่องมือสื่อสารประเภทอื่น ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ ไอแพด ไอโฟน มาใช้เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์โดยสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ และดึงข้อมูลออกมาใช้งานได้ นอกจากนี้ยังสะดวกในการพกพาไปใช้งานภาคสนามได้เป็นอย่างดี

2.2 การใช้ซอฟต์แวร์ที่ให้บริการลักษณะแบบคลาวด์ (Cloud) การพัฒนาซอฟต์แวร์ให้มีสมรรถนะสูงขึ้นแต่มีราคาต่ำลง การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอดีตมักมีข้อจำกัด เนื่องจากคอมพิวเตอร์มีขนาดใหญ่และราคาค่อนข้างสูง แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า “Cloud Computing” ซึ่งสามารถออนไลน์ข้อมูลข่าวสารกับเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ ที่ใช้ Cloud-based Tools เช่น I-cloud Facebook Instagram Dropbox หรือ Gmail เป็นต้น

2.3 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) มากขึ้น ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้จะกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการเชื่อมโยงระหว่างองค์การและตลาดแรงงาน ตลอดจนการเชื่อมโยงกับหน่วยงานราชการอีกด้วย

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญมาก ต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากสามารถจัดการกับข้อมูลได้เป็นจำนวนมาก และยังมีความถูกต้องแม่นยำ นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อีกยังมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจาก

สามารถใช้ร่วมกับเครื่องมือการสื่อสารประเภทอื่นได้ อีกทั้งยังมีขนาดที่เล็กลงและมีราคาที่ต่ำลงอีกด้วย (Kavanagh et al., 2012)

3. การจัดการองค์การด้วยระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามามีใช้ในการบริหารจัดการองค์การนับวันยิ่งมีมากขึ้น เช่น การนำมาใช้ภาครัฐบาล (E-government) ภาคพาณิชย์ (E-commerce) ภาคอุตสาหกรรม (E-industry) ภาคการศึกษา (E-education) ภาคสังคม (E-society) ภาคการท่องเที่ยว (E-tourism) ภาคธุรกิจ (E-business) และภาคการตลาด (E-marketing) ส่วนในภาคการจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน ได้มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้มากยิ่งขึ้นเรียกว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Human Resource Management : E-hrm/HRMIS)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศคอมพิวเตอร์ถูกนำมาใช้ในการจัดการองค์การหลายด้าน ดังนี้

3.1 บันทึกการปฏิบัติงาน คอมพิวเตอร์ได้ถูกดัดแปลงมาใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกการปฏิบัติงานหรือที่เรียกว่า เครื่องรูดบัตรเพื่อบันทึกเวลาการเข้า-ออกของพนักงาน เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ มาช่วยในการพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทน หรือการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง

3.2 บันทึกทะเบียนประวัติของพนักงาน ปัจจุบันองค์การขยายใหญ่มากขึ้น การบันทึกข้อมูลประวัติของพนักงานจึงเป็นเรื่องยาก และบ่อยครั้งทำให้เกิดปัญหาทั้งเรื่องความถูกต้อง และการเรียกข้อมูลมาใช้ ดังนั้นคอมพิวเตอร์จึงกลายเป็นเครื่องมืออย่างดีที่ช่วยในการบันทึก สืบค้น และการนำมาใช้ นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย เช่น Microsoft Access เป็นต้น

3.3 การจ่ายค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือเงินเดือนพนักงาน ซึ่งต้องทำการคิดคำนวณทุก ๆ เดือน และมีรายละเอียดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะองค์การขนาดใหญ่และมีรูปแบบการจ่ายค่าตอบแทนที่หลากหลายประเภท ดังนั้น เพื่อความรวดเร็วและป้องกันความผิดพลาด จึงได้มีการนำเอาโปรแกรมการคำนวณมาใช้ เช่น โปรแกรม Microsoft Excel เป็นต้น (เทพศักดิ์ บุญรัตน์, 2553)

4. ประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้

การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันได้พัฒนามาใช้ไปอีกหลายด้าน เพื่อเพิ่มการเข้าถึงแหล่งผู้หางาน หรือตลาดแรงงานทำให้เพิ่มความสะดวก ประหยัด และรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนี้

4.1 การสรรหา เป็นการดึงดูดผู้ที่มีความรู้ความสามารถให้มาสมัครงานกับองค์การ ดังนั้น องค์การจึงต้องเพิ่มช่องทางแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับองค์การและตำแหน่งงานให้ผู้สนใจ ปัจจุบันหลายองค์การทั้งองค์การของภาครัฐและเอกชนได้ใช้อินเทอร์เน็ต

(Internet) เป็นช่องทางหนึ่งในการสรรหา และบางครั้งยังสามารถสมัครออนไลน์ (Online Recruitment) ได้ด้วย

4.2 การคัดเลือก และการทดสอบ ปัจจุบันหลายองค์การได้นำวิธีการทดสอบออนไลน์ (Online Testing) มาใช้ เช่น ระบบการทดสอบแบบหลายตัวเลือก (Multiple-Choice Examinations) ซึ่งได้นำมาใช้ในการวัดความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ หรือทัศนคติ เนื่องจากมีความแม่นยำ สะดวก และรวดเร็วในการตรวจประมวลผลข้อสอบ

4.3 การฝึกอบรม ปัจจุบันหลายองค์การได้นำวิธีการฝึกอบรม การถ่ายทอดเนื้อหา หรือการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (Computer-based Learning) หรือ E-learning มากขึ้น เช่น การฝึกอบรมผ่านเว็บ (Web-based Technology) การเรียนออนไลน์ (On-line Learning) หรือการเรียนรู้ผ่านวิดีโอออนไลน์ (VDO On-line Learning) ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาเนื้อหาที่ต้องการได้จากระบบการบริหารหลักสูตรและสามารถนำเสนอโดยใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดีย (Multimedia Technology) อีกทั้งยังสามารถใช้เทคโนโลยีเชิงโต้ตอบ (Interactive Technology) ได้ด้วย (Kavanagh et al., 2012)

กลยุทธ์การพัฒนางานองค์กรในยุคดิจิทัล

หลักการสำคัญเพื่อพัฒนางานองค์กรไปสู่องค์กรในยุคดิจิทัล คือ วัฒนธรรมที่องค์กรปลูกฝังไว้ให้กับพนักงานทุกคนในองค์กร เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงงาน ลดความสูญเสีย เพิ่มประสิทธิภาพ โดยกระตุ้นทั้งการคิดและการทำผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

1. ปัจจัยสำคัญในการพัฒนางานองค์กรในยุคดิจิทัล

ปัจจัยที่มีความสำคัญและเร่งด่วนที่ต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขตามลำดับ เพื่อพัฒนางานองค์กรด้วยระบบดิจิทัล โดยจำแนกเป็นแต่ละปัจจัย ดังนี้

1.1 คน เป็นส่วนสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องปรับปรุง เพราะคนจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องสัมผัส และนำหรือไม่นำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้นำหรือผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้ที่มองเห็นทิศทางของอนาคตองค์กรก่อนผู้อื่น หรือต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี ซึ่งถือได้ว่าเป็นคนแรกที่จะต้องนำพาการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น และเตรียมความพร้อมรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

1.1.2 ผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ 1. ผู้ปฏิบัติงานรุ่นเก่าซึ่งอยู่ใน Gen BB และ Gen X องค์กรต้องให้ความรู้ความเข้าใจและสนใจให้เห็นความสำคัญก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลง 2. ผู้ปฏิบัติงานรุ่นใหม่ ซึ่งอยู่ใน Gen Y และ Gen Z หรือ Gen M กลุ่มนี้มีความเข้าใจเรื่องเทคโนโลยีได้อย่างดี องค์กรต้องเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางาน 3. ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ด้านไอที คือพนักงานที่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านไอทีหรือเรียนจบมาทางไอที จะต้องมีส่วนในการนำหรือสร้างเทคโนโลยีใหม่ๆ มาปรับปรุงองค์กร และนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

1.1.3 ผู้มีส่วนได้เสีย คือ ผู้เป็นเจ้าของ หุ่นส่วน คณะกรรมการ ผู้รับบริการ ผู้ปฏิบัติงานร่วมผู้รับจ้าง ที่ปรึกษา ทั้งหมดที่กล่าวถึงได้ว่าจะต้องเข้ามา มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การ ซึ่งองค์การต้องการการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ให้องค์การคงอยู่ได้ และก้าวไปข้างหน้าตามแผนงานที่วางไว้ อย่างน้อยต้องสร้างความเข้าใจการยอมรับในทิศทาง ขององค์การ การเป็นส่วนหนึ่งของความคิดเห็นที่จะนำมาปรับใช้ หรือเป็นผู้ใช้งานระบบใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น

1.2 ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป การกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ก็ต้องให้เกิดความสอดคล้องกัน เช่น ถ้าการปฏิบัติงานที่ไม่ต้องเข้ามา ที่สำนักงาน แต่จะต้องกำหนดการวัดค่าการทำงานในรูปแบบอื่นแทน สิทธิสวัสดิการต่าง ๆ อาจต้องปรับให้เกิดความเหมาะสมเข้ากับสถานการณ์ ความรัดกุมในเรื่องความปลอดภัยของ ข้อมูลมีความสำคัญสูงต้องกำหนดและวางมาตรการให้แน่นหนาเพียงพอ

1.3 การฝึกอบรมพัฒนา เป็นการพัฒนาคนเพื่อให้มาพัฒนาองค์การ เช่น เพิ่มเติมความรู้ด้านเทคโนโลยีให้สามารถนำมาใช้ และต่อยอดพัฒนาด้วยตัวของผู้ปฏิบัติงานเอง มีการศึกษาวิจัย สร้างนวัตกรรม การให้ทุนการศึกษา นอกจากนี้แล้วก็ต้องมีสื่อหรือแนวทาง พัฒนารูปแบบอื่นๆที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำไปศึกษาด้วยตนเองได้ด้วย

1.4 การกำกับดูแล เป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญเร่งด่วนที่จะต้องก้าวหน้าการ ปฏิบัติงานของหน่วยงาน เนื่องจากรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนไป ผู้กำกับดูแลก็ต้องมีการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือในการตรวจสอบให้ทันกับการใช้งาน

1.5 เครื่องมือที่ใช้พัฒนา มีจำเป็นต้องจัดหา มา โดยต้องมองให้รอบคอบถึง เงินทุน การใช้งาน การดูแลบำรุงรักษา หากเป็นการสร้างขึ้นเองก็จำเป็นต้องหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถมาดำเนินการ ซึ่งจะเป็นผู้ปฏิบัติงานขององค์การเองหรือมีการศึกษาร่วมกับ องค์การอื่น

1.6 อาชีพหรือตำแหน่งงาน การนำเทคโนโลยีมาใช้ อาจเป็นการใช้หุ่นยนต์ เครื่องจักร หรือซอฟต์แวร์เข้ามาทำงานแทนมนุษย์ จะทำให้การว่าจ้างงานในบางตำแหน่ง สูญหายไป ดังนั้น กระบวนการที่ต้องวิเคราะห์เบื้องต้นในระยะเปลี่ยนผ่าน จำเป็นต้องศึกษา ข้อดีข้อเสียในเรื่อง ความคุ้มค่า แนวทางการนำคนที่เคยทำอยู่เดิมไปปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือ เป็นผู้ควบคุมเครื่องจักรแทน ต้องมีการศึกษาเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการทำงานโดย เครื่องจักรที่จะเกิดขึ้นไว้ล่วงหน้า

1.7 ลักษณะการทำงาน ในอนาคตการทำงานไม่จำเป็นต้องมาสำนักงานถึงขนาด อาจไม่ต้องมาสมัครเป็นผู้ปฏิบัติงานขององค์การนั้นเลยก็ได้ หรือแม้แต่คนเดียวก็อาจเป็น พนักงานในหลายหน่วยงานในเวลาเดียวกัน เพราะเหตุที่เทคโนโลยีสามารถควบคุมในเรื่อง ผลผลิตที่ต้องการ การสื่อสารที่ติดต่อถึงกันได้ตลอดเวลา องค์การจึงต้องคำนึงถึงรูปแบบการจัด สำนักงานที่เหมาะสม

1.8 สังคมวัฒนธรรม รูปแบบสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากการที่ต้องมาทำงานทุกวัน พบปะผู้ร่วมงานทุกวัน เปลี่ยนเป็นการทำงานโดยสื่อสารทางเน็ตเวิร์ค มีผลทำให้ขาดการมีส่วนร่วม ดังนั้น องค์กรอาจหาแนวทางทดแทนในรูปแบบอื่น เช่น การกำหนดวันที่จะต้องเข้ามาสำนักงานบ้างเป็นครั้งคราว หรือมีการจัดกลุ่มปฏิบัติงานแยกตามกลุ่มตามโซนที่อยู่อาศัย หรือตามลักษณะงาน ซึ่งต้องมีการวิเคราะห์กันต่อไปว่าสมควรเป็นไปในรูปแบบใด

2. รูปแบบการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

โลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 ซึ่งเป็นยุคนวัตกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และจำเป็นต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ใหม่เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และรุนแรง ก่อให้เกิดการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลรูปแบบใหม่ขึ้นในศตวรรษที่ 21 โดยกลยุทธ์การบริหารงานองค์กรในยุค 4.0 ผู้บริหารงานที่นอกจากจะต้องมีสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแล้ว ยังต้องมีสมรรถนะหลักอีก 3 ด้านคือ

2.1 ต้องมีความรู้ (Knowledge) ได้แก่ ความรู้ด้านเทคนิค (Technical Knowledge) และความรู้ด้านการบริการลูกค้า (Customer Focus Knowledge)

2.2 ต้องมีทักษะ (Skill) ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skill) และทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork Skill)

2.3 ต้องมีคุณสมบัติพิเศษ (Special Features) ได้แก่ คุณสมบัติทางนวัตกรรม (Innovation Special Features) คุณสมบัติทางภาวะผู้นำ (Leadership Special Features) คุณสมบัติทางความยืดหยุ่น (Flexibility Special Features) คุณสมบัติทางการจูงใจ (Motivation Special Features) คุณสมบัติการสร้างความสัมพันธ์ (Building Relationship Special Features)

ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรในโลกยุค 4.0 สามารถนำสมรรถนะที่กล่าวมาทั้งหมดไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะองค์กร การกำกับ ดูแลบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มขีดความสามารถ และที่สำคัญคือเพื่อเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

3. องค์ประกอบการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคดิจิทัลเพื่อให้องค์กรก้าวไปสู่องค์กรที่ทันสมัยแบบใหม่ ได้ชื่อว่าเป็น องค์กรดิจิทัล (Digital Organization) มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

3.1 Digital Mindset: ชุดความคิดของคนในองค์กร ที่สำคัญที่สุดต้องเริ่มจากผู้บริหารสูงสุดและคณะผู้บริหารก่อน ที่จะต้องทำให้เห็นว่าการคิด การบริหารจัดการในเชิงธุรกิจจะต้องเป็นดิจิทัลไม่ใช่แค่แสดงออกเท่านั้น รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานและงบประมาณต้องพร้อม

3.2 Digital Processes: ระบบงานและกระบวนการภายใน จะต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องเชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อข้อมูลต่าง ๆ ข้อมูลในองค์กรจะไม่ถูกจัดเก็บแบบต่างคนต่างเก็บ

ต่างคนต่างใช้ แต่จะอยู่ในระบบฐานข้อมูลกลาง เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเชื่อถือได้ ทุกคนจะใช้ข้อมูลที่ใหม่อยู่เสมอ และที่สำคัญคือเป็นข้อมูลชุดเดียวกัน เป็นการยกระดับระบบการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และจะต้องคำนึงถึงการไหลของข้อมูลและการประมวลผลเพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนและตัดสินใจในทุกจุดของโรงงานด้วย

3.3 Digital Skills: ทักษะความรู้ความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีระบบควบคุมสั่งการในรูปแบบการเชื่อมต่อระบบทั้งระบบ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลข้อมูลและส่งคำสั่งได้อย่างรวดเร็ว เพราะองค์การแบบใหม่จะไร้กระดาษ ทุกอย่างอยู่ในระบบ ถ้าไม่มีทักษะในการดึงข้อมูลมาใช้ให้เป็นรูปแบบรายงานต่างๆได้ ก็ไม่มีประโยชน์อะไร

3.4 Digital Culture: วัฒนธรรมองค์การนวัตกรรม เป็นส่วนสุดท้ายที่ไม่ทำก็ไม่ได้ การปรับปรุงระบบงานอย่างต่อเนื่องนั้น หรือการสร้างผลงานแบบก้าวกระโดดในเชิงนวัตกรรมนั้นอาจจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าขับเคลื่อนด้วยวัฒนธรรมแบบดิจิทัล เพราะช่วยลดปัญหาอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดเดิม ๆ ไปได้อย่างสิ้นเชิง

สรุป

แนวคิดการบริหารจัดการองค์การยุคดิจิทัล เริ่มต้นมีการปรับเปลี่ยนเรื่อยมาจนกระทั่งถึงยุคโลกาภิวัตน์ที่ใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ เป็นยุคที่มีการปรับเปลี่ยนของสภาพแวดล้อมจากยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมมาจนถึงการพัฒนาของระบบและเครือข่ายด้านข้อมูลสารสนเทศ นำไปสู่ผลกระทบจากการหลั่งไหลของระบบข้อมูลข่าวสารที่ทำให้โลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลแต่ก็มีการแยกส่วนต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างและตรงกันข้ามอย่างชัดเจน

รูปแบบองค์การในยุคดิจิทัล มีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีและแนวคิดด้านการจัดการจากบริบทที่แตกต่างกันไป จะใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นหลักในการบริหารจัดการ และเป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จในฐานะการสู่ยุคดิจิทัลของโลกแห่งการจัดการ มีดังต่อไปนี้

1. องค์การแห่งทุนมนุษย์ (Human Organism) เป็นองค์การที่ทำให้ทุกฝ่ายพากันตื่นตัวกับการสรรค์สร้างและเสาะหาเทคโนโลยีมาใช้แทนระบบการบริหารจัดการเดิมที่มนุษย์ตื่นตัวกับอุปกรณ์ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน พร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของกระบวนการทางอุตสาหกรรมทั้งหมดเป็นความกลมกลืนที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาควบคุมระบบที่มีความซับซ้อนขององค์การ

2. องค์การแห่งเทคโนโลยีการสื่อสารประยุกต์ (Organic Information Technology) ที่เทคโนโลยีเข้ามาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในชีวิตประจำวัน การทำงาน และการจัดการทั้งในระดับบุคคลหรือกระทั่งระดับองค์การ จนสร้างให้เกิดสังคมรูปแบบใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันตามระเบียบกฎเกณฑ์ใหม่ๆ เป็นสังคมที่เกิดขึ้นบนโลกเสมือนจริง ซึ่งมีความกว้างใหญ่ไพศาลไม่มีที่สิ้นสุด แต่เป็นเครือข่ายหนึ่งของโลกที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันในรูปแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นแผนผังความเกี่ยวข้องที่มาจากความสนใจในรูปแบบต่าง ๆ กัน มารวมเข้าไว้ด้วยกัน

3. องค์การแห่งภูมิปัญญา (Wisdom Organization) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกันทั้งระดับตัวบุคคล ระดับทีมงาน และระดับองค์กร ผ่านการสร้างค่านิยม ความเชื่อ แนวคิดในการทำงาน ภาวะความเป็นผู้นำ รวมถึงการจัดการความรู้ กระบวนการและความสัมพันธ์ของการเรียนรู้กับความรู้พัฒนาหรือปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว จึงนำไปสู่การพยายามพัฒนายกระดับกรอบแนวคิดอย่างบูรณาการบนรากฐานแห่งปัญญามากขึ้น

การพัฒนาการบริหารจัดการองค์การยุคดิจิทัล เป็นยุคที่เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้าไปมีบทบาทกับมนุษย์ในทุกเรื่อง ถึงขั้นการเปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์กันเลยทีเดียว ไม่ว่าจะหยิบจับอะไรก็ดูจะเกี่ยวข้องกับดิจิทัลกันไปหมดทุกอย่าง ที่เป็นเช่นนี้เพราะดิจิทัลสามารถทำสิ่งที่ยากให้ง่ายขึ้น สร้างความสะดวกสบายในชีวิตได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันก็จะมีดิจิทัลเข้าไปเป็นส่วนประกอบ และเพราะเหตุที่ดิจิทัลมีความสำคัญมากจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เราไม่สามารถตัดขาดได้ ทั่วโลกจึงต้องตื่นตัวและถือให้เป็นก้าวใหม่ของโลกยุคปัจจุบัน และถือว่ายุคนี้เป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ขนานนามว่า “Industry 4.0”

การจัดการองค์การยุคโลก 4.0 มีที่มาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดจะเปลี่ยนวิถีชีวิต รูปแบบการทำงาน ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนความสัมพันธ์ของคนในสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดในด้านหนึ่งจะสร้างโอกาสในการทำงาน และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเราทุกคนให้ดีขึ้น แต่อีกด้านจะมีนัยต่อวิธีการทำงานและทำให้ตำแหน่งงานจำนวนไม่น้อยต้องหายไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องปรับตัวอย่างเท่าทันทั้งในวันนี้และในอนาคต

การบริหารจัดการองค์การในยุคดิจิทัล มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ โดยองค์การจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค กลยุทธ์หลักที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์การ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน การบริหารทรัพยากรบุคคลในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะให้ทันต่อเทคโนโลยี การบริหารและการใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ยืดหยุ่นที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้รวดเร็ว การบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยทางข้อมูลสารสนเทศเพื่อปกป้องข้อมูลและสร้างความน่าเชื่อถือ องค์การที่สามารถนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความยั่งยืนในยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ. 2562-2565. กรุงเทพฯ: ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.
- จันทร์จิรา เหลลราช. (2564). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัล. *วารสารสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 39(4), 1-14.
- เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธุ์. (2553). ระบบการจัดการสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วสันต์ สุทธาวาส. (2566). *ทฤษฎีองค์การในศตวรรษที่ 21: The next station of Organization Theory*. สืบค้น 1 มีนาคม 2566, จาก <http://www.edsiam.com/ทฤษฎีองค์การ/>
- วิโรจน์ สันติประภพ. (2566). *ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยสู่ยุค 4.0*. สืบค้น 1 มีนาคม 2566, จาก <http://bit.ly/2ljkoeX>
- สมบัติ กุสุมาวสี. (2559). HR 4.0 Trends and Move ทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ @Thailand 4.0. *HR Society Magazine*, 14(164), 38-50.
- Kavanagh J. M. et al. (2012). *Human Resource Information Systems* (2nd ed.). USA: SAGE.

การบูรณาการศีล สมาธิ ปัญญากับหลัก SDGs เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*
INTEGRATION OF SAMADHI AND PANNA WITH SUSTAINABLE DEVELOPMENT
GOALS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

รัตนา ชินบุตรานนท์, ณฐา วัฒนพรพรหม, รุ่งรวี วัฒนพรพรหม

Ratana Chinbutranont, Natha Wattanapornprom, Rungrawee Wattanapornprom

มูลนิธิศรีรัตนโกสินทร์

Srirattanakosin Foundation

Corresponding Author E-mail: Rungrawee.w@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ ศีล สมาธิ และ ปัญญา กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) โดยนำเสนอแนวทางที่ครอบคลุมในด้านจริยธรรม การพัฒนาจิตใจ และการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน โดยหลักศีลช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความยุติธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ขณะที่สมาธิช่วยพัฒนาสุขภาพจิต ความสงบภายใน และเสริมสร้างการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ส่วนปัญญาสันับสนุนการวางแผน การศึกษา และนวัตกรรมที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษา ทั้งในประเทศไทย เช่น โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และการฝึกสมาธิในโรงเรียน และต่างประเทศ เช่น โครงการ Mindfulness-Based Stress Reduction ในประเทศสหรัฐอเมริกา และนโยบาย Gross National Happiness ในประเทศภูฏาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์และประโยชน์ของการประยุกต์ใช้พุทธธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทต่าง ๆ ซึ่งข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้เน้นการบูรณาการพุทธธรรมในนโยบายสาธารณะ การศึกษา และการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: พุทธธรรม; การส่งเสริม; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This article aims to explore the integration of Buddhist principles, namely Sila (morality), Samadhi (concentration), and Panna (wisdom) with the Sustainable Development Goals (SDGs). It presents a comprehensive approach encompassing ethics, mental development, and sustainable problem-solving. Morality (Sila) fosters transparency, justice, and social equity, while concentration (Samadhi) enhances mental well-being, inner peace, and mindful decision-making. Wisdom (Panna) supports strategic planning, education, and innovation with a focus on environmental and social impact. The article includes case examples from Thailand, such as the Sufficiency Economy Villages Project and meditation practices in schools, as well as international initiatives like the Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) program in the United States and Bhutan's Gross National Happiness (GNH) policy. These examples illustrate the outcomes and benefits of applying Buddhist principles in achieving sustainable development across different contexts. The findings emphasize the importance of integrating Buddhist principles into public policy, education, and community development to foster a more ethical, mindful, and sustainable society.

Keywords: Buddhist Teachings; Sustainable Development Goals; Sustainability Development

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบในระดับโลกอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้งขึ้น และปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและการสูญเสียคุณค่าในสังคม การเผชิญกับปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีกรอบแนวทางที่สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนและหลากหลายของปัญหาได้อย่างครอบคลุม

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเป็นกรอบแนวทางที่ครอบคลุมทั้งสามมิติของการพัฒนา ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายหลักในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนในโลกปัจจุบัน เช่น การจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความยุติธรรมในสังคม และส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อคนรุ่นหลัง แนวทางนี้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่สามารถตอบโจทย์ความท้าทายที่โลกกำลัง

เผชิญอยู่ อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ในระยะยาวไม่อาจพึ่งพาการแก้ไขปัญหาภายนอกเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องรวมถึงการพัฒนาภายในจิตใจของมนุษย์ด้วย ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาภายนอกที่กำหนดโดย SDGs ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญในระดับโครงสร้าง ทั้งด้านนโยบาย การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และการดูแลสิ่งแวดล้อม จะพบว่าการดำเนินงานตามเป้าหมายเหล่านี้ยังคงเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน เช่น การสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ การลดความขัดแย้งในระดับชุมชนและระหว่างประเทศ ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างบูรณาการ ดังนั้นแม้ SDGs จะให้แนวทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับการพัฒนาภายนอก แต่ในทางปฏิบัติ การสร้างความยั่งยืนที่แท้จริงยังต้องอาศัยรากฐานที่มั่นคงในจิตใจของมนุษย์

ในบทความนี้จะเน้นการศึกษาเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของบุคคลผ่าน “ศีล สมาธิ และปัญญา” ว่ามีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการบรรลุ SDGs ได้อย่างไร และ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของ SDGs นั้นสามารถสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมได้อย่างไรบ้างพร้อมกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

ความเข้าใจเกี่ยวกับศีล สมาธิ และปัญญาในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ในทุกมิติ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับสังคม หลักธรรมสำคัญที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชีวิตให้สมดุล ทั้งในด้านพฤติกรรม การควบคุมจิตใจ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2556) หลักธรรมทั้งสามนี้มีความเกี่ยวข้องกันและส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยศีลเป็นเหตุให้เกิดสมาธิ สมาธิเป็นเหตุให้เกิดปัญญา ปัญญาเป็นเหตุให้จิตบริสุทธิ์ ศีลทำหน้าที่เป็นรากฐานในการสร้างระเบียบวินัย สมาธิช่วยพัฒนาความสงบภายใน และปัญญาช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง (พุทธทาสภิกขุ, 2536) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักศีล สมาธิ และปัญญาสามารถถูกประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุน SDGs ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความยุติธรรมในสังคม การส่งเสริมสุขภาพจิต และการพัฒนานวัตกรรมที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ การทำความเข้าใจความหมายและบทบาทของศีล สมาธิ และปัญญาอย่างลึกซึ้งจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเหล่านี้เข้าสู่แนวทางการพัฒนาในระดับบุคคลและสังคม (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2560) หัวข้อนี้จึงเป็นการอธิบายถึงความหมายและความสำคัญของศีล สมาธิ และปัญญา โดยมุ่งเน้นถึงบทบาทของแต่ละหลักธรรมในการส่งเสริมความสงบ ความสมดุลและการพัฒนาที่มีความยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมถึงการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับศีลเพื่อสร้างจริยธรรม สมาธิ

เพื่อพัฒนาจิตใจ และปัญญาเพื่อการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์และสังคมในระยะยาว

1. ความหมายและความสำคัญของ “ศีล” ในการสร้างระเบียบวินัยและจริยธรรม

ศีล ในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่เน้นการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้อยู่ในกรอบของความดีงาม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) ศีลมีบทบาทสำคัญในการสร้างระเบียบวินัยในตนเองและสังคม (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2560) โดยทำหน้าที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เพียงแต่เป็นกรอบจริยธรรมที่ช่วยป้องกันพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อผู้อื่น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิตใจของบุคคล เมื่อบุคคลปฏิบัติศีลอย่างสม่ำเสมอ จะเกิดความสงบสุขภายใน ลดความรู้สึกรังเกียจหรือความวิตกกังวล และเพิ่มความมั่นใจในความสัมพันธ์กับผู้อื่น นอกจากนี้ ศีลยังช่วยส่งเสริมความไว้วางใจในสังคม เช่น การรักษาความซื่อสัตย์ในระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับองค์กร ช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันและความไม่เท่าเทียมในสังคม

ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศีลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรม ความเท่าเทียม และการพัฒนาชุมชน ตัวอย่างเช่น การรักษาศีลที่เกี่ยวกับการไม่เบียดเบียนชีวิต ส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน การไม่ฆ่าสัตว์ จะสามารถอนุรักษ์สัตว์ในระบอบนิเวศน์ได้ ขณะเดียวกัน การส่งเสริมศีลในระดับชุมชน เช่น การไม่ลักขโมย ส่งเสริมให้คนในชุมชนยึดมั่นในสัมมาชีพ ไม่ละเมิดทรัพย์สินของคนอื่น การไม่โกหกยังช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจ ความสามัคคี และ สारวมพฤติกรรมทางเพศ ไม่ละเมิดคู่ครองของใคร สามารถส่งเสริมความสงบสุข ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

2. บทบาทของ “สมาธิ” ในการพัฒนาความสงบและสมดุลของจิตใจ

สมาธิในพระพุทธศาสนา หมายถึงการฝึกฝนจิตให้เกิดความสงบนิ่งและมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำในปัจจุบัน สมาธิเป็นกระบวนการที่ช่วยให้จิตหลุดพ้นจากความว้าวุ่น สับสน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) และความเครียดในชีวิตประจำวัน (Harvey, 2000) โดยเน้นการฝึกจิตให้มุ่งเน้นกับสิ่งที่สำคัญและละทิ้งสิ่งที่ไม่จำเป็น การฝึกสมาธิสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่การฝึกหายใจ การเจริญสติในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นการทำให้จิตสงบนิ่งและสามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นกลาง

บทบาทสำคัญของสมาธิคือการสร้างความสงบในจิตใจ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตและความสมดุลของชีวิต การปฏิบัติสมาธิอย่างต่อเนื่องช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และอารมณ์ด้านลบต่าง ๆ (Davidson & Kabat-Zinn, 2004) นอกจากนี้ สมาธิยังช่วยเพิ่มสมรรถนะของสมอง เช่น ความสามารถในการตัดสินใจ การวางแผน และการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ในมิติของสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน สมาธิยังมีบทบาทในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน การปฏิบัติสมาธิช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคม เช่น ความรุนแรง ความเกลียดชัง และความอคติ ส่งเสริมความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้สมาธิในบริบทสังคม ได้แก่ โครงการ Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ซึ่งช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตในระดับบุคคล รวมถึงการนำสมาธิเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู

3. การพัฒนาปัญญาเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้องและนำไปสู่ความยั่งยืน

ปัญญาในพระพุทธศาสนา หมายถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ รวมถึงความเป็นเหตุเป็นผลของปรากฏการณ์ทั้งหลาย ปัญญาเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ พิจารณา และปฏิบัติ ซึ่งช่วยให้มนุษย์สามารถตัดสินใจอย่างถูกต้องและเหมาะสม ปัญญามีรากฐานมาจากการฝึกฝนตนเองผ่านศีลและสมาธิ โดยศีลช่วยขจัดอุปสรรคที่เกิดจากพฤติกรรมผิดจริยธรรม และสมาธิช่วยเสริมความชัดเจนในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

ปัญญาที่ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง หมายถึงการมองเห็นความจริงของปัญหา รวมถึงการพิจารณาผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อบุคคล ชุมชน และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาปัญญายังสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การออกแบบนโยบายที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่ม และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่ส่งเสริมความเท่าเทียม นอกจากนี้ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน ปัญญามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและนวัตกรรม เช่น SDG 4 (การศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพ) และ SDG 9 (นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน และอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน) (United Nations, 2015) ตัวอย่างเช่น การนำปัญญาไปใช้ในระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง หรือการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความท้าทายของโลก เช่น การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

การบูรณาการศีล สมาธิ และปัญญากับ SDGs

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง SDGs ได้กลายเป็นกรอบแนวทางที่สำคัญสำหรับการสร้างอนาคตที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ในระยะยาวไม่อาจอาศัยเพียงแค่การพัฒนาเชิงโครงสร้างหรือการจัดการทางเทคโนโลยี แต่ต้องรวมถึงการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย ซึ่งหลักพุทธธรรม ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหัวใจของคำสอนในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุน SDGs ในหลากหลายมิติ ศีลเป็นรากฐานของการสร้างจริยธรรมและความโปร่งใส สมาธิช่วยเสริมสร้างความสงบและความสมดุลในจิตใจ ขณะที่ปัญญาช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน การผสมผสานหลักธรรมทั้งสามนี้เข้ากับ SDGs จึงไม่เพียงช่วยเสริมสร้างการพัฒนาในระดับบุคคล แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่สงบสุขและสมดุลในระดับโลก ในบทความนี้ จึงได้เจาะลึกถึงการบูรณาการหลักพุทธธรรมในมิติ

ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม สุขภาพจิต การศึกษา นวัตกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา ดังนี้

1. ศิลกับการส่งเสริมจริยธรรมในสังคม

1.1 การส่งเสริมความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบในระดับบุคคลและองค์กร (SDG 16) หลักศีลในพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ SDG 16 ที่เน้นการสร้างความสันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่มีความโปร่งใส ศิล เช่น การงดเว้นจากการลักทรัพย์และการพูดปด ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือในระดับบุคคลและองค์กร ไม่เพียงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเอง แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระบบการบริหารจัดการ ทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในแง่ของความยุติธรรม การงดเว้นจากการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เช่น การฆ่าสัตว์หรือการลักทรัพย์ เป็นการสะท้อนถึงจริยธรรมที่เคารพในชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น ศิลช่วยส่งเสริมความยุติธรรมในระดับชุมชนและสังคม ซึ่งนำไปสู่การลดความขัดแย้งและเพิ่มความไว้วางใจในระบบกฎหมาย การปฏิบัติศีลยังปลูกฝังจิตสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำในทุกระดับ

ในระดับองค์กร การนำหลักศีลมาใช้สามารถเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใสและความรับผิดชอบได้ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบตรวจสอบความโปร่งใสในภาครัฐ โดยอาศัยหลักการซื้อตรงและยุติธรรมตามแนวทางของศีล หรือการอบรมจริยธรรมในองค์กรเอกชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ หลักศีลยังสามารถถูกนำไปใช้ในระบบการศึกษาผ่านการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน เพื่อสร้างประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต

1.2 การลดความเหลื่อมล้ำและการสร้างความเท่าเทียมทางสังคม (SDG 10) ความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของโลก การลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเท่าเทียมจึงเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญที่จะมุ่งสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียม หลักศีลในพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความเมตตาและความยุติธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ

ศีลมีการสอนให้ไม่เบียดเบียนและการเคารพในสิทธิของผู้อื่น เช่น การงดเว้นจากการลักทรัพย์และการเอาเปรียบ ช่วยส่งเสริมความสมดุลในสังคม การเคารพในทรัพย์สินและทรัพยากรของผู้อื่นส่งผลให้เกิดการกระจายทรัพยากรอย่างยุติธรรม ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างชนชั้นและสนับสนุนความเท่าเทียม นอกจากนี้ หลักศีลยังช่วยสร้างจิตสำนึกแห่งความเอื้อเฟื้อและการแบ่งปัน ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสมานฉันท์

การสร้างความเท่าเทียมในสังคมยังเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังความเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ หลักศีลช่วยให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับในความแตกต่าง เช่น ความแตกต่างทางเพศชาติพันธุ์ หรือสถานะทางเศรษฐกิจ การปลูกฝังความเคารพเหล่านี้ช่วยสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

2. สมาธิกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (SDG 3)

สมาธิเป็นหนึ่งในหลักปฏิบัติสำคัญของพุทธศาสนาที่เน้นการฝึกจิตใจให้สงบนิ่ง มีสมดุล และสามารถควบคุมอารมณ์และความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจในระดับบุคคล แต่สมาธิยังส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาพทั้งกายและจิตใจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (SDG 3)

สมาธิส่งผลอย่างชัดเจนต่อสุขภาพจิตในหลายมิติ การฝึกสมาธิช่วยลดระดับความเครียดและความวิตกกังวล โดยส่งเสริมความสงบภายในจิตใจและช่วยให้บุคคลจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน ความสามารถนี้ช่วยลดปัญหาสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า และอาการทางจิตเวชอื่น ๆ นอกจากนี้ สมาธิยังมีบทบาทสำคัญในการควบคุมอารมณ์ด้านลบ เช่น ความโกรธและความกลัว ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ชุมชน หรือที่ทำงาน สมาธิยังพัฒนาสมรรถนะทางจิต เช่น ความจำ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการจดจ่อ ส่งผลให้บุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในการทำงานและการใช้ชีวิต

ในด้านสุขภาพกาย สมาธิช่วยส่งเสริมการทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน ลดผลกระทบจากความเครียดที่ส่งผลเสียต่อร่างกาย นอกจากนี้การฝึกสมาธิยังช่วยควบคุมความดันโลหิตและลดความเสี่ยงของโรคหัวใจและหลอดเลือด การเข้าสู่ภาวะพักผ่อนลึกระหว่างการฝึกสมาธิช่วยฟื้นฟูระบบต่าง ๆ ของร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีในระดับสังคม เมื่อบุคคลมีจิตใจที่สงบจากการฝึกสมาธิ จะช่วยลดการตอบสนองต่อความขัดแย้งด้วยอารมณ์ ส่งเสริมความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชน ช่วยพัฒนาความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น โดยเฉพาะผ่านการฝึกเมตตาภาวนา ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม (Wallance, 2006) ในบริบทสมัยใหม่สมาธิได้รับการประยุกต์ใช้ในหลากหลายรูปแบบเพื่อสนับสนุนสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดี เช่น การจัดโปรแกรมฝึกสมาธิในสถานพยาบาล Mindfulness-Based Stress Reduction ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ช่วยรักษาผู้ป่วยโรคเรื้อรังหรือปัญหาสุขภาพจิต นอกจากนี้การฝึกสมาธิยังถูกนำไปใช้ในโรงเรียนและสถานที่ทำงาน เพื่อเพิ่มสมาธิและประสิทธิภาพการทำงาน อีกทั้งยังมีการพัฒนาโครงการระดับชุมชนที่ส่งเสริมการฝึกสมาธิในกลุ่มคนหลายช่วงวัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น

3. ปัญญากับการศึกษาและนวัตกรรม (SDG 4, SDG 9)

ปัญญาในพุทธศาสนาเป็นกระบวนการรู้แจ้งที่เกิดจากการฝึกฝนและพัฒนาจิตใจให้สามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิด เข้าใจสาเหตุและผลของการกระทำและมองเห็นหนทางแก้ไข ปัญหาอย่างถูกต้อง ปัญญาไม่ได้จำกัดเพียงในมิติส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพในการส่งเสริมการศึกษาและนวัตกรรมในระดับสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา (SDG 4) และการพัฒนานวัตกรรม (SDG 9) เพื่อสร้างความยั่งยืนในระดับโลก

การพัฒนาปัญญาในมิติของการศึกษาช่วยสร้างคุณภาพชีวิตและความเท่าเทียมทางสังคม กล่าวคือ การศึกษาที่มีคุณภาพในบริบทของพุทธศาสนาจะเน้นการสร้างความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับความจริงของชีวิต ผ่านแนวคิดอริยสัจ 4 ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ดังนั้นการให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมโดยยึดหลักเมตตา กรุณา และอุเบกขา จึงจะสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และส่งเสริมให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษา ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเรียนรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและการนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การพัฒนาปัญญาในพุทธศาสนาจะช่วยส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แนวทางนี้จะไม่เพียงตอบสนองความต้องการของตลาด แต่ยังคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติและชุมชน เช่น การพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการพลังงานสะอาดหรือระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่ช่วยลดการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น ซึ่งในปัจจุบันการผสมผสานจิตวิญญาณเข้ากับเทคโนโลยีเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง เช่น การสร้างเทคโนโลยีที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตหรือพัฒนาเทคโนโลยีที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

นอกจากนี้ปัญญาในพุทธศาสนาสามารถสร้างพื้นฐานจิตวิญญาณในระบบการศึกษาได้ โดยจะช่วยพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาในโลกสมัยใหม่ การบ่มเพาะนักคิดที่มีปัญญาจะช่วยสร้างผู้นำที่สามารถพัฒนานวัตกรรมและแนวทางที่ยั่งยืน ซึ่งคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมในระยะยาว โดยการบูรณาการศีล สมาธิ และปัญญากับ SDGs ทั้งสามกลุ่มสามารถสรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบูรณาการศิลป สมาธิ และปัญญา กับ SDGs

หัวข้อการบูรณาการ	มิติเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	ขยายความ
1. ศิลป์กับการส่งเสริมจริยธรรมในสังคม	SDG 10, SDG 16	ศิลปช่วยสร้างความโปร่งใส ความยุติธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยส่งเสริมการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
2. สมาธิกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	SDG 3	สมาธิช่วยลดความเครียด พัฒนาสุขภาพจิต และสร้างสมดุลในชีวิต โดย ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีสติ ซึ่งช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและสังคม
3. ปัญญากับการศึกษาและนวัตกรรม	SDG 4, SDG 9	ปัญญาส่งเสริมการศึกษาเพื่อความยั่งยืนและการคิดเชิงวิพากษ์ โดยช่วยพัฒนานวัตกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

กรณีศึกษาความสำเร็จของการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในบริบทต่างๆ

1. กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนึ่งในตัวอย่างสำคัญของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในระดับชุมชน โดยแนวคิดนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2562) ที่ทรงมุ่งเน้นการสร้าง ความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองในวิถีชีวิตของประชาชน โครงการนี้ส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินชีวิตอย่างมีสมดุล ลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น และจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

โครงการนี้เริ่มต้นจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาทดลองใช้ในพื้นที่ชนบทที่เผชิญกับปัญหาความยากจนและการขาดแคลนทรัพยากร โดยหนึ่งในหมู่บ้านต้นแบบที่ประสบความสำเร็จคือ บ้านป่าซางน้อย ในจังหวัดลำพูน ซึ่งชุมชนแห่งนี้ได้มีการบูรณาการหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการเกษตรและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากพระไตรปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ปัญจกนิบาต ได้มีคำกล่าวว่า สีเลนะ โภคะสัมปะทา ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ผู้ที่รักษาศีลย่อมได้รับโภคทรัพย์และความมั่งคั่งในชีวิต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542) ซึ่งการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักศิลป สมาธิ และปัญญาในพระพุทธศาสนา โดยหลักศิลปมีบทบาทในการลดการบริโภคเกินความจำเป็น ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีจริยธรรม และสร้างความโปร่งใสในชุมชน (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) สมาธิถูกนำมาใช้ผ่านการปลูกฝังการคิดอย่างรอบคอบและพิจารณาในทุกการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของชุมชน ขณะที่ปัญญามีบทบาทในการพัฒนาความรู้และความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

โครงการนี้ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาจากภายนอก และเสริมสร้างสามัคคีในชุมชน การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การเกษตรอินทรีย์และการจัดการน้ำ ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ โครงการนี้แสดงให้เห็นว่าหลักศีล สมาธิ และปัญญาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระบบของการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2. กรณีศึกษาการบูรณาการสมาธิในสถานศึกษา (โครงการปฏิบัติธรรมในโรงเรียน)

โครงการปฏิบัติธรรมในโรงเรียนเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการนำหลักสมาธิในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาไทย โครงการนี้เริ่มต้นจากแนวคิดที่ต้องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความสงบในจิตใจของเยาวชน ผ่านการฝึกสมาธิและการเจริญสติในชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) โครงการนี้มีที่มาจาก การตระหนักถึงปัญหาด้านพฤติกรรม ความเครียด และความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นในโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้และความสัมพันธ์ในสังคมของนักเรียน โดยโครงการนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษาวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าสมาธิสามารถช่วยพัฒนาสุขภาพจิต ความสามารถในการเรียนรู้ และพฤติกรรมที่ดีของเด็กและเยาวชน โดยหนึ่งในโครงการนำร่องที่ประสบความสำเร็จคือการดำเนินงานใน “โรงเรียนวิถีพุทธ” เช่น โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี และโรงเรียนวัดอุดมรังสี ซึ่งได้นำกิจกรรมปฏิบัติธรรมและการเจริญสติแบบวิถีพุทธมาปรับใช้ในหลักสูตรประจำวัน ซึ่งจะเน้นการฝึกสมาธิผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทำสมาธิช่วงเช้า ก่อนเริ่มเรียน การเจริญสติระหว่างการเรียน และกิจกรรมปฏิบัติธรรมในโอกาสพิเศษ หลักศีลถูกนำมาใช้ในการปลูกฝังจริยธรรม เช่น การส่งเสริมความซื่อสัตย์และการเคารพสิทธิของเพื่อน (Bhikkhu Bodhi, 2016) สมาธิช่วยพัฒนาความสงบภายในจิตใจ เพิ่มสมาธิในการเรียน และลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในห้องเรียน ขณะที่ปัญญาช่วยให้นักเรียนสามารถไตร่ตรองและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

โครงการนี้สร้างผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดเจนในหลายมิติ โดยนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เช่น ลดการทะเลาะวิวาท การไม่เคารพครู หรือการก่อวินาศกรรมในห้องเรียน นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านสมาธิและการเรียนรู้ที่ดีขึ้นโดยมีความสามารถในการจดจ่อและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งยังช่วยส่งผลในระดับชุมชนที่ดี กล่าวคือ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการกลายเป็นต้นแบบในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระดับท้องถิ่น โดยผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมร่วมกับนักเรียน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและความสามัคคีในระดับชุมชน

3. กรณีศึกษาโครงการ Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) – สหรัฐอเมริกา

โครงการ MBSR เป็นตัวอย่างสำคัญของการนำการฝึกสมาธิแบบเจริญสติ มาประยุกต์ใช้ในระบบสุขภาพ โครงการนี้ถูกพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1979 ที่มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อตอบสนองต่อปัญหาความเครียดเรื้อรังและความเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับ

สุขภาพจิตในสังคมสมัยใหม่ MBSR ได้รับการออกแบบให้ผสมผสานระหว่างการฝึกสมาธิแบบพุทธศาสนาและการแพทย์สมัยใหม่ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยจัดการกับความเครียด ความเจ็บปวด และความทุกข์ทางใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Loy, 2018)

โครงการนี้ผสมผสานการเจริญสติในพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ประสาทวิทยาและจิตวิทยา เริ่มต้นที่ศูนย์สุขภาพมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยที่มีภาวะความเครียดและปัญหาสุขภาพเรื้อรัง โครงการ MBSR ได้รับความนิยมเนื่องจากปรับหลักสูตรให้เหมาะกับผู้คนจากหลากหลายพื้นเพและไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานทางศาสนา ขยายไปใช้ในสถานพยาบาลทั่วโลก เน้นการฝึกสมาธิเจริญสติ เช่น การฝึกหายใจ การเดินจงกรม และโยคะ (Harvey, 2000) หลักการเน้นความเมตตาและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เป็นอันตราย ขณะที่หลักปัญญาช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจปัญหาของตนเองอย่างชัดเจน

ปัจจุบันโครงการ MBSR ได้รับการยอมรับในวงการแพทย์และจิตวิทยา เนื่องจากสามารถลดระดับความเครียดของผู้ป่วยได้อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น มีความสามารถในการจัดการกับความเจ็บปวดเรื้อรัง และมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น นอกจากนี้ MBSR ยังถูกนำไปใช้ในองค์กรและสถานศึกษาหลายแห่งในสหรัฐอเมริกา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการกับความเครียดในชีวิตประจำวัน

4. โครงการ “Gross National Happiness” – ประเทศภูฏาน

โครงการ “Gross National Happiness” (GNH) หรือ “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” ของประเทศภูฏาน ริเริ่มในปี ค.ศ. 1972 โดยสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี ซิงเย วังชุก กษัตริย์องค์ที่ 4 พระองค์ทรงมุ่งเน้นการพัฒนาที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม แทนการวัดผลด้วย GDP แนวทาง GNH ได้รับแรงบันดาลใจจากคำสอนพระพุทธศาสนาและถูกนำมาใช้ในระดับประเทศผ่านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่งเสริมวัฒนธรรม และระบบการศึกษาที่เน้นคุณค่าจริยธรรม ปัจจุบัน GNH เป็นแกนหลักในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลประเทศภูฏาน ครอบคลุมทุกภาคส่วนของประเทศ (Hargens, 2002)

GNH เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยหลักศีลถูกใช้เพื่อสร้างความยุติธรรมและสมดุลในการใช้ทรัพยากร สมาธิช่วยสร้างความสงบในจิตใจและส่งเสริมความสัมพันธ์ในสังคม ขณะที่ปัญญาถูกใช้ในการกำหนดนโยบายที่ยั่งยืน ปัจจุบัน GNH ทำให้ภูฏานมีคุณภาพชีวิตที่ดีแม้ทรัพยากรจะจำกัด โดยมีการอนุรักษ์ป่าไม้เป็นหลัก GNH ได้รับการยอมรับในระดับสากลและถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายประเทศ

การเปรียบเทียบมิติของการนำพุทธธรรมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจถึงมิติการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งในระดับชุมชน การศึกษา ระบบสุขภาพ และการกำหนดนโยบายระดับประเทศ การศึกษาลักษณะร่วมและความแตกต่างของแต่ละโครงการช่วย

ให้เห็นภาพรวมถึงศักยภาพของศิลป งามาธิ และปัญญา ในการสนับสนุน SDGs ในหลากหลายมิติ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย และสามารถเห็นถึงโอกาสในการปรับปรุง ขยายผลของโครงการเดิมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

1. แนวคิดที่มีร่วมกันของกรณีศึกษา

ก. การใช้หลักพุทธธรรม โครงการทั้งหมดใช้ศิลป งามาธิ และปัญญา เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน ซึ่งช่วยสร้างสมดุลระหว่างจิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ข. การสนับสนุน SDGs เป้าหมายโครงการสอดคล้องกับ SDGs เช่น การขจัดความยากจน (SDG 1), สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (SDG 3), การศึกษา (SDG 4), การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (SDG 12, 13, 15), และการสร้างความยุติธรรมในสังคม (SDG 16)

ค. การมุ่งเน้นความยั่งยืน โครงการมุ่งเน้นผลลัพธ์ระยะยาว เช่น การสร้างชุมชนที่พึ่งพาตนเอง การพัฒนาสุขภาพจิต และการวางนโยบายที่สมดุล

ง. ผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม โครงการมีผลลัพธ์เชิงบวก เช่น การลดความเครียดในผู้ป่วย (MBSR) การพัฒนาพฤติกรรมเยาวชน (โรงเรียนวิถีพุทธ) การพึ่งพาตนเองในชุมชนชนบท (หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง) และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน (GNH)

2. ความต่างของกรณีศึกษาในแต่ละมิติ

จะเห็นว่า แม้โครงการทั้งสี่จะมีเป้าหมายและบริบทที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดก็แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของหลักพุทธธรรมในการสนับสนุน SDGs ในมิติต่าง ๆ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าหลักศิลป งามาธิ และปัญญา สามารถปรับใช้ได้ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ระบบสุขภาพและระดับประเทศ โดยมีผลกระทบเชิงบวกทั้งในมิติทางจิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบโครงการในมิติต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธธรรม และ SDGs

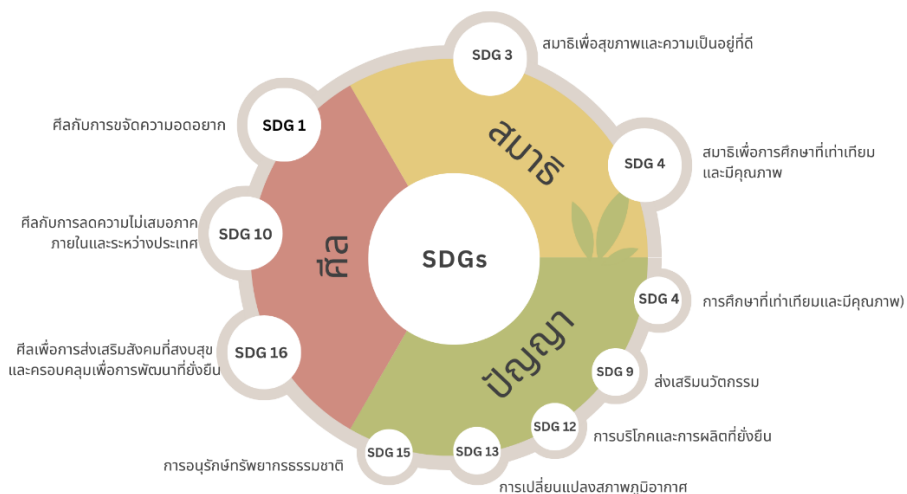
รายละเอียดโครงการ	บริบทการดำเนินโครงการ และ ผลลัพธ์	ขอบเขตของโครงการ	แนวพุทธธรรม	การสนับสนุน SDGs
1. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	ดำเนินงานในชุมชนชนบทของประเทศไทย มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เน้นให้สร้างชุมชนที่พึ่งพาตนเองและรักษาสังแวดล้อม	มีขอบเขตในระดับชุมชนชนบท	ศีล (ลดการบริโภคเกินจำเป็น) สมาธิ (ตัดสินใจรอบคอบ) ปัญญา (ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า)	SDG 1 (ขจัดความยากจน), SDG 12 (การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน) SDG 15 (การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบโครงการในมิติต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธธรรม และ SDGs (ต่อ)

รายละเอียดโครงการ	บริบทการดำเนินโครงการและ ผลลัพธ์	ขอบเขตของโครงการ	แนวพุทธธรรม	การสนับสนุน SDGs
2. การปฏิบัติธรรมในโรงเรียน	ดำเนินการในระบบการศึกษาไทยโดยเน้นการพัฒนาสุขภาพจิตและพฤติกรรมของเยาวชน	ขอบเขตในระดับสถานศึกษา	ศีล (เสริมจริยธรรม), สมาธิ (เสริมความสงบ), ปัญญา (แก้ปัญหาสร้างสรรค์)	SDG 3 (สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี), SDG 4 (การศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพ)
3. MBSR	ดำเนินการในสถานพยาบาลของสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นการลดความเครียดและพัฒนาสุขภาพจิตของผู้ป่วย	ขอบเขตในระดับสถานพยาบาลและองค์กรสุขภาพ	สมาธิ (เจริญสติ), ปัญญา (เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างร่างกายและจิตใจ)	SDG 3 (สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี)
4. Gross National Happiness (GNH)	เป็นนโยบายระดับประเทศในภูฏานที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสุขและคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วประเทศ	ขอบเขตในระดับประเทศครอบคลุมทุกภาคส่วน	ศีล (สร้างความยุติธรรม), สมาธิ (พัฒนาจิตใจสงบสุข), ปัญญา (วางนโยบายเพื่อความสุข)	SDG 3 (สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี) SDG 12 (การบริโภคอย่างยั่งยืน) SDG 13 (การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างศีลและการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุป

การบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้แสดงศักยภาพอันทรงพลังในการสร้างกรอบแนวทางใหม่ที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล ชุมชน หรือระดับโลก หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในมิติที่หลากหลาย เช่น การกำหนดนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับศีลธรรม การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อความยั่งยืน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับสากล การส่งเสริมกิจกรรมชุมชนที่สนับสนุนพุทธธรรม และการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อสมัยใหม่ ดังนั้น เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ด้านการประยุกต์ใช้พุทธธรรม และสนับสนุนให้โลกสามารถเผชิญกับความท้าทายร่วมกันอย่างยั่งยืนและสมดุล

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). *เศรษฐกิจพอเพียง : ความพอดีที่มีคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2556). *พุทธธรรม : ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมกาย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2536). *ธรรมะกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2542). *พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2560). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2562). *เศรษฐกิจพอเพียง : แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนา.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2560). *พุทธธรรมกับการสร้างคุณธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *รายงานผลการส่งเสริมการจัดการศึกษาแนววิถีพุทธในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สพฐ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *การบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สภาพัฒน์.
- Bhikkhu Bodhi. (2016). *The Buddha's Teachings on Social and Communal Harmony: An Anthology of Discourses from the Pali Canon*. USA: Wisdom Publications.
- Davidson, R. J. & Kabat-Zinn, J. (2004). Alterations in brain and immune function produced by mindfulness meditation. *Psychosomatic Medicine*, 66(1), 149-154.

- Hargens, S. (2002). Gross National Happiness: A critical and comparative perspective. *World Futures*, 58(6), 365-390.
- Harvey, P. (2000). *An Introduction to Buddhist Ethics: Foundations, Values and Issues*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Loy, D. R. (2008). *Money, Sex, War, Karma: Notes for a Buddhist Revolution*. Somerville, MA: Wisdom Publications.

แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความสุขของพนักงานขาย *

PATHWAYS FOR DEVELOPING SALES REPRESENTATIVES AND ENHANCING THEIR HAPPINESS

สุชาดา ธนาวิบูลเศรษฐ์

Suchada Tanaviboonsate

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: suchada.pw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความสุขของพนักงานขาย อาชีพพนักงานขายมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรเพราะเป็นตำแหน่งที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรงและเป็นผู้สร้างยอดขายให้กับบริษัท แม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะช่วยสนับสนุนงานขายได้ดีขึ้น แต่พนักงานขายก็ต้องเผชิญกับความเครียดสูงจากการบริหารเป้าหมายการขาย ความคาดหวังของลูกค้า และการเปลี่ยนแปลงของตลาด การวิจัยล่าสุดชี้ให้เห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความไม่พึงพอใจในค่าตอบแทน ระบบการทำงาน และความกดดันที่มากเกินไปเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดอัตราการลาออกสูงในกลุ่มพนักงานขาย ดังนั้นการพัฒนาและเสริมสร้างความสุขของพนักงานขายโดยบูรณาการหลักพุทธศาสนา คือ ภาวนา 4 (การพัฒนา 4 ด้านทางกาย ศีล จิต และปัญญา) เป็นหลักนำไปสู่ความสำเร็จและความสุขช่วยเป็นพลังงานขับเคลื่อนจากภายใน อันจะเป็นกำลังเกื้อหนุนจิตใจให้เข้มแข็ง พนักงานขายมีแนวทางการพัฒนาตนเองแบบองค์รวม มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เข้าใจงานที่ทำด้วยเหตุและผล พร้อมนำหลักธรรมทั้งหมดมาประกอบเข้าด้วยกันก็จะเป็นแนวทางในการสร้างความสุขให้กับพนักงานขาย อันจะส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทำให้พนักงานขายประสบความสำเร็จในอาชีพการขายได้ในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเสริมสร้างความสุข; พนักงานขาย

Abstract

This article proposes approaches to developing and enhancing the happiness of sales representatives. Sales representatives play a vital role in the success of organizations, as their position involves direct interaction with customers and driving company revenue. While technological advancements have improved support for sales functions, sales representatives often face significant stress due to sales target management, customer expectations, and market changes. Recent research highlights those factors such as dissatisfaction with compensation, inefficient work systems, and excessive pressure are major contributors to high turnover rates in sales teams. Integrating Buddhist principle, Bhavana 4 (development in four aspects: body, morality, mind, and wisdom), offers a pathway to achieving both happiness and success. The principle serves as an internal driving force that strengthens the mind, providing holistic self-development and continuous personal growth. By understanding their work through reason and purpose and applying these Buddhist principles comprehensively, sales representatives can cultivate happiness, leading to more effective performance and long-term career success in sales.

Keywords: Development; Happiness Enhancement; Sales Representatives

บทนำ

งานขายเป็นงานที่สร้างรายได้หลักให้กับองค์กร ถึงแม้เราจะมีช่องทางออนไลน์ที่เพิ่มความสะดวกในการซื้อขายสินค้ามากขึ้น แต่ผลิตภัณฑ์ที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงหรือสินค้าที่ต้องอธิบายคุณลักษณะพิเศษของสินค้ายังคงต้องให้พนักงานขายคอยนำเสนอผลิตภัณฑ์กับลูกค้า อีกทั้งพนักงานขายยังจะช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ดังนั้นพนักงานขายจึงมีความสำคัญกับองค์กร หน้าที่หลักของพนักงานขายคือการขายสินค้าหรือบริการ โดยจะทำงานตั้งแต่รับคำสั่งซื้อสินค้า นำเสนอให้ความรู้ผลิตภัณฑ์ บริการลูกค้าทั้งก่อนการซื้อ ระหว่างที่ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้า จนกระทั่งปิดการขาย รวมถึงการให้บริการหลังการขาย อีกทั้งเป็นเหมือนตัวแทนของบริษัทในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร นอกจากนี้พนักงานขายยังต้องรักษามาตรฐานลูกค้าเดิม ให้บริการและแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้พนักงานขายยังเป็นเสมือนคนกลางที่เชื่อมโยงระหว่างลูกค้ากับบริษัท นำข้อเสนอแนะและข้อร้องเรียนของลูกค้ามาแจ้งทางบริษัท เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง ก่อให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้าและสร้างความภักดีต่อองค์กรมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย ในช่วงปีที่ผ่านมาอัตราการลาออกของพนักงานด้านการขาย มีค่าเฉลี่ยสูงถึงประมาณ 20% และอีก 6% ของผู้ประกอบการอาชีพด้านการขายในประเทศไทย กำลังมองหาใหม่ สำหรับสาเหตุที่พนักงานขายลาออก หนึ่งใน เกิดจากได้ผลตอบแทนต่ำ ทำให้เกิดการย้ายที่ทำงานใหม่ด้วยปัจจัยที่ดึงดูดกว่า สอง พนักงานขายเกิดความเครียดในการทำงาน (พิมสิริ โตกะคุณะ, 2560) เพราะความกดดันจากงานขายที่ต้องทำยอดขายให้ถึงเป้า ที่องค์กรกำหนด รวมทั้งความคาดหวังของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป การเข้าถึงช่องทางการสื่อสาร ที่สะดวกมากขึ้น ทำให้ลูกค้าต้องการได้รับการตอบสนองจากพนักงานขายรวดเร็วมากขึ้น อาชีพขายจึงต้องเผชิญภาวะแรงกดดันทั้งภายนอกและภายใน ทำให้พนักงานขายต้องมีทักษะในการ จัดการกับอารมณ์เชิงลบ และมีแนวทางในการสร้างพลังเชิงบวกให้กับตนเอง มีทัศนคติเชิงบวก มีความสุขกับงานที่ทำ รักในอาชีพของตนเอง และเห็นคุณค่าของอาชีพงานขาย ซึ่งจะทำให้ พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น ทำให้พนักงานขายสามารถทำงานในสภาวะกดดัน ปาลิตา แซ่ก๊วง (2558) สรุปผลการวิจัย การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสุขในการทำงาน อย่างมีอิสระและมีความซื่อสัตย์โปร่งใสจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการขาย ของพนักงาน ดังนั้นแล้วปัจจัยด้านความสุขในการทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิด ประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี จากผลสำรวจ Happiness Meter ที่บริษัท jobsDB ประเทศไทยจัดทำขึ้น ได้สรุป 5 ปัจจัยที่ทำให้คนทำงานมีความสุข ได้แก่ 26.2% หน้าที่ที่รับผิดชอบ ได้ทำงานที่รักและถนัด, 25.4% ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเจ้านาย เป็นที่รักของเพื่อน ร่วมงานและทำงานเป็นทีมได้ดี, 20.8% เงินเดือน ได้ค่าตอบแทนเหมาะสม, 19.4% ช่วงเวลา ในการทำงานที่สร้าง Work-Life Balance มีเวลาส่วนตัว และ 18.6% ผลตอบแทนอื่น ๆ เช่น เงินรางวัลจูงใจ เป็นต้น ในขณะที่ปัจจัยที่ทำให้ไม่มีความสุขกับงานที่ทำอยู่ อันดับหนึ่ง ได้แก่ 22.2% ความไม่พึงพอใจกับระบบการทำงานขององค์กร ดังนั้นองค์กรจึงควรให้ความสำคัญใน การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี และสนับสนุนแนวทางในการเสริมสร้างความสุขให้กับ พนักงานขาย เพราะความสุขในการทำงานของพนักงานขายจะเป็นพลังขับเคลื่อนความสำเร็จ ให้กับองค์กร อีกทั้งยังช่วยสร้างความผูกพันต่อองค์กร สร้างยอดขายให้กับองค์กร

การเสริมสร้างความสุขควบคู่ไปกับการพัฒนาพนักงานขายจึงมีความจำเป็นต่อองค์กร เพื่อทำให้พนักงานขายนั้นสามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้หลักธรรม อิทธิบาท 4 คือคุณธรรมแห่งความสำเร็จ คือการรักในงานขาย การมีความเพียรพยายาม การเอาใจใส่ในงานขายและดูแลลูกค้าอย่างจริงจัง และ การใช้ปัญญาในการวางแผนการขาย จะช่วยให้สามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้นำเสนอแนวทางในการเสริมสร้างความสุขให้กับ พนักงานขาย โดยใช้หลักธรรม ภาวนา 4 คือ พนักงานขายมีแนวทางการพัฒนาตนเองแบบ องค์กรรวมด้วยหลักภาวนา 4 หมั่นฝึกอบรมด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญา ภาวนา พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เข้าใจงานที่ทำด้วยเหตุและผล พร้อมนำหลักธรรมทั้งหมด

มาประกอบเข้าด้วยกันก็จะเป็นแนวทางในการสร้างความสุขให้กับพนักงานขาย อันจะส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความสุขของพนักงานขายคือ กุญแจสู่ความสำเร็จ

ความสุข คือ การรู้สึกดี มีความสุขกับชีวิต และอยากให้ความรู้สึกนั้นคงอยู่ไม่หายไป เรารู้สึกสุขมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงของชีวิต เราทุกคนสามารถประเมินว่าเรามีความสุขมากน้อยเพียงใด ความสุขเป็นเครื่องมือแห่งการกระตุ้นชีวิต เมื่อใครสักคนหนึ่งได้รับประสบการณ์ที่เป็นสุข ระดับสารเคมีต่างๆในร่างกายจะดีขึ้น ส่งผลต่อสุขภาพในระยะยาวของเรา (Layard, 2005; Ricard, 2007) นอกจากนี้ความสุขยังเป็นวิธีตีความโลกได้ด้วย เราอาจเปลี่ยนโลกได้ยาก แต่การเปลี่ยนวิธีการมองโลกนั้นเราทำได้ตลอด

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2543) กล่าวว่า ความสุขมีความสำคัญมากในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา อาจกล่าวได้ว่า พุทธจริยธรรมไม่แยกต่างหากจากสุข เริ่มแต่ขั้นต้นในการทำดีหรือกรรมดีทั่ว ๆ ไปที่เรียกว่าบุญ ก็มีพุทธพจน์ตรัสว่า “บุญเป็นชื่อของความสุข” ในการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือเจริญภาวนา ความสุขก็เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดสมาธิ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้มีสุข จิตย่อมตั้งมั่น (เป็นสมาธิ)” และเมื่อจิตเป็นสมาธิบรรลุฌานแล้ว ความสุขก็เป็นองค์ประกอบของฌาน จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ก็เป็นความสุข และเป็นสุขสูงสุดด้วย พึงบรรลุได้ด้วยข้อปฏิบัติที่มีความสุข

ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน, ความสำเร็จในการทำงาน และการได้รับการยอมรับนับถือ เป็นปัจจัยความสุขในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของผู้แทนเครื่องมือแพทย์ (กัญญาพัชร อ้วนวิจิตร, 2566) นอกจากนี้ ความสุขของพนักงานไม่ใช่เพียงแค่ความพึงพอใจในงานเท่านั้น แต่ความสุขของพนักงานยังหมายถึงความเป็นอยู่ที่ดี สุขภาพจิตของพนักงาน และอารมณ์เชิงบวก (พิมสิริ โตเกศคุณะ, 2560) สอดคล้องกับสุมาลี ทองดี (2563) กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ได้แก่ ความรักในงานที่ทำ การติดต่อสัมพันธ์ความสำเร็จในงาน และการได้รับการยอมรับ ซึ่งปัจจัยความสุขของพนักงานส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน โดยผลงานวิจัยของ Oswald et al. (2015) พนักงานที่มีความสุขส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น 12%

ความสุขในทางพุทธศาสนา กล่าวในหัวข้อคิดหาหนทางสร้างสรรค์สังคมที่เป็นสุขและส่งเสริมสุขภาวะ: นโยบาย การวิจัย และการปฏิบัติว่า ในทางพุทธศาสนาเราแบ่งความสุขเป็น 3 ระดับ ตั้งแต่กามสุข ฌานสุข และนิพพานสุข หรืออริยสุข ในทางโลกเราแบ่งความสุขเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ความสุขที่เกิดจากการตอบสนอง หรือกามสุข เป็นสุขเบื้องต้น แต่ต้องวางท่าทีให้ถูกต้อง หาและใช้เท่าที่จำเป็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสุขในขั้นต่อไป ขณะเดียวกันต้องไม่ยึดติดหรือหยุด หมกมุ่นอยู่แค่สุขจากการตอบสนองอย่างเดียว เพราะจะจบลงด้วยความเบื่อหน่าย เป็นสุขแค่แป๊บเดียว ระดับที่ 2 ความสุขจากการใกล้ชิดธรรมชาติ

การชื่นชมสิ่งที่ดีงามในธรรมชาติทำให้เกิดการเกื้อกูลกันมากขึ้น และระดับที่ 3 ความสุขจากการอยู่ร่วมกัน ด้วยความมีน้ำใจไมตรีต่อกัน ในระดับนี้จะไม่เอาสิ่งตอบสนองหรือวัตถุเป็นตัวหลัก แต่จะดูว่าเราจะให้อะไรสังคมได้บ้าง สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในสังคม เป็นสุขที่เกิดจากจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล ความสุขประเภทนี้ต้องอาศัยการศึกษาเพื่อพัฒนา

การรับรู้ความสุขของบุคคลเป็นเรื่องเฉพาะตนสำหรับแต่ละบุคคล ทั้งยังขึ้นกับบริบทของสังคมที่หล่อหลอมบุคคลนั้นขึ้นมา เราสามารถมองความสุขได้ 2 รูปแบบ คือ ความสุขทางกาย และความสุขทางใจ งานวิจัยของสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต และคณะ (2554) พบว่าความสุขทางใจสำคัญกว่าความสุขทางกาย และความสุขที่ได้ทำเพื่อคนอื่นสำคัญกว่าความสุขที่ได้ทำเพื่อตนเอง อีรพันธ์ เสียงสนั่น (2561) อธิบายว่า ลักษณะของผู้ที่มีความสุขในการทำงานพบว่า มีลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ในทางบวก รับรู้คุณค่าของตัวเอง รับรู้ลักษณะงาน มีความสนุกสนาน มีความคิดสร้างสรรค์และมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ในบทความของ Williams et al. (2017) ศึกษาพบว่าความสุขของพนักงานในการทำงานมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับทั้งพนักงานและองค์กร นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมเชิงบวกในการทำงานสามารถเพิ่มความสุขในการทำงานได้

ดังนั้น ความสุขในการทำงานของพนักงานชาย คือ การรับรู้ทางอารมณ์ที่ดีต่อการทำงานชายที่ได้รับมอบหมาย โดยความสุขเกิดได้ทั้งความสุขทางกายและสุขทางใจ อันได้แก่ การอยู่ในสถานที่ทำงานที่ดี มีความปลอดภัย มีสวัสดิการที่ดีรองรับ รวมถึงการได้รับรางวัลจูงใจจากการขายได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ การส่งมอบสินค้าและบริการที่มีคุณภาพให้กับลูกค้า การได้รับความชื่นชมจากหัวหน้างานและลูกค้า มีเพื่อนร่วมงานที่ดีคอยให้คำปรึกษาในยามที่มีปัญหาเกิดขึ้น การได้รับการเลื่อนตำแหน่ง รวมถึงความสุขใจที่ได้แบ่งปันประสบการณ์ของตนเองให้กับเพื่อนร่วมงาน หากองค์กรส่งเสริมความสุขให้กับพนักงาน ก็จะผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ส่งเสริมให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร ลดอัตราการลาออกของพนักงาน

ภาวนา 4 การพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความสุข

ภาวนา แปลว่า การทำให้เจริญ การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม หรือการพัฒนา แบ่งตามสิ่งที่ควรพัฒนามี 4 ประการ คือ การพัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) (2557) ได้เขียนถึงหลักภาวนา 4 ว่าเป็นการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ กาย ศีล จิต และปัญญา นี่จะต้องทำงานสัมพันธ์กัน อาศัยซึ่งกันและกัน และส่งผลต่อกัน ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ เพื่อพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น พัฒนาตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

1. กายภาวนา (Physical and Environment Development) คือ การพัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในโลกแห่งวัตถุและธรรมชาติ คือ การที่มนุษย์

มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่สอดคล้องและเสริมกัน โดยรู้จักดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลกันกับธรรมชาติ และปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย สามารถแยกองค์ประกอบของกายภาพนาได้เป็น 4 ข้อย่อยดังนี้

1.1 การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม คือการที่มนุษย์อยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ และดูแลสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้ไม่ถูกทำลาย และมีความสุขที่ได้อยู่กับธรรมชาติ

1.2 การพัฒนาความสัมพันธ์กับปัจจัย 4 อุปกรณ์และเทคโนโลยี (การเสพบริโภค ใช้สอย) เป็นการกิน การใช้ชีวิตและใช้สิ่งของอย่างมีสติเพื่อคุณค่าแท้ของสิ่งนั้น ไม่หลงมัวเมากับคุณค่าเทียม เป็นการใช้ทรัพยากรของโลกเพื่อการพัฒนา สร้างสรรค์ตนเอง

1.3 การใช้อินทรีย์เพื่อการพัฒนากาย การพัฒนาภพนั้นหมายถึงการรู้จักใช้อินทรีย์ทั้ง 6 มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างมีสติ มีการรับรู้ทางอายตนะโดยใช้ปัญญา เช่น การดู การฟัง การกิน การรู้จักใช้อายตนะภายใน และภายนอกมาสร้างการรับรู้และเรียนรู้ ทั้งการใช้ทรัพยากรหรือเครื่องใช้และเทคโนโลยีเพื่อมุ่งพัฒนาตนเอง สร้างคุณค่าที่ดีและจะได้รับผลตามคุณค่าที่แท้จริง ไม่เบียดเบียน ไม่ลุ่มหลงมัวเมา ไม่ประมาทขาดสติเพราะมีสติเท่าทันการรับรู้ที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะทั้งหก

1.4 การพัฒนาสุขภาพร่างกาย การฝึกอบรมกายและการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง รักษาความสะอาด จะเพิ่มความสามารถในการทำงานได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. ศิลภานา (Moral Development/Social Development) คือ การพัฒนาศีลการพัฒนาการอยู่ร่วมกันและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึงการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสภาวะและความสัมพันธ์ทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามและมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมสังคม สามารถแยกองค์ประกอบของศีลภานาได้เป็น 3 ข้อย่อยดังนี้

2.1 การพัฒนาความสัมพันธ์ คือการมีและการฝึกพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ไม่เบียดเบียนและสร้างความเดือดร้อนต่อผู้อื่น สร้างความสามัคคีและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และชักชวนกันให้เกิดการพัฒนา ยิ่ง ๆ ขึ้นไป การมีความสัมพันธ์ที่ดีช่วยสร้างสังคมที่น่าอยู่ เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ร่วมการสร้างสังคมให้น่าอยู่ นำทำงานร่วมกัน

2.2 การมีอาชีพสุจริต การไม่ใช้กาย วาจาและอาชีพในทางที่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายกับผู้อื่น ไม่ทำงานทุจริตผิดกฎหมาย การพัฒนาฝึกฝนตนเองและการมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ เพื่อความสำเร็จในหน้าที่การงาน และได้ผลตอบแทนการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ

2.3 ตั้งอยู่ในวินัย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี การพัฒนาความประพฤติให้อยู่ในศีลในธรรม และโดยการเคารพกฎระเบียบ จรรยาบรรณ กฎหมาย รักษาความซื่อสัตย์สุจริตและจริยธรรมในการทำงาน อีกทั้งสามารถใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย ทั้งการจัดการเวลา การจัดสภาพแวดล้อม และการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. จิตตภาวนา (Emotional Development/Psychological Development) คือ การพัฒนาจิตใจ หรือ การฝึกอบรมจิตใจ เพื่อให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง สามารถแยกองค์ประกอบของจิตตภาวนาได้เป็น 3 ข้อย่อยดังนี้

3.1 การพัฒนาคุณภาพจิต การมีคุณภาพของจิตใจที่ดี มีเมตตา กรุณาและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีศรัทธาเชื่อมั่นในการทำความดี มีความเชื่อที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงตามเหตุและปัจจัย ความกตัญญู มีหิริโอตตปปะ ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่องใสสงบสุข จิตตองามด้วยคุณธรรม

3.2 การพัฒนาสมรรถภาพของจิต คือมีจิตใจเข้มแข็ง ขยันอดทน กล้าหาญ มีความรับผิดชอบ มีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ มีสติมีความแน่วแน่มั่นคง ไม่เผลอเผลอเลื่อนลอยและไม่หลงไปในทางที่เสื่อม

3.3 การพัฒนาสุขภาพจิต คือมีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น แจ่มใส ความอ่อนใจ มีความสุขจากจิตที่เป็นกุศล สุขจากจิตที่สงบเป็นสมาธิ และสุขจากการมีปัญญารู้เท่าทันตามความเป็นจริง มีจิตใจเป็นอิสระ โดยไม่รับเอาทุกข์มาทาบถมตนเอง และสามารถพัฒนาความสุขที่ประณีตมากขึ้นยิ่ง ๆ ขึ้นไป รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่นเอิบอิม โปร่งโล่ง ผ่องใส และสงบ เป็นสุข

4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา หรือ การฝึกอบรมปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าในสายงาน สามารถแยกองค์ประกอบของปัญญาภาวนาได้เป็น 2 ข้อย่อยดังนี้

4.1 การปฏิบัติต่อความรู้ การแสวงหาความรู้ เช่นการรอบรู้ในหน้าที่การงานของตนเอง การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม การใช้ความรู้ที่มีในการคิดแก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุและผล

4.2 การพัฒนาระดับความรู้ คือการรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความรู้ที่ต้องใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิต มีความรู้หยั่งคือมีความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงโดยการมองตามเหตุปัจจัย และการรู้แจ้งคือมีความรู้ความเข้าใจความจริงเพื่อทำให้จิตใจหลุดพ้นเป็นอิสระ

จะเห็นได้ว่าหลักธรรมภาวนา 4 นั้นเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้อย่างครบครันเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง กาย ศีล จิต และปัญญา ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในการใช้ชีวิตในปัจจุบันที่มนุษย์ต้องมีร่างกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตที่เข้มแข็ง ประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรมและจริยธรรมที่ดี และพัฒนาสติและปัญญาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มนุษย์จึงจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จและมีความสุข

การพัฒนาพนักงานขายด้วยธรรมแห่งความสุข

การพัฒนาพนักงานขาย คือ กระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้พนักงานขายขององค์กรมีความรู้ความสามารถ เพื่อปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งพนักงานขายทั้งพนักงานขายใหม่และเก่าต่างควรได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง

ทั้งความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ของบริษัทตนเองและบริษัทคู่แข่ง ความรู้เกี่ยวกับองค์กร ความรู้เกี่ยวกับลูกค้า ความรู้รอบตัวใหม่ๆและเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงการจัดการสภาวะทางอารมณ์ และทัศนคติที่ดีในการให้บริการลูกค้า ดังนั้นการพัฒนาพนักงานขายจึงทำได้ทั้งการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งภายนอกและภายใน เพื่อให้พนักงานขายมีความสามารถในการวางแผนการขาย และรับมือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมตอบสนองลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งมีจริยธรรมในการทำงานที่ดีอีกด้วย สำหรับความสามารถและทักษะที่ทำให้พนักงานขายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความรู้ผลิตภัณฑ์และการประยุกต์ใช้ มีทักษะการขายสินค้าหรือบริการ การวิเคราะห์ข้อมูลตลาด สามารถหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะเพิ่มยอดขาย สามารถจัดการวางแผน การเจรจาต่อรอง และแก้ไขปัญหา, ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าเพิ่มความน่าเชื่อถือ และคุณค่าแก่ลูกค้า (ชนดล หาญอมรเศรษฐ์, 2555) การจัดการอารมณ์และความเครียด และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมการทำงาน

การพัฒนาที่สมบูรณ์แบบจำเป็นต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ ควรพัฒนาทั้งทางวัตถุ และทางจิตใจให้ควบคู่กับทัศนคติ โดยเฉพาะทัศนคติเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจ ซึ่งต้องเน้นเป็นพิเศษ คือ พัฒนาจิตใจให้มีธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจจนกระทั่งพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิ ตั้งมั่นมั่นคง สะอาด สว่าง จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย จนเป็นจิตที่ควรแก่การทำงาน สามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การพัฒนาพนักงานขายด้วยศาสตร์แห่งความสุข เป็นแนวทางการเสริมสร้างสร้างทัศนคติต่องานขายด้วยความสุขซึ่งความสุขจากงานขายไม่ได้เกิดจากตัวเลขยอดขายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการใช้หลักธรรมเพื่อพัฒนาตนเองแบบองค์รวมและต่อเนื่อง ช่วยสร้างความมั่นคงในจิตใจ และความสัมพันธ์ที่ดี ด้วยการนำภavana 4 เป็นแนวทางพัฒนาทั้งกาย ใจ และปัญญา โดยหลักธรรมภavana 4 ซึ่งผู้เขียนนำเสนอแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความสุขของพนักงานขาย คือหลักการพัฒนาความพร้อม 4 ด้านของพนักงานขาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 หลักการพัฒนาความพร้อม 4 ด้านของพนักงานขาย

1. กายพร้อม การประยุกต์ใช้กายภาวนาในการพัฒนาพนักงานขายก็จะช่วยให้พนักงานขายพัฒนากาย พัฒนาสังคม องค์กร และลูกค้า ให้มีความพร้อมในการทำงาน โดยสามารถแบ่งเป็น

ก. การพัฒนาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง พนักงานขายควรมีการจัดแบ่งเวลาในการออกกำลังกาย พักผ่อนอย่างพอเพียง ไม่หักโหมจนไม่ดูแลสุขภาพของตนเอง และไม่ใช้ชีวิตโดยความประมาท เทียวเตร่ จนร่างกายทรุดโทรม

ข. การพัฒนาสติ การรับรู้ของร่างกายผ่านอายตนะ พนักงานขายควรมีสติเพื่าระวังการรับรู้ผ่านอายตนะทั้งหก และควบคุมความคิดโดยให้อยู่ในการคิดบวก คิดเรื่องกุศลจะทำให้มีกำลังใจในการทำงาน

ค. การเปิดรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ ๆ แล้วสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงาน พนักงานขายเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ที่รับผิดชอบ เทคโนโลยีและโปรแกรมการจัดการขาย ทำให้สามารถพัฒนาตนเองให้ทันกับโลกสมัยใหม่ ก็จะสามารถทำงานขายได้อย่างดี ทำงานสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรและผู้บังคับบัญชา และสามารถดูแลลูกค้าได้อย่างเหมาะสม

2. ศีลพร้อม การประยุกต์ใช้ศีลภาวนาในการพัฒนาพนักงานขาย คือการที่พนักงานขายพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานให้ทำงานในองค์กร และกับลูกค้าได้เป็นอย่างดีจึงจะประสบความสำเร็จและมีความสุขในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย

ก. การพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรจะทำให้เกิดความผูกพันกัน สร้างกัลยาณมิตรในที่ทำงาน เพื่อร่วมกันพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ พนักงานขายก็จะประสบความสำเร็จและมีความสุขได้เช่นกัน

ข. การประกอบอาชีพสุจริต อาชีพพนักงานเป็นอาชีพสุจริตและเป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ดี อีกทั้ง ได้ช่วยเหลือลูกค้าให้ได้ผลิตภัณฑ์ตรงตามความต้องการ และได้ช่วยลูกค้าแก้ไขปัญหา การสร้างทัศนคติที่ดีและรักในอาชีพขายจะเป็นส่วนผลักดันให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จและมีความสุข

ค. การมีวินัย เคารพกฎหมาย จริยธรรมของอาชีพพนักงานขาย การทำงานแบบมีจรรยาบรรณของพนักงานขายที่ดี และรักษากฎหมายช่วยให้พนักงานขายประสบความสำเร็จได้ในระยะยาว และมีความสบายใจ ภูมิใจในตนเอง อาชีพพนักงานขายเป็นอาชีพอิสระ การมีระเบียบวินัยในการทำงาน การมีศีลภาวนาช่วยให้พนักงานมีวินัยในการทำงาน รู้จักแบ่งเวลาก็จะทำให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. จิตพร้อม พนักงานขายนำแนวทางการพัฒนาจิต อบรมจิตใจให้เข้มแข็ง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับพนักงานขาย เพราะอาชีพพนักงานเผชิญกับความกดดันจากภายนอก

ความยากลำบากจากปัญหา อุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมายการขาย และดูแลลูกค้าได้ดี การทำจิตให้พร้อม มีขั้นตอนดังนี้

ก. การพัฒนาคุณภาพจิต โดยการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้พนักงานขายมีจิตใจมั่นคงการพัฒนาให้พนักงานขายนั้นมีคุณภาพจิตที่ดี สร้างความรัก ความศรัทธาในอาชีพนักขาย เห็นความสำคัญและคุณค่าที่แท้จริงของงานขายคือการได้นำเสนอสินค้าที่ดี และบริการที่ดีให้กับลูกค้า

ข. การพัฒนาสมรรถนะของจิต ให้มีสติมั่นคง ขยันอดทน มีความรับผิดชอบสูงงานแม้มีปัญหา อุปสรรค ก็ไม่ท้อถอย มีพลังใจในการแก้ไขปัญหา มีใจมุ่งมั่นในการทำงาน มีหิริโอตตัปปะในการทำงาน เพราะบางครั้ง พนักงานขายอาจหลงไปในกิเลสตัณหา เลือกทำผิดจรรยาบรรณ หรือทุจริตในการทำงานได้ จึงต้องมีการฝึกจิตใจให้เข้มแข็งไม่เลือกทางเดินที่ผิด

ค. การพัฒนาสุขภาพจิต ให้มีจิตสำนึก มีปัญญารู้เท่าทันตามความเป็นจริง มีความสุภาพ อ่อนโยน มีความเคารพผู้อื่น การรักษารมณให้สำนึก อยู่ในอารมณ์เชิงบวกจะช่วยให้พนักงานขายมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุขได้ แม้มีปัญหาอุปสรรคในงานขาย

4. ปัญญาพร้อม การประยุกต์ใช้ปัญญาภาวนาในการพัฒนาพนักงานขายนั้น เพื่อให้พนักงานขายเกิดความรู้ตามความเป็นจริง เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ฝึกใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญห และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน สามารถแบ่งได้ดังนี้

ก. การแสวงหาความรู้ คือพนักงานมีการแสวงหาความรู้ผลิตภัณฑ์ที่ขาย รู้ข้อมูลของลูกค้า อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเอง และมีความรู้ในการแก้ไขปัญหทั้งปัญหาในการทำงาน ปัญหาส่วนตัว โดยมองเห็นสาเหตุของปัญหาตามสภาพความเป็นจริงตามเหตุและปัจจัย การมีสติสัมปชัญญะในการทำงานคือการมีปัญญาสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อการวางแผนการขาย เพื่อให้ขายได้ถึงเป้าหมายการขายนั้นต้องใช้ประสบการณ์การทำงาน ความรู้ในผลิตภัณฑ์และการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี สามารถมองเห็นโอกาสในการขายและหาหนทางในการขายสินค้า

ข. การพัฒนาระดับความรู้ คือเมื่อประสบความสำเร็จก็ไม่หลงไปในความสำเร็จ มีสติระลึกรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อไป เพื่อให้พนักงานขายสามารถทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขยิ่งขึ้นต่อไป

การนำหลักธรรมภาวนา 4 มาเป็นหลักในการพัฒนาพนักงานขายนั้น มีความเหมาะสม และสามารถนำมาพัฒนาได้ทั้งในระดับการพัฒนาระดับบุคคล ระดับหัวหน้างานในการสอนงาน หรือให้คำแนะนำในการทำงาน และในระดับองค์กรที่สามารถออกแบบสถานที่ทำงานให้มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี มีการส่งเสริมให้พนักงานขายรักงานขายและเห็นคุณค่าของงานขาย การได้นำเสนอสิ่งที่ดีให้กับลูกค้า และส่งเสริมการมีจริยธรรมในการขายที่ดี เป็นต้น

สรุป

พนักงานขายเป็นตำแหน่งที่สำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและสร้างรายได้ให้แก่องค์กร อย่างไรก็ตามอาชีพนี้เผชิญกับความท้าทายมากมาย เช่น อัตราการลาออกที่สูงและความไม่พึงพอใจในงานจากค่าตอบแทนไม่เหมาะสม ความเครียดสะสม และระบบการทำงานที่มีการแข่งขันสูง บทความนี้เสนอแนวทางแบบองค์รวมในการเสริมสร้างความสุขของพนักงานขายโดยใช้หลักพุทธศาสนา คือ ภาวนา 4 (พัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา) ความสุขในมุมมองของพุทธศาสนาไม่ได้หมายถึงความพึงพอใจชั่วคราว แต่ครอบคลุมถึงปัจจัยที่ยั่งยืน เช่น การมีงานที่มีความหมาย ความสัมพันธ์ที่ดี และการพัฒนาตนเอง การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้สามารถช่วยให้พนักงานขายมีความพร้อมทั้ง กาย ศีล จิต และปัญญา โดยมีใจรักในงานขาย สร้างความเข้มแข็งในจิตใจ สร้างทัศนคติที่ดี คิดบวก และสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงช่วยให้พนักงานบรรลุเป้าหมายทางอาชีพ แต่ยังส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพจิตในระยะยาวด้วย มีสมรรถนะทางจิตที่เข้มแข็ง อยู่ในศีลธรรม จรรยาบรรณที่ดี เลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ไม่หลงเดินทางผิด มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป และมีปัญหาในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การใช้หลักธรรมเพื่อพัฒนาพนักงานขายแบบองค์รวมทั้งทางกาย ศีล จิต และปัญญา ก็จะนำมาซึ่งความสุข ความสำเร็จอย่างยั่งยืน แนวทางนี้ยังช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นความสุข แรงจูงใจ และจริยธรรม ซึ่งนำไปสู่ความเชื่อมั่นของลูกค้าและความสำเร็จของพนักงานขายได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาพัชร อ้วนวิจิตร. (2566). *ปัจจัยจูงใจและความสุขในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของผู้แทนเครื่องมือแพทย์* (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธนดล หาญอมรเศรษฐ์. (2555). *คู่มือการสัมภาษณ์งานตามหลักสมรรถนะของผู้สมัครและหน้าที่/สายงาน*. นนทบุรี: บริษัท ینگค์ ปียอนด์ บุ๊คส์ จำกัด.
- ธีรพันธ์ เสียงสนั่น. (2561). *การมองโลกในแง่ดี ความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และความสุขในการทำงานของนักกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย โดยมีการรับรู้ความสำเร็จในอาชีพเป็นตัวแปรสื่อ* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาลิตา แซ่ก้วง. (2558). *สมรรถนะ การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสุขในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการขายของพนักงานขายในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมสิริ โตกะคุณะ. (2560). *ความสุขในการทำงานของพนักงานขายปลีกในธุรกิจห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2557). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: วัดญาณเวศกวัน.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต และคณะ. (2554). *ความสุขของบุคลากรที่ทำงานในมหาวิทยาลัยของรัฐ. ใน คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บ.ก.), การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 หัวข้อสร้างสังคมและส่งเสริมสุขภาวะด้านจิตวิทยาเชิงบวก.* (น. 410-420). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ทองดี. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากร คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.* *วารสารวิชาการ ปชมท.*, 9(1), 141-155.
- Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a new science*. USA: Penguin Books/Penguin Group.
- Oswald, A. J. et al. (2015). Happiness and productivity. *Journal of Labor Economics*, 33(4), 789-822.
- Ricard, M. (2007). *Happiness: A Guide to Developing Life's Most Important Skill*. USA: Little, Brown and Company.
- Williams, P. L. et al. (2017). *The role and reprocessing of attitudes in fostering employee work happiness: An intervention study*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/R1dbh>

วิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของเพลโตกับรัฐบาลทรราช*

ANALYZE PLATO'S POLITICAL PHILOSOPHY AND TYRANNICAL GOVERNMENT

สุปัด ทองอินทร์

Suphad Thongintr

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: tonginsupad67@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของเพลโตกับรัฐบาลทรราช ซึ่งเพลโต เป็นนักปรัชญาที่มีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ตะวันตกมีชื่อเสียงจากปรัชญาการเมืองที่ส่งอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาความคิดทางการเมืองผลงานของเขา โดยเฉพาะ The Republic เจาะลึกถึงธรรมชาติของความยุติธรรมรัฐในอุดมคติ และบทบาทของรัฐบาลในสังคม ในบทความนี้เราจะวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของเพลโตและนัยยะที่มีต่อรัฐบาลเผด็จการ การสำรวจแนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับรัฐบาลทรราชจะช่วยให้เราเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างการปกครองที่ยึดถืออุดมคติและการปกครองที่ขาดคุณธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไรในทางปฏิบัติ การวิเคราะห์นี้จะเน้นไปที่แนวทางของเพลโตในการต่อต้านรัฐบาลทรราช โดยเขาเชื่อว่าผู้นำควรมีความรู้และคุณธรรม เพื่อที่จะสามารถสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืนได้ การเข้าใจแนวคิดเหล่านี้จะช่วยให้เราเห็นภาพรวมของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปกครองโดยผู้ที่ขาดคุณธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงและความไม่เป็นธรรมในสังคมได้อย่างชัดเจน การศึกษาแนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับรัฐบาลทรราชยังเผยให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาทางปรัชญาและจริยธรรมในกระบวนการเลือกตั้งผู้นำ ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพและเป็นธรรมต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ปรัชญาการเมือง; เพลโต; รัฐบาลทรราช

*Received February 1, 2025; Revised February 25, 2025; Accepted March 7, 2025

Abstract

This article presents an analysis of Plato's political philosophy and tyrannical government. Plato, one of the most influential philosophers in Western history, is famous for his political philosophy that has greatly influenced the development of political thought. His works, especially *The Republic*, delve into the nature of justice, the ideal state, and the role of government in society. In this article, we will analyze Plato's political philosophy and its implications for tyrannical government. Exploring Plato's ideas on tyrannical government will help us understand how the differences between ideal and immoral governments affect society in practice. This analysis will focus on Plato's approach to resisting tyrannical government. He believed that leaders should be knowledgeable and virtuous in order to create a just and sustainable society. Understanding these ideas will help us see clearly the impact of tyrannical government, which can lead to instability and injustice in society. Studying Plato's ideas on tyrannical government also reveals the importance of philosophical and ethical studies in the process of selecting leaders, which will play a key role in creating a stable and just society in the future.

Keywords: Political Philosophy; Plato; Tyrannical Government

บทนำ

ปรัชญาการเมืองของเพลโต (Plato) เป็นหนึ่งในแนวคิดที่มีอิทธิพลอย่างมากในประวัติศาสตร์ของปรัชญาตะวันตก เพลโตเชื่อว่าการเมืองและการปกครองควรอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้มีความรู้ความสามารถทางปรัชญา ซึ่งเขาเรียกว่า “กษัตริย์ปรัชญา” (Philosopher King) นอกจากนี้ เขายังเสนอว่าการปกครองที่ดีจะต้องเป็นการปกครองที่มีความยุติธรรมและเคารพต่อความดีงามสูงสุด

ปรัชญาการเมืองของเพลโตมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่าสังคมควรได้รับการปกครองโดยกษัตริย์ผู้เป็นนักปรัชญาที่ทรงภูมิปัญญาและความรู้เขาได้แย้งว่าเฉพาะผู้ที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความจริงและคุณธรรมเท่านั้นที่สามารถปกครองอย่างยุติธรรมและสร้างรัฐในอุดมคติได้ตามคำกล่าวของเพลโต รัฐในอุดมคติคือรัฐที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในสังคมโดยไม่แทรกแซงผู้อื่นแนวคิดนี้เรียกว่า “ความยุติธรรม” ซึ่งเป็นหัวข้อหลักของ *The Republic* (พิน ดอกบัว, 2532)

ในหนังสือ *The Republic* เพลโตได้วิเคราะห์อย่างละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันและคุณธรรมและความชั่วร้ายที่เกี่ยวข้องโดยเขาได้ระบุระบอบการ

ปกครอง 5 ประเภท ได้แก่ ระบอบขุนนางระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ระบอบปกครองแบบกลุ่ม ระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการระบอบการปกครองแต่ละประเภทแสดงถึงการก้าวหน้าจากระบอบการปกครองที่ดีที่สุดไปสู่ระบอบการปกครองที่แย่ที่สุดระบอบขุนนางถือเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดเนื่องจากปกครองโดยกษัตริย์ผู้ชาญฉลาดที่มีความรู้และคุณธรรม (พินิจ รัตนกุล, 2515) อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป รัฐในอุดมคติจะเสื่อมถอยลงเป็นระบอบการปกครองแบบเผด็จการซึ่งผู้ปกครองถูกขับเคลื่อนด้วยเกียรติยศและความรุ่งโรจน์มากกว่าความฉลาดการเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่ความไม่มั่นคงและการขัดแย้งภายใน ซึ่งจะทำให้เกิดระบอบปกครองแบบกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะเน้นผลประโยชน์ส่วนบุคคลมากกว่าความดีของสังคมโดยรวม ความเปลี่ยนแปลงนี้ยังนำไปสู่การเกิดระบอบประชาธิปไตย ซึ่งแม้จะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีเสียง แต่ก็อาจส่งผลให้เกิดความวุ่นวายและขัดแย้งได้ เนื่องจากผู้คนมักถูกชักจูงโดยอารมณ์และความคิดเห็นที่ไม่เป็นกลาง ในที่สุด การเสื่อมถอยของระบอบประชาธิปไตยจะนำไปสู่การก่อตั้งระบอบเผด็จการ ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด โดยมีผู้ปกครองที่ใช้ความกลัวและการควบคุมเพื่อรักษาอำนาจ แม้ว่าจะมีข้อดีในเรื่องของความรวดเร็วในการตัดสินใจ (ขวลิต ศิริภิรมย์, 2515) แต่ก็ขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อประชาชน ซึ่งนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการขาดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ดังนั้น ปรัชญาการเมืองของเพลโตมุ่งเน้นที่การปกครองโดยกษัตริย์ผู้เป็นนักปรัชญาที่มีความรู้และคุณธรรมเพื่อสร้างรัฐในอุดมคติ เพลโตเชื่อว่ารัฐในอุดมคติคือรัฐที่บุคคลแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในสังคมโดยไม่แทรกแซงผู้อื่น โดยมีความยุติธรรมเป็นหัวข้อหลักของ The Republic ในรูปแบบการปกครอง เพลโตวิเคราะห์รูปแบบการปกครอง 5 ประเภท ได้แก่ ระบอบขุนนาง ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ระบอบปกครองแบบกลุ่ม ระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการ ในการเสื่อมถอยของรัฐในอุดมคติ เพลโตเชื่อว่ารัฐในอุดมคติจะเสื่อมถอยลงเป็นระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ระบอบปกครองแบบกลุ่ม ระบอบประชาธิปไตย และสุดท้ายคือระบอบเผด็จการ และข้อเสียของระบอบเผด็จการ ระบอบเผด็จการเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากผู้ปกครองใช้ความกลัวและการควบคุมเพื่อรักษาอำนาจ ขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อประชาชน

ปรัชญาแนวคิดของเพลโต

เพลโตได้ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการปกครองที่หลากหลาย รวมถึงคุณธรรมและความชั่วร้ายที่เกี่ยวข้อง โดยเขาได้จำแนกระบอบการปกครองออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ระบอบขุนนาง ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ ระบอบการปกครองแบบกลุ่ม ระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการ ทั้งนี้ ระบอบการปกครองแต่ละประเภทสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงจากระบอบการปกครองที่ดีที่สุดไปสู่ระบอบการปกครองที่แย่ที่สุด ระบอบขุนนางถือเป็นรูปแบบ

การปกครองที่ดีที่สุด เนื่องจากการปกครองโดยกษัตริย์ผู้ชาญฉลาดซึ่งมีความรู้และคุณธรรม (พินิจ รัตนกุล, 2515)

ขั้นตอนต่อไปในกระบวนการเสื่อมถอยนี้คือการปกครองแบบกลุ่มคนโดยความมั่งคั่งกลายเป็นปัจจัยหลักในการปกครองผู้ปกครองแบบกลุ่มคนถูกขับเคลื่อนด้วยความโลภและผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมส่งผลให้สังคมแตกแยกระหว่างคนรวยและคนจน ส่งผลให้เกิดความไม่สงบและไม่มั่นคงในสังคมซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันแต่ขาดวินัยและระเบียบวินัย ในรูปแบบการปกครองแบบนี้ประชาชนถูกขับเคลื่อนด้วยความปรารถนามากกว่าเหตุผล ระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบ ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน การวิเคราะห์ของเพลโตใน The Republic ชี้ให้เห็นถึงวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุดของการเสื่อมถอยทางการเมือง ซึ่งเป็นบทเรียนที่ยังคงมีความเกี่ยวข้องในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเราพิจารณาถึงแนวโน้มและความท้าทายที่ประชาธิปไตยต้องเผชิญในการรักษาความสมดุล ระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคม การพิจารณาในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าการปกครองยังคงมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการส่งเสริมคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง (พระราชวรมนู (ประยูร ธมมจิตโต), 2532) โดยเพลโตได้จำแนกระบอบการปกครองออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ระบอบขุนนาง (Aristocracy) เป็นระบอบการปกครองที่นำโดยคนดีมีคุณธรรมคนเหล่านี้จะเป็นผู้บริหารบ้านเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและเจริญรุ่งเรือง
2. ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ (Timocracy) ระบอบนี้เน้นความสำคัญของเกียรติยศและศักดิ์ศรี ผู้ปกครองจะเป็นทหารหรือผู้มีคุณธรรมตามหลักเกณฑ์ของเขา
3. ระบอบการปกครองแบบกลุ่ม (Oligarchy) ระบอบนี้มอบอำนาจให้กับกลุ่มคนที่มีทรัพย์สินและความมั่งคั่ง
4. ระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ระบอบนี้ให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองและการตัดสินใจ
5. ระบอบเผด็จการ (Tyranny) เป็นระบอบการปกครองที่อำนาจอยู่ในมือของบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งมักจะใช้อำนาจในทางที่ไม่ดีและไม่ยุติธรรม

กล่าวโดยสรุป คือ การเสื่อมถอยทางการเมือง การวิเคราะห์ของเพลโตใน The Republic ชี้ให้เห็นถึงวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุดของการเสื่อมถอยทางการเมือง และความท้าทายในการรักษาความสมดุลระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคมผลกระทบของการวิเคราะห์นี้สะท้อนให้เห็นถึงการเมืองร่วมสมัยซึ่งการต่อสู้เพื่อรักษาสังคมที่ยุติธรรมมักนำไปสู่ความตึงเครียดระหว่างสิทธิของแต่ละบุคคลและหน้าที่ร่วมกัน บทเรียนที่ได้มาจากการงานของเพลโตยังคงสะท้อนกลับมาในปัจจุบัน กระตุ้นให้มีการอภิปรายอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวิธีที่สังคมสามารถนำไปสู่ความซับซ้อนเหล่านี้ในขณะส่งเสริมทั้งสิทธิส่วนบุคคลและความ

เป็นอยู่ที่ดีของส่วนรวมบทเรียนที่ได้มาจากผลงานของเพลโตยังคงสะท้อนกลับมาในปัจจุบัน กระตุ้นให้สังคมนำไปสู่ความซับซ้อนเหล่านี้ในขณะที่ส่งเสริมทั้งสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวม

รัฐบาลทรราชกับฝันร้ายของสังคมไทย

การพูดถึงรัฐบาลทรราชและผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนมาก การมีรัฐบาลที่ไม่เป็นธรรมและไม่เคารพสิทธิมนุษยชนสามารถสร้างความทุกข์ทรมานและความไม่พอใจในสังคมได้อย่างมาก (พระเรื่องเดช โชติธมโม และคณะ, 2562)

รัฐบาลที่ขาดความยุติธรรมอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่ และการใช้ความรุนแรงต่อประชาชน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความไม่สงบและความไม่มั่นคงในสังคม รัฐบาลลักษณะนี้ยังสามารถสร้างความแตกแยกและความขัดแย้งภายในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงและการประท้วง นอกจากนี้ การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากรัฐบาลอาจทำให้เกิดปัญหาการแบ่งแยกและความขัดแย้งทางสังคม ส่งผลให้สังคมต้องเผชิญกับการประท้วงและเหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ

ผลกระทบของรัฐบาลทรราชในสังคมไทย (สถาบันพระปกเกล้า, 2552) การมีรัฐบาลทรราชสามารถส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายด้าน เช่น

1. การละเมิดสิทธิมนุษยชน รัฐบาลทรราชมักจะใช้วิธีการกดขี่และละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชน ซึ่งอาจทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและความไม่พอใจในสังคม
2. ความไม่สงบและความไม่มั่นคง การมีรัฐบาลที่ไม่เป็นธรรมสามารถทำให้สังคมเกิดความไม่สงบและความไม่มั่นคง ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดความรุนแรงและการประท้วง
3. การแบ่งแยกและความขัดแย้ง รัฐบาลทรราชสามารถทำให้เกิดการแบ่งแยกและความขัดแย้งในสังคม ซึ่งอาจทำให้เกิดความรุนแรงและการประท้วง
4. การละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่และการใช้ความรุนแรงต่อประชาชนสามารถทำให้สังคมเกิดความไม่สงบและความไม่มั่นคง

ในยุคโลกาภิวัตน์ การกดขี่ประชาชนในสังคมออนไลน์เป็นปัญหาที่สำคัญและซับซ้อนมาก การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งสามารถนำไปสู่การกดขี่และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบใหม่ ๆ

การกดขี่ในสังคมออนไลน์สามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น การเซ็นเซอร์ข้อมูล การติดตามและสอดแนม การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความเกลียดชังและความขัดแย้งในสังคม การกดขี่ในสังคมออนไลน์ยังสามารถทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการกดขี่ทางการเมืองได้อย่างมาก (พรณพิลาศ กุลติลก, 2560)

กล่าวโดยสรุป คือ การมีรัฐบาลทรราชสามารถทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อสังคมไทยในหลายด้าน ซึ่งอาจทำให้เกิดความทุกข์ทรมานและความไม่พอใจในสังคมได้อย่างมาก

การประท้วงและการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนอาจเกิดขึ้นเพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม และสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนสามารถนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญที่ท้าทายระบอบการกดขี่ซึ่งส่งเสริมสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกันมากขึ้น การเคลื่อนไหวดังกล่าวมักรวมกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคม ส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและส่งเสริมความพยายามร่วมกันในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในขณะเดียวกันก็สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของค่านิยมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนี้เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากช่วยสร้างพลังในการเรียกร้องความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและทำให้เสียงของผู้คนได้รับการฟังอย่างแท้จริง

วิเคราะห์แนวคิดของเพลโตกับทฤษฎีฝันร้ายของไทย

เพลโต นักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่งตลอดกาลมีส่วนสนับสนุนด้านปรัชญาการเมืองอย่างสำคัญ ผลงานของเขาเรื่อง “สาธารณรัฐ” ถือเป็นผลงานชิ้นเอกที่นักวิชาการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์มานานหลายศตวรรษ ในบทความนี้ เราจะเน้นที่แนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับทฤษฎีฝันร้ายของไทย ผู้เป็นฝันร้ายซึ่งเขาได้กล่าวถึงในหนังสือเล่มที่ 9 ของ “สาธารณรัฐ” แนวคิดนี้เป็นอุปมาที่ทรงพลังซึ่งให้ความกระจ่างเกี่ยวกับอันตรายของทฤษฎีและผลกระทบต่อสังคม เพลโตเชื่อว่าการปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองโดยผู้ปกครองที่มีความรู้และคุณธรรม ซึ่งเขาเรียกว่า “ราชาธิปไตย” (Philosopher-king) แต่เมื่อการปกครองตกอยู่ในมือของผู้ที่ไม่มีคุณธรรมและใช้ความรุนแรงเพื่อรักษาอำนาจ เพลโตเรียกการปกครองนี้ว่า “ทฤษฎี” (สทิต วงศ์สุวรรณ, 2540)

เพลโตใช้อุปมานี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนชอบธรรมสามารถกลายเป็นเผด็จการได้อย่างไรเมื่ออยู่ในสถานการณ์บางอย่าง ทฤษฎีในฝันร้ายของไทยเป็นตัวแทนของรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดซึ่งปัจเจกบุคคลปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จและไม่คำนึงถึงความยุติธรรมหรือศีลธรรม ผู้ปกครองประเภทนี้เป็นที่เกรงขามของราษฎรและมักถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อสังคม เพลโตโต้แย้งว่าเผด็จการฝันร้ายของไทยเกิดขึ้นเมื่อประชาธิปไตยล้มเหลวเนื่องจากเสรีภาพที่มากเกินไปและขาดวินัยในหมู่พลเมืองในสังคมดังกล่าวผู้คนถูกขับเคลื่อนด้วยความปรารถนาและความหลงใหลมากกว่าเหตุผลและภูมิปัญญาสิ่งนี้นำไปสู่ความโกลาหลและอนาธิปไตยทำให้เผด็จการยึดอำนาจได้ง่ายขึ้น

จอมเผด็จการฝันร้ายของไทยมีลักษณะเด่นคือสามารถบงการและหลอกลวงผู้คนได้ เขาใช้คำประจบประแจงและคำสัญญาอันเป็นเท็จเพื่อเรียกการสนับสนุนจากมวลชนและกำจัดภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นต่อการปกครองของเขา นอกจากนี้เขายังรายล้อมตัวเองด้วยกลุ่มผู้ติดตามที่จงรักภักดีซึ่งช่วยให้เขารักษาอำนาจและปราบปรามฝ่ายค้านใด ๆ ได้

แนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับทฤษฎีในฝันร้ายของไทยไม่ได้จำกัดอยู่แค่ผู้ปกครองเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้กับบุคคลที่มีอำนาจ เช่น พ่อแม่ ครูหรือผู้จ้างงานบุคคลเหล่านี้อาจใช้

อำนาจในทางที่ผิดและกลายเป็นทรราชหากพวกเขาถูกขับเคลื่อนด้วยความปรารถนาและขาดหลักการทางศีลธรรม นอกจากนี้เพลโตยังแย้งว่าจอมเผด็จการชาวไทยผู้เป็นฝันร้ายไม่เพียงแต่เป็นภัยคุกคามต่อสังคมเท่านั้นแต่ยังเป็นภัยคุกคามต่อตัวเขาเองด้วยเขาหมกมุ่นอยู่กับความปรารถนาของตัวเองและกลัวที่จะสูญเสียอำนาจซึ่งนำไปสู่ความหวาดระแวงและความสงสัยต่อผู้คนรอบข้างตลอดเวลาสิ่งนี้ทำให้เขาโดดเดี่ยวและอ้างว้างแม้ว่าจะถูกล้อมรอบด้วยผู้คนก็ตาม (นรพัชร เสาธงทอง, 2563)

แนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับทรราช (Tyranny) และการปกครองที่ไม่เป็นธรรมสามารถนำมาใช้วิเคราะห์สถานการณ์ในสังคมไทยได้

1. แนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับทรราช เพลโตเชื่อว่าการปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองโดยผู้ปกครองที่มีความรู้และคุณธรรม ซึ่งเขาเรียกว่า “ราชาธิปไตย” (Philosopher-King) แต่เมื่อการปกครองตกอยู่ในมือของผู้ที่ไม่มีคุณธรรมและใช้ความรุนแรงเพื่อรักษาอำนาจ เพลโตเรียกการปกครองนี้ว่า “ทรราช”

2. การละเมิดสิทธิมนุษยชน การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นภายใต้การปกครองของทรราชอาจสร้างความทุกข์ทรมานและความไม่พอใจในสังคม การกดขี่และการใช้ความรุนแรงต่อประชาชนเป็นลักษณะสำคัญของการปกครองแบบทรราช

3. ความไม่สงบและความไม่มั่นคง การมีรัฐบาลที่ไม่เป็นธรรมสามารถทำให้สังคมเกิดความไม่สงบและความไม่มั่นคง ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดความรุนแรงและการประท้วง ความไม่มั่นคงและความขัดแย้งในสังคมอาจเป็นผลมาจากการปกครองที่ไม่มีความยุติธรรม

4. การแบ่งแยกและความขัดแย้ง เพลโตมองว่าการปกครองแบบทรราชทำให้เกิดการแบ่งแยกและความขัดแย้งในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความรุนแรงและความไม่สงบ การปกครองที่ไม่เป็นธรรมสามารถทำให้เกิดการต่อต้านและการต่อสู้เพื่อความยุติธรรม

5. การสร้างผู้ปกครองที่มีคุณธรรม เพลโตเชื่อว่าการมีผู้ปกครองที่มีความรู้และคุณธรรมสามารถสร้างสังคมที่สงบสุขและมั่นคง การศึกษา คือ เครื่องมือสำคัญในการสร้างผู้ปกครองที่มีคุณธรรมและความรู้

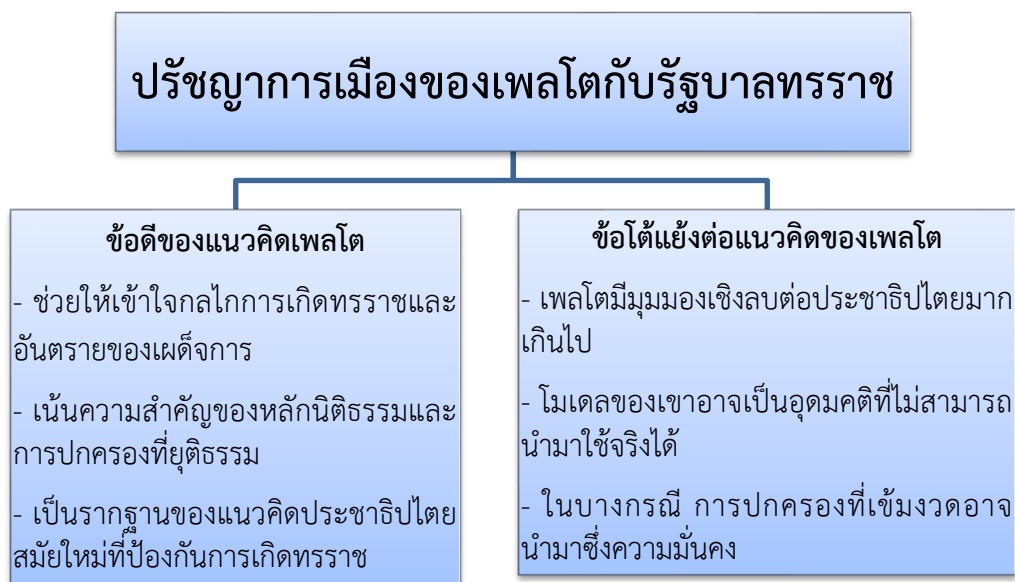
แนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับทรราชสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการมีผู้ปกครองที่มีคุณธรรมและความรู้ และการปกครองที่เป็นธรรมเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมั่นคงในประเทศไทย ในบริบทของสังคมไทย การมีรัฐบาลทรราชสามารถทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อสังคม เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่ และการใช้ความรุนแรงต่อประชาชน ซึ่งส่งผลให้สังคมเกิดความไม่สงบและความไม่มั่นคง การมีรัฐบาลที่ไม่เป็นธรรมยังสามารถทำให้เกิดการแบ่งแยกและความขัดแย้งในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดความรุนแรงและการประท้วง

การวิเคราะห์แนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับทรราชสามารถช่วยให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการมีผู้ปกครองที่มีคุณธรรมและความรู้ และการปกครองที่เป็นธรรมเพื่อสร้างสังคมที่สงบ

สุขและมั่นคงการทำความเข้าใจหลักการเหล่านี้สามารถให้ความกระจ่างเกี่ยวกับความท้าทายที่เผชิญกับการกำกับดูแลสมัยใหม่และความจำเป็นของการเป็นผู้นำทางจริยธรรมในการส่งเสริมความยุติธรรมและความสามัคคีภายในสังคมการทำความเข้าใจหลักการเหล่านี้ยังสามารถให้ความกระจ่างเกี่ยวกับวิธีที่การกำกับดูแลที่ทันสมัยสามารถปรับปรุงได้ โดยเน้นถึงความต้องการของผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการพิจารณาทางจริยธรรมและสวัสดิการสาธารณะมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคลการศึกษาแนวคิดเหล่านี้ยังสามารถกระตุ้นให้เกิดการสนทนาเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง โดยเน้นความสำคัญของการสร้างสังคมที่ทุกคนมีสิทธิและเสียงในการกำหนดอนาคตของตนเอง

โดยสรุปแนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับทฤษฎีในฝันร้ายของไทยทำหน้าที่เป็นคำเตือนถึงอันตรายของการกดขี่และผลกระทบต่อสังคมผ่านอุปมาอุปไมยนี้เขาเห็นว่าเสรีภาพที่มากเกินไปและการขาดวินัยสามารถนำไปสู่การเกิดขึ้นของผู้ปกครองที่ทรงอำนาจซึ่งปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จและไม่คำนึงถึงความยุติธรรมหรือศีลธรรมทฤษฎีในฝันร้ายของไทยเป็นตัวแทนของรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดซึ่งความปรารถนาและความหลงใหลของปัจเจกบุคคลมีอำนาจสูงส่งนำไปสู่ความโกลาหลและการทำลายล้าง แนวคิดนี้ยังคงมีความเกี่ยวข้องในโลกปัจจุบันซึ่งเราเห็นตัวอย่างของผู้นำเผด็จการที่ปกครองด้วยกำปั้นเหล็กและปราบปรามฝ่ายค้าน แนวคิดนี้เตือนเราถึงความสำคัญของการรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพและวินัยในสังคมเพื่อป้องกันการขึ้นสู่อำนาจของเผด็จการดังกล่าวดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาผลงานของเพลโตและทำความเข้าใจข้อมูลเชิงลึกของเขาเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองเพื่อสร้างสังคมที่ยุติธรรมและปราศจากการกดขี่ข่มเหง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

เพลโตมองว่า ทฤษฎีเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด เพราะผู้นำใช้ความหวาดกลัวและความรุนแรงเพื่อรักษาอำนาจ แนวคิดนี้ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับโลกสมัยใหม่ เพราะช่วยให้เราเข้าใจอันตรายของการปกครองแบบเผด็จการและความสำคัญของหลักนิติธรรมในการปกครองที่ดี

แนวคิดปรัชญาการเมืองของเพลโต โดยเฉพาะการปกครองและผลกระทบของทฤษฎีในสังคมไทย

1. การจำแนกระบบการปกครอง เพลโตจำแนกระบบการปกครองออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ระบบขุนนาง ระบบการปกครองแบบเผด็จการ ระบบการปกครองแบบกลุ่ม ระบบประชาธิปไตย และระบบเผด็จการ

2. ระบบขุนนาง ระบบขุนนางเป็นการปกครองโดยคนดีมีคุณธรรมที่บริหารบ้านเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและเจริญรุ่งเรือง

3. การปกครองแบบกลุ่ม การปกครองแบบกลุ่มเน้นความมั่งคั่งและผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้สังคมแตกแยกและเกิดความไม่สงบ

4. ระบบประชาธิปไตย ระบบประชาธิปไตยให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองและการตัดสินใจ แต่ขาดวินัยและระเบียบวินัย

5. ระบบเผด็จการ ระบบเผด็จการเป็นการปกครองที่อำนาจอยู่ในมือของบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งมักจะใช้อำนาจในทางที่ไม่ดีและไม่ยุติธรรม

6. ผลกระทบของรัฐบาลทฤษฎี รัฐบาลทฤษฎีสามารถสร้างความทุกข์ทรมานและความไม่พอใจในสังคม รวมถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการกดขี่

7. การสร้างผู้ปกครองที่มีคุณธรรม เพลโตเชื่อว่าการมีผู้ปกครองที่มีความรู้และคุณธรรมสามารถสร้างสังคมที่สงบสุขและมั่นคงได้

โดยสรุปปรัชญาการเมืองของเพลโตให้การวิเคราะห์อย่างละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบต่าง ๆ ของรัฐบาลตลอดจนคุณธรรมและความชั่วร้ายที่เกี่ยวข้องแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและรัฐในอุดมคติของเขาเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการทำความเข้าใจมุมมองของเขาเกี่ยวกับการปกครองแบบเผด็จการตามคำกล่าวของเพลโตการปกครองแบบเผด็จการเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดซึ่งเกิดจากการเสื่อมถอยของประชาธิปไตยอันเนื่องมาจากความปรารถนาที่ผิดพลาดของประชาชนการดำรงชีวิตภายใต้รัฐบาลเผด็จการส่งผลเสียต่อทั้งสังคมและปัจเจกบุคคลนำไปสู่ความโกลาหลความกลัวและความเสื่อมทรามของจิตวิญญาณดังนั้นปรัชญาการเมืองของเพลโตจึงเป็นเหมือนเรื่องเตือนใจเกี่ยวกับอันตรายของการปกครองแบบเผด็จการและเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเป็นผู้นำที่ชาญฉลาดและยุติธรรมในการสร้างรัฐในอุดมคติ

เอกสารอ้างอิง

- ขวลิต ศิริภิรมย์. (2515). *ปรัชญาการเมืองและหลักจริยธรรมสมัยนครรัฐกรีก*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรพัชร เสาธงทอง. (2563). *ทฤษฎีและปรัชญาการเมือง*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พรรณพิลาศ กุลติลก. (2560). การขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(49), 59-77.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2532). *ปรัชญากรีก : บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- พระเรืองเดช โชติธมโม และคณะ. (2562). เศรษฐกิจไทยในกระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารวามัญอง แทรกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 109-129.
- พินิจ รัตนกุล. (2515). *เพลโตและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิน ดอกบัว. (2532). *ปวงปรัชญากรีก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2552). *สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย*. สืบค้น 2 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/4bE9U>
- สถิต วงศ์สุวรรณ. (2540). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

บูรณาการศาสตร์เชิงบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่นด้วยหลัก

เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย และการบริหาร*

INTEGRATING PUBLIC ADMINISTRATION AND LOCAL DEVELOPMENT

WITH ECONOMICS, LAW AND MANAGEMENT

บุญชนัญญา สุขเสมอ, อีรวุฒิ วชิรมโนวาทย

Boonchanadtha Sooksme, Teerawoot Vachiramanovat

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Vongchavalitkul University

Corresponding Author E-mail: Boonchanadtha_soo@vu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการ ในการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงความสำคัญของศาสตร์ทั้งสามในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และความจำเป็นของการศึกษาข้ามศาสตร์เพื่อเข้าใจปัญหาสังคมที่ซับซ้อน นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์แนวทางการบูรณาการศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการได้จริง โดยพบว่า บทบาทของกฎหมายในฐานะเครื่องมือกำหนดระบบกลไกของสังคม เศรษฐศาสตร์ในฐานะพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคม และการจัดการในฐานะกระบวนการกำหนดนโยบายและการบริหารสังคม และการบูรณาการศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารภาครัฐและการพัฒนาท้องถิ่นเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาข้อดีและข้อพึงระวังของการเชื่อมโยงศาสตร์ทั้งสาม และดำเนินการให้มีความรัดกุม เหมาะสมและสอดคล้องต่อไป

คำสำคัญ: บูรณาการศาสตร์; บริหารภาครัฐ; พัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This academic article focuses on analyzing the relationship between law, economics, and management in public administration and local development, taking into account the importance of all three disciplines in public policymaking,

*Received February 28, 2025; Revised March 27, 2025; Accepted March 31, 2025

responding to social changes in the globalization era, and the need for interdisciplinary research to understand complex social problems. It also analyzes the integration of these disciplines so that they can be applied in real-world management. It found that the roles of law as a tool to determine the mechanism of society, economics as the foundation of social structure, and management as a process of policymaking and social administration, and the integration of these disciplines are important factors that make public administration and local development effective, efficient, transparent, and responsive to the needs of the people. However, the advantages and precautions in linking these three disciplines together must be considered and implemented thoroughly, appropriately, and consistently.

Keywords: Integrative Science; Public Administration; Local Development

บทนำ

การบริหาร เศรษฐกิจ และกฎหมายเป็นสามเสาหลักที่กำหนดทิศทางการพัฒนารัฐและความเจริญก้าวหน้าของสังคมในระยะยาว การบริหารที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจที่มั่นคงเป็นพื้นฐานของความเจริญรุ่งเรือง และกฎหมายที่เป็นธรรมเป็นหลักประกันความยั่งยืนของระบบสังคม อย่างไรก็ตาม การศึกษาในศาสตร์ทั้งสามแยกจากกันอาจก่อให้เกิดช่องว่างทางนโยบายและนำไปสู่ปัญหาในการปฏิบัติ โดยประการนี้ การบูรณาการศาสตร์ทั้งสามจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้การบริหารและพัฒนา รัฐเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของโลกยุคปัจจุบัน บทความนี้จึงมุ่งพิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันของศาสตร์ทั้งสาม และวิธีการศึกษาเชิงบูรณาการในศาสตร์ทั้งสามเพื่อให้เห็นถึงจุดเชื่อมโยงและผลที่มีต่อกัน อันนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ความสำคัญของกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการต่อการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น

กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารและพัฒนา รัฐเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน กล่าวคือ กฎหมายสร้างความเป็นธรรม เสถียรภาพ และเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินนโยบาย เศรษฐศาสตร์ช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายทรัพยากร และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ส่วนการจัดการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานภาครัฐ การบูรณาการศาสตร์ทั้งสามช่วยให้รัฐสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นกลไกสำคัญในการบริหารประเทศและพัฒนาสังคม ซึ่งต้องอาศัยศาสตร์หลายแขนงในการกำหนดทิศทางและแนวทางปฏิบัติ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการออกแบบและดำเนินนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

สัมพันธภาพของศาสตร์ทั้งสามนั้น พิจารณาได้ว่า กฎหมายเป็นพื้นฐานของการกำหนดนโยบายสาธารณะ เพราะเป็นเครื่องมือของการสร้างระบบระเบียบ ควบคุมการกระทำของภาครัฐและประชาชน และปกป้องสิทธิของประชาชน นโยบายที่ถูกต้องจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรม ขณะที่กระบวนการทางเศรษฐศาสตร์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของนโยบายและผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายสาธารณะต้องคำนึงถึงต้นทุน ผลตอบแทนและผลกระทบต่อประชาชน ส่วนระบบการจัดการจะนำไปสู่กลไกที่ช่วยให้การดำเนินนโยบายเป็นไปตามแผนที่วางไว้ การบริหารทรัพยากร บุคลากร และการวางกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้นโยบายเกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายกรอบและกลไกของนโยบายสาธารณะ เศรษฐศาสตร์ช่วยการวิเคราะห์ผลกระทบและการจัดสรรทรัพยากร และการจัดการช่วยให้เกิดการนำไปปฏิบัติและประสิทธิผลของนโยบาย (ปกป้อง จันถวิทย์, มปป.)

การออกแบบนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบูรณาการกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างหลักนิติธรรม ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ และประสิทธิภาพในการดำเนินการ เช่น นโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้า จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับสิทธิของประชาชน กฎหมายทำหน้าที่ให้กรอบและหลักเกณฑ์ในการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อพิจารณาความคุ้มค่าและผลกระทบทางการเงิน เศรษฐศาสตร์จึงช่วยวิเคราะห์ผลกระทบและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริการสุขภาพเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง การจัดการจึงช่วยให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม การบูรณาการศาสตร์ทั้งสามทำให้เกิดนโยบายที่มีความยั่งยืน ตอบสนองความต้องการของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ

2. ความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของศาสตร์กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการ

การเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ทำให้กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น กล่าวคือ กฎหมายต้องรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและระบบกลไกการบริหารจัดการ ขณะที่เศรษฐศาสตร์ต้องคำนึงถึงข้อจำกัด

ทางกฎหมายและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อสร้างเสถียรภาพ การจัดการต้องอาศัยทั้งกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรและนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก เทคโนโลยี และบริบททางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น เมื่อพิจารณาถึงปรากฏการณ์ทางสังคมอันเป็นพลวัตจากกระแสของโลกาภิวัตน์ จะพบว่าโลกาภิวัตน์ส่งอิทธิพลทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อศาสตร์กฎหมาย เศรษฐศาสตร์และการจัดการอย่างมีนัยสำคัญ และส่งผลต่อแนวทางการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กฎหมายต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม (ธรรมณีย์ สุ่มั่นตกุล, มปป) โดยปัจจุบันปรากฏมีกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์มากขึ้น ขณะเดียวกัน เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนโยบายการเงินและการคลังที่ต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งผลต่อการบริหารงานรัฐและท้องถิ่นต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การขยายตัวของเมืองและการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกทำให้รัฐต้องมีบทบาทมากขึ้นในการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคม การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจสู่ท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการพัฒนาอย่างทั่วถึง และเมื่อพิจารณาในทางการจัดการ โลกาภิวัตน์ทำให้การจัดการต้องเผชิญกับความซับซ้อนและการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น องค์กรภาครัฐและเอกชนต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน และการพัฒนาแนวทางการจัดการที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น นอกจากนี้ การบริหารจัดการภาครัฐยังต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และต้องมีความโปร่งใสในการดำเนินงานมากขึ้น ท้องถิ่นต้องมีการจัดการที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาสังคมและเศรษฐกิจในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ในกระบวนการบริหารรัฐและจัดการท้องถิ่น การรักษาสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของประเทศกับมาตรฐานสากล การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับการแข่งขันระดับโลก และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ในระดับท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ชุมชนต้องพึ่งพาการพัฒนาแบบยั่งยืน มีการกระจายอำนาจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

3. ความจำเป็นของการศึกษาข้ามศาสตร์เพื่อเข้าใจปัญหาสังคมที่ซับซ้อนและการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น

ในยุคปัจจุบัน ปัญหาสังคมมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น การแก้ไขปัญหาลำนี้ไม่สามารถทำได้โดยการใช้ความรู้จากศาสตร์เดียวเท่านั้น การศึกษาข้ามศาสตร์จึงเป็นสิ่งจำเป็น

เพื่อให้เราสามารถเข้าใจและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จารุณี มุมบ้านเช่า, 2560) หากพิจารณาในด้าน การบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น จะพบว่า การใช้ความรู้จากหลายศาสตร์ ทั้ง กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ การจัดการ และสังคมวิทยา ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งการศึกษาข้ามศาสตร์จะช่วยให้เกิดการสร้างนโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องการการวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผลจากหลายมิติ สามารถรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและวิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุม ซึ่งครอบคลุมถึงการพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมด้วย

คุณค่าของการศึกษาข้ามศาสตร์ ที่ต่อการบริหารรัฐและการพัฒนาท้องถิ่น ช่วยให้สามารถมองเห็นปัญหาในมุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ชญาณิษฐ์ ดิษฐาน, 2567) สามารถสร้างนโยบายที่มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายมิติช่วยให้สามารถสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้บริหารสามารถรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะการบริหารรัฐและการพัฒนาท้องถิ่นต้องการการประสานงานระหว่างหลายหน่วยงาน ผู้บริหารจะสามารถเข้าใจและประสานงานกับหน่วยงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการพัฒนาท้องถิ่นต้องพิจารณาถึงผลกระทบในระยะยาว ทำให้สามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนาโดยคำนึงถึงความยั่งยืนในทุกมิติและผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลและมีเหตุผล ในที่นี้จึงพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ทางกฎหมาย เศรษฐศาสตร์และการจัดการ ซึ่งถือเป็นแกนหลักที่มีส่วนสนับสนุนให้กระบวนการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะได้แยกอธิบายต่อไป

กฎหมาย: กลไกควบคุมพฤติกรรมและโครงสร้างทางสังคม

บทบาทสำคัญของกฎหมายต่อรัฐประศาสนศาสตร์ปรากฏในหลายด้านทั้งการเป็นเกณฑ์กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นเกณฑ์สร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผ่านกฎหมายที่ชัดเจน ส่งเสริมเสถียรภาพในการบริหารงานภาครัฐ เป็นฐานในการออกแบบนโยบายพัฒนาท้องถิ่นอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกันช่วยกำหนดมาตรการป้องกันทุจริต ด้วยบทลงโทษและกลไกตรวจสอบ และเปิดช่องทางมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะ โดยสามารถพิจารณาโดยละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายในฐานะเครื่องมือกำหนดระบบกลไกของสังคม

การกำหนดมาตรฐานและบรรทัดฐานของกฎหมายที่มีต่อการใช้อำนาจของรัฐเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและความสงบเรียบร้อย ช่วยสร้างความยุติธรรมในสังคม โดยการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน และการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย รวมทั้งป้องกันและแก้ไขข้อขัดแย้งในสังคม โดยการกำหนดกระบวนการในการแก้ไขข้อพิพาทและ

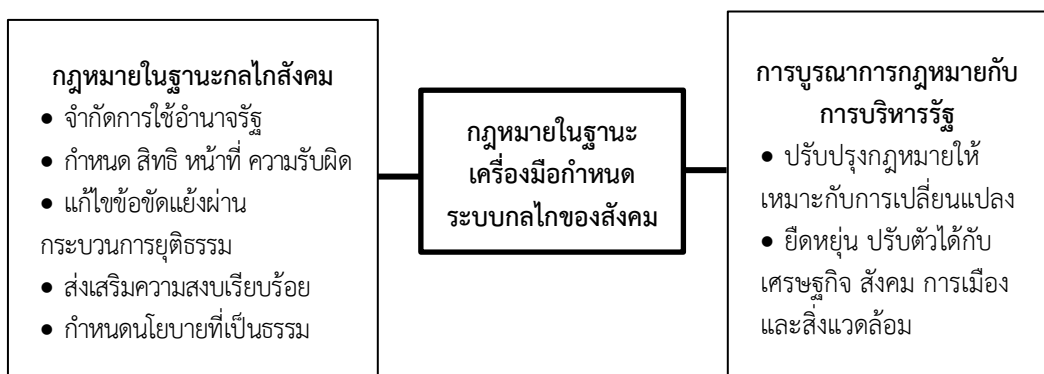
การตัดสินใจที่ดี ส่งเสริมศีลธรรมและค่านิยมที่ดีในสังคม โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

เมื่อพิจารณาในด้านรัฐประศาสนศาสตร์ รัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้บริหารรัฐ จะต้องสร้างความยุติธรรมในสังคม โดยการกำหนดนโยบายและกฎหมายที่เป็นธรรม เพื่อให้ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน การสร้างความเป็นธรรมในสังคมช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเชื่อมั่นในระบบการบริหารงานของรัฐ รวมทั้งความสงบเรียบร้อยในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างความเชื่อมั่นในระบบการบริหารงานของรัฐ ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในระบบการบริหารงานของรัฐมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

2. การบูรณาการกฎหมายต่อการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น

กฎหมายเป็นเครื่องมือที่ใช้กำหนดนโยบายและการดำเนินงานของรัฐ ความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นปัจจัยแห่งการบูรณาการที่สำคัญ ในด้านหนึ่งนักบริหารหรือนักรัฐประศาสนศาสตร์ จึงควรเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง การออกแบบกฎหมาย ต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม (กรพจน์ อัครวินวิจิตร, มปป)

กล่าวโดยสรุป บทบาทของกฎหมายอันเป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมและโครงสร้างทางสังคม กำหนดมาตรฐานการใช้อำนาจรัฐ ระบุสิทธิหน้าที่ประชาชนและบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนแก้ไขข้อขัดแย้งผ่านกระบวนการยุติธรรมส่งเสริมศีลธรรมและพฤติกรรมที่ดี รัฐต้องออกนโยบายที่เป็นธรรมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ลักษณะของกฎหมายต่อสังคมและแนวทางการบูรณาการกฎหมายกับการบริหารรัฐ

เศรษฐศาสตร์: พื้นฐานของโครงสร้างทางสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชน

เศรษฐศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญของโครงสร้างทางสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นเครื่องมือหนึ่งสำหรับจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยวิเคราะห์และกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ลดความผันผวนทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจช่วยให้ประชาชนมีรายได้ที่สูงขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1. บทบาทของเศรษฐศาสตร์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะและคุณภาพชีวิต เศรษฐศาสตร์ช่วยในการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างยั่งยืน (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2556) รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (รัชฎากร วินิจกุล, 2566) นอกจากนี้ การวางแผนและกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ช่วยให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยภาครัฐสามารถวิเคราะห์และกำหนดนโยบายที่ช่วยให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างยั่งยืน

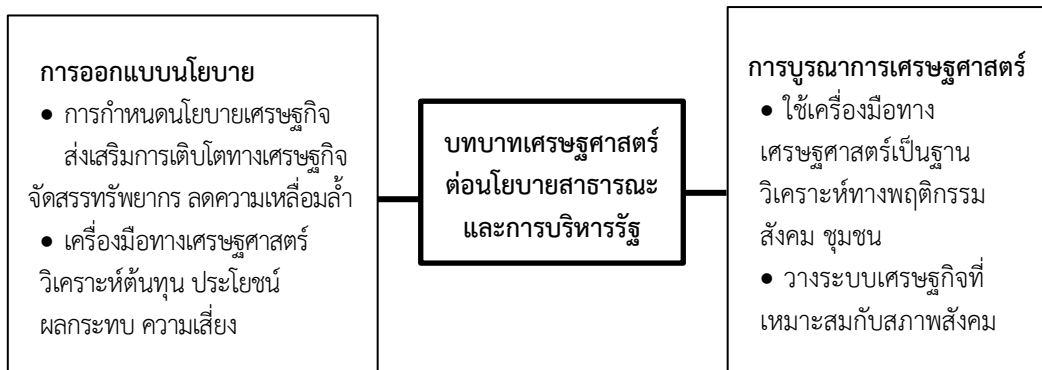
วิธีการที่เศรษฐศาสตร์ใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ อาจใช้การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis, CBA) (Delaney Edge, 2020) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจของนโยบายสาธารณะ โดยการเปรียบเทียบต้นทุนและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบาย การวิเคราะห์นี้ช่วยให้การกำหนดนโยบายเป็นไปอย่างมีข้อมูลและมีเหตุผล (McGregor et al., 2009) การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจตั้งแต่ ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือระดับโลก ต้องพิจารณาภาพรวมของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบาย ซึ่งอีกวิธีหนึ่งคือ การวิเคราะห์ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน (Risk and Uncertainty Analysis) (Castle, 1972) ใช้ประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายและการวางแผนรับมือกับความไม่แน่นอน ซึ่งช่วยให้นโยบายสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และอีกวิธีการหนึ่ง คือ การวิเคราะห์คุณภาพชีวิต (Quality of Life Analysis) ใช้ในการประเมินผลกระทบของนโยบายต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการวัดและประเมินปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน (McGregor et al., 2009)

2. การบูรณาการเศรษฐศาสตร์ต่อการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น

เศรษฐศาสตร์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสิทธิและโอกาสทางสังคม ช่วยกำหนดและส่งเสริมสิทธิทางเศรษฐกิจ ช่วยในการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมสิทธิทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Felice, 2017) เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและการสร้างโอกาสที่เท่าเทียม เช่นการใช้ระบบภาษีที่ก้าวหน้า (Progressive Tax) ซึ่งเก็บภาษีจากผู้มีรายได้สูงมากกว่าผู้มีรายได้น้อย และการใช้รายได้จากภาษีเพื่อสนับสนุนบริการสาธารณะ (Pettinger, 2019) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างส่งผลกระทบต่อการจัดทำบริการของรัฐและสังคม หากพิจารณาแนวคิดระบบเศรษฐกิจ พบว่า ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) เอกชนเป็นผู้ผลิตและการกระจายทรัพยากร รัฐมีบทบาทน้อยในการจัดทำบริการสาธารณะ อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ระบบนี้มุ่งส่งเสริมการแข่งขันและนวัตกรรม สร้างและพัฒนาโอกาสทางเศรษฐกิจ ขณะที่ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) รัฐเป็นผู้ควบคุมการผลิตและการกระจายทรัพยากร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐจะเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างเท่าเทียม (eSoft Skills Team, n.d.) ส่วนระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) ซึ่งรวมทั้งทุนนิยมและสังคมนิยมเข้าด้วยกัน รัฐและภาคเอกชนร่วมกันควบคุมการผลิตและการกระจายทรัพยากร สร้างความสมดุลระหว่างการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและการส่งเสริมการแข่งขันและนวัตกรรม โดยรัฐจัดทำบริการสาธารณะให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม (Mansoor & Williams, 2023) ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นบทบาทเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อรัฐและสังคม การพิจารณารูปแบบของระบบเศรษฐกิจจึงเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป แนวทางการบูรณาการ อาจใช้กระบวนการของเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์ การวางแผนและกำหนดนโยบาย เช่น การใช้หลักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของประชาชนและองค์กร ช่วยให้ออกแบบนโยบายและกฎหมายได้ตามความต้องการ และพฤติกรรมของประชาชน รวมทั้งใช้หลักเศรษฐศาสตร์การพัฒนาหรือหลักเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ดังปรากฏในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 บทบาทของเศรษฐศาสตร์และการบูรณาการกับการบริหารรัฐ

การจัดการ: กระบวนการกำหนดนโยบายและการบริหารสังคม

การจัดการเป็นศาสตร์ที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารสังคมช่วยในการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน รวมตลอดถึง การวางแผนและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการประเมินผล การตรวจสอบความ

โปร่งใสของการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดระบบงานที่มีประสิทธิภาพ โดยมีข้อพิจารณาเพื่อการศึกษาต่อไป

1. การจัดการภาครัฐกับนโยบายสาธารณะเพื่อการบริหารทรัพยากรทางสังคมและการกระจายทรัพยากร

ทรัพยากรทางสังคมและการกระจายทรัพยากร มีความสำคัญต่อประชาชนและสังคม เนื่องจากเป็นบริการพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับได้อย่างเท่าเทียม โดยการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรมช่วยให้ประชาชนมีโอกาสในการพัฒนาตนเองและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมช่วยลดความยากจนและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เกิดการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

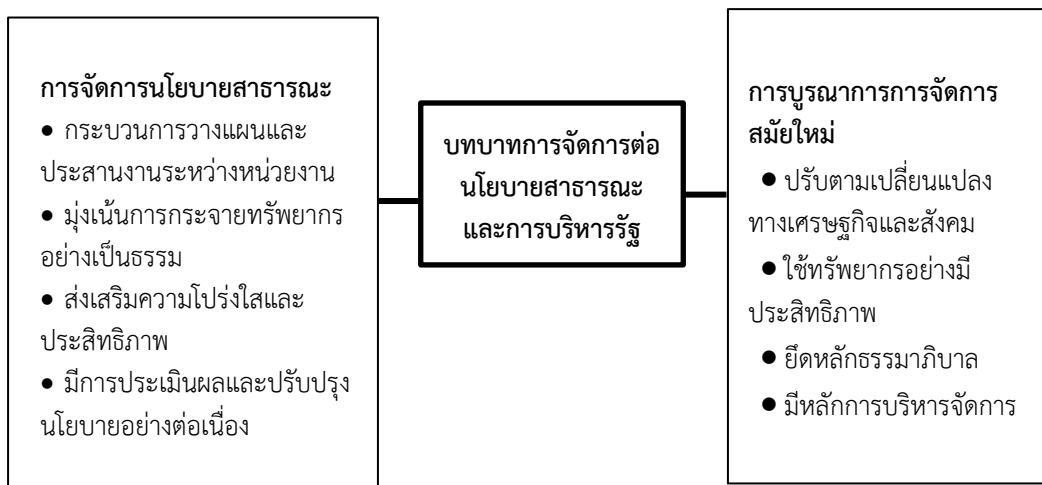
การสร้างและดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อการบริหารทรัพยากรทางสังคมและการกระจายทรัพยากร จะเกิดประสิทธิภาพได้อย่างตรงจุด โดยเป็นหน้าที่สำคัญตามกฎหมายของรัฐ องค์การรัฐ และเจ้าหน้าที่รัฐที่จะต้องดำเนินการ เริ่มจากการวางแผนและกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและสังคม (อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย, 2561) ต้องมุ่งเน้นการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ต้องมีการประสานงานและการสื่อสารระหว่างหน่วยงานให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ดีช่วยให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติตามนโยบายได้ มีการประเมินผลการดำเนินงานและการปรับปรุงนโยบายและกระบวนการ ช่วยให้สามารถปรับปรุงนโยบายและกระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลทำให้การบริหารงานของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อยืนยันความโปร่งใสของการดำเนินการ

2. การบูรณาการหลักการจัดการเพื่อการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น

การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ในปัจจุบันเป็นการศึกษาระบบการบริหารจัดการรัฐที่ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รัฐต้องใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้ความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการบริหารงานของรัฐ ส่งผลต่อเชื่อมั่นในระบบการบริหารงานของรัฐและลดปัญหาการทุจริต

ในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์การบริหารจัดการของรัฐ จำเป็นต้องศึกษาให้รอบด้าน โดยเฉพาะการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ ช่วยให้เข้าใจหลักการและกระบวนการบริหารงานของรัฐ เช่น ทฤษฎี Bureaucracy ของ Max Weber ที่เน้นการจัดการที่มีประสิทธิภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งต้องศึกษาโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานของรัฐ เพื่อให้สามารถปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบูรณาการกระบวนการจัดการเพื่อเชื่อมโยงกับกฎหมาย และเศรษฐศาสตร์ พิจารณาได้ว่า กฎหมายย่อมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการทำงานและการบังคับใช้ มาตรการที่ส่งเสริมความยั่งยืน การกำหนดกฎหมายที่สนับสนุนการจัดการทรัพยากรอย่าง มีประสิทธิภาพและการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรมช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่าง ยั่งยืน ขณะที่เศรษฐศาสตร์ ช่วยในการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ทั้งการวิเคราะห์ต้นทุน-ประโยชน์ และการใช้ข้อมูล ขนาดใหญ่ช่วยให้การกำหนดนโยบายมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของ ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (Calabresi, 2016)

ภาพที่ 3 บทบาทของการจัดการและการบูรณาการกับการบริหารรัฐ

ข้อดีและข้อพึงระวังของการเชื่อมโยงศาสตร์กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการบริหารจัดการ

1. ข้อดีและข้อพึงระวังต่อการเชื่อมโยงศาสตร์กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการบริหารจัดการ

การบูรณาการกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการบริหารจัดการ ช่วยกำหนดนโยบาย ที่สมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม การเติบโตทางเศรษฐกิจ และผลลัพธ์ที่เป็น รูปธรรม พร้อมทั้งผลกระทบระยะยาวต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2556) นอกจากนี้ หลักการเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมช่วยออกแบบกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น โดยคำนึงถึงว่ามนุษย์มักตัดสินใจด้วยอคติและข้อจำกัดทางจิตวิทยา การใช้เทคนิคเช่น การสะกิด (Nudge) หรือมาตรการจูงใจที่เหมาะสม เช่น ภาษีที่กระตุ้นการยอมจำนนหรือ กฎจราจรที่ลดอุบัติเหตุ ช่วยให้กฎหมายสอดคล้องกับพฤติกรรมจริง และบังคับใช้ได้ผลดีขึ้น (ปกป้อง จันวิทย์, มปป) อีกประการหนึ่ง คือ การจัดการที่อิงกับหลักเศรษฐศาสตร์สามารถ

ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้ หลักเศรษฐศาสตร์ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นระบบ และออกแบบนโยบายที่ตรงเป้าหมาย สามารถส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนทุกกลุ่ม (พิรญาณ์ วัฒนภาพ, 2564) ประการสุดท้าย คือ การปรับตัวของกฎหมายช่วยให้สังคมมีเสถียรภาพและรองรับความเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ปรับตัวอย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างความแน่นอนและความคาดหวังให้กับทุกภาคส่วน ช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ ช่วยให้สังคมมีเสถียรภาพและสร้างความเชื่อมั่นในระบบกฎหมาย (กฎหมายกับการพัฒนา, 2563)

อย่างไรก็ตาม เป็นธรรมชาติของเหรียญที่มีสองด้าน สอดคล้องกับสรรพสิ่งที่แม้จะมีด้านดี ก็มีด้านที่เป็นข้อจำกัดด้วยเช่นกัน การเชื่อมโยงศาสตร์เป็นเรื่องจำเป็นที่พึงกระทำให้เกิดเฉพาะโดยธรรมชาติของศาสตร์มิได้ดำรงอยู่เพียงลำพัง หากแต่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุ เป็นผล ดังนั้นในการเชื่อมโยงศาสตร์จึงต้องหาจุดสมดุลและบูรณาการอย่างเหมาะสม พิจารณาในด้านกฎหมาย ความเข้มงวด ไม่เกิดช่องโหว่โอกาสในการใช้สิทธิ เสรีภาพ อาจกดดันเศรษฐกิจ ลดการลงทุน และสร้างความไม่พอใจในสังคม หากลดทอนเสรีภาพส่วนบุคคลมากเกินไป ขณะที่การใช้หลักการเศรษฐศาสตร์สุดโต่ง อาจทำให้มองมนุษย์เป็นเพียงเครื่องมือทางเศรษฐกิจ ละเลยจริยธรรม ความเท่าเทียม และคุณภาพชีวิต และหากกระบวนการการจัดการที่ไม่รัดกุม นำไปสู่การทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ความล่าช้า และความซ้ำซ้อน โดยเฉพาะเมื่อขาดความยืดหยุ่นและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

สรุป

โดยกล่าวสรุป แนวทางการบูรณาการกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และการจัดการ เพื่อการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่น ต้องกำหนดนโยบายสมดุลภายใต้กรอบของกฎหมาย ด้วยการวิเคราะห์ผลกระทบทุกมิติทั้งกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม สร้างการมีส่วนร่วมมีข้อมูลในการตัดสินใจ ใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์ ทั้งการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ ทรัพยากร ประเมินผลกระทบ ใช้กลไกตลาดจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งนำเทคโนโลยีและข้อมูลมาเพิ่มประสิทธิภาพบริการสาธารณะ โดยการจัดการตั้งมีระบบกลไก ตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติการ การกำกับตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงเป็นวงจรคุณภาพ เมื่อทั้งสามศาสตร์ได้ผสมผสานกระบวนการอย่างลงตัว ผลของการบริหารรัฐและพัฒนาท้องถิ่นจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กฎหมายกับการพัฒนา. (2563). *กฎหมายมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจจริงหรือไม่*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/uS4g8>

- กรพจน์ อัครวินวิจิตร. (มปป). การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/RiMKm>
- จารุณี มุมบ้านเช่า. (2560). การวิจัยแบบบูรณาการข้ามศาสตร์. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 25(1), 119-132.
- ชญาณิชฐ์ ดิษฐาน. (2567). ข้ามพรมแดนความรู้ด้วยมุมมองข้ามศาสตร์ผ่านเลนส์. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://blog.wu.ac.th/archives/16341>
- ธรรมนิตย์ สุมนตกุล. (มปป). การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://lawreform.go.th/uploads/files/1589449467-lv8y6-m844l.pdf>
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2556). นิพนธ์ พัวพงศกร ตอบโจทย์ทำไมบทบาทของวิชาเศรษฐศาสตร์ในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจจึงลดลง. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://tdri.or.th/2013/11/role-of-the-economist-in-public-policy/>
- ปกป้อง จันวิทย์. (มปป). ความรู้เบื้องต้นว่าด้วยนิติเศรษฐศาสตร์. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/8Ma3p>
- _____. (มปป). แนวคิดว่าด้วยประสิทธิภาพและความยุติธรรมในนิติเศรษฐศาสตร์. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://shorturl.asia/AslKz>
- พิรญาณ์ รณภาพ. (2564). ลดความเหลื่อมล้ำ นำไทยสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2021/06/>
- รัชฎากร วินิจกุล. (2566). เศรษฐศาสตร์การเมือง: การพัฒนานโยบายสาธารณะเชิงบูรณาการ. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย. (2561). นโยบายสาธารณะ : การบริหารและการจัดการภาครัฐ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร*, 6(ฉบับพิเศษ), 610-623.
- Calabresi, G. (2016). *The Relationship between Law and Economics*. Retrieved February 15, 2025, from <https://yalebooks.yale.edu/2016/01/26/the-relationship-between-law-and-economics/>
- Delaney Edge. (2020). *The Role of Cost-Benefit Analysis in Public Policy Decision-Making*. Retrieved February 15, 2025, from <https://shorturl.asia/J5t6e>
- Emery N. Castle. (1972). Economics and the Quality of Life. *American Journal of Agricultural Economics*, 54(5), 723-735.
- eSoft Skills Team. (n.d.). *The Impact of Economic Systems on Social Structures*. Retrieved February 15, 2025, from <https://esoftskills.com/the-impact-of-economic-systems-on-social-structures/>

- Felice, W. F. (2017). *Economic and Social Rights*. Retrieved February 15, 2025, from <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.159>
- Mansoor, Z. & Williams, M. J. (2023). Systems approaches to public service delivery: methods and frameworks. *Journal of Public Policy*. 44(2), 258-283.
- McGregor, J. A. et al. (2009). *Needs, Wants and Goals: Wellbeing, Quality of Life and Public Policy*. Retrieved February 15, 2025, from <https://shorturl.asia/mtqnY>
- Pettinger, T. (2019). *Pros and Cons of Inequality*. Retrieved February 15, 2025, from <https://shorturl.asia/45AbO>

THE ROLE OF CULTURAL INTELLIGENCE IN THE GLOBAL ERA^{*}

บทบาทของความฉลาดทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์

Xiaoling Yao

เซี่ยวหลิง เหยา

Stamford International University

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

Corresponding Author E-mail: xiaoling.yao@stamford.edu

Abstract

In the global era, our economies, cultures, and societies are more intertwined than ever, making cross-cultural competences very important. Cultural intelligence (CQ), a concept like IQ or EQ, reflects an individual's cross-cultural capabilities. This academic article aims to provide a whole picture of CQ research and disclose the implications of CQ for individuals and organizations in the global era. The paper articulates the theoretical framework of CQ, including its multidimensional model of cognitive CQ, metacognitive CQ, motivational CQ, and behavioral CQ. Furthermore, the paper highlights the positive roles of CQ in different fields. Finally, the paper summarizes CQ's key benefits, offers future research recommendations, and provides suggestions for educators, business managers, and the public. Academically, the present article provides an important opportunity to advance the understanding of CQ and lays the groundwork for expanding the study scopes of CQ to education, personal development, human resource management, psychology, and other social science fields.

Keywords: Roles; Cultural Intelligence; Global Era

^{*}Received February 7, 2025; Revised March 2, 2025; Accepted March 17, 2025

บทคัดย่อ

ในยุคโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมของเรามีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นกว่าที่เป็น ส่งผลให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทายที่ต้องการให้บุคคลมีแนวคิดเชิงสากล และความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างวัฒนธรรม เพื่อเผชิญกับความเป็นจริงทางสังคม ในปัจจุบัน ความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence, CQ) เปรียบได้กับ IQ หรือ EQ เป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงระดับความสามารถของบุคคลในการปรับตัวและทำงานร่วมกันข้ามวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมที่ครอบคลุมเกี่ยวกับงานวิจัยด้านความฉลาดทางวัฒนธรรม และแสดงถึงนัยสำคัญของความฉลาดทางวัฒนธรรมต่อบุคคลและองค์กรในสังคมร่วมสมัย บทความนี้นำเสนอ กรอบแนวคิดทางทฤษฎีของความฉลาดทางวัฒนธรรม โดยเน้นโมเดลเชิงมิติที่ครอบคลุม ด้านการรับรู้ (Cognitive CQ) ด้านอภิปัญญา (Metacognitive CQ) ด้านแรงจูงใจ (Motivational CQ) และด้านพฤติกรรม (Behavioral CQ) นอกจากนี้ บทความยังเน้นให้เห็นถึงบทบาทเชิงบวกของความฉลาดทางวัฒนธรรมในหลากหลายสาขา เช่น การปรับตัวข้ามวัฒนธรรม การบริหารจัดการภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีมในบริบทพหุวัฒนธรรม ท้ายที่สุดบทความนี้สรุปถึงประโยชน์สำคัญของความฉลาดทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต และให้ข้อเสนอแนะสำหรับนักการศึกษา ผู้บริหารธุรกิจ และสาธารณชนในด้านวิชาการ บทความนี้ถือเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางวัฒนธรรม และเป็นพื้นฐานสำหรับการขยายขอบเขตงานวิจัยด้านความฉลาดทางวัฒนธรรมไปสู่การศึกษาด้าน จิตวิทยา การพัฒนาตนเอง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และสาขาอื่น ๆ ทางสังคมศาสตร์

คำสำคัญ: บทบาท; ความฉลาดทางวัฒนธรรม; ยุคโลกาภิวัตน์

Introduction

It is a deeply interconnected world in the global era. Firstly, the rise of the internet, smartphones, and digital platforms allow individuals and businesses to connect and collaborate in real-time, regardless of geographical boundaries, making the world more connected than ever (Imamov & Semenikhina, 2021). Secondly, rapid economic globalization has significantly boosted international investment, the rise of multinational corporations, and the movement of people with businesses operating across borders. Taking Thailand as an example, foreign direct investment (FDI) to Thailand reached \$18.6 billion in 2023, a 72 percent increase in value compared to 2022; the FDI applications in 2024 totaled 832.1 billion baht, a 25% increase from 2023 (BOI, 2024; PRD, 2025). Thirdly, the

movement of people- whether for work, education, or tourism- has become easier and more common. For example, international passengers in 2024 reached 4.2 billion, an increase of 13.6% over 2023 (IATA, 2025). As a result, people from different cultures are more likely to encounter, which requires us to have a global mindset and cross-cultural competences for coping with.

In academia, cultural intelligence (hereafter CQ) is a key concept that reflects global mindset and cross-cultural competences. CQ refers to a person's comprehensive ability to effectively know, understand, and cope with cultural diversity situations (Ang et al., 2007; Earley & Ang, 2003). Scholars have viewed CQ as an important competency for individuals to deal with unfamiliar situations under which people have different thinking, motivation, and behavior styles due to cultural differences (Van Dyne, et al., 2015). As globalization continues to interconnect people from different parts of the world, CQ plays a crucial role because it can help individuals and organizations to navigate the complexities of cross-cultural contexts. Therefore, a better understanding of CQ is very important for everyone in the global era.

Although CQ has drawn increasing attention from scholars in the field of cross-cultural management and international business in the past two decades, the public and scholars from other fields, such as education, psychology, and personal development, still know little about CQ. To address this gap, the present article aims to provide a whole picture of CQ research in the past two decades by synthesizing the existing theoretical and empirical studies about CQ. The article also aims to disclose how CQ could play important roles in dealing with cross-cultural environments for individuals and organizations. The importance of this article lies in the pressing need to understand whether CQ is important for the development of individuals and organizations in the global era. This work provides an important opportunity to advance the understanding of CQ. It lays the groundwork for expanding the study scopes of CQ to education, psychology, personal development, human resource management, and other social sciences.

What Culture Intelligence Is About

Most scholars conducted CQ research following the theoretical framework developed by Earley & Ang (2003); Ang et al. (2007). Based on multiple

intelligences theory, Earley & Ang (2003) proposed the concept of Cultural Intelligence, which is used to explain why some people deal with unfamiliar cultural contexts more adroitly than others. They defined CQ as 'the capability for successful adaptation to new cultural settings' (Earley & Ang, 2003). The construct of CQ was further developed by Ang et al. (2007), who interpreted CQ as “an individual’s capability to function and manage effectively in culturally diverse settings”.

By reviewing 129 English peer-reviewed articles on CQ research that were published during year 2003 to 2024, this article found that although there is a slight difference in the expression and description of CQ, all definitions show the same essence of CQ. In short, CQ refers to a person’s competences to understand and effectively cope with cross-cultural situations. It is worth noting that CQ does not mean the capabilities to deal with a specific foreign culture but a set of general capabilities to deal with diverse cultures.

What Components CQ Includes

CQ was originally theorized as a multidimensional construct. It consists of four dimensions, namely meta-cognitive CQ, cognitive CQ, motivational CQ, and behavioral CQ (Ang et al., 2007; Earley & Ang, 2003). Each dimension may or may not correlate with each other. Meta-cognitive CQ, cognitive CQ, and motivational CQ reflect the capabilities of cognition and thinking that reside within mental and psychological systems. In contrast, behavioral CQ reflects the abilities of actual actions (Earley & Ang, 2003). The multidimensional model of CQ is illustrated in Figure 1; each dimension is articulated in the following sub-sections.

Metacognitive CQ

The first dimension of CQ, metacognitive CQ, is “an individual’s cultural consciousness and awareness during interactions with those from different cultural backgrounds” (Van Dyne et al., 2015). Metacognitive CQ plays a role in planning, monitoring, and revising mental models to fit different backgrounds and cultures (Ang et al., 2015). People with high metacognitive CQ can quickly identify others’ cultural preferences and adjust their mindsets during or after cross-interactions (Ang et al., 2007). Metacognitive CQ is also about a person's strategy for dealing with a different cultural environment. It involves understanding the specific cross-

cultural situation correctly, accurately identifying one's and others' thought patterns, taking strategies appropriately, and adjusting one's pace and mental model to interact with foreigners. (Van Dyne et al., 2010)

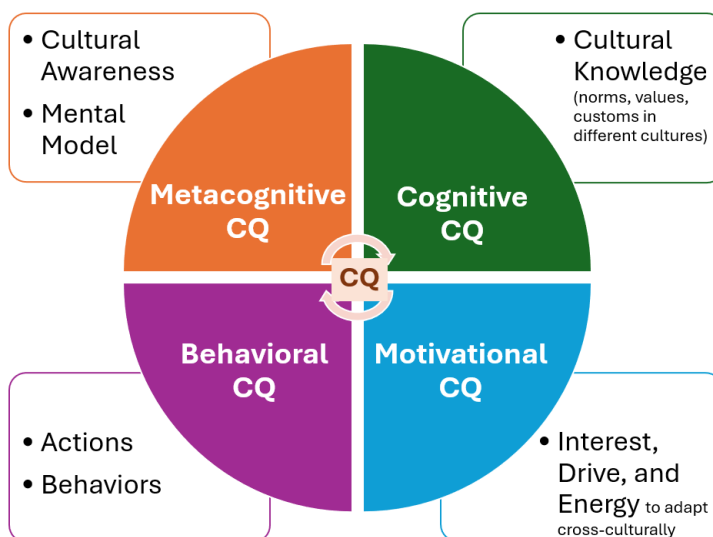

Figure 1: The multidimensional model of CQ

Source: Author's compilation

Cognitive CQ

The second facet of CQ is cognitive CQ, which represents the knowledge dimension of CQ. It involves the knowledge of cultural universals and cultural differences, such as norms, values, approaches, assumptions, practices, cultural systems, rituals, and conventions in different cultures, which can be acquired through education or personal experiences (Ang et al., 2007; Van Dyne et al., 2015). It also reflects the overall understanding of how culture shapes people's thoughts and behaviors and why their behaviors and interactions vary in different cultural contexts (Van Dyne et al., 2010). In essence, while meta-cognitive CQ reflects the basic logical thinking model and higher-order cognitive processes when dealing with cross-cultural situations, cognitive CQ focuses on an individual's cross-cultural knowledge, which can be learned from various media, books, training, experiences, or other channels.

Motivational CQ

Earley & Ang (2003) argued that cognitive CQ alone does not sufficiently encourage individuals to demonstrate their understanding of the new culture. It is indispensable for an individual to have the desire or motivation to interact in new cultures. Motivational CQ is “an individual’s capability to direct attention and energy toward cultural differences” (Van Dyne et al., 2015). It reflects a person’s interest, drive, and energy to adapt cross-culturally. There are three aspects of motivation involved in motivational CQ: (a) intrinsic motivation—the interest, the enjoyment, and the satisfaction itself when immersed into cross-cultural environments; (b) extrinsic rewards—tangible benefits gained from cross-cultural interaction; (c) self-efficacy—about a sense of meaningfulness, competence, confidence, achievement from culturally diverse experience (Ang et al., 2015; Van Dyne et al., 2012).

Behavioral CQ

The last dimension of CQ is behavioral CQ. Compared with motivational CQ, focusing on innate drive, behavioral CQ emphasizes outward expression during cross-cultural interactions (Van Dyne et al., 2010). It requires individuals to develop appropriate behaviors conforming to their cognition and motivation (Earley & Ang, 2003). This dimension of CQ allows people to manage their social behaviors and adapt verbal and nonverbal actions in intercultural encounters for smooth and effective interactions (Van Dyne et al., 2012). Behavioral CQ involves flexible actions, including overt and covert behaviors (Earley & Ang, 2003). Overt behaviors are observable through communication and language, while covert behaviors involve tones, gestures, eyesight, facial expressions, and other body language. It is worth noting that behavioral CQ is not limited to verbal and nonverbal communication; it also includes the ability to acculturate foreign cultures’ customs, traditions, and lifestyles (Ang et al., 2015).

In summary, each CQ dimension has its focus. Metacognitive CQ represents the strategy level of CQ; cognitive CQ focuses on cross-cultural knowledge, motivational CQ emphasizes intrinsic desires, whereas behavioral CQ concerns extrinsic action.

How CQ Play Roles in Cross-Cultural Interactions

Around 2 decades ago, scholars from different fields found that CQ leads to positive outcomes in cross-cultural interactions. Firstly, CQ is commonly found to facilitate expatriates' cross-cultural adaptation. In terms of psychological adaptation, CQ contributed to cross-cultural adjustment, anxiety, and depression reduction (Wang et al., 2017) and conflict resolution (Seriwatana & Charoensukmongkol, 2021). CQ also plays a positive role in behavioral adaptation in cross-cultural settings, such as adaptive selling behavior (Charoensukmongkol, 2020) and voice behavior (Afsar et al., 2018). Secondly, CQ is widely testified to promote individual's job-related performance in cross-cultural backgrounds (Barakat et al., 2015) and organizational performance in the international business arena (Nosratabadi et al., 2020).

Thirdly, CQ is positively associated with aspects of cross-cultural collaboration, such as perceived inclusion, knowledge sharing (Stoermer et al., 2021), knowledge transfer (Vlajčić et al., 2019), team creativity, and team trust (Seriwatana & Charoensukmongkol, 2021). Finally, CQ is a vital competency for global leaders as well (Ramsey et al., 2017).

How CQ Play Roles in Business Management

Scholars pointed out that a high CQ of managers could facilitate their decision-making process, customer satisfaction, and organizational effectiveness in international business (Kadam et al., 2019). With higher CQ, managers may identify international business opportunities and make strategic decisions more efficiently in cross-cultural environments. Little evidence shows that managers' high CQ positively impacts business operations and firm performance. For example, Charoensukmongkol (2015) showed that the entrepreneurs' CQ facilitates the development of international networks and the firm performance of SMEs. Vlajčić et al. (2019) provided evidence that a manager's CQ can promote the performance of knowledge transfer in multinational companies. Fakhreldin (2021) verified that managers' CQ could facilitate the internationalization of Egyptian SMEs. All in all, CQ is a crucial capability that drives personal and organizational success in cross-cultural environments.

The positive roles of CQ in cross-cultural environments for persons, teams, and organizations could be categorized into five aspects: cross-cultural adaptation, work-related performance, cross-cultural collaboration, cross-cultural leadership, and organizational performance. The classifications and some evidence of CQ's contribution are sorted out in Table 1.

Table 1 The Classifications and Evidence on CQ's Contribution

CQ's Role in Cross-Cultural Adaptation	
Malek & Budhwar (2013)	Expatriates' CQ helps promote cross-cultural adjustment in general life, work, and interaction.
Presbitero (2017)	CQ has positive effects on the psychological and sociocultural adaptation of expatriates.
Wang et al. (2017).	CQ lowers depression and promotes satisfaction with life.
Jiang et al. (2018).	There is a positive relationship between CQ and the voice behavior of migrant workers in Australia.
Afsar et al. (2019)	A higher level of CQ is more likely to show voice behaviors for foreign employees working in Thailand hotels.
Akhal & Liu (2019)	CQ has a positive impact on expatriates' adjustment and a negative impact on turnover intentions.
Wawrosz & Jurásek (2023)	CQ predicts the self-efficacy of international students in the Czech Republic.
CQ's Role in Work-related Performance	
Lee & Sukoco (2010)	CQ positively influences expatriates' performance through cultural effectiveness and cultural adjustment.
Malek & Budhwar (2013)	CQ promotes the task and contextual performance of expatriates in Malaysia.
Barakat et al. (2015)	Global managers' CQ positively influences job performance by enhancing job satisfaction.
Jyoti & Kour (2015)	CQ is positively related to the task performance of managers working in Indian banks.
Charoensukmongkol (2020)	Thai salespeople's CQ has a positive effect on their international sales performance.
CQ's Role in Cross-cultural Collaboration	
Vlajčić et al. (2019)	Expatriate managers' CQ positively relates to conventional and reverse knowledge transfer.
Seriwatana & Charoensukmongkol (2021)	CQ of cultural minority cabin crew can significantly promote team trust and reduce conflict with others from a cultural majority group.
Stoermer et al. (2021)	CQ promotes organizational embeddedness and knowledge sharing.
CQ's Role in Cross-cultural Leadership	
Groves & Feyerherm (2011)	The CQ level of leaders has a positive relationship with the followers' ratings on leader performance and team performance.
Ansari et al. (2012)	There is a positive relationship between managers' CQ and transformational leadership.
Ersoy (2014)	Expatriate leaders' CQ has a positive impact on their cross-cultural leadership effectiveness.

Table 1 The Classifications and Evidence on CQ's Contribution (Continued)

Ramsey et al. (2017)	Global leaders' CQ is positively associated with transformational leadership.
CQ's Role in Organizational Performance	
Charoensukmongkol (2015)	The CQ of entrepreneurs in SMEs positively impacts SMEs' export performance.
Kadam et al. (2019).	CQ of the SME owner can directly enhance firm performance.
Pauluzzo (2021)	Owner-managers' CQ can facilitate adaptive strategies and promote the international performance of Italian SMEs.
Nosratabadi et al. (2020)	A leader's CQ has a positive and direct impact on organizational performance.

Conclusion and Suggestions

Overall, this paper claims that CQ, like IQ and EQ, is a concept that deserves the attention of more people from educational institutions, the academic community, the business field, and the public. The paper highlights the significant benefits of CQ for individuals and organizations operating in diverse and globalized environments. Firstly, CQ could help mitigate cross-cultural conflicts and promote cross-cultural communication during cross-cultural interactions. High CQ allows individuals to adjust their communication styles, behaviors, and non-verbal cues that vary across cultures, thereby avoiding misunderstandings and fostering more precise, efficient interactions. Furthermore, CQ could increase team collaboration and productivity. Globalization makes people more likely to live, study, and work with team members from varied cultural backgrounds. Individuals with high CQ can work more effectively in these teams by appreciating cultural differences in work styles, decision-making processes, and perspectives on time and hierarchy.

Besides, CQ is helpful for international companies in understanding consumer preferences, norms, and behaviors from diverse cultural backgrounds. Companies that cultivate CQ among their managers and employees can tailor their products, services, and marketing strategies to resonate with different cultural audiences, resulting in better market penetration and success. In addition, CQ may enhance cross-cultural leadership because it equips managers and leaders to recognize and appreciate the diverse motivations, values, and expectations of employees from different cultural backgrounds. Accordingly, all team members may feel valued and understood, fostering greater employee engagement and

performance. These findings underscore companies' need to integrate CQ training and development programs into their leadership and workforce strategies to maximize competitive advantages in a globalized economy.

In conclusion, CQ is an indispensable cross-cultural competence for every person in the global era. Cultivating CQ could help individuals improve interpersonal interactions in cross-cultural environments, enhance the international reputation of a country's citizens, and be a strategic asset for thriving in the globalized world (Ang et al., 2015). Therefore, the author provides suggestions for educators, scholars, business managers, and the public. Firstly, educators can incorporate lessons on cultural awareness, sensitivity, and adaptability into their curricula, which may prepare the younger generation to face the complex challenges of the global era. Educators can also encourage students to participate in study-abroad programs, cultural exchange activities, or international internships that immerse them in different cultural contexts, enhancing their practical CQ skills. Secondly, scholars of psychology, education, business, and sociology could study CQ from different perspectives. This will help create a more comprehensive understanding of how CQ operates across various disciplines. Scholars can actively disseminate research findings to wider audiences, including educators, policymakers, and business leaders, helping them apply these insights to enhance cross-cultural interactions. Thirdly, business managers should prioritize CQ training for employees, especially those working in international teams or with global clients. High CQ helps better understand local customs, consumer behaviors, and legal systems when expanding into new international markets. Then, companies can apply CQ to design products and services that are culturally appropriate and resonate with diverse customer bases. Fourthly, the public can take an active interest in learning about other cultures through travel, reading, immersing in social media, and engaging in diverse cross-cultural activities. Through exposure to different cultures, they can reduce cultural biases or stereotypes, then foster a more open and inclusive global mindset.

References

- Afsar, B. et al. (2019). The mediating role of transformational leadership in the relationship between cultural intelligence and employee voice behavior: A case of hotel employees. *International Journal of Intercultural Relations*, 69(1), 66-75.
- Akhal, K. & Liu, S. (2019). Cultural intelligence affects expatriates' adjustment and turnover intentions in Mainland China. *Management Research Review*, 42(7), 818-836.
- Ang, S. et al. (2007). Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and Organization Review*, 3(3), 335-371.
- _____. (2015). Cultural intelligence: Origins, conceptualization, evolution, and methodological diversity. In M. J. Gelfand, C.-Y. Chiu, & Y.-Y. Hong (Eds.), *Handbook of advances in culture and psychology*, Vol. 5, (pp. 273-323). USA: Oxford University Press.
- Ansari, M. I. et al. (2012). Analysis of the relationship between cultural intelligence and transformational leadership (the case of managers at the trade office). *International Journal of Business and Social Science*, 3(14), 252-261.
- Barakat, L. et al. (2015). Global managers: An analysis of the impact of cultural intelligence on job satisfaction and performance. *International Journal of Emerging Markets*, 10(4), 781-800.
- BOI, T. B. O. I. (2024). *Thailand BOI Says 2023 Investment Applications up 43% to USD 24 Billion as Large FDI Projects Soar*. Retrieved March 20, 2024, from https://www.boi.go.th/un/press_releases2
- Charoensukmongkol, P. (2015). Cultural intelligence of entrepreneurs and international network ties: The case of Thailand's small and medium manufacturing firms. *Management Research Review*, 38(4), 421-436.
- _____. (2020). The efficacy of cultural intelligence for adaptive selling behaviors in cross-cultural selling: The moderating effect of trait mindfulness. *Journal of Global Marketing*, 33(3), 141-157.
- Earley, P. C. & Ang, S. (2003). *Cultural intelligence: Individual interactions across cultures*. Stanford, CA: Stanford University Press.

- Ersoy, A. (2014). The Role of Cultural Intelligence in Cross-Cultural Leadership Effectiveness: A Qualitative Study in the Hospitality Industry. *Journal of Yasar University*, 35(9), 6099-6260.
- Fakhreldin, H. (2021). Cultural intelligence and the internationalization of SMEs: a study of the manufacturing sector in Egypt. *Journal for International Business and Entrepreneurship Development*, 13(1), 61-90.
- Groves, K. S. & Feyerherm, A. E. (2011). Leader cultural intelligence in context: Testing the moderating effects of team cultural diversity on leader and team performance. *Group & Organization Management*, 36(5), 535-566.
- IATA. (2025). *Global Air Passenger Demand Reaches Record High in 2024*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/CT4Lf>
- Imamov, M. & Semenikhina, N. (2021). The impact of the digital revolution on the global economy. *Linguistics and Culture Review*, 5(s4), 968-987.
- Jiang, Z. et al. (2018). Cultural intelligence and voice behavior among migrant workers: the mediating role of leader-member exchange. *The International Journal of Human Resource Management*, 29(5), 1082-1112.
- Jyoti, J. & Kour, S. (2015). Assessing the cultural intelligence and task performance equation: Mediating role of cultural adjustment. *Cross Cultural Management*, 22(2), 236-258.
- Kadam, R. et al. (2019). Impact of cultural intelligence on SME performance: The mediating effect of entrepreneurial orientation. *Journal of Organizational Effectiveness: People and Performance*, 6(3), 161-185.
- Lee, L. Y. & Sukoco, B. M. (2010). The effects of cultural intelligence on expatriate performance: The moderating effects of international experience. *The International Journal of Human Resource Management*, 21(7), 963-981.
- Malek, M. A. & Budhwar, P. (2013). Cultural intelligence as a predictor of expatriate adjustment and performance in Malaysia. *Journal of World Business*, 48(2), 222-231.
- Nosratabadi, S. et al. (2020). Leader cultural intelligence and organizational performance. *Cogent Business & Management*, 7(1), 1-17.
- Pauluzzo, R. (2021). The imitation game: Building cultural intelligence as a social learning capability to boost SMEs' international performance. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 28(3), 317-336.

- PRD, T. G. P. R. D. (2025). *Thailand Hits Decade-High Investment Applications in 2024*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/wcdSx>
- Presbitero, A. (2017). Religious expatriates' cultural intelligence and adaptation: The role of intrinsic motivation for successful expatriation. *Journal of Global Mobility: The Home of Expatriate Management Research*, 5(2), 146-157.
- Ramsey, J. R. et al. (2017). Developing global transformational leaders. *Journal of World Business*, 52(4), 461-473.
- Seriwatana, P. & Charoensukmongkol, P. (2021). Cultural intelligence and relationship quality in the cabin crew team: The perception of members belonging to cultural minority groups. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 20(2), 147-173.
- Stoermer, S. et al. (2021). The influence of expatriate cultural intelligence on organizational embeddedness and knowledge sharing: The moderating effects of host country context. *Journal of International Business Studies*, 52(1), 432-453.
- Van Dyne, L. et al. (2010). Cultural intelligence: A pathway for leading in a rapidly globalizing world. *Leading across differences*, 4(2), 131-138.
- _____. (2012). Sub-dimensions of the four factor model of cultural intelligence: Expanding the conceptualization and measurement of cultural intelligence. *Social and personality psychology compass*, 6(4), 295-313.
- _____. (2015). Development and validation of the CQS: The cultural intelligence scale. In *Handbook of cultural intelligence* (pp. 34-56). New York: Routledge.
- Vlajčić, D. et al. (2019). Expatriates managers' cultural intelligence as promoter of knowledge transfer in multinational companies. *Journal of Business Research*, 94(1), 367-377.
- Wang, L. et al. (2017). Cross-national cultural competency among Taiwanese international students. *Journal of Diversity in Higher Education*, 10(3), 271-287.

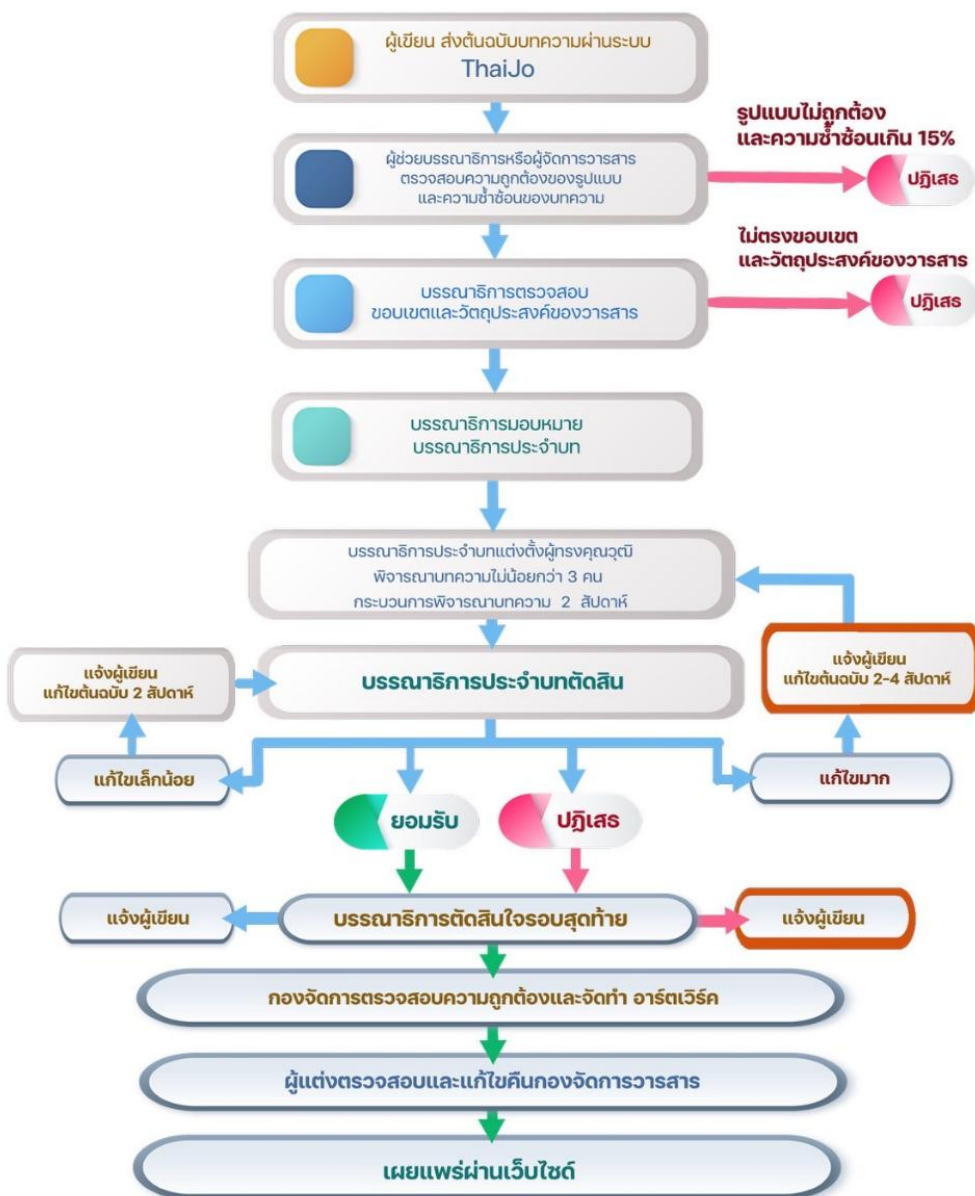

Wawrosz, P. & Jurásek, M. (2023). The Role of Cultural Intelligence Facets in Cross-Cultural Adjustment. *Journal of Intercultural Communication Research*, 52(2), 216-235.

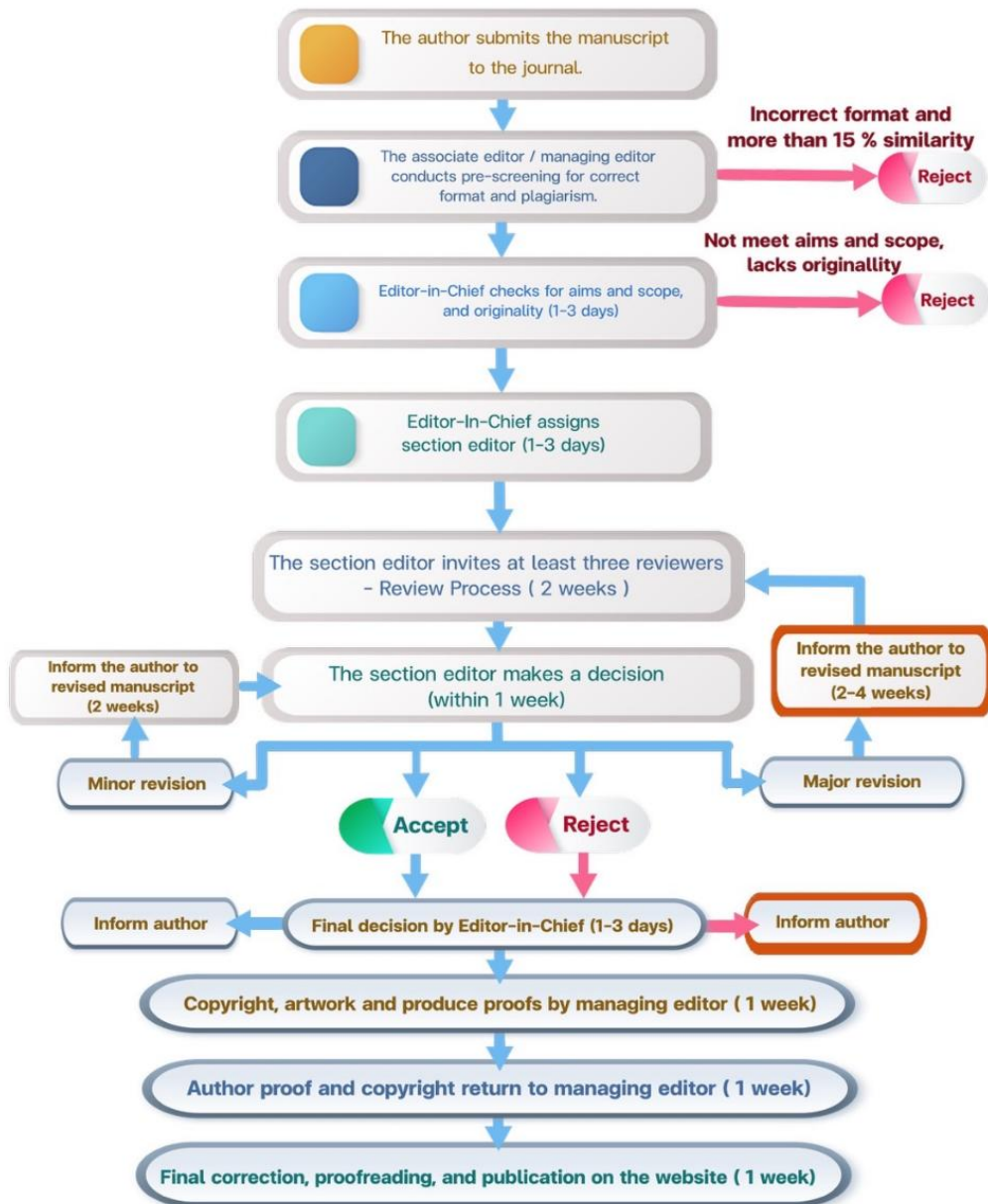

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

Peer Review Process

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี่ (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “คูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุวณฺห์ สุวณฺโฑ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาวิมล หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพฯ: พิษณุ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่ย่าง)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปิตรี ว่องวีระ, ทัศนวิทย์และวิวิทย์ของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดา วัฒน. หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/ เดือน)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

สุชาติ เพือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประจักษ์. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (รายงานผลการวิจัย)./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ ตำแหน่ง./ [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือน ปีที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราช
กิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./
Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ Title of the book./ (Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).
New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor./ (Eds.)./ Title of the book./ (xth
ed.)./ (pp-pp)./ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L.
(Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopaedia./ (Pages)./ Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In
Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank

(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal, /Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ Title of Newspaper./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ Title/ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./

Location:/ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya Phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ Title/ Retrieved MM DD, Year,/ from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools. Data collection,
Data analysis. Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

- 1.....(16 pt)
- 2.....(16 pt)
- 3.....(16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, “I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA). References in contents and at the end must be consistent.

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of multiple sets of three horizontal dashed lines, providing a guide for letter height and placement. The lines are evenly spaced across the entire page, which is otherwise blank.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบุนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

(16 pt)

116. p17

Content (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation.....

.....

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

References (18 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.